SOFIA DOBRA

Cartea mea de gramatică 7

art
educațional

Lucrarea este realizată în conformitate cu programa școlară în vigoare pentru disciplina *LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ (clasele a V-a – a VIII-a)*, aprobată prin ordinul ministrului nr. 3393/28.02.2017.

Redactare: Mădălina Vatcu
DTP: Mihaela Aramă
Copertă: Alexandru Daș
Ilustrații: Dreamstime, Shutterstock

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOBRA, SOFIA
Cartea mea de gramatică: clasa a VII-a/Sofia Dobra. – București: Art Educațional, 2019
ISBN 978-606-003-254-0

811.135.1

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare
tel.: 021.796.73.83; 021.796.73.80
fax: 021.369.31.99
www.art-educational.ro
CP 12, OP 63, București, sector 1

Cuvânt-înainte

Acest auxiliar vizează competențele de utilizare corectă, adecvată și eficientă a limbii române în procesul de comunicare. Lucrarea poate fi utilizată pentru activitatea la clasă, dar și pentru actualizarea conținuturilor din noua programă de limba română pentru clasa a VII-a, care aduce multe schimbări mai ales în partea de gramatică.

Exercițiile propuse vizează:

- clarificarea sau actualizarea achizițiilor, urmate de sintetizarea noțiunilor teoretice la rubrica *Observ și învăț*;
- consolidarea competențelor lingvistice dobândite, la rubrica *Exersez*.

Sunt propuse exerciții variate, organizate de la simplu la complex pentru ca elevii să abordeze progresiv noțiunile și să fie capabili să rezolve corect cerințele dificile. Punctul de plecare este uzul curent al limbii, pentru a se putea ajunge la o analiză corectă și eficientă a unor texte literare aparținând scriitorilor contemporani sau clasici.

Fiecare lecție se termină printr-un test scurt, ce poate fi aplicat în câteva minute (rubrica *Test flash*), atât în clasă, pentru realizarea feedbackului, cât și acasă, pentru autoevaluare.

O rubrică deosebită este cea intitulată *Dificultăți*. Aceasta conține noutăți din *Gramatica limbii române* publicată de Academia Română în 2005 și din *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic* (DOOM^2). De asemenea, aici se atrage atenția asupra unor aspecte care pot crea confuzii sau asupra unor interpretări controversate ale unor construcții lingvistice. De asemenea, cuprinde aspecte diverse, nuanțări și clarificări pentru cei care care doresc să stăpânească foarte bine limba română și să fie la zi cu ultimele modalități de interpretare a fenomenului lingvistic.

Fiecare unitate se încheie cu două pagini de recapitulare, ce actualizează prin exerciții diverse noțiunile studiate în unitatea respectivă. Există și o pagină de evaluare, cu două modele de teste care pot fi folosite de către elevi pentru autoevaluare.

La sfârșitul lucrării, recapitularea finală vizează toate achizițiile din clasa a VII-a privitoare la limba română.

Prezentarea grafică de calitate și posibilitatea ca multe dintre exercițiile să fie rezolvate chiar pe carte fac din această lucrare un instrument de lucru eficient.

Tuturor elevilor le doresc studiu plăcut și succes!

Autoarea

Cuprins

Unitatea 1

Enunțul

În procesul comunicării, cuvintele se îmbină în enunțuri simple și acestea, la rândul lor, în enunțuri complexe, stabilind între ele diferite relații sintactice. Uneori, aceste relații se obțin printr-o simplă alăturare a cuvintelor sau a propozițiilor. Însă de cele mai multe ori relațiile sintactice sunt marcate de conectori, adică de anumite cuvinte cu rol de a lega părțile de propoziție sau propozițiile între ele.

- Tipuri de enunțuri
- Fraza
- Conjuncția
  - Recapitulare
  - Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe

4.2. exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard

Tipuri de enunțuri

Observ și învăț!

Enunțul este o unitate de comunicare cu înțeles deplin și construită, ca prim model, în jurul unui predicat.
Un enunț este cuprins între două pauze, marcate în scris prin semne de punctuație.

ex. 1, 2

Din punct de vedere sintactic, enunțul este:
- **simplu**, când este o propoziție;
- **complex**, când este alcătuit din două sau mai multe propoziții.

Propoziția este comunicarea cu un singur predicat.

ex. 3

Propoziția este:
- **simplă**, când este alcătuită din predicat și subiect;
- **dezvoltată**, când este alcătuită din subiect, predicat și, cel puțin, o altă parte de propoziție.

ex. 4

După aspectul predicatului, propoziția este:
- **afirmativă** (*El scrie.*);
- **negativă** (*El nu scrie.*).

ex. 5

Enunțul poate fi:
- **structurat** în jurul unui predicat;
- **nestructurat**, când este o secvență lexicală prin care se transmite o informație privitoare la ceva din realitate (*Câinele!* înseamnă *Uite câinele!, Fii atent la câine!*)

ex. 6

Enunțul

1 Indică numărul de enunțuri din textul de mai jos, în dreptunghiul dat.

— Ah, a sosit iar toamna!
— De ce regreți? Toamna e foarte frumoasă... De ce ai spus asta?!
— Sunt departe de bunici. Nu mai respir aer curat de munte.
— Mergi în parc! E aer curat ca la bunicii tăi. Greu te mulțumește cineva!

2 După ce parte de propoziție ai stabilit numărul de enunțuri la exercițiul 1? Ce se afla înainte și după un enunț?

3 Menționează ce fel de enunțuri sunt cele de la exercițiul 1: simple sau complexe. Motivează-ți răspunsul.

Propoziția

4 Bifează caseta corespunzătoare felului propozițiilor de mai jos, după alcătuire.

	Propoziție simplă	Propoziție dezvoltată
• Toamna e foarte frumoasă.	☐	☐
• Sunt departe de bunici.	☐	☐
• Mergi în parc!	☐	☐
• Nu mai visa!	☐	☐
• Băieților, ascultați!	☐	☐

5 Subliniază propoziția negativă care apare în textul de la exercițiul 1.

6 Explică dacă este enunț fiecare exemplu de mai jos.
a. Fii atent la mașină! **b.** Mașina!

Tipuri de enunț după scopul comunicării

7 Clasifică, în tabelul dat, enunțurile de mai jos.
a. E aer curat la bunicii tăi. **b.** Mergi în parc! **c.** De ce regreți? **d.** Greu te mulțumește cineva! **e.** Unde se ține clubul de lectură? **f.** Udă florile! **g.** Ce ploaie a început! **h.** Vântul bate ușor.

Enunțuri			
asertive	interogative	imperative	exclamative

8 Răspunde la întrebările date. Precizează la care întrebări nu poți răspunde doar cu *da* sau *nu*. Cum explici această situație?
a. Ai întârziat azi la cursuri?
b. Ce ai cumpărat de la librărie?
c. Mergi la film sau la teatru?

Punctuația finală a enunțului

9 Precizează ce semne de punctuație se află la sfârșitul enunțurilor de la exercițiul 1, menționând pentru ce tip de enunț s-au folosit.

Dificultăți

Termenul de enunț simplu este mai extins decât cel de propoziție, pentru că include și enunțul nestructurat, care nu are predicat și care din punct de vedere sintactic nu este propoziție organizată în jurul unui predicat.

Enunțurile interogative pot fi:
- **totale**, când cer un răspuns de tipul *da* sau *nu*; acestea au o intonație ascendentă: *Mai plouă?*
- **parțiale**, când nu pot primi un răspuns de tipul *da* sau *nu*, fiindcă se cere identificarea unui constituent al enunțului; au o intonație descendentă: *Ce revistă citești?*
- **alternative**, când se solicită o alegere între două sau mai multe elemente; acestea au intonație ascendent-descendentă: *Vii sau pleci?*

Există enunțuri asertive care se pot exprima prin construcții interogative: *I-am spus să-și termine tema. Crezi c-a terminat-o?* În acest caz, al doilea enunț are, de fapt, sens asertiv: *Nu a terminat tema.*

La sfârșitul unui enunț imperativ, se poate pune punct când acesta este rostit pe un ton neutru, ce atenuează caracterul autoritar, așa cum se întâmplă în instrucțiunile de folosire a diferitelor aparate, în rețete etc. Prezența adverbului *nu* într-o propoziție nu înseamnă obligatoriu că este negativă, întrucât se pot nega și alte părți de propoziție, în afara predicatului: *Și-a luat un rucsac nu foarte frumos.*

Exersez

1 Bifează caseta corespunzătoare felului enunțurilor date.

	Enunț asertiv	Enunț interogativ	Enunț imperativ
• Mi-am luat o tabletă.	☐	☐	☐
• Ieșiți afară în pauză!	☐	☐	☐
• Cât costă acest telefon?	☐	☐	☐
• Termină mai repede tema!	☐	☐	☐
• Doresc un monociclu electric.	☐	☐	☐
• Ai un pix cu pastă roșie?	☐	☐	☐

După scopul comunicării, enunțurile sunt:
- **asertive** (sau declarative), când vorbitorul dă o informație despre o stare de lucruri (*Am întârziat.*);
- **interogative**, când vorbitorul cere o informație despre o stare de lucruri (*Ai întârziat?*);
- **imperative**, când vorbitorul exprimă un ordin, o cerere, o rugăminte, un îndemn, o interdicție etc. (*Nu întârzia!*);
- **exclamative**, când vorbitorul exprimă o stare afectivă legată de un aspect din realitate (*Cât ai întârziat!*).

ex. 7, 8

La sfârșitul enunțului se pune:
- **punct** pentru enunț asertiv;
- **semnul întrebării** pentru enunț interogativ;
- **semnul exclamării** pentru enunț imperativ sau exclamativ;
- **puncte de suspensie** pentru enunț asertiv întrerupt, fiindcă vorbitorul consideră că restul este ușor de înțeles de către ascultător;
- **semnul întrebării și semnul exclamării** pentru enunțurile interogative care sunt și exclamative.

ex. 9

2 **Încercuiește cu albastru litera enunțurilor exclamative și cu roșu litera enunțurilor imperative.**

a. Scrieți cu atenție!
b. Ce penar simpatic ai!
c. Tare am obosit!
d. O, cât de rece e!
e. Du câinelui mâncarea!
f. Spală-te pe mâini!

3 **Taie propoziția intrusă.**

a. Frunzele și iarba au îngălbenit. **b.** Pisica este neagră, grasă, blândă și iubitoare. **c.** N-aș mai citi. **d.** Andrei, stai! **e.** L-am întrebat. **f.** Mariana este harnică și curioasă.

4 **Clasifică propozițiile de mai jos, scriind literele acestora în tabelul dat.**

a. Scriu o compunere. **b.** Nu mănânc înghețată. **c.** Rochia nu este frumoasă. **d.** Am un stilou mic. **e.** Ana nu poartă ochelari. **f.** Ploaia este rece.

Propoziții afirmative	Propoziții negative

5 **Transformă enunțurile asertive date în enunțuri interogative.**

a. Școala a început săptămâna trecută. **b.** Mi-am cumpărat un atlas nou. **c.** Este ora paisprezece și 50 de minute. **d.** Particip la olimpiada de limba română. **e.** Cel mai bun prieten al meu este Mihai. **f.** Merg la Muzeul „Grigore Antipa".

6 **Schimbă enunțurile exclamative date în enunțuri asertive.**

a. Cât de frumos vorbești! **b.** Of, nu-mi dă rezultatul corect la problemă! **c.** Cum mai râde Irina! **d.** Nu accept asemenea scuze! **e.** Împrumută-mi și mie un creion! **f.** Bine a mai răspuns azi Maria!

7 **Precizează felul enunțurilor din reclama dată, după scopul comunicării.**

AVENTURA
100 de lei

Cumpără un rucsac de școală util, ușor, frumos și ieftin!

- Tare mult ai vrea un troler!
  Îi atașezi cu o șurubelniță roțile din dotare.
- Vrei altceva?
  Îl poți căra pe umăr.
- Nu e personalizat?
  Alege un desen dintre cele 40 propuse de firmă! Ți-l aplicăm pe rucsac în magazin.

Rucsacul **Aventura** este cea mai bună alegere.

Test flash

1. Precizează felul enunțurilor date, după scopul comunicării. 6 p.

a. Ies la joacă.
b. Ați terminat?
c. Ce greu e rucsacul!
d. Ajut-o pe mama!
e. Ce pictezi?
f. Bine dansează!

2. Menționează felul propozițiilor de mai jos, după alcătuire. 3 p.

a. N-am mai plecat. **b.** Privește-l! **c.** Merele, perele, prunele sunt dulci, zemoase și hrănitoare.

Din oficiu: 1 p.

Fraza

Ce este fraza

1 **Subliniază predicatele din enunțul complex de mai jos. Scrie prescurtat deasupra predicatului felul acestuia: PV (predicat verbal) și PN (predicat nominal).**

Păsările călătoare au plecat în țările calde, oamenii au cules recolta, castanii de pe stradă au îngălbenit, ploile sunt mai dese, vântul bate mai puternic, vremea este mai rece.

2 **Desparte enunțul complex de la exercițiul precedent în propoziții, după modelul de mai jos.**

Îmi $\overset{PV}{\underline{\text{iau}}}$ umbrela,[1]/ $\overset{PV}{\underline{\text{ies}}}$ în stradă,[2]/ <u></u>nu mai $\overset{PV}{\underline{\text{aștept}}}$ autobuzul,[3]/ $\overset{PV}{\underline{\text{merg}}}$ repede prin ploaie,[4]/ $\overset{PV}{\underline{\text{ajung}}}$ la școală în momentul intrării la cursuri.[5]/

3 **Precizează numărul de predicate și numărul de propoziții din fraza de la exercițiul 1. Ce observi?**

Predicate ☐ Propoziții ☐

Propoziția principală

4 **Motivează că propozițiile care alcătuiesc fraza de la exercițiul 1 pot fi folosite singure ca enunțuri independente.**

Relația de coordonare în frază

5 **Justifică de ce în alcătuirea schemei frazei de la exercițiul 1, date mai jos, toate propozițiile sunt plasate pe același rând și sunt legate printr-o linie orizontală.**

1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6

6 **Precizează prin ce se delimitează în vorbire propozițiile principale de la exercițiul 1 și ce semn de punctuație este folosit în scris pentru a marca acest lucru.**

7 **Desparte fraza de mai jos în propoziții, realizând și schema acesteia.**

Copiii veseli merg la școală; frunzele uscate zboară ușor în bătaia vântului pe străzile orașului, castanele coapte cad pe asfaltul gri.

8 **Numește semnele de punctuație dintre propozițiile frazei de la exercițiul 7.**

9 **Desparte fraza dată în propoziții, realizând schema ei.**

Dimineața este răcoroasă, bruma cade tot mai des și în grădină au rămas doar crizantemele.

10 **Menționează prin ce s-a realizat relația de coordonare în frazele de la exercițiile 7 și 9.**

Observ și învăț!

Fraza este un enunț complex alcătuit din două sau mai multe propoziții.

ex. 1, 2

Numărul de propoziții dintr-o frază este egal cu numărul de predicate.

ex. 3

Propoziția principală este o propoziție cu autonomie sintactică, inclusă în frază.

ex. 4

Relația dintre două propoziții de același fel se numește **relație de coordonare**. În schema frazei este reprezentată printr-o linie orizontală.

ex. 5

Juxtapunerea, într-o frază, constă în simpla alăturare a unor propoziții aflate în relație de coordonare. Juxtapunerea este indicată în scris prin virgulă sau punct și virgulă.

ex. 6, 7, 8

Joncțiunea, într-o frază, constă în marcarea relației sintactice dintre propoziții prin anumite cuvinte de legătură, numite conectori. Relația de coordonare într-o frază se poate realiza prin cuvinte precum: *și*, *dar*, *iar*, *însă*, *ci*, *sau*, *ori* etc.

ex. 9, 10

Propoziția secundară sau subordonată depinde sintactic de un cuvânt dintr-o altă propoziție, care pentru aceasta constituie un centru. Cuvântul de care depinde o propoziție subordonată se numește **element regent**, iar propoziția în care se găsește se numește **propoziție regentă**.

ex. 11, 12

Relația dintre o propoziție secundară și regenta ei se numește **relație de subordonare**. În schema frazei, este reprezentată printr-o linie verticală sau oblică. Relația de subordonare în frază se realizează prin joncțiune, folosindu-se conectori precum: *că, să, ca să, dacă, fiindcă, deși, încât* etc.

ex. 13, 14

O frază trebuie să aibă cel puțin o propoziție principală.

ex. 15

Propoziția secundară sau subordonată

11 Bifează casetele cu numărul propozițiilor din fraza dată care nu pot fi folosite singure ca enunțuri independente.

Știu (PV) [1]/ că familia mea dorește (PV) [2]/ să meargă (PV) la munte [3]/ ca să petreacă (PV) weekendul. [4]/

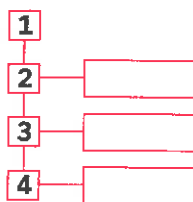

12 Indică, după modelul dat, care sunt cuvintele de care depind propozițiile identificate la exercițiul precedent.

┌ce înțeleg?┐
Înțeleg [1]/ că învețI. [2]/

Cuvântul de care depinde propoziția 2 este verbul *înțeleg*.

13 Explică de ce schema frazei de la exercițiul 11 s-a realizat pe verticală. Scrie, în casete, cuvintele de legătură dintre propozițiile secundare și propozițiile de care depind.

14 Care este numărul minim de propoziții principale dintr-o frază?

Dificultăți

Semnul punct și virgulă apare mai ales în frazele lungi, fragmentate pentru a fi urmărite cu ușurință și marchează o relație de coordonare prin juxtapunere, putând fi înlocuit cu virgula. Acest semn se pune după preferința autorului.

Propoziția regentă poate fi atât principală, cât și secundară.

Relația de coordonare se poate stabili între propoziții principale sau între propoziții secundare de același fel.

Relația de coordonare poate fi dublu marcată, în scris, prin conectori (cuvinte de legătură) și juxtapunere: *Am scris tema, dar n-am terminat-o.*

Pentru a nu greși în analiza unei fraze, este bine să se urmeze pașii de mai jos:
- sublinierea predicatelor pentru a verifica dacă numărul acestora este egal cu numărul propozițiilor;
- încercuirea conectorilor (a cuvintelor de legătură);
- despărțirea printr-o bară oblică a propozițiilor și numerotarea acestora în fața barei, sus;
- indicarea felului propozițiilor și a relațiilor dintre ele.

1 Bifează caseta corespunzătoare enunțurilor care sunt fraze.
- Parcurile orașului meu au aleile pline de frunze uscate și foșnitoare. ☐ • Copiii aleargă, vorbesc, râd. ☐ • Câinii și pisicile stau la soare. ☐ • Dana citește și scrie poezii. ☐ • Am plecat la stadion, dar n-am ajuns din cauza ploii. ☐ • L-am sunat pe Mihai, însă nu mi-a răspuns. ☐

2 Menționează numărul de propoziții din frazele de mai jos.

a. Pisica mea toarce, sare în poala mea, mă privește galeș, își lasă apoi capul pe brațul meu. ☐ **b.** Zilnic, vecina mea își scoate câinele afară și îl lasă liber în fața blocului. ☐ **c.** Marina este atletă, merge la antrenament și muncește foarte mult pentru obținerea unui titlu național. ☐ **d.** În recreație, colegii mei discută, își revăd lecțiile, deschid caietele de teme, aerisesc sala de clasă, șterg tabla. ☐

3 Precizează prin ce se realizează coordonarea în frazele date, care sunt proverbe.
- „Leneșul mai mult aleargă, scumpul mai mult păgubește.“ ____________
- „Vede paiul din ochiul altuia, dar nu vede bârna din ochiul lui.“ ____________
- „Să stăm strâmb și să judecăm drept.“ ____________

4 Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.

„Mor (PV) zgomotele învelite-n vată, [1]/
Culorile pălesc (PV) încet [2]/ și mor (PV) [3]/
Și din văzhudul greu și incolor,
Lumina se destramă (PV), înghețată.“ [4]/
Otilia Cazimir – *Toamnă străină*

P1 – principală
P2 – principală, coordonată prin juxtapunere cu P1
P3 – principală, coordonată prin „și“ cu P2
P4 – principală, coordonată prin „și“ cu P3

a. „Adesea la scăldat mergeam
În ochiul de pădure,
La balta mare ajungeam
Și l-al ei mijloc înotam
La insula cea verde.“
Mihai Eminescu – *Copii eram noi amândoi...*

b. „Zările, de farmec pline,
Strălucesc în luminiș,
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codru noaptea vine
Pe furiș.“
George Coșbuc – *Noapte de vară*

5 Desparte frazele de mai jos în propoziții. Indică felul propozițiilor și realizează schema frazelor.

a. Ana a spus că a dorit să facă o plimbare cu bicicleta în parc.
b. I-am mărturisit mamei că vreau să învăț limba franceză.

Test flash

1. **Subliniază predicatele și desparte fraza în propoziții.** 3 p.
   Carmen cântă, dansează, dar nu participă la spectacolele clasei noastre.
2. **Menționează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul precedent.** 3 p.
3. **Precizează ce tip de relație este între propozițiile frazei de la exercițiul 1 și cum se realizează.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 1 # Conjuncția

Observ și învăț!

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care leagă în frază două propoziții (de același fel sau diferite) și în propoziție două părți de propoziție de același fel (subiecte, nume predicative, atribute, complemente, circumstanțiale).

ex. 1, 2, 3

După structură, conjuncțiile sunt:
- **simple**, când sunt alcătuite dintr-un singur termen; de exemplu: *și, iar, dar, ci, însă, sau, ori, că, să* etc.
- **compuse**, când sunt alcătuite din doi termeni; de exemplu: *ca să, încât, fiindcă* etc.

ex. 4

Conjuncțiile marchează:
- relații de coordonare în frază și în propoziție, numindu-se **conjuncții coordonatoare**;
- relații de subordonare în frază, numindu-se **conjuncții subordonatoare**.

ex. 5, 6

Conjuncțiile coordonatoare sunt:
- **copulative**, când arată o asociere; de exemplu: *și, nici* (în enunțuri negative);
- **disjunctive**, când arată o excludere sau o alternativă; de exemplu: *sau, ori, fie, ba*;
- **adversative**, când arată o opoziție; de exemplu: *dar, iar, însă, ci*;
- **concluzive**, când arată o concluzie, o consecință a ceea ce s-a exprimat anterior; de exemplu: *deci, așadar, carevasăzică, vasăzică*.

ex. 7

Ce este conjuncția

1 Încercuiește cuvintele de legătură (conectorii) dintre propozițiile din fraza de mai jos.

Școala a început de o săptămână și am hotărât să organizăm cercul de lectură.

2 Desparte în propoziții fraza de la exercițiul 1. Precizează ce fel de propoziții leagă cuvintele încercuite.

____

3 Menționează ce leagă în propozițiile de mai jos cuvântul *și*.

a. Maria și Eva citesc romane grafice.

____

b. Cărțile sunt palpitante și atrăgătoare.

____

c. Fetele curioase și pasionate de lectură au terminat repede cartea.

____

d. Mâine vor citi schițe și nuvele de I.L. Caragiale.

____

e. Merg la munte și la mare.

____

Felul conjuncțiilor

4 Precizează din câți termeni sunt alcătuite conjuncțiile din fraza de mai jos.

Dan și Victor au vrut să meargă la teatru ca să vadă un spectacol recomandat de doamna dirigintă.

____

5 Indică felul relațiilor marcate de conjuncțiile din fraza de mai jos.

Ei au mers la un muzeu de artă și au dorit să vadă tablouri ale pictorilor români din secolul al XIX-lea.

6 Menționează ce fel de relații marchează conjuncțiile din propozițiile de mai jos.

a. Am mâncat o prăjitură proaspătă și delicioasă.

____

b. Copilul isteț, dar leneș n-a mers la olimpiadă.

____

c. Cumperi mere sau prune.

____

d. Mergem la munte ori la mare.

____

Conjuncțiile coordonatoare

7 Explică ce arată conjuncțiile coordonatoare din propozițiile de mai jos în privința relației dintre termenii pe care îi leagă, ca în modelul dat.

- Am citit o carte nouă **și** interesantă.
  Arată asocierea a doi termeni de același fel.
- Ai citit o carte nouă **sau** veche?

____

- Am citit o carte nouă, **dar** plictisitoare.

____

- Ai citit o carte nouă, **deci** necunoscută.

____

8 Subliniază conjuncțiile coordonatoare care se repetă. Ce observi în privința punctuației?

a. Nu vrea nici bicicletă, nici trotinetă electrică. **b.** Cumpără sau struguri, sau pere. **c.** Alege ori prăjitură, ori înghețată! **d.** Rezolvă fie exercițiul 2, fie exercițiul 6! **e.** Ana culege ba tufănele, ba crizanteme.

9 Încercuiește conjuncțiile coordonatoare adversative din exemplele date. Ce observi în privința punctuației acestora?

a. Am primit cadou un ceas ieftin, dar foarte bun. **b.** A prins autobuzul, dar tot a întârziat. **c.** Pentru mine prăjitura este prea dulce, iar pentru Dan este doar dulceagă. **d.** Ana nu merge la film, ci se duce la teatru. **e.** L-a ascultat la matematică, însă nu i-a pus notă. **f.** L-am invitat, or el n-a venit. **g.** Am mers la întâlnirea din parc, nu l-am văzut însă nicăieri.

10 Identifică diferența de punctuație dintre cele două conjuncții coordonatoare concluzive din enunțurile de mai jos.

a. Dan a greșit, își va cere deci iertare.
b. Dan a greșit, își va cere, așadar, iertare.

Unele conjuncții coordonatoare pot să apară perechi și în această situație cer virgulă înaintea celui de-al doilea termen.

ex. 8

Conjuncțiile coordonatoare adversative cer înaintea lor virgulă. Într-o frază, conjuncția *însă* poate să apară și în interiorul celei de-a doua propoziții coordonate, nu numai la începutul acesteia, iar în această situație nu se separă prin virgulă.

ex. 9

Conjuncția coordonatoare concluzivă *deci* așezată în interiorul propoziției nu se desparte prin virgulă. Conjuncția coordonatoare concluzivă *așadar* așezată în interiorul propoziției se desparte prin virgule.

ex. 10

Dificultăți

Sunt considerate conjuncții compuse în limba română contemporană cele alcătuite din doi termeni (*ca să*). Există conjuncții care au fost compuse într-un stadiu mai vechi al limbii și pe care vorbitorii de astăzi nu le mai percep astfel: *căci, dacă, deci*. *Gramatica limbii române*, editată de Academia Română, apreciază drept analizabile, așadar, compuse conjuncțiile *deși, încât, întrucât, deoarece, fiindcă*.

Conjuncția coordonatoare *nici*, care apare doar în propoziții negative, cere virgulă înainte și când apare singură: Nu mănâncă tort, *nici* înghețată. Nu vorbește, *nici* nu cântă.

Conjuncția coordonatoare *nici* nu trebuie confundată cu semiadverbul *nici*. De exemplu: Nu pleacă, *nici* nu stă (conjuncție). Nu vine *nici* el (semiadverb).

Conjuncția coordonatoare *și* poate să apară înaintea fiecărui termen al unei enumerări, renunțându-se la virgulă. De exemplu: Am cules mere *și* prune *și* pere. Când *și* apare în fața primului termen al enumerării, se pune virgulă între termenii coordonați: Am cules *și* mere, *și* prune, *și* pere.

Când apar singure, conjuncțiile coordonatoare disjunctive *sau* și *ori* nu cer virgulă înaintea lor: Vrei miere *sau* dulceață? Cumperi prune *ori* struguri?

Conjuncția coordonatoare disjunctivă *fie* apare doar în pereche: Ea cumpără *fie* un pulover, *fie* o jachetă.

Nu trebuie confundată conjuncția coordonatoare adversativă *or* (sinonimă cu *dar*) cu *ori*, conjuncție coordonatoare disjunctivă. De exemplu: Ai promis să faci tema, *or* n-ai făcut-o. În cazul acestei conjuncții, virgula se poate pune înainte, dar și după aceasta, atunci când se află la început de enunț cu rolul de a lega enunțul anterior de cel pe care îl introduce: I-am spus că nu a procedat bine. *Or*, nu se aștepta la așa ceva.

Există o conjuncție disjunctivă învechită și populară, *au*, folosită mai ales în enunțuri interogative împreună cu adverbul *ba*: Ai rezolvat exercițiul, *au* ba?

Conjuncțiile concluzive *așadar, carevasăzică, vasăzică* sunt încadrate de alte lucrări de gramatică în clasa adverbelor, dar le vom considera în această lucrare conjuncții, conform *Gramaticii limbii române* editate de Academia Română.

Grupările *ci și, dar și*, care presupun corelare cu semiadverbele *nu numai, nu doar*, sunt considerate de *Gramatica limbii române* editată de Academia Română îmbinări libere, alcătuite din conjuncțiile *ci* și *dar* și semiadverbul *și*: Vorbea bine nu numai engleza, *ci și* franceza. Chiar dacă alte gramatici le consideră conjuncții compuse sau grupuri unitare de cuvinte cu rol de conjuncție, în această lucrare vor fi interpretate drept conjuncții însoțite de semiadverb.

Conjuncțiile adversative se diferențiază de celelalte conjuncții prin faptul că apar doar în frază, legând propoziții uneori eliptice de predicat: *Nu a plecat la școală, ci la film.* (se subînțelege *ci a plecat la film*); *Clasa este luminoasă, dar mică.* (se subînțelege *dar este mică*).

Exersez

1 Subliniază cu o linie conjuncțiile simple și cu două linii pe cele compuse.

a. Te-am sunat ieri, dar nu mi-ai răspuns și am început să lucrez singur la proiectul de la biologie. **b.** Mă antrenez ca să particip la un concurs de cros. **c.** Mergi la Iași cu trenul sau cu avionul? **d.** Cumpără fie un skateboard, fie o trotinetă electrică. **e.** Am întârziat, fiindcă am plecat prea târziu de acasă. **f.** Dan a citit atât de mult, încât a reușit să câștige un concurs de literatură. **g.** A plouat și a bătut vântul, deși prognoza a fost de vreme frumoasă. **h.** Maria a adus nu numai foi de bloc, ci și acuarele și creioane colorate.

2 Încercuiește conjuncțiile coordonatoare din enunțurile de mai jos, precizând, în spațiul dat, ce părți de propoziție leagă.

a. Mănânc salata de vinete cu roșii sau cu ardei copți. ____________
b. Dovlecii portocalii și mari umplu tarabele. ____________
c. Cosmin și Radu au cumpărat crizanteme. ____________
d. Mama a copt vinete și ardei pentru zacuscă. ____________
e. Frunzele salatei sunt verzi și crude. ____________
f. Strugurii negri și mici sunt dulci. ____________
g. I-ai dat lui Ștefan sau lui Dinu cartea? ____________
h. Merg în vizită fie la bunici, fie la unchiul de la Brașov. ____________

3 Completează frazele date, scriind conjuncții coordonatoare potrivite în spațiul dat.

a. Tema nu este dificilă, _______ este lungă _______ monotonă. **b.** Am văzut lumină în camera lui, _______ s-a întors de la serviciu. **c.** Poți pleca _______ în această seară, _______ mâine, _______ aș prefera să rămâi mai mult, fiindcă pari obosit. **d.** N-a sărit niciodată de la trambulină, _______ ar vrea să-l înveți cum se face.

4 Încercuiește cu roșu conjuncțiile coordonatoare și cu albastru conjuncțiile subordonatoare din frazele de mai jos. Alcătuiește în caiet schema frazelor.

a. În vacanță, am mers la mare ca să fac plajă și m-am bucurat că am făcut și schi nautic.
b. Am vrut să plecăm la munte, dar fratele meu s-a îmbolnăvit.
c. Voi merge la cros sau voi renunța la participare ca să mă antrenez mai mult.

5 Corectează greșelile de punctuație din textul dat.

Toamna mănânc plăcintă de dovleac, sau de prune dar cel mai mult îmi plac tartele cu struguri. Nu refuz nici merele nici perele, și aș spune că fructele sunt delicioase, legumele, însă, sunt reginele piețelor. Este, deci, anotimpul conservelor.

6 Menționează, în casete, felul conjuncțiilor coordonatoare din regulile hoteliere date.

REGULI HOTELIERE

❶ DECORAREA CAMEREI
Puteți pune fotografii sau postere în cameră, dar este interzisă folosirea pionezelor și a cuielor.

❷ ALIMENTE ȘI BĂUTURI
Puteți prepara cafea ori ceai, însă nu luați mâncare în dormitor.

❸ RADIO ȘI TELEVIZOR
Aveți în cameră radio și televizor, dar vă rugăm să nu le dați tare după ora 23.

❹ OASPEȚI
Puteți primi fie prieteni, fie rude în cameră, dar până la ora 22.

❺ CHEIA
Vă rugăm să nu solicitați dubluri ale cheii, iar accesul în cameră să fie asigurat, pentru a preveni orice incident. În situația când plecați din cameră, este nevoie deci să predați cheia la recepție.

7 Precizează felul conjuncțiilor coordonatoare din fragmentul de mai jos, ca în modelul de mai jos.

„În prima jumătate a pieței, toată lumea întreabă, și, în cealaltă, toată lumea răspunde. În pauze se lasă o liniște ca după furtună, de se aud cum ies ridichile de lună. Sau ciupercile noi cum ies, în cap cu câte un alb fes. [...]
Ce să vă mai spun despre piață? Seamănă cu o bucătărie plină de abur și ceață. Gospodinele grăbite aleargă din loc în loc, parcă după fiecare vorbă le-ar da-n foc. Dar și când pun ochii pe câte-o găină, atât de mult o fixează, încât o hipnotizează."

Marin Sorescu – *În clocotul pieței*

„și" – conjuncție simplă, coordonatoare copulativă

Test flash

1. Subliniază cu o linie conjuncțiile simple și cu două linii conjuncțiile compuse. **3 p.**
a. Ana citește mult, dar nu merge la bibliotecă săptămânal ca să împrumute cărți.
b. Am lucrat mult la orele și la cercul de matematică, încât am obținut rezultate excelente.
c. Paul este pasionat de fizică, iar Vlad este încântat de chimie ori de biologie, nu știu precis.

2. Precizează felul conjuncțiilor coordonatoare din exemplele date. **3 p.**
a. Dan și Sorin au plecat la stadion, dar s-au întors din cauza ploii.
b. Mergi la film sau la teatru?

3. Corectează punctuația enunțurilor de mai jos. **3 p.**
a. Am vrut să plec dar m-a oprit fratele meu.
b. Cumperi mere, ori pere.
c. Corina merge fie la o întâlnire cu prietenii fie la antrenament.

Din oficiu: 1 p.

1 **Menționează felul enunțurilor date.**

a. Câte cărți ai citit! ______
b. Când intri la ore? ______
c. Păsările călătoare au plecat. ______
d. Nu-ți permit întârzieri! ______
e. Deschideți ferestrele! ______
f. Ce se vede acolo? ______
g. Dinu joacă fotbal. ______
h. Închide ușa! ______

2 **Alege, prin încercuire, semnele de punctuație folosite pentru textul de mai jos.**

Citesc un roman captivant (. ; ...) Andrei, prietenul meu, mă sună (. ? ...) Mă întreabă (. : ...)
— Facem o tură cu skateboardul (. ? !)
— Citesc ceva interesant și (. ! ...) Așteaptă-mă o jumătate de oră (. ! ?)
— Ies atunci mai târziu (. ! ?)
— E perfect (. ! ?) Ne vedem în fața blocului (. ! ...)

3 **Taie propoziția intrusă.**

a. Toamna este frumoasă. **b.** Castanele cad pe asfaltul ud. **c.** Crizantemele sunt multicolore. **d.** Nu mai sunt zile călduroase. **e.** Frigul se instalează încet.

4 **Încercuiește literele corespunzătoare propozițiilor simple din exemplele date.**

a. Irina, Horia, Luiza și Anca sunt prietenoși, amabili, curioși și cuminți. **b.** Îl ascult. **c.** Copile, ai cam greșit! **d.** Dan și Miruna ar cam fi plecat. **e.** Alexandre, nu mai vorbi! **f.** Băieții și fetele au fost foarte punctuali.

5 **Transformă enunțurile asertive în enunțuri exclamative.**

a. Peisajul este încântător. ______
b. Florile au multe culori. ______
c. Râul este mic. ______
d. Nu mi-a ieșit bine fotografia. ______

6 **Analizează frazele de mai jos.**

a. „Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii,
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii."
G. Topîrceanu – *Octombrie*

b. „Ca un palat pustiu, cu geamuri sparte,
Pădurea noastră tace părăsită;
Eu singur cânt cu vocea obosită
Și trec prin încăperile-i deșarte..."
Șt. O. Iosif – *Toamnă*

7 **Indică prin ce se realizează coordonarea în frazele de la exercițiul precedent.**

8 **Desparte frazele date în propoziții, indică felul acestora și realizează schemele lor.**

- Am cules castane din curtea școlii, fiindcă am vrut să fac o jucărie pentru fratele meu mai mic.
- Am făcut o excursie la Brașov ca să vedem prima tipografie românească făcută de Coresi și ca să respirăm aer proaspăt de munte.
- În excursie, n-am reușit să fac fotografii cu telefonul, deși am învățat să-i folosesc toate aplicațiile.
- Dacă vei citi cărțile recomandate și dacă vei încerca să înțelegi semnificațiile povestirilor, vei vedea că vei ști să te exprimi mai bine și să scrii compuneri mai frumoase.

9 **Completează tabelul dat, folosind conjuncțiile din frazele de la exercițiul precedent.**

Conjuncții simple	Conjuncții compuse

10 **Unește cuvintele de pe castane cu arborele potrivit.**

11 **Menționează ce părți de propoziție leagă conjuncțiile în enunțurile date.**

a. Fata harnică și inteligentă a câștigat concursul. ______
b. Florile și iarba s-au uscat. ______
c. Vreau mere ori prune. ______
d. Mama i-a dat struguri Inei sau Mariei. ______
e. Mă gândesc la bunica și la vărul meu. ______
f. Am lucrat bine și spornic. ______

12 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației corecte.**

Într-o propoziție,

a. conjuncțiile coordonează părți de propoziție de același fel și prepozițiile subordonează părți de propoziție de cuvinte de care depind;
b. atât conjuncțiile, cât și prepozițiile subordonează părți de propoziție de cuvintele de care depind;
c. atât conjuncțiile, cât și prepozițiile coordonează părți de propoziție de același fel.

13 **Indică felul conjuncțiilor coordonatoare din enunțurile de mai jos.**

a. A greșit, *deci* și-a cerut scuze. ______
b. Dimineața, beau *fie* lapte, *fie* ceai. ______
c. Ana scrie, *iar* Monica pictează. ______
d. N-am cumpărat *nici* prăjituri, *nici* înghețată. ______
e. Voi scrie cu stiloul *sau* cu pixul. ______
f. Am învățat, *însă* n-am reușit să rezolv exercițiile. ______

14 **Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele scrise colorat în versurile date.**

„Doi cartofi se iau de mână
două frunze-**și** spun adio
fata popii e-n fântână
grâu-i alb **și** mort în piuă."
Mircea Dinescu – *Soră și frate*

15 **Construiește enunțuri în care cuvântul dat să fie părțile de vorbire indicate.**

iar • conjuncție ______
• adverb ______

Test 1

1 **Indică tipurile de enunțuri de mai jos, după scopul comunicării.** 20 p.
• Ce rece ploaie! • Uf, iar am întârziat! • Scrie numărul de telefon! • Ai terminat? • A venit toamna.

2 **Desparte fraza în propoziții, indică felul acestora și realizează schema frazei.** 50 p.
Sunt atent în clasă, citesc lecția din manual și reiau notițele ca să rezolv corect exercițiile sau ca să scriu bine compunerile.

3 **Precizează felul conjuncțiilor coordonatoare din exemplele date.** 20 p.
- Adina este curioasă, iar sora ei este harnică.
- Am cumpărat cărți și creioane, însă am uitat de caiete.
- Am plecat fără umbrelă, deci ploaia m-a udat.
- Merg la filme sau la concerte.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 **Indică tipurile de enunțuri de mai jos, după scopul comunicării.** 20 p.
• Cât ulei ai luat? • Citește instrucțiunile! • Tare mult ai muncit! • Taie tortul! • Scriu tema.

2 **Desparte fraza în propoziții, indică felul acestora și realizează schema frazei.** 50 p.
Am studiat atlase geografice, am căutat informații pe internet și am decis să merg într-o excursie ca să văd Bucovina.

3 **Precizează felul conjuncțiilor coordonatoare din exemplele date.** 20 p.
- Am muncit mult, dar am câștigat concursul.
- Copila veselă și neastâmpărată aleargă prin parc ori merge cu rolele pe stradă.
- Nu stă acasă, ci merge la școală.
- A răspuns bine, așadar a luat notă mare.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 2

Vocabularul

O limbă își îmbogățește permanent vocabularul fie prin *mijloace externe*, adică preluându-se cuvinte din alte limbi, fie prin *mijloace interne*, adică formându-se cuvinte noi din componente deja existente în limbă.

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.2. exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard
4.3. aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 2 Derivarea

Observ și învăț!

Se pot forma cuvinte noi pe baza cuvintelor existente în limbă.
Cuvântul de bază este elementul fundamental pentru formarea altor cuvinte. De exemplu: *frunză*.
Rădăcina este alcătuită din sunetele comune cuvântului de bază și tuturor cuvintelor obținute de la acesta.

ex. 1

Sufixele sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate după rădăcină.
Sufixele formează:
- substantive;
- verbe;
- adjective;
- adverbe.

ex. 2, 3

Se pot forma substantive proprii cu ajutorul sufixelor.

ex. 4

Sufixele sunt:
- **lexicale**, când formează cuvinte noi (*gărduț*);
- **gramaticale**, când creează forme gramaticale (*frunze*).

ex. 5

Sufixele lexicale pot fi:
- **diminutivale**, când formează cuvinte care denumesc obiecte sau însușiri considerate de vorbitor mai mici decât cele obișnuite, numite **diminutive**;
- **augmentative**, când formează cuvinte care denumesc obiecte sau însușiri considerate de vorbitor mai mari decât cele obișnuite, numite **augmentative**.

ex. 6, 7

Cuvântul de bază și rădăcina

1 Subliniază sunetele comune cuvântului *frunză* și cuvintelor din seria dată.

- frunziș
- frunzăraie
- frunzărime
- frunzătură
- frunzet
- frunzar
- frunzișoară
- frunzucă
- frunzică
- frunzuliță
- frunzuță
- frunziță
- frunzoi
- frunzos
- frunzoaie
- a frunzări

Sufixele

2 Pune într-un dreptunghi grupurile de sunete adăugate după rădăcină la exercițiul 1.

3 Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele formate cu ajutorul sunetelor sau grupurilor de sunete adăugate după rădăcină în exemplele de mai jos.

- tufiș ____________
- a mări ____________
- auriu ____________
- prietenește ____________

4 Încercuiește grupurile de sunete plasate după substantivul *frunză* pentru a forma numele proprii date.

- Frunzescu • Frunzeanu • Frunzilă • Frunzoiu

Tipuri de sufixe

5 Care crezi că este diferența dintre sufixele scrise cu roșu în cuvintele de mai jos și cele scrise cu albastru?

- grădinar • grădiniță • grădini • garduri

6 Grupează cuvintele din seria de mai jos în tabelul dat.

- blăniță
- cărțoi
- cornuleț
- cuvințel
- frumușică
- grăsan
- ieduț
- izvoraș
- lădoaie
- micuț
- puiandru
- vițeluș

Cuvinte care arată o micșorare	Cuvinte care arată o mărire

7 Încadrează într-un dreptunghi sufixele cuvintelor de la exercițiul precedent.

Prefixele

8 Subliniază rădăcina de la care sunt obținute cuvintele de mai jos.

- a conlucra • a deplânge • neadevăr • preziuă • a răzgândi
- a repune • străvechi • subpunct

9 Încercuiește grupurile de sunete plasate înaintea rădăcinii pentru a forma cuvinte noi.

10 Precizează ce părți de vorbire sunt formate cu ajutorul prefixelor în cuvintele date.

- a realege ____________
- inexactitate ____________
- neascultător ____________
- neomenește ____________

11 Subliniază forma scrisă corect a cuvintelor derivate cu prefix date mai jos.

- con-sătean/consătean
- ex-președinte/expreședinte
- neâmpădurit/neîmpădurit
- subcapitol/sub-capitol

Ce este derivarea

12 Pune într-un dreptunghi sufixele și prefixele cuvintelor obținute de la substantivul *prieten*.

- prietenesc • prietenește • prietenie • prietenos • prieteșug • neprieten

13 Precizează la ce cuvinte crezi că s-a atașat prefixul *ne-* în exemplele de mai jos.

- neprietenesc ____________
- neprietenește ____________
- neprietenos ____________

14 Este sau nu cuvânt de bază termenul de la care s-au obținut cuvintele de la exercițiul precedent? Justifică-ți răspunsul.

15 Cum crezi că s-au atașat prefixul și sufixul în cuvântul *a împrieteni*: mai întâi sufixul, mai întâi prefixul ori în același timp sufixul și prefixul? Motivează-ți alegerea.

Valori stilistice ale diminutivelor

16 Unește enunțurile din stânga cu valorile exprimate de diminutivele conținute, scrise în casetele din dreapta.

- E o **mătușică** tare nostimă!
- Stai o **secundiță**, te rog!
- E și el un **profesoraș**!
- A scris și el o **cărticică**!
- Nu evitați această **problemuță**!
- Ce faci, **iepuraș**?

depreciere

simpatie

atenuare

Prefixele sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate înaintea rădăcinii pentru a forma un cuvânt nou.

ex. 8, 9

Prefixele formează:
- verbe;
- substantive;
- adjective;
- adverbe.

ex. 10

Derivatele cu prefixe se scriu într-un cuvânt (*nesigur*), cu excepția celor cu prefixul *ex-*, cu sensul de *fost* (*ex-ministru*).
Cuvintele formate cu prefixe se scriu cu *î* după prefix atunci când cuvântul de la care s-au format începe cu această literă: *neînflorit*.

ex. 11

Cuvintele derivate sunt cuvintele formate cu ajutorul sufixelor și al prefixelor.
Derivarea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul sufixelor și al prefixelor.

ex. 12

Se pot forma **serii derivative** când baza unui cuvânt derivat este un alt derivat.
De exemplu:
grădină + sufixul *-ar*
→ grădinar + sufixul *-ie*
→ grădinărie.

ex. 13, 14

Derivatele parasintetice sunt cele formate în același timp cu sufix și cu prefix.

ex. 15

Diminutivele pot avea și alte valori, în afară de sensul de „mai mic":
- exprimă simpatia, atitudinea pozitivă (E un *băiețel* cuminte.);
- indică o depreciere, o ironie (I-a dăruit un *ineluș*.);
- atenuează o cerere, o rugăminte, o poruncă (Așteaptă un *minuțel*!).

ex. 16

Unele diminutive își pierd legătura cu sensul cuvântului de bază, apărând dintr-o comparație subînțeleasă. De exemplu, cuvântul *perișoară*, amestec de carne tocată pus în ciorbă, a apărut pe baza asemănării cu o pară mică.

ex. 17

17 Justifică legătura dintre diminutivele din propozițiile date și baza lor derivativă.

a. Fratele meu merge la **grădinița** de lângă casă.

b. Tata taie friptura cu un cuțit special și cu o **furculiță** mai mare.

Dificultăți

Uneori, sunetele din rădăcină sunt ușor diferite în raport cu acelea din cuvântul de bază. De exemplu, pentru *tinerel, tineresc, tinerește, tineret, tinerețe, tinerime, a întineri*, cuvântul de bază este *tânăr*, dar rădăcina este *tiner*.

Când se citează sufixele sau prefixele, se pune cratimă în locul unde se face sudura: *-ime, în-*.

Pentru a stabili sufixele lexicale cu ajutorul cărora se formează cuvinte noi, trebuie să se folosească numai forma din dicționar a cuvântului. De exemplu, se va identifica sufixul în cuvântul *băiețel* (nominativ, nearticulat), nu în formele care se pot întâlni într-un text: *băiețelul, băiețelului, băieței, băiețeilor* etc.

1 Subliniază rădăcina cuvintelor din seriile date.

a. plinătate • plinișor • plinuț • a împlini

b. lăptar • lăptăreasă • lăptărie • lăptic • lăptișor • lăptos

c. vorbăreț • vorbărie • a vorbi • vorbitor • vorbuliță

2 Precizează cele trei cuvinte de bază de la care s-au obținut seriile de cuvinte derivate de la exercițiul 1.

a. **b.** **c.**

3 Pune într-un dreptunghi sufixele cuvintelor din seriile date.

a. bărcuță • încetișor • lungan • odăiță • omuleț • pădurar • plugușor • vecinătate

b. botniță • bucureștean • căluț • desenator • luminos • murdărie • rubiniu • scăunel

4 Subliniază prefixele cuvintelor din seriile date.

a. comesean • a desconsidera • a dezamăgi • extracorporal • incorectitudine • interjudețean • necinstit • a răsciti • a realege • subunitate

b. confrate • ex-senator • indefinibil • insubordonare • interfață • a presimți • a reaminti • a subaprecia • supracopertă

5 Încercuiește cu albastru sufixele și cu verde prefixele în cuvintele derivate date.

• alfabetar • aluniș • a desprinde • muncitor • neclar • pietros • poștaș • a răsfrânge • tineresc • voinicește

6 Subliniază derivatele parasintetice din seria dată, încercuindu-le sufixele și prefixele.

• a desăvârși • a descoase • a descreți • a despacheta • a despăgubi • a dezlega • a îmbătrâni • a îmblânzi • a îmboboci • a împerechea • a încătușa • a încleia • a înfiora • a înlemni • a înșuruba

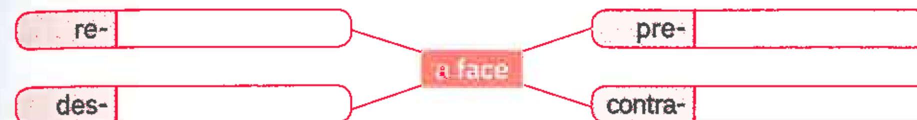
7 Completează textul de mai jos cu adjective formate cu sufix de la cuvintele dintre paranteze.

E o zi (*ploaie*) ______________ . Norii (*plumb*) ______________ acoperă cerul. Strada este (*pustiu*) ______________ și doar frunzele (*rugină*) ______________ și (*a foșni*) ______________ sunt spulberate pe asfaltul (*cenușă*) ______________ . Vremea este (*răcoare*) ______________ și mă bucur că am ascultat sfatul (*prieten*) ______________ al unchiului meu (*grijă*) ______________ , care mi-a spus să mă îmbrac gros.

8 Scrie verbele obținute cu prefixul *în-* de la cuvintele date. Explică ortografia acestor derivate parasintetice.

• nămol • negru • nor • noroi • nou

9 Formează patru verbe cu prefixele date de la verbul *a face*.

10 Grupează, în tabelul dat, diminutivele și augmentativele din lista de mai jos, apoi încercuiește sufixele diminutivale și augmentative.

• aripioară • ațică • așchioară • batistuță • băboi • băiețoi • berbecuț • bogătan • caiețel • cărțoi • cuțitoaie • dumbrăvioară • flăcăiandru • hoțoman • măturoi • năsuc • prostovan • puișor • râuleț • tălpoi

Diminutive	Augmentative

11 Completează cu diminutive propozițiile de mai jos.

a. Un urs mic este un ______________ .

b. Un iepure mic este un ______________ .

c. O pisică mică este o ______________ .

d. O gâscă mică este o ______________ .

12 Indică un diminutiv și un agumentativ de la substantivele de mai jos.

Substantiv	Diminutiv	Augmentativ	Substantiv	Diminutiv	Augmentativ
căciulă			lacăt		
cămașă			palmă		
copil			volum		

13 Grupează, în caiet, diminutivele din textele de mai jos în diminutive care arată micșorarea, simpatia, deprecierea, atenuarea, comparația subînțeleasă.

a. Piticii stăteau pe scăunele la o măsuță. În farfurioare era ciorbiță de văcuță cu perișoare. O pâinică rumenită, înconjurată de lingurițe, furculițe, cuțitașe și păhărele, era în mijloc. Într-un colțișor, erau cornulețe și minciunele.

b. Mama, care zâmbind făcuse gropițe în obraz, îl privi pe băiețel și îi spuse cu duioșie:
— Murdărel mai ești, drăguțul mămicăi!
c. — Dă-mi, te rog, un păhăruț cu apă, că mor de sete!
— Așteaptă o secundiță!
d. Mihai ajunsese un inginerăș care lucra în construcții la proiecțele ce nu-i aduceau câștiguri prea mari.

14 Taie intrusul din seriile de mai jos.
a. • brăduț • cățel • cocoșel • găinușă • perișor • rățușcă
b. • curelușă • gentuță • poșetuță • rucsăcel • săculeț • valiză
c. • covoraș • dulăpior • fotoliu • pălăriuță • perdeluță • sufletel

15 Subliniază augmentativele din seriile date.
a. • albinuță • băbuță • cartofior • lădoi • curățel
b. • arculeț • băsmăluță • buboi • covrigel • fluturaș
c. • ațișoară • bătrâior • coșuleț • dungulită • furcoi

16 Formează adjective, cu ajutorul sufixelor, de la substantivele date.
• cărămidă • frică • pădure • părinte • toamnă • țeapă

17 Explică în ce fel s-au format derivatele de mai jos, după modelul dat.
• țărăncuță • cetățenie • croitoreasă • dărnicie • moldovenește • nebunie • ostășime • a reîncălzi • școlărel • zburdălnicie

„țărăncuță" – format prin derivare cu sufixul diminutival „-uță" de la substantivul „țărancă", derivat la rândul lui cu sufixul „-că" de la substantivul „țăran", derivat la rândul lui cu sufixul „-an" de la substantivul „țară"

18 Identifică derivatele din textele de mai jos și explică formarea acestora, după modelul de la exercițiul 17.
a. „Era o pândă continuă, o neobosită hărțuială, o pâră generală, se rupeau prietenii în numai cinci minute, se spuneau lucruri de o cruzime pe care numai un copil o poate suporta și ierta."

Simona Popescu – *Exuvii*

b. „Fetița are ochii ca doi bănuți de magheran stropiți cu punctișoare cafenii [...]. Când vorbește, gura i se face rotundă ca o mărgică."

Otilia Cazimir – *Miaulica*

19 JOC Întrece-te cu patru colegi. Scrieți numele locuitorilor din orașele date mai jos, formate cu sufixe. Câștigă cel care termină primul corect.
• Bacău ____________ • Craiova ____________
• Botoșani ____________ • Găiești ____________
• Brașov ____________ • Roman ____________

Test flash

1. Subliniază diminutivele din seria de mai jos. **3 p.**
• băiețandru • blăniță • căldăroi • floricică • ieduț • puștan

2. Explică formarea cuvintelor de mai jos. **3 p.**
• nemilos • preorășenesc • a reașeza

3. Identifică derivatele din propoziția de mai jos. Explică formarea acestora. **3 p.**
Razele călduțe ale soarelui însuflețeau verdeața câmpiei.

Din oficiu: 1 p.

Compunerea. Familia lexicală

Ce este compunerea

1 Precizează părțile de vorbire din care s-au format cuvintele de mai jos. Ce crezi că se întâmplă cu sensul cuvintelor din care s-au format cele date?
• bunăvoință • gura-leului • trei-frați-pătați
• de pe la • numai • viță-de-vie
• doisprezece • nu-mă-uita
• dumnealui • papă-lapte

2 Menționează ce parte de vorbire sunt cuvintele compuse de mai jos.
• bineînțeles ____________ • dreptunghi ____________
• a binemerita ____________ • dumneaei ____________
• ca să ____________ • ochiul-boului ____________
• câine-lup ____________ • răufăcător ____________
• despre ____________ • treizeci ____________

3 Subliniază elementele savante de compunere din cuvintele date. Precizează ce sens dau cuvintelor compuse de mai jos.
• autodictare ____________ • macrocosmos ____________
• biocurent ____________ • microorganism ____________
• claustrofob ____________ • politehnică ____________
• geosferă ____________ • pseudoștiință ____________
• hidroavion ____________ • telecomandă ____________
• insecticid ____________ • zootehnician ____________

Procedeele de compunere

4 Indică părțile de vorbire din care sunt formate cuvintele compuse de mai jos.
• bloc-turn ____________
• ca să ____________
• cuvânt-cheie ____________
• Cluj-Napoca ____________
• instructiv-educativ ____________
• departe ____________

5 Precizează ce termen se subordonează celuilalt în cuvintele compuse de mai jos.
• bună-cuviință ____________
• clarvăzător ____________
• coate-goale ____________
• douăzeci ____________
• floare-de-colț ____________
• încurcă-lume ____________

Observ și învăț!

Compunerea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi, unind doi sau mai mulți termeni diferiți. Termenii din care se formează un cuvânt compus își pierd de cele mai multe ori sensul pe care îl au când există independent. ex. 1

Cuvintele compuse sunt:
• substantive (*untdelemn*);
• verbe (*a binevoi*);
• adjective (*pursânge*);
• pronume (*dumneata*);
• numerale (*douăzeci*);
• adverbe (*odată*);
• prepoziții (*de sub*);
• conjuncții (*ca să*). ex. 2

Există elemente savante de compunere cu circulație internațională, provenite din greacă sau din latină. Acestea se așază înaintea unei rădăcini (prefixoide) sau după o rădăcină (sufixoide). ex. 3

Procedeele de compunere sunt:
• **alăturarea** sau **parataxa** (*mobilă-tip*, *de la*, *despre*);
• **subordonarea** (*mătasea-broaștei*, *zgârie-brânză*);
• **abrevierea** sau **prescurtarea** (*C.E.C.*, *plafar*).
Abrevierea se face cu:
• inițiale (*ONU*);
• inițiale și fragmente de cuvinte sau cuvinte (*aragaz*);
• fragmente de cuvinte (*Rompres*);
• fragmente de cuvinte și cuvinte (*Romgaz*). ex. 4, 5, 6

Compusele obținute prin abreviere cu inițiale se scriu cu punct de abreviere (care nu este nici precedat, nici urmat de pauză) sau fără punct de abreviere. Se preferă scrierea fără punct de abreviere.
ex. 7

Compusele obținute prin abreviere cu inițiale nu se despart la capăt de rând.
ex. 8

Este recomandabil să se consulte DOOM² în cazul ezitărilor privitoare la scrierea compuselor.
ex. 9

Familia lexicală (familia de cuvinte) cuprinde toate cuvintele obținute prin **derivare, compunere** sau **alte mijloace** de îmbogățire a vocabularului, de la un cuvânt de bază.
ex. 10

În familia lexicală, nu intră cuvintele luate din alte limbi, chiar dacă au sensul legat de cuvântul de bază. Familia lexicală cuprinde numai cuvintele formate în interiorul limbii.
ex. 11

Câmpul lexical cuprinde toate cuvintele care se raportează la aceeași idee, indiferent de rădăcina acestora și având, pe lângă trăsăturile de sens comune, și trăsături de sens care le deosebesc. Câmpul lexical este alcătuit din părți de vorbire de același fel și cuprinde:
- sinonimele cuvintelor din câmp;
- derivatele și compusele cuvintelor din câmp.
ex. 12

- roșu-închis ____________
- traista-ciobanului ____________
- Vălenii de Munte ____________

6 **Menționează din ce cuvinte s-au obținut prin prescurtare compusele de mai jos.**
- SNCFR ____________
- aprozar ____________
- Rompetrol ____________
- Tarom ____________

Ortografia cuvintelor compuse

7 **Subliniază compusele prin abreviere scrise corect.**
- C.E.C./CEC/Cec
- T.A.R.O.M./TAROM/Tarom
- S.U.A./SUA/Sua

8 **Taie despărțirile la cap de rând greșite.**
- U-NITER/UNI-TER
- S-NCFR/SN-CFR

9 **Indică, prin subliniere, forma corectă a compuselor din propozițiile de mai jos.**
- Dan are mult *bun simț/bun-simț*.
- Îmbrăcămintea Anei dovedește *bun-gust/bun gust*.
- În gospodăria lor, era evidentă *bună-starea/bunăstarea*.
- *Demult/De mult*, nu existau telefoane mobile.

Familia lexicală

10 **Subliniază cu roșu derivatele, cu albastru compusele și cu verde cuvintele obținute prin alte mijloace de îmbogățire a vocabularului de la cuvântul de bază *floare*.**

- florar • florăreasă • florărie • floricea • floricică • florișoară • floriu • înflorit • neînflorit • floare-de-colț • floare-de-leac • floarea-Paștelui • floarea-reginei • floarea-soarelui • floarea-brumei • a înflori • a înflora • înflorat • înflorire • neînfloritor • înfloritor • floare-domnească

11 **Explică de ce nu intră în familia lexicală a termenului *floare* cuvintele: *floricol, floricultură, florist, floristic, floral*.**

12 **Scrie, în dreptunghiuri, dacă seriile de cuvinte date aparțin unor familii lexicale sau unor câmpuri lexicale.**

Seria A • brebenel • crin • crin-de-toamnă • crin-galben • dalie • ghiocel • narcisă • pansea • panseluță • trandafir • trandafiraș • trandafir-de-munte • trandafirel • trandafir sălbatic • zambilă • zambilică

Seria B • bujoraș • bujor-de-câmp • bujor-de-munte • bujorel • bujor-românesc • a îmbujora • îmbujorare • îmbujorat • neîmbujorare • neîmbujorat

Seria C • sânge-de-nouă-frați • sângele-voinicului • sângele-zmeului • a sângera • sângerare • sângerat • sângerător • sângeriu • sângeros

Dificultăți

Nu trebuie confundate procedeele de compunere cu ortografia cuvintelor compuse. Nu există, așadar, compunere prin sudare, pentru că un compus scris într-un cuvânt poate fi format prin compunere prin alăturare (*despre*) sau prin subordonare (*bineînțeles*).

Prezența sau absența cratimei într-un compus este tot o problemă de scriere, prin utilizarea acesteia obținându-se cuvinte compuse prin alăturare (*est-european*) sau prin subordonare (*ciubotica-cucului, bună-creștere, bine-crescut*). De asemenea, nu trebuie confundate cuvintele compuse în limba română prin abreviere (*H.G.* – „hotărâre de guvern") cu termeni împrumutați din alte limbi și obținuți prin abreviere în respectivele limbi (*VIP* – „very important person", *GPS* – „global positioning system", *CD* – „compact disc", *UNESCO* – „United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization").

În scrierea substantivelor proprii compuse prin subordonare și care sunt nume de localități, de ape, de forme de relief, de străzi etc., substantivul de bază se termină în *-ul*, nu în *-u* și nu se folosește cratima: *Bolintinul din Deal, Dealul Mare, Lacul Sărat, Plaiul Foii, Râul Doamnei, Șimleul Silvaniei, Vârful cu Dor*. Se admite scrierea acestor compuse fără *l* când alcătuiesc o singură unitate grafică: *Câmpulung, Satulung*. Fără cratimă se scriu și substantivele proprii nume de localități formate prin compunere prin subordonare și terminate în alte articole hotărâte decât *-l*: *Ocna Sibiului, Poiana Țapului, Roșiorii de Vede, Vatra Dornei*.

Substantivele proprii compuse prin alăturare se scriu utilizându-se cratima și fără *-l* la primul termen: *Târgu-Mureș, Târgu-Neamț, Târgu-Ocna, Turnu-Măgurele*. Cratima se folosește și în scrierea altor nume de localități formate prin compunere prin alăturare: *Alba-Iulia, Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin, Drobeta-Turnu-Severin, Miercurea-Ciuc, Poiana-Brașov*.

Nu sunt cuvinte compuse abrevierile obișnuite ale unor cuvinte, folosite pentru o scriere mai rapidă, chiar dacă unele sunt consacrate: *dvs.* („dumneavoastră"), *dl* sau *d.* („domnul"), *m* („metru"), *N* („nord"), *art.* („articol"). Aceste abrevieri se citesc pronunțând integral cuvântul prescurtat, nu pronunțând literele sau grupurile de litere prin care se scriu („sud", nu S).

Cuvintele compuse cu sufixoide și cu prefixoide nu trebuie confundate cu derivatele. Aceste elemente de compunere au înțeles de sine stătător: *aero-* („aer"), *auto-* („propriu"), *bio-* („referitor la viață"), *filo-* („iubitor"), *geo-* („referitor la pământ"), *hemo-* („referitor la sânge"), *hidro-* („referitor la apă"), *macro-* („mare"), *micro-* („mic"), *mono-* („unul singur"), *multi-* („mulți"), *omo-* („identic"), *orto-* („drept"), *poli-* („mulți"), *pseudo-* („fals"), *tele-* („la distanță"), *zoo-* („referitor la animale"), *-cid* („ucigător"), *-crație* („conducere"), *-fil* („iubitor"), *-fob* („care urăște, nu suportă"), *-fug* („care îndepărtează"), *-log* („specialist"). Există cuvinte compuse formate doar dintr-un prefixoid și un sufixoid (*biolog, ortografie*), intrate însă în limba română prin intermediul altor limbi.

Un cuvânt compus poate să aparțină mai multor familii lexicale, în funcție de numărul de termeni din care este alcătuit. De exemplu, cuvântul *floarea-soarelui* intră atât în familia lexicală a termenului *floare*, cât și în cea a termenului *soare*.

Într-o familie lexicală, cuvintele sunt părți de vorbire diferite, în timp ce un câmp lexical este obligatoriu alcătuit din cuvinte care sunt aceeași parte de vorbire. Cum într-un câmp lexical intră și derivatele și compusele unor cuvinte, doar o parte dintr-o familie lexicală este inclusă într-un câmp lexical.

1 **Unește termenii din prima coloană cu cei din a doua coloană pentru a forma cuvinte compuse. Scrie-le în caiet.**

- cocoș • mare • pătlăgea • călător
- făt • rotundă • piei • șef
- mamă • sălbatic • porumbel • roșie
- masă • mic • redactor • rece
- nume • frumos • sânge • roșii

2 **Găsește cuvintele compuse definite mai jos. Scrie-le pe spațiile libere.**

- dimineața zilei de azi ____________
- foarte de dimineață ____________
- perioada dintre amiază și masă ____________
- seara zilei de ieri ____________
- dimineața zilei care urmează zilei de mâine ____________
- seara zilei care precedă ziua de ieri ____________
- perioada dintre amiază și seară a zilei ce urmează zilei de astăzi ____________
- dimineața zilei care urmează zilei de astăzi ____________

3 **Grupează cuvintele compuse date, conform tabelului de mai jos.**

a. bun-simț **c.** mașină-capcană **e.** scurtcircuit
b. cotă-parte **d.** rozalb **f.** verde-deschis

substantiv + substantiv	adjectiv + substantiv	adjectiv + adjectiv

4 **Formează din substantivele date cuvinte compuse, unindu-le două câte două prin prepoziția *de*. Scrie-le în caiet.**

- cocoș • crin • mare • munte • ochi • pădure • pisică • stea

5 **Precizează procedeele de compunere prin care s-au obținut cuvintele date.**

- apă oxigenată ____________
- BCR ____________
- bună-creștere ____________
- deplin ____________
- drum-de-fier ____________
- galben-pai ____________
- mașină-unealtă ____________
- mătasea-broaștei ____________
- nou-născut ____________
- până pe sub ____________
- pierde-vară ____________
- Distrigaz ____________

6 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.**

A. Există numai cuvinte compuse prin alăturare în seria:

a. • an-lumină • cal-putere • degrabă • instructiv-educativ • până în
b. • cuvânt-titlu • desigur • fără de • încurcă-lume • literar-artistic
c. • blocstart • clarvăzător • de după • devreme • zi-muncă

B. Există numai cuvinte compuse prin subordonare în seria:

a. • două sute • lemn-câinesc • poale-n-brâu • pușcă-mitralieră • rea-credință
b. • cal-de-mare • gură-spartă • pasărea-paradisului • pește-ciocan • triplusalt
c. • coate-goale • patruzeci • răuvoitor • regina-nopții • zgârie-nori

7 **Subliniază forma corectă a substantivelor proprii compuse de mai jos.**

- Baia Mare/Baia-Mare
- Cluj Napoca/Cluj-Napoca
- Curtea de Argeș/Curtea-de-Argeș
- Râmnicul Sărat/Râmnicul-Sărat
- Râmnicu Vâlcea/Râmnicu-Vâlcea
- Sighetul Marmației/Sighetul-Marmației
- Târgu Jiu/Târgu-Jiu
- Târgul Secuiesc/Târgul-Secuiesc

8 **Indică abrevierile obișnuite ale cuvintelor de mai jos.**

- anul curent ____________
- doamna ____________
- domnul ____________
- după-amiază ____________
- județul ____________
- metru ____________
- număr ____________
- pagină ____________
- profesor ____________
- stradă ____________

9 **Scrie cum ai prescurta prenumele de mai jos, dacă ar trebui să le folosești într-o notare rapidă.**

- Constantin • Elena • Emanuel • Gheorghe • Grigore • Ștefan • Theodor

10 **Menționează de la ce denumiri s-au obținut abrevierile date.**

- DEX ____________
- DOOM ____________
- ONU ____________
- OZN ____________
- SRL ____________
- STB ____________
- SUA ____________
- UE ____________

11 **JOC** **Inventează cuvinte compuse, după modelul dat.**

- rinocer + cerb → *rinocerb*
- broască + căpriță → ____________
- cangur + urangutan → ____________
- cămilă + lamă → ____________
- viespe + pelican → ____________

12 **Numește cuvintele de bază ale familiilor lexicale cărora le aparțin termenii din seriile date.**

- sătean • sătesc • sătișor • sătuc • sătucean • sătuleț
- băiețan • băiețandru • băiețaș • băiețel • băiețesc • băiețește • băiețică • băiețime • băiețoi • băiat de prăvălie
- rădăcinos • rădăciniș • rădăcinuță • a înrădăcina • înrădăcinat • neînrădăcinat • înrădăcinare • a dezrădăcina • dezrădăcinare • dezrădăcinat • nedezrădăcinat • rădăcina-ciumei • rădăcină-de-lingoare • rădăcină-dulce

13 **Subliniază, cu trei culori diferite, derivatele, compusele și cuvintele obținute prin alte mijloace din a treia familie lexicală de la exercițiul precedent.**

14 **Unește cuvintele compuse de mai jos cu termenii dați, care sunt cuvinte de bază ale unor familii lexicale.**

apă de colonie | apă grea | broasca-apei | mătasea-broaștei

- apă • broască • colonie • greu • mătase

15 Grupează, în tabel, cuvintele din seria de mai jos, aparținând de familii lexicale diferite.

- bunic • a îmbuna • bunicel • bunică
- bunișor • străbunic • a îmbunătăți • străbun
- bunicuță • îmbunare • bunătate • bunăstare

Familia lexicală a adjectivului *bun* („care posedă calități")	Familia lexicală a substantivului *bun* („tatăl tatălui sau al mamei")

16 JOC Întrece-te cu 3 – 4 colegi ai tăi. Scrieți în cinci minute cuvinte din familia lexicală a termenului *piatră*, indicând cel puțin cinci derivate și două compuse. Câștigă cel care găsește cât mai multe cuvinte. Puteți repeta jocul pentru cuvintele *lemn*, *lung*, *verde*.

17 Numește câmpurile lexicale din care fac parte cuvintele din seriile de mai jos.

- algă • flux • maree • nisip • scoică • val
- dreaptă • mediană • pătrat • perimetru • segment • triunghi
- cor • melodie • operă • partitură • ritm • simfonie

18 Precizează de care dintre câmpurile lexicale de la exercițiul precedent țin cuvintele de mai jos, care aparțin unei familii lexicale.

- vălurel • valvârtej • învălurare

19 Scrie derivatele care indică locuitorul următoarelor orașe, al căror nume este un substantiv compus.

- Câmpulung ____________ • Râmnicu-Vâlcea ____________
- Curtea de Argeș ____________ • Roșiorii de Vede ____________
- Piatra-Neamț ____________ • Turnu-Măgurele ____________
- Râmnicul Sărat ____________ • Turnu-Severin ____________

20 Analizează compusele din textul de mai jos, după modelul dat.

Ieri-dimineață, sătui de zgârie-nori și de acel du-te-vino obositor de la oraș, am plecat la Poiana-Brașov. Tata, care este un admirator al florei românești, a făcut peste cincizeci de poze cu flori. Cele mai reușite sunt cele cu lăptucul-oii, garofița-de-munte, coada-șoricelului, degetelul-roșu, traista-ciobanului și rochița rândunicii.

„ieri-dimineață" – format prin compunere prin alăturare din adverbul „ieri" și substantivul „dimineață"

Test flash

1. **Subliniază cuvintele formate prin compunere.** 3 p.
A fost odată ca niciodată un împărat, numit Verde-Împărat, care domnea de peste 99 de ani în Țara-de-Piatră.
2. **Precizează procedeele de compunere prin care s-au obținut cuvintele compuse din propoziția dată.** 3 p.
Florăreasa de la un SRL apropiat a binevoit să-mi aducă un ghiveci cu florile mele preferate.
3. **Scrie șase termeni din familia lexicală a cuvântului *pădure*, printre care să existe minimum un cuvânt compus și trei derivate.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Sensul cuvintelor. Categoriile semantice

Sensul cuvintelor în context

1 Indică, prin bifare, ce fel de sens are cuvântul *braț* în enunțurile date.

	Sens propriu de bază	Sens propriu secundar	Sens figurat
• Dunărea are trei *brațe* la vărsare.	☐	☐	☐
• S-a așezat un fluture pe *brațul* meu.	☐	☐	☐
• Mă învăluie *brațele* ploii.	☐	☐	☐
• *Brațul* macaralei se mișcă rapid.	☐	☐	☐
• Cântarul are *brațele* în echilibru.	☐	☐	☐
• Lustra are patru *brațe*.	☐	☐	☐
• Dan s-a rănit la *braț*.	☐	☐	☐
• Mi-am pus mâna pe *brațul* fotoliului.	☐	☐	☐
• *Brațul* fântânii avea în capăt o găleată.	☐	☐	☐
• „Nu-s decât aripi de îngeri în preajmă: nu-s/decât *brațele* munților, arborii cei mai de sus." Victoria Ana Tăușan – *Pământul*	☐	☐	☐

Sinonimele

2 Grupează în tabelul dat cele trei serii de sinonime din textul de mai jos.

Ioana se îmbracă foarte modern. Ea preferă pantalonii confortabili din bumbac, pantofii comozi și tricourile lejere. Numeroasele buzunare, multele fermoare și multiplele tighele le dau ținutelor Ioanei o notă sport. Pălărioarele nostime și accesoriile amuzante o fac, uneori, comică.

Seria I	Seria a II-a	Seria a III-a

3 Indică sinonimul adjectivului *înalt* în exemplele date. Ce observi în privința numărului de sensuri suprapuse?

a. Dan este un băiat *înalt*. ____________

Unitatea 2

Observ și învăț!

Sensul unui cuvânt se stabilește numai în context. Cuvântul poate avea:
- **sens propriu**, care este sensul cel mai curent al unui cuvânt, cunoscut de toți vorbitorii, legat de un aspect din realitate; sensul propriu este de două feluri:
  - **sens propriu de bază**, reprezentând ceea ce un cuvânt are specific în sine în orice context; de exemplu, *umăr* (articulația dintre mână și trunchi);
  - **sens propriu secundar**, rezultat dintr-o asemănare și depinzând strict de context; de exemplu: *umerii obrajilor* (partea a feței);
- **sens figurat**, care este sensul neobișnuit al unui cuvânt, folosit cu valoare expresivă pentru a forma o imagine artistică; de exemplu: *Umerii* dealurilor se ridicau semeți.

ex. 1

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu sens asemănător sau identic.

ex. 2

Sinonimele se stabilesc numai în context.
După numărul de sensuri suprapuse, sinonimele sunt:
- **parțiale**, când nu toate sensurile se suprapun (*repede-iute*);
- **totale**, când toate sensurile se suprapun (*kaliu-potasiu*).

ex. 3, 4

Toate sinonimele unui cuvânt alcătuiesc o **serie sinonimică**. Nu toate cuvintele dintr-o serie sinonimică permit actualizarea în toate contextele, neputându-se face o echivalență între un cuvânt din limbajul obișnuit și un termen științific și tehnic.

ex. 5

În cazul cuvintelor polisemantice, se stabilesc sinonime pentru fiecare sens al cuvântului.

ex. 6

Sinonimele sunt aceeași parte de vorbire:
- substantive;
- verbe;
- adjective;
- numerale;
- adverbe;
- prepoziții;
- conjuncții.

ex. 7

Se poate stabili o relație de sinonimie între:
- două cuvinte (*dormit – somn*);
- o expresie și un cuvânt (*a băga de seamă – a observa*);
- două expresii (*a închide ochii – a trece cu vederea*).

ex. 8, 9

b. El are fruntea *înaltă*. ____________
c. Tatăl său are studii *înalte*. ____________
d. Rezultatele lui școlare sunt *înalte*. ____________
e. Ana vorbește pe un ton *înalt*. ____________
f. Vocea cântăreței este *înaltă*. ____________

4 **Găsește sinonimul cuvintelor scrise italic în propozițiile date. Ce observi în privința numărului de sensuri suprapuse?**
a. Am studiat *sodiul*. ____________
b. Am urcat cu *ascensorul*. ____________
c. *Timpul* este schimbător. ____________
d. Mi-am cumpărat *o valiză* nouă. ____________

5 **În dicționar, *smulgere* și *extracție* sunt sinonime și, cu toate acestea, în enunțurile date nu se pot înlocui. De ce?**
a. *Smulgerea* buruienilor din grădină este importantă.
b. Dentistul a hotărât *extracția* măselei.
c. În țara noastră, *extracția* petrolului se face de secole.

6 **Precizează sinonimul cuvântului polisemantic *pungă* din enunțurile de mai jos.**
a. Am pus bijuteria într-*o pungă* de catifea. ____________
b. Pentru căratul cumpărăturilor am luat *o pungă* de plastic. ____________
c. Bunica are *pungi* sub ochi. ____________
d. În județul Prahova, s-a găsit ieri *o pungă* de petrol. ____________

7 **Unește cuvintele din prima coloană cu sinonimul potrivit din a doua coloană. Indică, în spațiul dat, ce părți de vorbire sunt sinonimele.**

• avansare	• deoarece	____________
• către	• a hotărî	____________
• a decide	• înaintare	____________
• extenuat	• înspre	____________
• fiindcă	• întâiul	____________
• niciodată	• nicicând	____________
• primul	• obosit	____________

8 **Scrie un sinonim pentru expresiile date.**
- cu capul în nori ____________
- a lua la rost ____________
- ținere de minte ____________

9 **Găsește o expresie sinonimă cu cele de mai jos.**
- plin de sine ____________
- a da cu bâta în baltă ____________
- a-și da obștescul sfârșit ____________

Antonimele

10 **Unește cuvintele din prima coloană cu antonimele din a doua coloană. Indică, în spațiul dat, ce părți de vorbire sunt antonimele.**

• antipatie	• a începe	____________
• cu	• fără	____________
• încet	• mereu	____________
• niciodată	• nici	____________
• a sfârși	• repede	____________
• și	• simpatie	____________

11 **Explică formarea antonimelor de mai jos.**
- atent – neatent
- corectitudine – incorectitudine
- a prinde – a desprinde
- a săra – a desăra

12 **Precizează antonimul potrivit pentru cuvântul polisemantic *drept* din enunțurile date.**
a. Bulevardul era *drept* ca o linie. ____________
b. Traseul *drept* spre Cluj-Napoca trece prin Brașov. ____________
c. Turnul din Pisa nu este *drept* pe pământ. ____________
d. Bunicul are spatele *drept*. ____________
e. Panta era *dreaptă*. ____________
f. Câmpul era *drept*. ____________

13 **Menționează un antonim pentru expresiile de mai jos.**
- a o lua la sănătoasa ____________
- părere de bine ____________
- cu nasul pe sus ____________

14 **Găsește o expresie antonimă pentru cele date.**
- a tăia frunză la câini ____________
- cu cap ____________
- a băga în seamă ____________

Omonimele

15 **Indică sensurile omonimelor *nod*, *pod*, *mare* din versurile de mai jos.**

„Fac poveștilor un **nod**
Și le sui cu cricu-n **pod**. [...]
Drumul mi-l măsor c-o floare
Cu o floare sunt mai **mare**."

Marin Sorescu – *Diligența cu păpuși*

16 **Ce fel de omonime sunt, după partea de vorbire prin care se exprimă, cele de la exercițiul precedent?**

Antonimele sunt cuvinte cu sensuri diametral opuse.
Antonimele sunt aceeași parte de vorbire:
- substantive;
- verbe;
- adjective;
- adverbe;
- prepoziții;
- conjuncții.

ex. 10

Există prefixe cu ajutorul cărora se pot forma antonime: *ne-*, *des-*, *de-*, *in-*.

ex. 11

În cazul cuvintelor polisemantice, se stabilesc antonime pentru fiecare sens al cuvântului.

ex. 12

Se poate stabili o relație de antonimie între:
- două cuvinte (*bun – rău*);
- o expresie și un cuvânt (*a ajunge în sapă de lemn – a se îmbogăți*);
- două expresii (*a trece cu vederea – a bate la cap*).

ex. 13, 14

Omonimele sunt cuvinte cu aceeași formă și cu sens complet diferit.

ex. 15

Omonimele sunt:
- **lexicale**, când sunt aceleași părți de vorbire; acestea se clasifică în
  - **omonime totale**, când cele două cuvinte au forme identice în vorbire; de exemplu, *lac* are pluralul *lacuri* pentru ambele sensuri;
  - **omonime parțiale**, când cele două cuvinte nu au toate formele identice în vorbire; de exemplu, *bandă* are două forme de plural, specializate pentru cele două sensuri, *benzi* și *bande*;
- **lexico-gramaticale**, când sunt părți de vorbire diferite; de exemplu, *dar* poate fi substantiv sau conjuncție.

ex. 16, 17, 18

Omofonele sunt cuvintele care se pronunță la fel. **Omografele** sunt cuvintele care se scriu la fel. Omonimele sunt obligatoriu omofone.

ex. 19, 20

Cuvântul polisemantic are două sau mai multe sensuri legate între ele. Sensurile unui cuvânt polisemantic sunt mai mult sau mai puțin apropiate (*baie* – spălare, cameră de spălat, vasul de spălat; la plural, localitate în care te tratezi prin spălări speciale), spre deosebire de sensurile omonimelor, care nu au nicio legătură între ele (*baie* – mină).

ex. 21, 22

17 **Completează tabelul dat cu omonimele de mai jos.**

- coș
- cristal
- difuzor
- han
- limbă
- rachetă

Omonime totale	Omonime parțiale

18 **Indică formele de plural pe care le au omonimele parțiale, precizând sensul acestora.**

______

______

______

______

______

______

19 **Subliniază cu o linie omofonele care nu sunt omografe și cu două linii omografele care nu sunt omofone din exemplele date.**

a. Am avut un barem detaliat la test. **b.** Barem să mă fi anunțat că întârzie. **c.** Sorin ia cărți. **d.** Ea citește mult.

20 **Care dintre cuvintele de la exercițiul precedent sunt omonime? De ce?**

______

______

Cuvintele polisemantice

21 **Menționează sensul cuvântului *nod* din enunțurile de mai jos. Justifică de ce, în enunțurile date, este un cuvânt polisemantic, nu un omonim.**

a. Am făcut un *nod* șireturilor de la adidași.

______

______

b. Localitatea Fetești este un important *nod* de cale ferată.

______

______

c. *Nodurile* degetelor i se umflaseră.

______

______

d. Trunchiul teiului avea mai multe *noduri*.

______

______

22 **Indică omonimul cuvântului *nod* și construiește un enunț cu acesta.**

______

______

Dificultăți

Cuvintele din expresii cu sens unitar nu reprezintă sensuri figurate, pentru că întreaga unitate lingvistică are sens. De exemplu, *cu noaptea-n cap* înseamnă *devreme* și niciunul dintre substantive nu are sens figurat, acesta apărând într-un enunț precum: *Profesorul a scos copilul din noaptea necunoașterii.*

După gradul de echivalență semantică, sinonimele pot fi:

- **perfecte**, când sensurile sunt identice (*smalț – email, azot – nitrogen*);
- **aproximative**, când sensul unuia dintre sinonime sugerează obiectul denumit, apărând echivalențe surprinzătoare (În poezia *Melancolie*, Mihai Eminescu vorbește de „regina nopții moartă" care este *luna*).

Cuvintele dintr-o serie sinonimică se pot diferenția, chiar dacă nu sunt plasate într-un context verbal, fiind specializate pentru anumite variante ale limbii. De exemplu, în seria sinonimică *a muri, a deceda, a dispărea, a se duce, a pieri, a se prăpădi, a răposa, a se sfârși, a se stinge, a sucomba, a se săvârși, a crăpa, a se curăța, a adormi, a o mierli, a cădea pe câmpul de luptă* există termeni literari (*a muri, a deceda, a dispărea, a se duce, a pieri, a răposa, a se sfârși, a se stinge, a sucomba, a adormi*) și termeni neliterari (*a se săvârși, a crăpa, a se curăța, a o mierli*). Există deosebiri și între termenii literari, fiindcă *a deceda* se folosește în limbajul administrativ sau oficial, *a sucomba*, în limbajul înalt, iar termenii *a dispărea, a se duce, a pieri, a se sfârși, a se stinge, a adormi, a cădea* se bazează pe o figură de stil, urmărind să atenueze exprimarea directă a ideii (această figură de stil numindu-se eufemism). Și termenii din a doua serie se deosebesc între ei, pentru că *a se săvârși* este un termen popular, *a crăpa* se folosește ironic, *a se curăța* este folosit cu sens figurat și *a o mierli* aparține unei variante a limbii folosite în mediile foarte joase. La aceste sinonime, se adaugă o serie de expresii populare: *a-și da obștescul sfârșit, a da ortul popii, a-și da duhul, a se duce pe copcă, a-și pierde viața, a trece în lumea celor drepți, a închide ochii, a-și da ultima suflare, a-și da ultimul suspin, a merge în lumea de dincolo, a trece în lumea umbrelor*. Există, de asemenea, expresii aparținând mediilor joase sinonime acestui verb, de exemplu *a da colțu'*.

Stabilirea unui sinonim depinde nu numai de contextul verbal, ci și de situația de comunicare. De exemplu, când cineva strică un aparat și i se spune *Deșteptule, bine că l-ai stricat!*, vorbitorul nu intenționează să-i spună *inteligentule*, ci *prostule*.

Condițiile pentru ca două cuvinte să fie sinonime sunt:

- să denumească același aspect din realitate;
- să se poată înlocui unele cu altele în același context, fără ca astfel să **se** schimbe sensul enunțului;
- să fie aceeași parte de vorbire;
- să aparțină aceleiași variante a limbii.

Condițiile pentru ca două cuvinte să fie antonime sunt:

- să aibă un element de sens comun față de care să se stabilească opoziția; astfel, *rece* și *cald* se referă la temperatură;
- să aparțină aceleiași variante a limbii;
- să fie o pereche compusă din părți de vorbire de același fel, care pot fi ca formă total diferite (*bucurie – tristețe*) sau pot să difere printr-un prefix (*milos – nemilos, a face – a desface*).

Nu toate cuvintele au antonime, de exemplu unele substantive, precum *pix, stilou, tavă*, verbe ca *a desena, a clipi, a înghiți*, adjective ca *englezesc, rutier, studențesc*. Tot în afara antonimiei se situează și cuvinte care prezintă unele opoziții naturale: *băiat – fată, soră – frate, rață – rățoi* etc.

Există și o **omonimie gramaticală**, privitoare atât la aspecte morfologice, cât și la aspecte sintactice. Omonimia morfologică apare între formele identice ale aceluiași cuvânt în vorbire. De exemplu, verbul *a asculta* are aceeași formă la indicativ, prezent, persoana a III-a, singular și plural: El *ascultă* o melodie. Ei *ascultă* o melodie. De asemenea, formele substantivului sunt omonime la nominativ și acuzativ și la dativ și genitiv: *Cartea* este frumoasă. Citește *cartea* frumoasă. (N. – Ac.); Îi pun *cărții* o copertă. Coperta *cărții* este albă. (D. – G.). **Omonimia sintactică** privește sensul diferit al unor enunțuri identice formal. De exemplu, în *Am discutat alegerea președintelui consiliului elevilor.*, poate fi vorba de „alegerea cuiva în funcția de președinte al consiliului elevilor" sau de „alegerea pe care președintele consiliului elevilor a făcut-o".

Uneori, se greșește considerându-se omonime cuvinte cu secvențe omofone care sunt alcătuite din mai mulți termeni, ca în structuri de tipul *ne-am/neam, m-ai/mai, s-ar/sar*. Omonimele presupun sensuri diferite, iar *ne-am, m-ai, s-ar* sunt lipsite de sens, deci nu pot fi omonime.

Omonimele sunt cuvinte diferite, pe când în cazul polisemiei este vorba de un singur cuvânt cu mai multe sensuri legate între ele. Diferențierea trebuie făcută prin raportare la sensul cuvintelor, nu după aspecte formale cum ar fi înregistrarea din dicționare, pentru că uneori în DEX sunt trecute la același articol nu numai sensurile unui cuvânt polisemantic, ci și omonimele. De exemplu, *broască* și *vas*, care sunt omonime, apar în DEX într-un singur articol de dicționar, deși, în alte situații, omonimele apar în articole diferite. În DEX, separarea se face după originea cuvântului, trecându-se în articole diferite omonimele cu origini diferite. Evoluția cuvintelor a dus însă la situația în care cuvinte cu aceeași origine să fie omonime.

1 **În enunțurile de mai jos, cuvintele scrise italic au sens figurat. Construiește câte un enunț în care aceste cuvinte să aibă sens propriu.**

- Ana m-a întâmpinat cu un zâmbet *rece*.

____

- I-*a încolțit* în minte ideea unui proiect interesant.

____

- Am primit *o ploaie* de reproșuri pentru întârzierea de la antrenament.

____

- Oratorul a fost *sclipitor*.

____

2 **Construiește câte un enunț cu sensuri figurate ale cuvintelor date.**

- scump ______________________________
- săgeată ______________________________
- a se naște ______________________________
- val ______________________________

3 **Lucrați în grupe de trei elevi. Fiecare scrie, pe o foaie separată și după modelul dat, enunțuri pentru sensurile cuvintelor de mai jos. Foile sunt rotite în sensul acelor de ceasornic, pentru a fi corectate de ceilalți, până revin la cel care le-a scris. Greșelile se discută, apoi, în grup.**

cilindru	**sens propriu de bază**	Am desenat un *cilindru*.
	sens propriu secundar	Un *cilindru* de la mașină s-a stricat.
	sens figurat	*Cilindrul* înalt al copacului se înălța spre cer.

- casă • a descărca • limbă

4 **Unește cuvintele din prima coloană cu sinonimul potrivit din a doua coloană.**

• asemănător	• adânc
• deștept	• arogant
• fățarnic	• copilăresc
• îngâmfat	• inteligent
• profund	• ipocrit
• pueril	• similar

5 **Găsește un sinonim potrivit pentru cuvintele evidențiate în articolul de ziar de mai jos.**

Un mit: *The Beatles*

La mijlocul **secolului** trecut, muzica rock era o expresie a revoltei tinerei generații americane contra valorilor sociale **rigide**.

Peste **numai** zece ani, în 1960, trupa rock *The Beatles* **va realiza** o adevărată revoluție culturală.

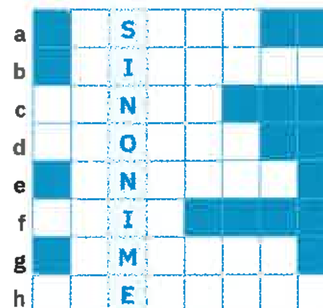
Cei patru **componenți** ai grupului, John Lennon, Paul McCartney, George Harrison și Ringo Starr, cunosc **rapid** consacrarea. Realizarea filmului de desene animate *Submarinul galben* le **va spori** **faima**.

6 **Alege dintre sinonimele *accident*, *calamitate*, *catastrofă*, *incident* pe cel potrivit să anunțe într-un ziar evenimentele de mai jos.**

- Explozia de la centrala atomică de la Fukushima s-a produs în urma unui puternic seism.
- Înghețul timpuriu a distrus recolta în viile de la Cotnari.
- Un tren al metroului a deraiat, intrând în birourile de la cap de linie.
- O pană de curent a lăsat în beznă Brașovul.

7 **Dezleagă careul de mai jos, găsind câte un sinonim pentru cuvintele date.**

a. dușmănos
b. citeț
c. noroc
d. greșeală
e. zadarnic
f. lacom
g. binevoitor
h. nădejde

8 **Scrie câte un sinonim pentru cuvintele date mai jos.**

• alegere ________	• gras ________
• a bănui ________	• a hotărî ________
• belșug ________	• iad ________
• caraghios ________	• împrejurare ________
• a cere ________	• a lămuri ________
• ciudat ________	• zilnic ________

9 **Clasifică după gradul de intensitate sinonimele din seriile de mai jos.**

a. boare, furtună, uragan, vânt
b. a boci, a lăcrima, a plânge, a se smiorcăi
c. enorm, imens, încăpător, spațios

Foarte intens ________
Mai intens ________
Intens ________
Cel mai puțin intens ________

10 Completează tabelul de mai jos cu sinonimele din seriile date.
a. sfrijit, slab, suplu; **b.** darnic, mărinimos, risipitor.

Apreciere pozitivă	Apreciere neutră	Apreciere negativă

11 Notează un sinonim pentru expresiile date.
- a băga de seamă ____
- a se face de râs ____
- cu capul în nori ____
- plin de sine ____
- scos din cutie ____
- dare de seamă ____
- ținere de minte ____
- părere de rău ____

12 Unește cu o linie expresiile sinonime din cele două coloane.
- a o lua la sănătoasa
- a da ortul popii
- a arde gazul degeaba
- a lua la rost
- a forța mâna
- a da cu bâta în baltă

- a călca în străchini
- a întinde coarda
- a-și da obștescul sfârșit
- a tăia frunză la câini
- a o lua la picior
- a lua la refec

13 Grupează cuvintele de mai jos în perechi de antonime, scriindu-le în casetele date.
- adversar
- a facilita
- a deceda
- a diminua
- început
- a îngreuna
- a mări
- a se naște
- opulență
- prieten
- sărăcie
- sfârșit

14 Scrie un antonim format cu prefix de la cuvintele date.
- a articula ____
- a amăgi ____
- a califica ____
- a cifra ____
- exactitate ____
- justețe ____
- muritor ____
- a lega ____

15 Notează antonimul potrivit pentru adjectivul *dulce* în contextele de mai jos.
- fruct *dulce* ____
- cuvinte *dulci* ____
- lapte *dulce* ____
- brânză *dulce* ____
- apă *dulce* ____
- sunet *dulce* ____
- somn *dulce* ____
- pantă *dulce* ____

16 Scrie un antonim pentru expresiile date.
- a nu avea pe cineva la stomac ____
- a tăia frunză la câini ____
- cu capul în nori ____

17 Găsește o expresie antonimă pentru expresiile de mai jos.
- a rămâne stană de piatră ____
- a ridica în slăvi ____
- a nu mișca un deget ____

18 Menționează câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele date.

Cuvânt	Sinonim	Antonim
greșit		
hărmălaie		
rai		
trist		
veșnic		
a vorbi		

19 Găsește omonimele care au definițiile de mai jos.

carte de joc	☐☐	punct obținut la tenis din serviciu
ciupercă	☐☐☐☐☐☐	obiect de șters tabla
culoare	☐☐☐☐☐☐	nume pentru moneda de aur
a cugeta adânc la ceva	☐☐☐☐☐☐☐☐	a da lecții particulare
durata zilei de lucru a unei echipe de mineri	☐☐☐	lovitură puternică dată cu piciorul la fotbal
undă formată la suprafața mării	☐☐☐	sul de pânză înfășurată pe un cilindru

20 Precizează, în casete, patru sensuri ale omonimelor date.

baterie

curte

galerie

21 Indică, în dreptunghiuri, formele de plural pe care le au omonimele parțiale date. Construiește enunțuri cu aceste forme de plural.

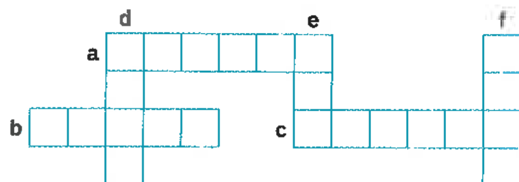
cot

elan

glob

sol

22 **Dezleagă careul de mai jos.**

a. Instrument muzical asemănător cu toba sau membrană elastică în ureche.
b. Șnur de bumbac pentru încălțăminte sau viclean.
c. Mamifer marin sau fiul regelui Franței.
d. Fel de prăjitură sau un fir tors de cânepă, de in.
e. Loc în care se leagă două fire ca să țină strâns împreună sau unitate de măsură pentru viteza navelor.
f. Culoare de bază a unui tablou sau a unei pânze, pe care se conturează desenele sau probă sportivă pe distanțe mari.

23 **Scrie cele două sensuri ale enunțurilor de mai jos pe linii.**

- Achit liliacul. ____________________
  ____
- Îți citesc nuvela. ____________________
  ____

24 **Propoziția de mai jos este alcătuită numai din omonime. Indică, în casete, ce părți de vorbire sunt cuvintele pentru fiecare sens al enunțului.**

- Micuța poartă sare.
- Micuța poartă sare.

25 **Precizează ce parte de vorbire este omonimul *vie* în fiecare vers de mai jos.**

„Maică-ta de-i *vie* ____________________
Bine-ar fi să *vie* ____________________
Pân'la noi la *vie*." ____________________

Costache Negruzzi – *Cum am învățat românește*

26 **Menționează câte un sinonim pentru fiecare sens al cuvântului polisemantic *a ridica* din enunțurile de mai jos.**

- *Am ridicat* penarul de pe bancă. ____________
- Tata *a ridicat* sfoara de rufe căzută din cauza vântului. ____________
- La trecerea de cale ferată, bariera *s-a ridicat* după cinci minute. ____________
- *Am ridicat* hârtiile căzute din bancă. ____________
- Ana *s-a ridicat* și a mers la tablă. ____________
- Mama *a ridicat* vocea la mine. ____________
- Liftul te *ridică* la etaj. ____________
- Băiatul *s-a ridicat* în ultima vreme. ____________
- Prețurile *s-au ridicat* din nou. ____________
- Lângă școală, *s-a ridicat* un bloc. ____________
- Ceața *s-a ridicat*. ____________
- Bunicul *a ridicat* bani de la bancă. ____________
- Teza ne-*a ridicat* probleme. ____________
- *Am ridicat* un colet de la poștă. ____________
- Domnitorii români *au ridicat* poporul la luptă. ____________

27 **Scrie, pe linii, sensul adjectivelor polisemantice din îmbinările de cuvinte date.**

- fată *blândă* ____________
- persoană *fermă* ____________
- ins *înalt* ____________
- băiat *serios* ____________
- femeie *fericită* ____________
- iarnă *blândă* ____________
- comandă *fermă* ____________
- sunet *înalt* ____________
- accident *serios* ____________
- întâmplare *fericită* ____________

28 **JOC** **Ghicește cuvântul polisemantic ale cărui sensuri sunt ilustrate de cele trei imagini de mai jos.**

29 **Construiește câte trei enunțuri cu sensuri diferite ale cuvintelor polisemantice *a descărca, a îngheța* și *undă*.**

a descărca
a. ____________________
b. ____________________
c. ____________________

a îngheța
a. ____________________
b. ____________________
c. ____________________

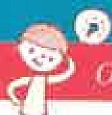
undă
a. ____________________
b. ____________________
c. ____________________

Test flash

1. Precizează câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele *a aprinde, iubire, uman*. 3 p.
2. Menționează două sensuri pentru omonimul *masă* și patru sensuri pentru cuvântul polisemantic *masă*. 3 p.
3. Construiește trei propoziții pentru a ilustra trei sensuri secundare ale cuvântului *picior*. 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Pleonasmul

Observ și învăț!

Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau a unor construcții cu același înțeles. ex. 1

Pleonasmele sunt:

- **lexicale**, când se alătură cuvinte cu același sens (*conducere managerială*), derivate și compuse ale căror componente repetă sensul altui cuvânt din enunț (*intercondiționare reciprocă*);
- **gramaticale**, când se alătură aceleași mărci gramaticale (*ouălele*; se repetă articolul hotărât *-le*);
- **lexico-gramaticale**, când se alătură cuvinte considerate instrumente gramaticale (*dar însă*).

ex. 2, 3, 4

Uneori pleonasmele sunt acceptabile, având rolul de a sublinia ideea exprimată (*am văzut cu ochii mei*). ex. 5

1 **Explică în ce constă greșeala de exprimare din cele două anunțuri de mai jos.**

2 **Încercuiește sufixele, prefixele și elementele savante de compunere a căror informație se repetă printr-un alt cuvânt din enunțurile date, pe care trebuie să-l subliniezi, ca în modelul de mai jos.**

- Au conviețuit *laolaltă* mai mulți ani.
- Dan și Maria au conlucrat împreună pentru realizarea proiectului.
- Ipoteza lui poate fi credibilă.
- Televizorul meu are o telecomandă la distanță.
- Împotriva țânțarilor s-a folosit un insecticid ucigător.

3 **Subliniază cuvintele care au aceeași funcție sintactică, transmițând același sens în enunțul dat.**

Portarul echipei și-a făcut treaba lui.

4 **Pune într-un dreptunghi cuvintele de legătură care se dublează în enunțul de mai jos.**

Șoferul a parcat într-un loc interzis, drept pentru care polițistul l-a amendat.

5 **De ce crezi că apar pleonasmele în versul și în enunțul de mai jos?**

- „*Aburii ușori* ai nopții ca fantasme se ridică."

Vasile Alecsandri – *Malul Siretului*

- Am întâlnit *o babă bătrână*.

Dificultăți

Unele pleonasme s-au impus în limbă și nu mai sunt percepute ca o greșeală, pentru că la originea cuvintelor este vorba de o repetiție pe care vorbitorii obișnuiți nu au cum să o identifice. De exemplu, *mujdei de usturoi* este la origine un pleonasm, fiindcă *mujdei* este obținut din *must* + *de* + *ai*, cuvântul *ai* fiind astăzi un regionalism obținut din latină – *allium*, „usturoi".

Vorbirea îngrijită impune conștientizarea și evitarea pleonasmului, întâlnit frecvent astăzi în construcții precum: *dar totuși, perioadă de timp, protagonist principal, panaceu universal* etc.

Exersez

1 **Subliniază cuvintele a căror alăturare constituie pleonasme în enunțurile de mai jos.**

- El a rezumat pe scurt povestirea.
- Am studiat structura lexicală a cuvântului.
- M-au sunat ca să mă întorc înapoi.
- Emisiunea a fost întreruptă pentru difuzarea de reclame comerciale.
- A vizitat aproape toate marile metropole din Europa.
- În luna august, au fost reduceri cu un procent de 50%.
- Grăbiți-vă repede, fiindcă întârziați!
- Intenționați să urmați în continuare aceleași căi de realizare a proiectului?

2 **Transcrie enunțurile de la exercițiul precedent, corectându-le.**

____

____

____

____

____

____

____

____

3 **Încercuiește pleonasmele din reclama de mai jos.**

4 **Subliniază pleonasmele din enunțurile date și indică tipul acestora.**

a. Am admirat autoportretul propriu al pictorului.
b. Îl voi revedea iar pe vărul meu în vacanța de iarnă.
c. Colegul meu ia note mari la matematică, dar totuși mai greșește.
d. A dat cel mai optim răspuns.
e. După răceală, tata și-a redobândit vitalitatea sa.
f. A luat o notă mare la început de semestru, drept pentru care n-a mai învățat.

5 **Bifează căsuța corespunzătoare enunțurilor care conțin pleonasme acceptabile.**

- Mama are o migrenă la cap. ☐
- Am auzit cu urechile mele ce a spus. ☐
- Parlamentarul a rostit o scurtă alocuțiune. ☐
- Străbunicul său e de mult timp oale și ulcele. ☐
- El a citit biografia vieții unui scriitor. ☐
- Taci din gură! ☐

6 **Corectează pleonasmele inacceptabile din enunțurile de la exercițiul precedent.**

____

____

7 **Subliniază pleonasmele cu rol expresiv din fragmentele de mai jos.**

a. „Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n poale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță.“

Dimitrie Bolintineanu – *Muma lui Ștefan cel Mare*

b. „Apoi, negură deasă lumina-ntunecează.“

Grigore Alexandrescu – *Un ceas e de când anul trecu*

c. „Verzi sunt dealurile tale, frumoase pădurile și dumbrăvile spânzurate de coastele dealurilor, limpede și senin ceriul tău.“

Alecu Russo – *Cântarea României*

8 **Scrie, în casete, numărul de pleonasme din fiecare enunț de mai jos.**

- Concluzia finală a comunicării științifice a fost apreciată de participanții la manifestarea comemorativă în memoria marelui romancier epic Liviu Rebreanu. ☐
- În articolul despre etnogeneza poporului român, s-a făcut o retrospectivă a trecutului, adevărat mic breviar al istoriei naționale. ☐
- Excursioniștii plecați în Piatra Craiului nu cunoșteau topografia locurilor și au riscat să cadă în hăul abisurilor, dar totuși providența divină i-a ajutat. ☐
- După ce a fost internat la spitalul clinic în urma unei hemoragii de sânge, bunicul a fost tratat cu un medicament folosit doar exclusiv pe cobaii de experiență și iar și-a redobândit vitalitatea sa. ☐
- Mijloacele mass-media au arătat că, în ședința acționarilor, conducerea managerială a societății a prezentat previziunea viitoare a întreprinderii care poate fi încă redresabilă. ☐

9 **Notează trei pleonasme auzite în emisiuni de televiziune.**

Test flash

1. Taie cuvântul care creează un pleonasm în propozițiile de mai jos. 3 p.
a. Mama scrie după vechea caligrafie frumoasă.
b. În primăvară, se vor organiza alegeri electorale.
c. El are un lipom de grăsime.

2. Indică tipul de pleonasm din enunțurile date. 3 p.
a. Poliția a luat măsuri contra contrabandei ilegale cu țigări.
b. Am învățat, însă totuși n-am luat notă mare.
c. Dana și-a exprimat opinia ei.

3. Subliniază pleonasmele din propozițiile date. 3 p.
a. Am cumpărat o papiotă de ață.
b. Nu ne vom vedea o lungă perioadă de timp.
c. El se autocenzurează singur.

Din oficiu: 1 p.

Paronimele și confuziile paronimice

Ce sunt paronimele

1 **Scrie forma corectă a cuvintelor folosite greșit în enunțurile date și evidențiate prin culoare.**

- Dan a avut o problemă **familiară**, fiind vorba de sănătatea fratelui său.
- Ioana a început compunerea cu **aliniat**.
- Victor i-a făcut un **complement** Anei.

2 **Precizează sensul cuvintelor scrise colorat în enunțurile de la exercițiul precedent.**

- familiar ____
- aliniat ____
- complement ____

3 **Menționează sensul paronimelor din enunțurile date.**

a. • Profesorul *a evaluat* elevii la sfârșitul unității de învățare.
• Alexandru *a evoluat* rapid în carieră.

b. • Ne-am cunoscut într-o *conjunctură* favorabilă.
• Polițistul a elucidat cazul printr-o *conjectură*.

c. • Mihai *a revelat* un secret de familie.
• Profesorul *a relevat* calitățile narațiunii.

4 **Notează prin ce se diferențiază formal paronimele de la exercițiul precedent, menționând numărul de sunete sau ordinea acestora.**

a. ____
b. ____
c. ____

5 **Scrie, în casete, ce părți de vorbire sunt paronimele din enunțurile de mai jos, precizând alăturat sensul acestora.**

a. Am cumpărat un *atlas* geografic. ____
Am o rochie de *atlaz*. ____

b. Am studiat un text *epic*. ____
El are un comportament *etic*. ____

Observ și învăț!

Paronimele sunt cuvinte cu formă asemănătoare și cu sens diferit.

ex. 1, 2

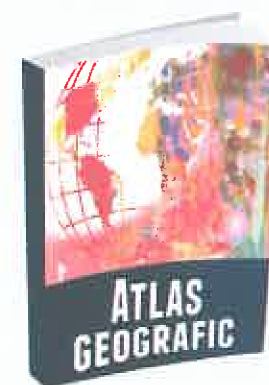
Paronimele se diferențiază printr-un sunet (*a evolua – a evalua*) sau prin două sunete (*conjunctură – conjectură*). Uneori, diferă ordinea sunetelor (*a revela – a releva*).

ex. 3, 4

Paronimele sunt, cel mai adesea, aceleași părți de vorbire:
- substantive;
- adjective;
- verbe;
- conjuncții.

Mai rar, pot fi și părți de vorbire diferite.

ex. 5

Confuzia paronimică este o greșeală de exprimare, produsă când vorbitorul apropie termenul al cărui sens îi este mai puțin cunoscut de un termen cunoscut cu formă asemănătoare ori puțin diferită de cel necunoscut. Apariția confuziilor paronimice este un semn al nivelului scăzut de instruire a vorbitorului.

ex. 6

c. Tiberiu *provine* din Brașov. ______
Adrian mă *previne* asupra pericolelor. ______

d. Îți cumperi bluza *ori* tricoul. ______
L-am invitat în parc, *or* el n-a venit. ______

e. Mă ghidez în viață după un *adagiu*. ______
Melodia a fost cântată *adagio*. ______

Confuziile paronimice

6 **Ce crezi că duce la confundarea paronimelor: forma lor, sensul ori ambele?**

______
______

Dificultăți

Nu orice cuvinte care se deosebesc printr-un sunet sau două sunt paronime, fiind necesar ca aceste cuvinte să fie mai noi, astfel încât vorbitorii mai puțin instruiți să le confunde. De exemplu, cuvintele *cineva* și *cinema*, *dor* și *dar*, *sac* și *mac*, *vad* și *val* nu pot fi niciodată confundate, pentru că ambii termeni sunt foarte cunoscuți vorbitorilor.

Paronimele nu trebuie confundate cu alte greșeli de utilizare a cuvintelor, în care vorbitorii apropie un termen necunoscut lor de unul pe care îl știu și al cărui sens este legat, în mod greșit, de termenul necunoscut. De exemplu, Ghiță Pristanda din piesa *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale are o scuză pentru acțiunile sale, spunând: „famelie mare, *renumerație* mică, după buget." Corect este *remunerație* („salariu", „plată", „retribuție", „onorariu"), dar fiindcă personajului nu îi este cunoscut termenul corect, îl apropie de ideea de numărare a banilor la plata salariului.

Nu sunt paronime nici formele neliterare ale unui cuvânt, de exemplu *identic* – *indentic*. În această situație, este vorba doar de o pronunție greșită, sensul cuvintelor fiind același și neputând fi deci paronime, odată ce paronimele au sensuri diferite.

Nu se poate vorbi de paronime nici în cazul cuvintelor cu două forme diferite, ambele considerate corecte de DOOM²: *corijent/corigent*, *reincarnare/reîncarnare*. De asemenea, aceste cuvinte nu au sensuri diferite și din această cauză nu pot fi paronime.

Confuzia paronimică este folosită în literatură pentru a caracteriza prin limbaj personajele care astfel își dezvăluie incultura.

Paronimele nu sunt exclusiv o pereche de cuvinte, ci pot fi chiar trei cuvinte.

1 **Subliniază paronimul care trebuie utilizat în enunțurile date.**
- Sindicaliștii au fost nevoiți să schimbe intervalul *oral/orar* al grevei.
- Mama plătește în *numerar/numeral* cărțile cumpărate.
- Maria a făcut o traducere *literală/literară* de o calitate îndoielnică.
- Ieri, a plouat *temporal/temporar*.
- Ministrul *a investit/a învestit* în funcție secretarii de stat.
- Președintele federației a participat la dezbaterile comisiei *arbitrare/arbitrale*.
- Dan a fost *solitar/solidar* cu prietenii lui.
- Contabilul *a gerat/a girat* întreprinderea în concediul directorului.

2 **Scrie, deasupra paronimelor utilizate greșit în reclama de mai jos, cuvântul corect.**

> Noul parfum
> *Visez*
>
> Este original din Franța și are miros de campanelă.
> Trebuie înserat în lista produselor tale preferate.

3 **Transcrie, în casete, paronimele de la exercițiul precedent, indicând sensul acestora.**

- ______ • ______
- ______ • ______
- ______ • ______
- ______ • ______
- ______ • ______
- ______ • ______

4 **Unește substantivele din seria A cu paronimul potrivit din seria B.**

A	B
• efect	• cauzal
• lac	• cazual
• pașaport	• glacial
• regim	• glaciar
• reper	• temporal
• ton	• temporar

5 **Dezleagă careul de mai jos, găsind paronimele cuvintelor scrise italic în enunțurile date mai jos.**

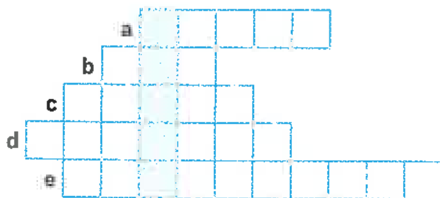
a	■				P		
b					A		■
c					R		■
d					O		■
e					N		
f					I		■
g	■	■	■		M		
h	■	■	■		E		

a. În 1999, a fost o *eclipsă* totală de soare vizibilă în România.
b. O consoană se articulează *dental*, atingând dinții cu vârful limbii.
c. Medicul a făcut o *sutură* a rănii.
d. Cenușăreasa și-a pierdut un *condur*.
e. Bunicii mei locuiesc într-un ținut *colinar*.
f. Conflictul a fost rezolvat *amiabil*.
g. Comunicatul *emis* a fost scurt.
h. Privighetoarea are un *viers* plăcut.

6 **Indică numărul de sunete prin care se deosebesc paronimele de mai jos.**
- anual/anuar ☐
- a colabora/a corobora ☐
- fișă/fîșă ☐
- geantă/jantă ☐
- instrumental/instrumentar ☐
- inveterat/învederat ☐
- petrolifer/petrolier ☐
- pronume/prenume ☐

7 **Precizează sensul paronimelor de la exercițiul precedent și construiește, în caiet, enunțuri cu acestea.**

8 **Rezolvă careul de mai jos, indicând paronimele cuvintelor scrise italic în citatele date, știind că pe verticala colorată vei găsi paronimul cuvântului *minier*.**

a. „... nimeni nu trebuie *a mânca* de la datoriile ce ne impun solemnaminte pactul nostru fundamentale...“
I.L. Caragiale – *O noapte furtunoasă*

b. „... mitocanul scosese *șicul* de la baston pentru ca să mă sinucidă...“
I.L. Caragiale – *O noapte furtunoasă*

c. „Ei! *geantă* latină, domnule, n-ai ce-i mai zice.“
I.L. Caragiale – *Conu Leonida față cu reacțiunea*

d. „Fată frumoasă, *modistă* și învățată trei ani la pansion, să-și mănânce ea tinerețea cu un ăla...“
I.L. Caragiale – *O noapte furtunoasă*

e. „... să pardonați în considerația misiei mele, care ordonă [...] să fim *scrofuloși* la datorie.“
I.L. Caragiale – *O scrisoare pierdută*

9 **Precizează sensul paronimelor de mai jos și construiește enunțuri cu acestea.**
- altitudine ____________________
- aptitudine ____________________
- atitudine ____________________

10 **Explică rolul paronimelor din versurile de mai jos, precizându-le sensul.**

„Eram student, era studentă
eram eminent, era iminentă
și erau steluțe în genele ei.“

Mircea Cărtărescu – *Steluțe în genele ei*

Test flash

1. **Subliniază paronimul potrivit pentru enunțurile date.** 3 p.
   a. Tabloul a fost pictat de un *maestru/maistru*. b. Casa are multe *dependențe/dependințe*.
   c. A făcut acte de *calitate/caritate*.
2. **Construiește enunțuri cu paronimele *scară, scală* și *escală*.** 3 p.
3. **Corectează propozițiile de mai jos.** 3 p.
   a. George a făcut o afirmație inaptă. b. Azi, s-a produs un accident mortar.
   c. Tata s-a uitat la o doză de la aragaz.

Din oficiu: 1 p.

Îmbinări libere de cuvinte. Locuțiuni

Ce sunt îmbinările libere de cuvinte

1 **Precizează sensul și funcțiile sintactice ale cuvintelor din grupul scris colorat în exercițiul de mai jos.**

Ioana a slăbit și a trebuit **să strângă cureaua** de la fustă mai mult.

____

Ce sunt locuțiunile

2 **Ce sens are grupul de cuvinte scris colorat în enunțul de mai jos?**

Pentru că nu mai aveau bani, au fost nevoiți **să strângă cureaua** foarte serios.

____

3 **De ce parte de propoziție este determinat grupul scris colorat la exercițiul precedent? Ce parte de vorbire este determinată de asemenea părți de propoziție?**

____

4 **Găsește un sinonim pentru unitățile frazeologice date și precizează dacă sunt create în limba română sau sunt formule (clișee) internaționale.**
- bradul de la Mircești ____________
- luceafărul poeziei românești ____________
- călcâiul lui Ahile ____________
- turnul Babel ____________

5 **Explică dacă grupul scris italic în enunțul de mai jos este sau nu locuțional.**

Alex *avea nevoie* de un dicționar de sinonime.

____

Dificultăți

O grupare de cuvinte este locuțiune când:
- substantivul din grupare nu poate primi un atribut (El avea obiceiul *bun* de a face gimnastică.; *a avea obiceiul* este îmbinare liberă de cuvinte, nu locuțiune);
- substantivul din grupare este nearticulat (a băga de *seamă*, a nu avea *habar*);
- componentele din grupare sunt invariabile ca formă (*a-și da seama, tobă de carte, aducere aminte*).

Observ și învăț!

Îmbinările libere de cuvinte (numite și grupuri sintactice libere) sunt grupuri în care fiecare component își păstrează autonomia sintactică și de sens, îndeplinind funcție sintactică și combinându-se cu alte cuvinte din enunț.

ex. 1

Locuțiunile (numite și unități frazeologice) sunt combinații stabile de două sau mai multe cuvinte, având sens unitar și referindu-se la un singur aspect al realității.

ex. 2

Locuțiunile se comportă ca o singură parte de vorbire, cuvintele din interiorul acestor grupuri fixe pierzându-și autonomia sintactică și de sens.

ex. 3

Unitățile frazeologice pot fi:
- creații interne ale limbii române;
- împrumuturi din alte limbi.

În structura formulelor internaționale, intră, de obicei, un nume propriu referitor la întâmplări biblice, la legende antice.

ex. 4

Există grupări de cuvinte care tind să devină locuțiuni, dar insuficient sudate, pentru că permit combinarea substantivului cu un atribut: *avea mare nevoie*. Trecerea de la îmbinări libere de cuvinte la locuțiuni este un proces dinamic, de lungă durată și continuu.

ex. 5

Exersez

1 **Subliniază locuțiunile din reclama de mai jos.**

Ca să ai mulți bani în mână
Tot ce faci nu e de glumă.
Nu-i mai ține la saltea.
Investește-i în ceva!
Și-o să-ți vină atunci cu carul
De-o să-ți treacă-ntreg amarul.

BANCA PROSPERITATEA

PARTICIPĂ LA FONDUL DE INVESTIȚII AL BĂNCII NOASTRE!

2 **Explică de ce gruparea *a trece amarul* este o îmbinare liberă de cuvinte.**

____

____

3 **Unește printr-o linie locuțiunile din coloana din stânga cu sensurile indicate în dreapta.**

• a nu face doi bani	• a risipi
• a arunca banii pe fereastră	• a se devaloriza
• a lua la bani mărunți	• a verifica
• a strânge banii la ciorap	• a se îmbogăți
• a dormi pe un sac de bani	• a economisi

4 **Precizează ce părți de vorbire pot înlocui locuțiunile de mai jos.**

• facere de bine ____________	• încetul cu încetul ____________
• slab de înger ____________	• tras de păr ____________
• a lăsa baltă ____________	• părere de rău ____________
• în față ____________	• a tăia aripile ____________

5 **Găsește sinonime pentru locuțiunile de mai jos.**

• brâul cerului • bătaie de joc • țap ispășitor • cetate de scaun • a se da huța • a-și da arama pe față • a-și lua nasul la purtare • a face din țânțar armăsar • a da sfară în țară • slab de înger

6 **Explică sensul expresiilor latinești de mai jos. Folosește, la nevoie, un dicționar.**

• ad libitum ______________________
• alter ego ______________________
• mea culpa ______________________
• modus vivendi ______________________
• stricto sensu ______________________
• tale quale ______________________

Test flash

1. **Subliniază locuțiunile din enunțurile date.** 3 p.
   a. Colegul meu ia în glumă învățatul.
   b. Ana este întoarsă pe dos.
   c. Fratele meu se joacă prin preajmă.
2. **Găsește un sinonim pentru locuțiunile de mai jos.** 3 p.
   a. de frunte; b. a băga de seamă; c. tragere de inimă.
3. **Scrie trei locuțiuni care să conțină substantivul *gând*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Limbă vorbită și scrisă. Termeni științifici. Limbaj popular. Variație regională a limbii

Limba vorbită și limba scrisă

1 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor folosite doar în vorbire.**

a. Poate o să vină mâine. **b.** Mi-a spus că va veni mâine. **c.** Georgică, ai trecut pă la mama lu' Dina? **d.** Și ăsta i-a zis: Io plec pă la tataie c-avem cevașilea de vorbit.

2 **Indică, din fiecare enunț folosit doar în vorbire de la exercițiul precedent, cel puțin o caracteristică apărută numai în limbajul oral.**

____

____

____

____

____

3 **Precizează un element care aparține mai ales limbii scrise, din enunțul a cărui literă n-ai încercuit-o la exercițiul 1.**

Termenii științifici

4 **Subliniază termenii științifici din enunțurile de mai jos și precizează domeniul în care sunt folosiți.**

a. Am rezolvat o ecuație cu o necunoscută. ____________
b. Cliticul anticipează complementul direct. ____________
c. Monoxidul de carbon este foarte periculos. ____________
d. Intensitatea curentului electric se măsoară în amperi. ____________
e. România este situată de-a lungul paralelei 45. ____________

Limbajul popular

5 **Subliniază cuvintele folosite în vorbire, dar care nu sunt literare.**

• acolea • chelfăneală • duminică • gerar • lumină • muiere • noapte • pansea

6 **Scrie termenii literari corespunzători cuvintelor subliniate la exercițiul precedent.**

____

____

____

____

Observ și învăț!

Limba vorbită este mai puțin elaborată, enunțurile fiind mai simple, cu ezitări, elemente afective, construcții gramaticale specifice.
Un rol important în transmiterea informației îl are în limba vorbită și nonverbalul (gesturi, mimică).

ex. 1

În limba vorbită, se întâlnesc:
- cuvinte rostite împreună;
- căderi de sunete;
- substantive în vocativ;
- diminutive;
- repetiții;
- forme specifice ale unor părți de vorbire (de exemplu, viitorul de limbă vorbită) etc.

ex. 2

Limba scrisă este varianta îngrijită a limbii care se suprapune în mare măsură peste limba standard.

ex. 3

Termenii științifici sunt cuvinte sau grupuri de cuvinte cu o definire foarte precisă. Acești termeni aparțin diferitelor domenii științifice.

ex. 4

Limbajul popular este un limbaj răspândit pe întreg teritoriul țării, fiind cunoscut de toți vorbitorii, dar nu este literar.

ex. 5, 6

Regionalismele sunt, în sens larg, cuvintele, pronunțiile, formele gramaticale și construcțiile sintactice folosite în anumite zone ale țării.

ex. 7, 8, 9

Variația regională a limbii

7 Încercuiește litera seriei care cuprinde cuvinte folosite doar în anumite regiuni ale țării.

a. • copil • drum • tată • unt

b. • barabulă • catrință • a cotigi • păpușoi

8 Indică forma literară a pronunțiilor cuvintelor date.

• șinși ____________ • gios ____________

9 În Muntenia, se întâlnesc forme gramaticale și construcții sintactice regionale. Menționează în ce constau acestea în cele două exemple de mai jos.

a. „— Dar noi n-am declaratără? strigă mamița."

I.L. Caragiale – *D-l Goe...*

b. „Lumea s-a grăbit și a rămas foarte multe imobile goale."

I.L. Caragiale – *Proces-verbal*

Dificultăți

În limba actuală, există multe intersectări între limba vorbită și limba scrisă, acesta fiind și efectul comunicării rapide, prin mijloacele electronice. De multe ori, în SMS-uri se folosesc prescurtări sau emoticoane al căror scop este de a suplini aspectele nonverbale și paraverbale din limba vorbită. De asemenea, în operele literare se folosește intenționat limba vorbită pentru a crea efecte artistice.

Regionalismele nu trebuie confundate cu termenii populari și nici considerate o categorie a acestora. În DEX, termenii regionali sunt separați de cei populari, fiindcă un termen popular este prezent pe întreg teritoriul țării, pe când un termen regional apare doar într-o anumită zonă.

Există mai multe tipuri de regionalisme:

- lexicale – cuvinte folosite în anumite zone (*megieș*);
- fonetice – pronunții folosite în anumite zone (*chept*);
- morfologice – forme gramaticale folosite în anumite zone (*am mâncatără*);
- sintactice – construcții sintactice folosite în anumite zone (dezacordul între subiect și predicat, în Muntenia; *Ei este acasă.*).

1 Menționează cinci caracteristici de limbă vorbită din fragmentul de mai jos.

„A răspuns Kiti și și eu am zis ca ea căci nu puteam să-l spun pe Robert ca pretenari ce suntem.

— Ia să mă duc eu să văd.

A spus Ionel. Și când s-a dus l-a văzut pe Robert care stătea mic de tot căci a dărâmat cu cotul grătarul lui tata și acuma o făcea pe mortul. Iar Ionel când s-a apropiat de el cu pistolul care l-a scos de la haina lui transpirată l-a somat:

— Stai că trag. [...]

— Lasă-mă nene că nu fug nicăierea.

— Ce cauți tu aici măi?

L-a întrebat Ionel ca un Polițist care are grijă să nu intre hoții la oameni în curte."

T.O. Bobe – *Cum mi-am petrecut vacanța de vară*

____

____

____

____

____

2 Transcrie în limbă scrisă standard primele trei alineate ale textului de la exercițiul precedent.

____

____

____

____

____

3 Încercuiește termenii științifici din fragmentul de mai jos.

„Substantivele își schimbă forma în funcție de număr (singular/plural) și de cazul la care sunt folosite. În limba latină, existau șase cazuri: nominativ (N.), acuzativ (Ac.), genitiv (G.), dativ (D.), ablativ (Abl.) și vocativ (V.)."

Alexandru Budău, Simona Georgescu, Theodor Georgescu – *Elemente de limbă latină și de cultură romanică* (manual)

4 Subliniază regionalismele din textele date.

a. „Nu-i rău, măi Ștefane, să știe băietul tău oleacă de carte, nu numaidecât pentru popie cum chitește Smaranda, că și popia are multe năcăfale, e greu de purtat."

Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*

b. „— Da! să semănăm ceapă, morcovi, fasole, barabule și curechi."

Ioan Slavici – *Popa Tanda*

c. „Scump iosagu-i nărocu,
Da nu-l are tăt omu,
N-am avut niș eu unu,
Niș eu n-am avu, niș n-am,
Niș nu l-oi avea, șohan."

Folclor

5 Completează tabelul de mai jos cu termenii din lista de mai jos. La nevoie, consultă un dicționar.

• acuși • arină • bundiță • ciubotă • cucuruz • făgădău • făinar • muscălește • pierzănie • verigă

Termeni populari	Regionalisme

6 Precizează forma literară a regionalismelor de mai jos.

• pitoance ____________ • horincă ____________

• clisă ____________ • vinars ____________

Test flash

1. **Subliniază regionalismele din lista de mai jos.** 3 p.
   • catrință • farmec • horbotă • șerpar • vas
2. **Scrie trei termeni științifici din domeniul matematicii.** 3 p.
3. **Încercuiește trei elemente de limbă vorbită din enunțul dat.** 3 p.
   Băiețică, tu o s-ajungi doctor ca fecioru lu' Mihai dac-oi munci la fel de mult.

Din oficiu: 1 p.

1 **Scrie, folosind sufixe, meseria persoanelor care fac declarațiile de mai jos, apoi încercuiește sufixele folosite.**

a. Am grijă de grădină. ____________________
b. Cânt ca să distrez spectatorii. ____________________
c. Cultiv flori. ____________________
d. Fac dreptate oamenilor veniți la tribunal. ____________________
e. Prepar bucatele într-un restaurant. ____________________
f. Croiesc haine moderne. ____________________
g. Repar cizmele. ____________________
h. Învăț copiii să citească. ____________________
i. Conduc tractorul. ____________________
j. Paginez textele într-o carte. ____________________

2 **Formează diminutive cu sufixul *-el* de la cuvintele date.**

• bilet • ciudat • motan • strugure • șoarece

3 **Corectează greșelile din textul dat.**

Co-președintele asociației elevilor voluntari din școala noastră a stabilit singur acțiunile extra-școlare. El a înaintat un proiect unui sub secretar de stat și a preferat să colaboreze cu exdirectorul școlii.

4 **Subliniază cuvintele formate prin compunere din lista de mai jos.**

• acușor • aeronavă • autogară • fărădelege • lăcătuș • microreceptor • nicicând • orădean • polisportiv • prim-solist • răcitor • telejurnal • valvârtej

5 **Corectează greșelile de ortografie din enunțurile de mai jos.**

• În mini-vacanța de 1 Decembrie, mergem la Alba Iulia.
• Ministrul Agriculturii a declarat că sistemul anti-grindină este eficient până la 800 de metri înălțime.
• Media multi-anuală de apă pe metru pătrat a fost depășită în luna septembrie.
• Polițistul a încheiat un proces verbal de contravenție.
• Prim ministrul țării noastre s-a întâlnit cu prim miniștrii din Franța și din Danemarca.
• Azi noapte, un sergent major a surprins în flagrant delict doi hoți de bancomate.

6 **JOC Întrece-te cu un coleg. Transformați propoziția și fraza de mai jos în șase cuvinte compuse. Câștigă cel care termină primul corect.**

a. Port chei, fard, mantou. b. Linge blide, papă lapte, zgârie brânză!

• ____________________ • ____________________
• ____________________ • ____________________
• ____________________ • ____________________

7 **Indică procedeele de compunere prin care s-au format cuvintele de mai jos**

• aragaz • ALRO • BCR • binefăcător • cuvânt-cheie • deoarece • dinspre • floare-de-colț • gura-leului • încurcă-lume • mai-mult-ca-perfect • roșu-închis • SA • vorbă-lungă

8 **Taie intrusul din familiile lexicale de mai jos.**

a. • orb • orbeală • orbește • a orbi • orbital
b. • masă • mascare • măsuță • mescioară • mesean
c. • mână • mânuță • mânușiță • a mânui • manichiură

9 **Construiește enunțuri cu sensul propriu de bază, cu sensul propriu secundar și cu sensul figurat al cuvintelor date.**

• cap • dinte • picior

10 **JOC Lucrați în grupe de câte trei elevi. Fiecare completează, separat, schema de mai jos. Câștigă cel care termină primul corect.**

11 **Găsește câte un sinonim pentru cuvintele de mai jos.**

• amănunțit • aramă • greșeală • a micșora • molipsitor • obraznic • pământesc • sigur • singur • tavan

12 **Menționează câte un antonim pentru cuvintele date.**

• a îngreuna ____________ • prudent ____________
• a mări ____________ • sărăcie ____________
• prieten ____________ • sfârșit ____________

13 **Indică formele de plural pentru omonimele parțiale de mai jos, construind enunțuri cu fiecare dintre aceste sensuri.**

• corn ____________________
• ghid ____________________
• ochi ____________________
• râs ____________________

14 **Precizează minimum șase sensuri ale cuvântului polisemantic *a trece*, construind enunțuri pentru fiecare sens.**

15 **Corectează pleonasmele din enunțurile de mai jos.**

• Am localizat pe harta mapamondului țara noastră.
• Prioritatea voastră principală este obținerea de note mari la **teză.**
• Fetița micuță alerga prin parc.
• Acest insecticid ucide insectele.
• Bunicii au montat un hidrofor pentru apă.
• Am învățat, dar totuși n-am rezolvat exercițiile bine.

16 **Construiește enunțuri cu paronimele date.**

• albastru/alabastru • stringent/astringent
• inapt/inept • a scurta/a scruta

17 **Găsește un sinonim pentru locuțiunile de mai jos.**

• a-și lua tălpășița • a nu-i fi boii acasă
• a călca în străchini • a trage un perdaf

Test 1

1 Explică formarea cuvintelor derivate și a compuselor din textul dat. 40 p.
M-am plimbat în parc și am admirat frumusețea florilor de nu-mă-uita și gura-leului. Copacii au înverzit sub lumina soarelui strălucitor.

2 Găsește câte un sinonim pentru cuvintele date. 15 p.
• a drege • folositor • pretutindeni

3 Menționează un antonim al cuvintelor date. 10 p.
• adevăr • liniște

4 Indică cinci sensuri ale cuvântului polisemantic dat. 5 p.
• *a strica*

5 Precizează sensul omonimului selectat. 10 p.
• *arie*

6 Subliniază paronimul corect. 10 p.
• Prietenii mei m-au *inervat/enervat*.
• Vânzătoarea i-a făcut o *concesie/concesiune* clientului.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Explică formarea cuvintelor derivate și a compuselor din textul dat. 40 p.
Pe Valea Prahovei s-au împădurit douăzeci de hectare. Drumeții se odihnesc la umbra frunzișului copacilor.

2 Găsește câte un sinonim pentru cuvintele date. 15 p.
• a avansa • belșug • ciudat

3 Menționează un antonim al cuvintelor date. 10 p.
• a articula • leneș

4 Indică cinci sensuri ale cuvântului polisemantic dat. 5 p.
• *a scoate*

5 Precizează sensul omonimului selectat. 10 p.
• *vară*

6 Subliniază paronimul corect. 10 p.
• Dan este un elev *eminent/iminent*.
• Mihai și-a *apropiat/apropriat* terenul vecinului.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 3

Fonetica

Pronunțarea corectă se numește ortoepie, iar scrierea corectă, ortografie. Accentuarea cuvintelor este un element paraverbal pe care, în limba română, scrierea nu-l evidențiază.

• Sunete și litere (actualizare)
• Accentul
• Recapitulare
• Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
4.4. raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfo-sintactică, fonetică și lexicală

Unitatea 3

Sunete și litere (actualizare)

Observ și învăț!

Sunetele limbii române sunt:
- **vocalele**, care pot forma singure silabă (*a, ă, î, e, i, o, u*);
- **consoanele**, care nu pot forma singure silabă (*b, c, d, f, g, h, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, x, z, č, ğ, k', g'*);
- **semivocalele**, care seamănă cu vocalele, dar nu pot forma singure silabă (*ĕ, ĭ, ŏ, ŭ*).

ex. 1

Litera este semnul grafic al unui sunet.
În general, în limba română o literă transcrie un sunet, dar se poate ca un sunet să fie transcris prin mai multe litere (*î, i, c, v*) sau o literă să transcrie mai multe sunete (*x*).
Grupurile de litere pot nota:
- un sunet care este consoană – *č* (*ce, ci*), *ğ* (*ge, gi*), *k'* (*che, chi*), *g'* (*ghe, ghi*);
- două sunete – consoanele *č, ğ, k', g'* + vocalele *e* sau *i*.

ex. 2

La sfârșit de cuvânt, după consoană apare uneori un *i* care nu este vocală și se numește *i* „șoptit".

ex. 3

Grupurile de litere *ci, gi, chi, ghi* la final de cuvânt redau o consoană.

ex. 4

Pentru unele cuvinte de origine străină se respectă ortografia din limba respectivă. Pentru unele derivate și compuse nu se respectă ortografia obișnuită.

ex. 5

Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă.
Diftongul poate fi:
- **urcător** (ascendent), alcătuit

Relația sunet-literă

1 Indică sunetele din care sunt alcătuite cuvintele extrase din versurile de mai jos.

„Toamna-n grădină și-acordă vioara.
Strada-i pustie...
Orașul e plin de hambare,
De pâinea cea nouă duduie moara.
O frunză s-a lăsat pe-o mână-ntinsă care cere..."

George Bacovia – *Note de toamnă*

G	R	Ă	D	I	N	Ă		V	I	O	A	R	A		P	L	I	N

2 Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos, extrase din textul precedent.

- cea – litere ☐ / sunete ☐
- cere – litere ☐ / sunete ☐

3 Menționează ce transcrie litera *i* de la sfârșitul cuvintelor date.

- aștri ____________
- nori ____________

4 Notează ce transcriu grupurile de litere de la finalul cuvintelor date.

- cinci ____________
- mergi ____________

5 Subliniază forma corectă a cuvintelor de mai jos.

- expadrile/espadrile
- Istambul/Istanbul
- Sâmpetru/Sânpetru
- expresso/espresso
- împărat/înpărat
- simbol/sinbol
- Gutemberg/Gutenberg
- avanpremieră/avampremieră

Diftongul. Triftongul. Hiatul

6 Încercuiește diftongii din textul de la exercițiul 1, precizând felul acestora.

7 Extrage din textul de la exercițiul 1 cuvântul care se pronunță cu diftong la inițială.

8 Încadrează într-un dreptunghi triftongii din enunțul de mai jos.

În atmosfera ploioasă, frunzele de pe asfaltul gri păreau că dormeau ca niște păsări cu aripioare galbene.

9 Subliniază vocalele în hiat din textul de la exercițiul 1.

Despărțirea în silabe

10 Desparte în silabe cuvintele date, precizând regulile aplicate.

- acordă ____________
- aer ____________
- aflat ____________
- atlet ____________
- cinste ____________
- constructor ____________
- punctaj ____________
- sculptor ____________

11 Unește cuvintele despărțite greșit la capăt de rând în coloana din stânga cu explicațiile din coloana din dreapta.

- SN - CFR
- Iones - cu
- al X - lea
- 5 km
- gândindu - se
- sublini - a
- Dan Ionescu

Nu se despart la capăt de rând:
- secvențele finale și inițiale alcătuite doar dintr-o vocală
- prenumele și numele de familie
- abrevierile
- numele proprii de persoană
- numeralele ordinale
- cuvintele scrise cu cratimă în locul unde se află cratima
- combinațiile de cuvinte care includ abrevieri

12 Explică folosirea cratimei în primul vers de la exercițiul 1.

Dificultăți

În cazul unor cuvinte derivate cu prefixul *în-* de la un cuvânt care începe cu *n*, apar în scris două litere, recomandându-se ca cele două consoane să fie rostite distinct: *a înnămoli, a înnegura, a înnegri, a înnoda, a înnopta, a înnora* etc. Apariția consoanelor duble este posibilă și la alte derivate: *interregional, posttraumatic, transsiberian*. În cuvintele de origine străină sau în numele proprii, grupul de litere *zz* notează sunetul *ț*: *pizza, intermezzo, Negruzzi* etc.

I „șoptit" poate să apară și în interiorul unor cuvinte compuse, fiindcă este prezent la finala cuvintelor din care s-au obținut noii termeni: *oricând, oricât, câteșitrei, fieștecare, orișicare* etc.

Uneori, diftongul *ŭa* se poate transcrie prin grupul de litere *oa*: *oameni, oală* etc.

Diftongii și triftongii pot să apară și între două cuvinte pronunțate împreună, ceea ce se marchează în scris prin cratimă. De exemplu, în fraza *Ana mi-a spus că i-au plăcut compunerile mele.*, apar diftongul *ĭa* și triftongul *ĭau*.

Cratima indică și căderea unor sunete de la sfârșitul cuvântului, *într-un*, sau de la începutul cuvântului, *de-mpărțit*.

Cratima poate marca rostirea împreună a două, trei sau patru cuvinte: *dă-l, dându-le-o, face-li-se-va*.

Hiatul apare în interiorul cuvântului (*a-er*) și, mai rar, poate să apară, în fonetica sintactică, între două cuvinte (*El a arat.*). Hiatul nu apare între o vocală și o semivocală (dintr-un diftong sau dintr-un triftong). De exemplu, *pa-ie, zi-uă, tă-iai, pre-iau* sunt cuvinte ce nu conțin vocale în hiat, pentru că după vocala de la sfârșitul primei silabe urmează o semivocală dintr-un diftong sau

din semivocală + vocală;
- **coborâtor** (descendent), alcătuit din vocală + semivocală.

ex. 6

Unele pronume personale și unele forme ale verbului *a fi* se scriu cu litera *e* la inițială și se pronunță cu diftongul *ĭe* (*ĭel, ĭele, ĭeste, ĭeram* etc.) Uneori, aceste pronume formează triftongi: *ĭeŭ, ĭeĭ*.

ex. 7

Triftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale pronunțate în aceeași silabă.

ex. 8

Hiatul apare între două vocale alăturate pronunțate în silabe diferite.

ex. 9

Regulile de despărțire a cuvintelor în silabe:
- **o consoană** între două vocale trece la silaba următoare;
- **două consoane** între două vocale trec prima la silaba dinainte și a doua la silaba următoare; dacă în grupul de două consoane a doua este *l* sau *r* și prima este *b, c, d, f, g, h, p, t, v*, despărțirea se face înaintea întregului grup;
- **trei** sau **mai multe consoane** între două vocale trec prima la silaba dinainte și celelalte la silaba următoare; în cazul grupurilor *lpt, mpt, mpț, ncș, nct, ncț, ndv, rct, rtf, stm*, despărțirea se face după a doua consoană din grup;
- **două vocale alăturate** trec prima la silaba dinainte și a doua la silaba următoare.

ex. 10, 11

Cratima, ca semn ortografic, marchează rostirea împreună a două cuvinte, indicând, uneori, căderea unor sunete de la finala sau de la inițiala unui cuvânt sau apariția unor diftongi ori triftongi.

ex. 12

triftong. Cuvântul *totdeauna* are însă un hiat între *a* și *u*, care sunt vocale, *ea* fiind un diftong în componența sa.

Există în limba română tendința de evitare a hiatului. De exemplu, rostiri greșite precum *alcol* în loc de *alcool*, *ștință* în loc de *știință*, *respectos* în loc de *respectuos*.

1 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei care conține numai cuvinte alcătuite din sunete transcrise doar printr-o singură literă.**

a. • hobby • înalt • kiwi • kosovar • qatarian • vânt
b. • ceas • ciudă • gheară • ghiduș • schemă • trunchi
c. • arbore • castană • frunză • nor • picătură • umbrelă

2 **Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele din seria b de la exercițiul precedent.**

3 **Indică răspunsul corect, bifând caseta corespunzătoare.**

• Cuvântul *ea* conține: ☐ un diftong; ☐ un triftong; ☐ vocale în hiat.
• Cuvântul *xerox* este alcătuit din: ☐ cinci sunete; ☐ șase sunete; ☐ șapte sunete.
• Cuvântul *ghiocel* este alcătuit din: ☐ cinci sunete; ☐ șase sunete; ☐ șapte sunete.

4 **Taie intrusul din fiecare serie de mai jos.**

a. • amărui • iod • pai • rouă • straniu • suitor
b. • acvariu • iapă • ieșire • uite • veac • vie
c. • ardei • boare • iute • portocaliu • reactor • stropeală

5 **Menționează câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos.**

	Litere	Sunete		Litere	Sunete
• achiziție	☐	☐	• gheață	☐	☐
• băgăcios	☐	☐	• Giurgiu	☐	☐
• ceai	☐	☐	• ochean	☐	☐
• cimbru	☐	☐	• solfegiu	☐	☐
• cioplitor	☐	☐	• tighel	☐	☐
• geamgiu	☐	☐	• unghi	☐	☐

6 **Pune într-un dreptunghi diftongii și triftongii din versurile de mai jos.**

a. „Cândva arborii aveau ochi,
Pot să jur
Știu sigur
Că vedeam când eram arbore,
Îmi amintesc că mă mirau
Ciudatele aripi ale păsărilor
Care-mi treceau pe dinainte,
Dar dacă păsările bănuiau
Ochii mei,
Asta nu îmi aduc aminte."

Ana Blandiana – *Cândva arborii aveau ochi*

b. „Afară suflă vântul și ploaia bate-n geamuri
Și nori sporesc pe boltă ca zdrențuite flamuri."

Benjamin Fundoianu – *Amurg de toamnă*

c. „Iarba, munții, apele, cerul
Mi-au intrat în sânge
Și-acum aștept
Să-și facă efectul.

Simt că-nverzesc,
Din cauza ierbii."

Marin Sorescu – *Otrăvuri*

7 **Completează tabelul de mai jos pe baza textelor de la exercițiul precedent.**

Cuvinte cu diftongi ascendenți	Cuvinte cu diftongi descendenți

8 **Subliniază vocalele în hiat din textele de la exercițiul 6.**

9 **Extrage din versurile de la punctul *b* de la exercițiul 6 cuvintele terminate în *i* „șoptit".**

10 **Explică folosirea cratimei în versurile de la punctul *c* de la exercițiul 6.**

11 **Desparte în silabe cuvintele de mai jos, extrase din textele de la exercițiul 6, precizând regulile aplicate.**

• intrat • afară • suflă • vântul

12 **Menționează regulile de despărțire în silabe folosite pentru cuvintele date.**

• abstract • Africa • agricol • boreal • cablu • croat • devreme • jertfă • pompier • puncție • suplu • titlu

13 **Subliniază cuvintele bisilabice din seria de mai jos.**

• coafat • coagul • jaguar • machiaj • obiect • proiect • seif • subiect • traumă • Vietnam

14 **Precizează câte silabe are măsura fiecărui vers din fragmentul de mai jos.**

„Bolta și-a cernit năframa ☐
Ca o mamă întristată, ☐
Floarea-soarelui pe câmpuri ☐
Pleacă fruntea-ngândurată." ☐

Octavian Goga – *Sara*

15 **Corectează greșelile de pronunțare din enunțurile de mai jos.**

• Ai o broșe frumoasă. • A purtat cu multă grije ultima cămașe albă. • Dan vrea să-și ia teneși. • Vara mea și-a cumpărat vereghetele pentru nuntă. • Traficul este ștrangulat de lucrările la o pasarelă. • Mi-am cumpărat un șpray foarte bun. • Directorul a semnat ștatul de plată.

Test flash

1. **Încercuiește diftongii și triftongii și subliniază vocalele în hiat din enunțul de mai jos.** 3 p.
I-a luat prietenei mele un lanț de argint cu două inimioare.
2. **Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele date.** 3 p.
• ciulin • gheață • oxigen
3. **Indică numărul de silabe din cuvintele de mai jos.** 3 p.
• croazieră • europenizare • ucrainean

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 3 **Accentul**

Observ și învăț!

Accentul reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt. În limba română, accentul nu are un loc fix, putând să cadă pe:

- ultima silabă (*covór*);
- penultima silabă (*repórter*);
- antepenultima silabă (*órdine*);
- a patra silabă de la sfârșit (*lápoviță*);
- a cincea silabă de la sfârșit (*óptsprezecelea*).

Pentru a indica accentul, se pune deasupra vocalei din silaba accentuată un semn convențional, [´]. În DOOM², tot convențional, se subliniază vocala din silaba accentuată (*act<u>o</u>r*).

ex. 1

Accentul poate deosebi înțelesul cuvintelor.

ex. 2

În vorbire, cea mai mare parte a substantivelor au accent stabil, menținându-și locul din forma de dicționar. Unele își schimbă acest loc, având accent mobil.

ex. 3

În cazul verbelor, în vorbire, accentul este mobil.

ex. 4

În general, normele actuale recomandă o singură formă de accentuare.

ex. 5

Există în limba română unele cuvinte care au două variante corecte de accentuare, prima formă din dicționar fiind cea recomandată.

ex. 6

Utilizarea corectă a accentului

1 **Accentuează substantivele sugerate de ilustrațiile de mai jos, ca în modelul dat.**

al ún-spre-ze-ce-lea

2 **Pune accentul în cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos. Ce observi în privința sensului acestora?**

a. Mi-am luat o **haină** nouă.
b. Ea are o privire **haină**.

3 **Accentuează substantivele scrise colorat în enunțurile date.**

a. În excursie, n-am văzut doar o **peșteră**, ci mai multe **peșteri**.
b. Bunica lui Mihai are doar o **noră**, nu mai multe **nurori**.

4 **Găsește silaba accentuată în diferitele forme ale verbului *a aduce* din propozițiile de mai jos.**

a. Aduc pisica în casă. b. Mătușa Sara ne aducea săptămânal o prăjitură. c. Adusei acasă un cățel abandonat.

Variante accentuale

5 **Încercuiește varianta corect accentuată a cuvintelor de mai jos.**

- áripă/arípă
- bólnav/bolnáv
- caractér/carácter
- dúminică/dumínică

6 **Bifează caseta corespunzătoare primei forme din dicționar a cuvintelor care au două variante de accentuare, ambele considerate corecte.**

- ántic ☐/antíc ☐
- gingáș ☐/gíngaș ☐
- profésor ☐/profesór ☐
- trafíc ☐/tráfic ☐

Dificultăți

Cele mai multe cuvinte din limba română au accentul pe silaba penultimă, dar destul de numeroase sunt și cele cu accentul pe ultima silabă.

În cazul cuvintelor cu mai multe silabe, frecvent compuse sau derivate, pe lângă accentul principal, mai puternic, există și un accent secundar, mai slab, marcat în următoarele exemple prin subliniere: *al únsprez<u>e</u>celea, b<u>u</u>nătáte, b<u>u</u>năstáre, tr<u>a</u>nsoceánic, <u>a</u>erodinámic.*

În poezie, din motive referitoare la versificație se admit și variante accentuale nerecomandate de norme, această abatere numindu-se licență poetică: „Și se duc ca clipele,/Scuturând arípele." (Mihai Eminescu – *Ce te legeni...*)

Erori de accentuare se produc și în cazul numelor proprii. De exemplu, sunt corect accentuate numele de familie *Ciubotáriu, Rotáriu*, pronunțate frecvent cu accent pe *i*, prin analogie cu nume ca *Vasílíu, Gheorghíu*.

Exersez

1 **Marchează silaba accentuată din cuvintele de mai jos.**

- avarie
- baclava
- butelie
- februarie
- furie
- lacrimă
- organizare
- pârghie
- peșteră
- a povesti
- regizor
- reporter
- a surâde
- tabletă
- teleenciclopedie

2 **Subliniază forma corect accentuată a cuvintelor de mai jos.**

- călugăríță/călúgăriță
- colíbri/colibrí
- debút/début
- doctoríță/dóctoriță
- ferígă/férigă
- máfie/mafíe
- mátur/matúr
- scrútin/scrutín
- simból/símbol
- taxí/táxi
- trufáș/trúfaș
- vatmán/vátman

3 **Indică silaba accentuată a cuvintelor scrise italic în enunțurile date, precizând sensul acestora pe linii.**

- *Nodul* de cale ferată a fost modernizat. ____________
- Victor a avut un *nodul* pe mână. ____________
- De ziua mea, am cumpărat două *torturi*. ____________
- Exercițiile de gimnastică au fost pentru mine adevărate *torturi*. ____________
- Am înfipt *acele* în papiotă. ____________
- *Acele* fete sunt harnice. ____________
- La test am avut un *barem* clar. ____________
- George *barem* a recunoscut greșeala. ____________

Test flash

1. **Accentuează cuvintele date.** 3 p.
   - tumult • vafă • zicere
2. **Subliniază cuvintele care au două variante de accentuare admise.** 3 p.
   - pijáma/pijamá • políp/pólip • satíră/sátiră • vectór/véctor
3. **Pune accentul în cele două cuvinte de mai jos, precizând sensul pe linia punctată și construind câte un enunț.** 3 p.
   - țarină ____________
   - țarină ____________

Din oficiu: 1 p.

1 Încercuiește diftongii și triftongii din versurile de mai jos.

„Mă inundă mirosul de zăpadă
Coroana de frig
mi-o pun altădată pe creștet,
înghețând în inima nimănui.

Vino, stea populată de ființe ciudate,
șterge tu, cu lacrima ta de pe cer,
lumina mea de pe ger
pe care mi-au văzut-o pinguinii."

Nichita Stănescu – *Pastel de iarnă*

2 Indică felul diftongilor din textul de la exercițiul precedent.

3 Subliniază vocalele în hiat din textul de la exercițiul 1.

4 Menționează câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos, extrase din textul de la exercițiul 1.

- *înghețând* – litere ☐ / sunete ☐
- *șterge* – litere ☐ / sunete ☐
- *ciudate* – litere ☐ / sunete ☐
- *cer* – litere ☐ / sunete ☐

5 Desparte în silabe cuvintele date și menționează ce reguli ai aplicat.

- *inundă* ____________________
____
____
- *pinguinii* ____________________
____
____

6 Marchează silaba accentuată din cuvintele date, extrase din textul de la exercițiul 1.

- mirosul
- altădată
- nimănui
- populată
- ființe
- ciudate
- lumina
- pinguinii

7 Pune semnul de accent pe cuvintele scrise italic în enunțurile date. Scrie pe linii ce sens au.

- În *zori*, a căzut brumă. ____________________
- Andrei *zori* să termine tema. ____________________
- Tata și-a luat două *curele*. ____________________
- *Curele* de fructe sunt sănătoase. ____________________
- *Umbrele* copacilor mă speriau. ____________________
- A adus *umbrele* pliante. ____________________

8 Pune semnul de accent pe substantivele de mai jos, la singular și la plural.

- motto – mottouri
- soră – surori
- zero – zerouri

9 Încercuiește prima formă din dicționar a variantelor accentuale considerate ambele corecte în DOOM[2].

- acatíst/acátist
- balónzaid/balonzáid
- candíd/cándid
- dihór/díhor
- firáv/fírav
- gângáv/gấngav
- haltéră/hálteră
- íntim/intím
- jiláv/jílav
- míjloc/mijlóc
- penuríe/penúrie
- precaút/precáut

10 Taie intrusul din fiecare serie de mai jos.

a. • bateríe • halvá • medalíe • mlădíță
b. • necáz • ópal • paté • radicál
c. • sandá • șalắu • timíd • țésut

11 Încercuiește litera formei corect accentuate.

a. bazílică
b. bazilícă
c. bazilicắ

a. díscobol
b. discóbol
c. discoból

12 Marchează silaba accentuată în cuvintele date.

- butelie
- colibri
- debara
- prevedere

13 Completează tabelul de mai jos precizând natura sunetului transcris prin litera *o* din cuvintele date.

Cuvânt	Vocală		Semivocală	
	singură în silabă	care formează diftong	inclusă în diftong	inclusă în triftong
cadou				
coafor				
joi				
nouă				
soare				
tigroaică				

14 Încercuiește diftongii și triftongii din versurile de mai jos.

„Plouă, plouă,
Plouă cât poate să plouă...
Rapănă-n geamuri ca-n tobe...
Spintecă inima-n două
Cântecul ploaiei de cobe –
Plouă, plouă..."

Alexandru Macedonski – *Cântecul ploaiei*

15 Identifică grupul de consoane din versurile de la exercițiul precedent care creează efectul căderii picăturilor de ploaie.

Test 1

1 Încercuiește diftongii și triftongii din enunțurile date. 20 p.

Mioara și Ana culegeau lăcrămioare, ascultând cântecul duios al mierlelor.

2 Taie intrusul din seria de cuvinte de mai jos. 10 p.

• femeie • fereastră • imediat • iute • ruginiu

3 Marchează silaba accentuată a cuvântului scris italic, precizându-i sensul. 20 p.

• butelie • debut • editor • sever • veioză

4 Indică silaba accentuată a cuvântului scris italic, precizându-i sensul. 20 p.

• Am făcut patru *copii* de pe acest act.

• Niște *copii* au plecat la film.

5 Subliniază varianta aflată pe primul loc dintre cuvintele care au două posibilități de accentuare, ambele corecte. 20 p.

• antíc/ántic • tráfic/trafíc

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Încercuiește diftongii și triftongii din enunțurile date. 20 p.

În vizita la grădina zoologică, copiii au văzut un pui de leoaică voios.

2 Taie intrusul din seria de cuvinte de mai jos. 10 p.

• amărui • iarbă • pâine • soare • șifonier

3 Marchează silaba accentuată a cuvântului scris italic, precizându-i sensul. 20 p.

• bolnav • duminică • ianuarie • matur • regizor

4 Indică silaba accentuată a cuvântului scris italic, precizându-i sensul. 20 p.

• La paradă a defilat o *companie* de soldați.

• Elena este o *companie* plăcută.

5 Subliniază varianta aflată pe primul loc dintre cuvintele care au două posibilități de accentuare, ambele corecte. 20 p.

• precáut/precaút • profésor/profesór

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 4

Verbul

Verbul este partea de vorbire care constituie nucleul enunțului, fiind extrem de important în comunicare din punct de vedere sintactic. Semantic, exprimă acțiuni și stări, iar morfologic, în calitate de parte de vorbire flexibilă, are un tip special de modificare a formei în vorbire, numită conjugare.

• Tipurile de verbe
• Modurile și timpurile verbului
• Forme verbale nepersonale: infinitivul și participiul
• Forme verbale nepersonale: gerunziul și supinul
• Posibilități combinatorii ale verbului
• Circumstanțialul de cauză
• Circumstanțialul de scop
• Recapitulare
• Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe

4.3. aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă

4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 4

Tipurile de verbe

Observ și învăț!

Verbul este partea de vorbire flexibilă care arată acțiunea, starea sau existența.
Verbele sunt:
- **predicative**, când pot forma singure predicat;
- **nepredicative**, când nu pot forma singure predicat.

ex. 1, 2

Verbele nepredicative sunt:
- **copulative**, când formează un predicat nominal împreună cu un nume predicativ;
- **auxiliare**, când ajută la formarea unor moduri și timpuri.

ex. 3

Verbele auxiliare sunt:
- **a avea**, care ajută la formarea indicativului, timpul perfect compus, a condiționalului-optativ, timpurile prezent și perfect;
- **a vrea**, care ajută la formarea indicativului, timpurile viitor propriu-zis și viitor anterior;
- **a fi**, care ajută la formarea conjunctivului perfect, a condiționalului-optativ, timpul perfect și a indicativului, timpul viitor anterior.

ex. 4

Verbele copulative sunt:
- *a fi*, când alcătuiește predicat nominal împreună cu un nume predicativ;
- *a deveni*, care este doar copulativ;
- *a ajunge, a ieși, a se face, a însemna, a rămâne, a părea*, care sunt verbe predicative ce pot deveni copulative.

ex. 5 – 8

Verbele predicative și nepredicative

1 Subliniază cu o linie verbele predicative și cu două linii verbul copulativ.

Când am venit acasă din vacanța petrecută la bunici, am dorit să o văd imediat pe Miruna. Ea este prietena mea cea mai bună. Aș fi dorit să mă fi însoțit în vacanță, dar fiecare dintre noi a plecat cu familia ei. Am stabilit însă că anul viitor vom merge împreună într-o tabără.

2 Scrie deasupra verbelor predicative funcția lor sintactică.

3 Extrage predicatul nominal din textul de la exercițiul 1, precizând ce fel de nume predicativ are.

____

4 Încercuiește verbele auxiliare din textul de la exercițiul 1, menționând ce mod și timp formează.

Alte verbe copulative

5 Care crezi că este predicatul din propozițiile de mai jos? De ce?
- Vărul meu a devenit inginer.
- Mihaela, sora lui, va deveni programator.
- Eu, spre deosebire de ei, mă fac profesor.

6 Înlocuiește, în cele trei propoziții de la exercițiul precedent, verbul *a deveni* cu verbele *a ajunge, a ieși, a se face*. Subliniază predicatele din enunțurile obținute, indicând prescurtat felul acestora.

____
____
____

7 Precizează felul predicatelor din propozițiile de mai jos.
- Prietenia înseamnă loialitate. • Dinu a rămas colegul meu de bancă din clasa a V-a până acum. • El pare o persoană empatică.

8 Construiește enunțuri în care verbele date mai jos să fie predicative.
- *a ajunge* ______________________________
- *a ieși* ______________________________
- *a face* ______________________________
- *a însemna* ______________________________
- *a rămâne* ______________________________
- *a părea* ______________________________

9 Menționează, prin bifare, felul verbului *a fi* din enunțurile date.

	Verb predicativ	Verb copulativ	Verb auxiliar
Ina este acasă.	☐	☐	☐
I-aș fi scris un SMS.	☐	☐	☐
Aniversarea a fost ieri.	☐	☐	☐
Dan a fost la munte.	☐	☐	☐
Tata este din Cluj.	☐	☐	☐
Anca este medic.	☐	☐	☐
Să fi învățat, știam.	☐	☐	☐
Știu cât e biletul.	☐	☐	☐

Locuțiunea verbală

10 Menționează câte un sinonim pentru grupurile de cuvinte scrise colorat în exemplele date.
- **Am băgat de seamă** ________________ cu plăcere că i-**ai dat o mână de ajutor** ________________ colegului tău de bancă.
- Totdeauna **am ținut seama** ________________ de sfaturile mamei.

11 Precizează funcția sintactică a cuvintelor care se subordonează locuțiunilor din exemplele de la exercițiul precedent.
- *cu plăcere* ______________________________
- *colegului* ______________________________
- *totdeauna* ______________________________
- *de sfaturile* ______________________________

12 Numește partea de vorbire ce se comportă ca locuțiunile din enunțurile de la exercițiul 10.

Verbul *a fi* poate să fie:
- verb auxiliar;
- verb copulativ;
- verb predicativ.

ex. 9

Locuțiunea verbală este grupul unitar de cuvinte sinonim cu un verb și care se comportă în propoziție ca verbul, fiind determinată de complemente și circumstanțiale.
Locuțiunile verbale au totdeauna în componența lor un verb.

ex. 10, 11, 12

Dificultăți

Verbele copulative prin excelență sunt *a fi* și *a deveni*. În uz, verbul *a fi* este de cele mai multe ori copulativ, iar *a deveni* este doar copulativ. Face excepție utilizarea verbului *a deveni* în limbaj filosofic, unde, ca termen de specialitate, este predicativ: În lume, totul *devine* (cu sensul de „a se transforma", „a se preface" etc.).

Celelalte verbe copulative sunt provenite din verbe predicative. Verbele *a ajunge, a ieși, a se face* sunt sinonime cu *a deveni*. Verbele *a ajunge* și *a ieși* sunt predicative când sunt determinate de circumstanțiale (*Nu ajunge* niciodată la timp. El *a ieșit* afară.) și verbul *a face* este predicativ când are complement direct (Mama *face* clătite.). Verbul *a rămâne* este predicativ când este determinat de un circumstanțial (El *rămâne* în casă.), iar *a însemna* este predicativ când are sensul de *a nota* (El *însemnează* exercițiul.; se poate observa că în această situație se schimbă și forma de indicativ, prezent, persoana a III-a, singular). Verbul *a părea* este copulativ când acțiunea este făcută de o persoană (El *pare inteligent.*) și predicativ când acțiunea nu este făcută de o persoană (*Pare* că va ploua. *Se părea* că a înțeles.)

Clasa verbelor copulative este însă mai largă, putând fi incluse în aceasta și alte verbe, atunci când apar cu anumite sensuri, precum: *a veni* (Dan îi *vine unchi.*), *a se chema* (El *se cheamă Georgescu.*), *a se numi* (El *se numește Sorin.*), *a se prinde* (Ei *se prind tovarăși.*), *a se ține* (Ei *se țin veri.*).

Aceste verbe aparțin în majoritate limbajului colocvial și în contextele în care au valoare copulativă pot fi înlocuite cu verbul *a fi*.

Verbul *a fi* este predicativ când:

a. arată existența și este determinat de un circumstanțial de loc, frecvent fiind sinonim cu *a exista, a se afla, a se găsi, a proveni, a merge* etc.; de exemplu: În apele poluate *nu sunt* pești. Când *eram* la mare, mă simțeam odihnit. El *este* din Ploiești. În concediu, *am fost* la bunici.;

b. arată o derulare în timp a acțiunii și este determinat frecvent de un circumstanțial de timp, fiind sinonim cu *a se întâmpla, a se produce, a se desfășura, a dura* etc.; de exemplu: Accidentul *a fost* ieri. În basme, nunțile *erau* trei zile. Competiția *va fi* peste două săptămâni.;

c. arată prețul, valoarea și este determinat de un circumstanțial de mod (de fapt, de un circumstanțial cantitativ, pe care gramaticile tradiționale îl includ în categoria circumstanțialului de mod), fiind sinonim cu *a costa, a valora* etc.; de exemplu: Legătura de mărar *este* doi lei.

Verbele predicative care pot deveni copulative pot intra și în componența unor locuțiuni verbale: *a ajunge la sapă de lemn, a-și ieși din sărite, a se face de rușine, a rămâne pe drumuri, a-i părea bine* etc.

O problemă dificilă este stabilirea statutului de locuțiune a unei grupări de cuvinte organizate în jurul unui verb. Gradul ridicat de coeziune a grupării este determinat de următorii factori:

- substantivul din grupare nu poate primi un atribut; astfel, în enunțul *Mihai a dat vestea bună a câștigării meciului.*, nu există nicio locuțiune, pentru că substantivul *vestea* este determinat de două atribute, *bună* și *a câștigării*; *a da vestea* este, așadar, o îmbinare liberă de cuvinte, nu o locuțiune;
- substantivul din grupare este nearticulat; în enunțul dat, substantivul *vestea* este articulat hotărât, deci *a da vestea* nu este locuțiune. În schimb, în *a da de veste*, substantivul este nearticulat și nici nu poate primi atribut, deci gruparea *a da de veste* este locuțiune verbală;
- cuvintele componente din grupare sunt invariabile ca formă, cu excepția verbului.

1 **Subliniază cu o linie verbele predicative și cu două linii verbele copulative din textul de mai jos.**

Când am trecut în clasa a V-a, aveam impresia că nu ne cunoaște nimeni și că vom putea să facem orice dorim. Doi băieți din clasa noastră erau mai jucăuși și alergau în pauză în toată școala. Ei păreau spiriduși puși pe glume. La un moment dat, unul s-a ascuns după un colț al coridorului ca să nu-l găsească prietenul său. Cum pe scara profesorilor cobora cineva, i-a făcut semn să tacă.

— Ssst! Nu spune nimic!

Ar fi vrut să devină invizibil, să ajungă un vrăjitor atotputernic și să nu-l fi văzut nimeni. Numai că profesorul era tocmai directorul, care a râs, dar l-a și avertizat că școala nu înseamnă un joc de-a v-ați ascunselea.

2 **Completează tabelul de mai jos pentru verbe extrase din textul de la exercițiul precedent.**

Verbul din text	Verbele auxiliare din forma verbală și forma de infinitiv a acestora	Modul și timpul format cu verbul auxiliar
am trecut		
vom putea		
să nu fi văzut		
ar fi venit		

3 **Bifează caseta A, dacă afirmația este adevărată, sau caseta F, dacă afirmația este falsă.**

	A	F
• Verbul auxiliar *a avea* formează modul condițional-optativ, timpul perfect în enunțul *Aș citi un roman.*	☐	☐
• În fraza *Când vei veni la mine, voi fi terminat exercițiile la matematică.*, ambele verbele sunt construite cu verbul auxiliar *a vrea* și doar unul cu verbul auxiliar *a fi*.	☐	☐
• În forma verbală *am fi înțeles*, apare un singur verb auxiliar.	☐	☐
• În forma verbală *să fi ascuns*, verbul auxiliar este *să*.	☐	☐

4 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor în care apar predicate nominale.**

a. La numai 25 de ani, bunicul ajunsese un profesor cunoscut și un cetățean respectat într-un sat ardelenesc. **b.** Sora mea mai mare se va face inginer agronom. **c.** Ieri, am ajuns mai devreme la antrenamentul de baschet. **d.** Vărul meu a devenit interesat de programare încă de la zece ani. **e.** Toată vara am rămas la bunici. **f.** Dan pare glumeț, ironic și ușor superficial. **g.** Învățatul înseamnă efort susținut și interes pentru aflarea de lucruri noi. **h.** Alina a ieșit campioană națională la înot.

5 **Menționează felul verbului *a fi* din enunțurile de mai jos.**

a. Unchiul meu este pompier. ____________

b. Ai fi mâncat o înghețată? ____________

c. Cățelul este în curte. ____________

d. Să fi ascultat mai atent simfonia... ____________

e. Întâmplarea a fost amuzantă. ____________

f. Ploaia era foarte rece. ____________

6 **Precizați sensul verbului predicativ *a fi* din enunțurile date.**

a. Deasupra patului este un tablou. ____________

b. Bătălia de la Călugăreni a fost în 1595. ____________

c. El este din Iași. ____________

d. Nu știu ce e când ți se zbate ochiul. ____________

e. Mâine, sunt 15 ani de la căsătoria părinților mei. ____________

f. Am aflat cât este biletul de avion. ____________

g. Ieri, a fost o furtună puternică. ____________

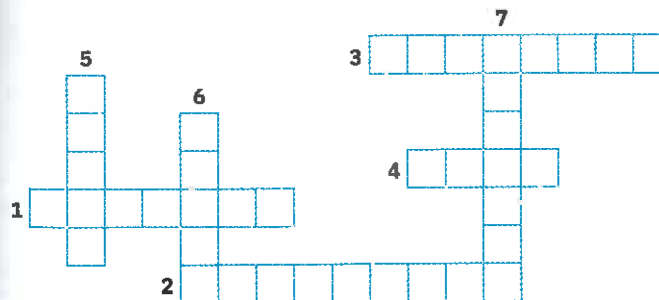
h. Când am intrat în casă, am aflat că bunicul fusese pe la noi. ____________

i. Am fost cu Maria într-o excursie. ____________

j. Ora de curs este de 50 de minute. ____________

k. Mama nu știe pe unde a fost Dan până la această oră. ____________

7 **Dezleagă careul de mai jos, găsind un sinonim pentru locuțiunile verbale date.**

1. a băga de seamă
2. a ține hangul
3. a-și da seama
4. a spăla putina
5. a da zor
6. a lua la rost
7. a face din țânțar armăsar

8 **Combină cu verbul *a bate* cuvintele din piesele de puzzle de mai jos pentru a forma șase locuțiuni verbale pe care să le scrii în caseta din dreapta.**

apa | la | cap | în | pe | loc | palma | câmpii | piuă | pasul

a bate

9 **Subliniază locuțiunile verbale din enunțurile de mai jos.**

• Îmi pare bine că voi merge la olimpiadă. • Mi-am adus aminte că n-am sunat-o pe mătușa de la Brașov. • Mihai s-a dat pe brazdă și este foarte cuminte. • Am încercat să rezolv problema, dar m-am lăsat păgubaș. • Adrian taie frunză la câini toată ziua. • Ina și-a dat seama că a greșit.

10 **Explică de ce grupurile de cuvinte scrise colorat sunt îmbinări libere, nu locuțiuni verbale.**

• **Avea obiceiul** greșit de a nu mânca dimineața.
• Carmen **a luat parte** activă la dezbatere.
• George **are** mare **nevoie** de ajutorul meu.

11 **Subliniază verbele predicative din textul de mai jos.**

„Era o vreme depărtată, când iubeam foarte mult poveștile. Într-o după-amiază de toamnă târzie, după ce dimineața scânteiase în grădină și pe acoperișuri o brumă groasă, stăteam în cerdacul casei cu moș Ilie și priveam spre pădurile cu pâclă deasă, unde credeam că este țara vânătorilor și a poveștilor.

— Și eu, dacă vrei să știi mata, am fost vânător pe acele meleaguri. Și pe urmă am venit aici, la târg, și m-am făcut slujitor în ogradă la conu Alecu. Da' eu am rămas vânător mare. Odată am întâlnit o dihanie înfricoșată. Părea cal, dar avea picioarele prea scurte și îi crescuse un corn drept în frunte.

— Jivina a ajuns balaur, moș Ilie, zice mama care asculta de multă vreme spusele bătrânului."

După Mihail Sadoveanu – *Maică-mea era mare farmazoană*

12 **Încercuiește verbele copulative din textul de la exercițiul precedent și subliniază predicatele nominale pe care le alcătuiesc împreună cu numele predicative.**

Test flash

1. Subliniază cu o linie verbele predicative și cu două linii verbele copulative din enunțurile date mai jos. **3 p.**

Vreau să ajung medic. Meseria pare grea, dar cred că este foarte frumoasă, fiindcă devine simbolul întrajutorării umane.

2. Încercuiește verbele auxiliare din propozițiile date cu trei culori diferite, precizând forma de infinitiv a acestora. **3 p.**

• Ați vrea un măr? • Vom pleca în excursie. • Să fi venit la timp...

3. Subliniază locuțiunile verbale din enunțurile date. **3 p.**

• Maria n-are habar cum se rezolvă exercițiul. • În timpul meciului, Ana mi-a dat brânci. • Mă scoate din sărite indiferența ta.

Din oficiu: 1 p.

Modurile și timpurile verbului

Modurile

1 **Subliniază verbele din enunțurile de mai jos, indicând modul acestora.**

a. În fiecare toamnă, particip la activități de ecologizare a Văii Prahovei. ____________
b. Doresc să protejez natura. ____________
c. De aceea, aș vrea să pun în holul blocului nostru recipiente pentru colectarea selectivă a resturilor menajere. ____________
d. — Nu arunca hârtia la gunoi! îmi spune mama întruna. ____________
e. Știi cât salvăm dintr-o pădure prin adunarea într-un an a hârtiei dintr-o gospodărie? ____________

2 **Completează tabelul dat cu verbele din afișul de mai jos.**

Verbe la modul			
indicativ	imperativ	conjunctiv	condițional-optativ

Observ și învăț!

Modul este categoria gramaticală a verbului care arată felul în care vorbitorul consideră acțiunea.
Acțiunea poate fi considerată:
• **sigură**, la indicativ (*Ascult.*):
• **posibilă**, la imperativ (*Ascultă!*), conjunctiv (*Să asculți.*), condițional-optativ (*Aș asculta.*).

ex. 1

Modurile sunt:
• **indicativul**, care arată o acțiune sigură, reală;
• **imperativul**, care arată acțiuni posibile, asociate cu voința vorbitorului de a le vedea realizate, fiind îndemnuri, ordine, porunci, rugăminți, sfaturi;
• **conjunctivul**, care arată o acțiune posibilă, realizabilă;
• **condiționalul-optativ**, care arată acțiuni posibile a căror realizare depinde de o condiție sau arată acțiuni dorite.

ex. 2

Modul indicativ este singurul mod cu toate timpurile (trecut, prezent, viitor).

ex. 3

Prezentul arată desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii.
Se construiește cu:
• **desinențe**, sufixe gramaticale ce indică persoana și numărul;
• **sufixe de timp**, care arată timpul.
Există desinență și sufix zero (cântØØ). Absența unui sufix reprezintă o informație gramaticală.

ex. 4

Trecutul arată desfășurarea acțiunii înainte de momentul vorbirii. Are patru forme la modul indicativ:
- imperfectul;
- perfectul compus;
- perfectul simplu;
- mai-mult-ca-perfectul.

ex. 5, 6, 7

Imperfectul arată o acțiune trecută care se desfășoară în același timp cu o altă acțiune trecută, indicând durata. Sufixele de imperfect sunt *-a-* și *-ea-*.

ex. 8

Perfectul compus arată o acțiune terminată în momentul vorbirii. Este alcătuit din verbul auxiliar *a avea* + participiul verbului de conjugat.

ex. 9

Perfectul simplu arată, în limba literară, o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii, fiind timpul povestirii la persoana a III-a, apărând numai ca timp narativ, fictional. În limba actuală, este o formă învechită. În vorbirea curentă apare astăzi doar ca regionalism (mai ales în Oltenia), având în această situație o altă valoare (arată acțiuni terminate recent). Sufixele de perfect simplu sunt: *-a-*, *-u-*, *-se-*, *-i-*, *-â-*.

ex. 10, 11

Mai-mult-ca-perfectul arată o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute. Sufixul de mai-mult-ca-perfect este *-se-*, acesta urmând sufixului de perfect simplu.

ex. 12

Timpurile verbale

3 **Care mod are toate timpurile verbale?**

4 **Colorează cu roșu desinențele și cu albastru sufixele de prezent din verbele de mai jos.**

AFLU DESENEAZĂ
MERGI OFERIȚI
PLECĂM PLEC TÂRĂSC
VEDEȚI VORBEȘTE

5 **Subliniază cu o linie verbele la modul indicativ, timpul imperfect și cu două linii verbele la modul indicativ, timpul perfect compus din fragmentul de mai jos.**

„A trecut de poștă și a luat-o pe cealaltă latură a complexului. Aici, chiar după colț, era ceasornicăria. Acum, inima îi bubuia mult mai tare decât când intrase în frizerie. A împins ușa cu putere și aproape că s-a prăvălit înăuntru."

Veronica D. Niculescu – *Timbrul*

6 **Încercuiește verbul la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect din textul de la exercițiul anterior.**

7 **Care timp al trecutului la modul indicativ lipsește din textul de la exercițiul 5?**

8 **Colorează, la verbele de mai jos, cu roșu desinențele și cu albastru sufixele de imperfect.**

MERGEAI OFEREA
PLECAM TÂRAU
VEDEAȚI VORBEAM

9 **Notează din ce este alcătuită forma verbului la timpul perfect compus al modului indicativ.**

← am desenat →

10 **Subliniază verbele la modul indicativ, timpul perfect simplu din fragmentul dat.**

„Ștefan făcu doi pași și văzu capetele câinilor. [...] Se opri. Câinii se ridicară și porniră spre mogâldeața de la marginea lanului de porumb. Ștefan se întoarse și intră din nou în jungla uscată, se uită în urmă: câinii veneau în viteză spre el. Acceleră disperat."

Bogdan Răileanu – *Teoria apropierii*

11 **Colorează, la verbele de mai jos, cu roșu desinențele și cu albastru sufixele de perfect simplu.**

MERSEȘI OPRI
PLECARĂ TÂRÂI
VĂZURĂȚI VORBIRĂM

12 **Colorează, la verbele de mai jos, cu roșu desinențele, cu albastru sufixele de mai-mult-ca-perfect și cu verde sufixele de perfect simplu.**

MERSESEȘI OFERISE
PLECASERĂ TÂRÂSEM
VĂZUSERĂȚI VORBISERĂM

13 **Subliniază verbele la modul indicativ, timpul viitor standard din fragmentul de mai jos cu o linie și pe cele de viitor de limbă vorbită cu două linii.**

„Nu știu scrie compuneri [...] pentru că nu am mare lucru de spus. Așa că poate nu o să vă placă, dar, cum trebuie să-mi fac tema, am să încerc. [...] Am să vă povestesc ceva de pe vremea când eram chiar copil. Pentru că acum, când am intrat în clasa a cincea, nu mai sunt chiar așa de mic. Să știți că dimineața aceea nu era cu nimic deosebită de altele, așa că n-am știut ce va urma."

Horia Corcheș – *Luceafărul*

14 **Precizează din ce este alcătuit viitorul standard.**

← voi desena →

15 **Menționează formele de viitor din enunțurile date.**
- *Oi trece* mâine pe la tine. ____________
- *Or merge* la oraș săptămâna viitoare. ____________
- *Om termina* tema repede. ____________
- *Îi întâlni* la pod pe Ion. ____________
- *Oți face* nunta la anul. ____________

16 **Subliniază verbul la modul indicativ, timpul viitor anterior din enunțul de mai jos.**

Când vei veni la mine, voi fi terminat compunerea dată ca temă pentru acasă.

17 **Numește tipul de viitor al verbului scris colorat în enunțul dat.**

Am terminat compunerea, am pus caietul în ghiozdan și am hotărât că a doua zi **aveam să** o **citesc** în clasă.

18 **Precizează modul verbelor scrise colorat. Ce observi în privința timpului acestora?**
- **Scrieți** propoziția de pe tablă! ____________

Viitorul propriu-zis (numit și viitor standard, simplu ori viitor I) arată o acțiune desfășurată după momentul vorbirii.
Viitorul standard este alcătuit din verbul auxiliar *a vrea* + infinitivul verbului de conjugat. Această formă de viitor este folosită mai ales în scris și în varianta solemnă a limbii vorbite.
Există și forme de viitor de limbă vorbită, alcătuite din:
- *o* invariabil + conjunctivul prezent al verbului de conjugat (*o să cânt*);
- verbul *a avea* la indicativ + conjunctivul prezent al verbului de conjugat (*am să cânt*).

ex. 13, 14

Viitorul popular (întâlnit mai ales în limba vorbită, răspândit pe tot teritoriul țării, dar neliterar) este alcătuit din forme ale verbului auxiliar *a vrea* rezultate din căderea consoanei *v* de la inițială + infinitivul verbului de conjugat (*oi cânta*).
La persoana a II-a, singular și plural, apar și forme regionale (*ei, îi, oi cânta* și *eți, îți, oți cânta*.)

ex. 15

Viitorul anterior arată o acțiune viitoare, terminată înaintea altei acțiuni viitoare. Este alcătuit din verbul auxiliar *a fi* la viitor + participiul verbului de conjugat (*voi fi cântat*).
Astăzi, este o formă veche, apărând rar și obligatoriu în relație cu un viitor propriu-zis.

ex. 16

Viitorul în trecut arată o acțiune ce urmează unei acțiuni trecute, apărând numai în relație cu verbe la trecut. Este alcătuit din imperfectul verbului *a avea* + conjunctivul prezent al verbului de conjugat (*aveam să cânt*).

ex. 17

Modul imperativ nu are forme specifice pentru timp. Are doar persoana a II-a, singular și plural și două forme:
- **formă afirmativă**, construită cu sufixe și desinențe (Cântă! Cântați!);
- **formă negativă**, alcătuită la persoana a II-a, singular din adverbul *nu* + infinitivul verbului de conjugat (*Nu cânta!*), iar la persoana a II-a, plural din adverbul *nu* + imperativul afirmativ (*Nu cântați!*).

ex. 18

Conjunctivul are două timpuri:
- **prezentul**, care arată o acțiune desfășurată în momentul vorbirii sau după momentul vorbirii; este alcătuit din conjuncția *să* + formele de indicativ, prezent ale verbului de conjugat (excepție: la persoana a III-a, se folosește o altă formă, nu cea de indicativ, prezent);
- **perfectul**, care arată o acțiune desfășurată înainte de momentul vorbirii; este alcătuit din conjuncția *să* + verbul auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat.

ex. 19

Condiționalul-optativ are două timpuri:
- **prezentul**, care arată o acțiune desfășurată în momentul vorbirii sau după momentul vorbirii; este alcătuit din verbul auxiliar *a avea* + infinitivul verbului de conjugat;
- **perfectul**, care arată o acțiune desfășurată înainte de momentul vorbirii; este alcătuit din verbul auxiliar *a avea* + verbul auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat.

ex. 20

- **Nu greșiți** la copiere! __________
- **Deschide** caietul, Dane! __________
- **Nu lucra** așa de încet! __________

19 Subliniază cu o linie verbele la conjunctiv, prezent și cu două linii verbele la conjunctiv, perfect din enunțurile date.
- Să fi scris mai atent, n-aș fi făcut greșeli de ortografie.
- Doresc să nu pierd nicio idee și uit să mai respect regulile de punctuație.

20 Subliniază cu o linie verbele la condițional-optativ, prezent și cu două linii verbele la condițional-optativ, perfect din enunțurile de mai jos.
- Aș scrie o întâmplare veselă, dar cred că n-aș impresiona-o pe doamna profesoară. • Dacă mama ar fi venit mai devreme de la serviciu, m-ar fi ajutat la curățenie.

Dificultăți

Modul este o categorie gramaticală ce apare doar la verbele care variază în funcție de persoană și de număr și sunt predicate în propoziție. Formele verbale nepersonale (sau nonfinite) nu au categoria modului, dispărând astfel noțiunea de moduri nepersonale din gramaticile tradiționale.

Pe lângă modurile studiate, există și un mod care arată presupunerea, supoziția, dubiul și care se numește **prezumtiv**. Acesta are timpul prezent, alcătuit din viitorul verbului auxiliar *a fi* + o formă terminată în *-ând* sau *-ind* a verbului de conjugat (El *va fi dormind*, că lumina este stinsă.) și timpul perfect, alcătuit din viitorul verbului auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat (*Va fi rezolvat* problema, fiindcă pare mulțumit.). Prezumtivul are și forme asemănătoare conjunctivului și condiționalului-optativ (*Să fi lucrând* corect, nu știu. S-a spus că fata *s-ar fi aflând* la bunica ei.).

Prezentul are și alte valori temporale:
- adevăr general (prezent etern); Triunghiul *are* trei laturi.;
- trecut (prezent istoric): Ștefan cel Mare *câștigă* bătălia de la Vaslui în 1475.;
- viitor (când este însoțit de determinări referitoare la viitor); Te *caut* mâine.;
- acțiune repetată (prezent iterativ); Trenul *pleacă* zilnic la 12.;
- imperativ: *Pleci* imediat!

Utilizarea timpurilor verbale în redactarea unui text narativ este importantă. Povestirea la prezent face mai vii întâmplările în ochii cititorilor. Mai frecventă este relatarea la trecut, când pentru prezentarea acțiunilor și a evenimentelor se folosește perfectul compus. Imperfectul se folosește pentru descrierea cadrului în care se desfășoară acțiunea și este deseori întâlnit în expozițiune și în deznodământ. În interiorul narațiunii, imperfectul se folosește când se descriu spații fizice și personaje. Mai-mult-ca-perfectul indică acțiuni de plan secund, corespunzând unor secvențe reprospective (în care se amintesc fapte petrecute anterior). În povestirile clasice la persoana a III-a, perfectul simplu prezintă acțiuni din prim-plan.

În textele de comentare a unor opere literare, se folosește persoana a III-a, singular, nefiind permisă schimbarea acesteia, fiindcă amestecul de registre generează comicul.

Exersez

1 Precizează modul verbelor din textul de mai jos.

„– Gura! Coboară, că vin la tine!
Gore nu se clinti. Știa că un om mare nu putea să ajungă la el, în vârful răsfirat al dudului. Urcase acolo când îl auzise pe al bătrân că o să taie dudul după ce va veni de la prășit.
– Coboară! l-a îmbiat taică-su cu voce mai blândă.
Gore n-a răspuns și tatăl a intrat în casă. Înțelesese că nu l-ar pedepsi de când lua în fiecare an premiul întâi. Îl lăsa chiar **să** citească și n-avea domnișoara învățătoare cărți să-i fi dat cât ar fi citit el."

După Florin Bican – *Pădurea vie*

2 Menționează timpul verbelor la modurile indicativ, conjunctiv și condițional-optativ.

3 Indică valoarea temporală a prezentului din enunțurile de mai jos.

a. Toamna, plouă mereu. **b.** Luna viitoare, particip la olimpiada de română. **c.** Marea Unire s-a realizat în 1918. **d.** „Apa trece, pietrele rămân." **e.** Intri în casă imediat! **f.** Muzeul se deschide la ora zece.

4 Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor care au numai verbe la indicativ, timpul perfect simplu.

a. Când se bucură, câinele meu dă din coadă. **b.** Dinu adună cioburile, le aruncă la coșul de gunoi și închise ușa dulapului. **c.** Ascultă cu atenție CD-ul și apoi îl puse în servietă. **d.** Pleacă și nu privește înapoi.

5 Trece la forma negativă verbele la modul imperativ din exemplele date.

a. Vino în casă! __________
b. Fii reținut, cum ai fost și ora trecută! __________
c. Fă gălăgie! __________
d. Zi unde am rămas cu lectura! __________

6 Analizează, după modelul dat, verbele din textul de mai jos.

„Și Maia a schimbat iute subiectul, cu unul mai vesel și mai potrivit firii ei și vârstei mele, de parcă ar fi vrut să șteargă tot ce-mi spusese.
Știam că primii ani ai vieții tata îi petrecuse într-o căscioară cu grădină și mult timp n-am înțeles ce legătură avea familia tatălui meu cu Aro-ul, apoi m-am lămurit. După inaugurarea hotelului, în 1939, bunicul meu devenise director al restaurantului."

Ioana Pârvulescu – *Inocenții*

„a schimbat" – verb predicativ, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, funcția sintactică de predicat verbal

Test flash

1. Indică modul verbelor din enunțurile date. **3 p.**
- Aș citi articolul, dar vreau să merg mai întâi la joacă. • Nu sta degeaba! • Ai văzut desenul ăsta? • Am dori o plăcintă.

2. Precizează la ce timp sunt verbele la modul indicativ din enunțurile de mai jos. **3 p.**
- Am ascultat muzică, după ce obosiserăm de atâta alergătură. • O sun pe bunica, fiindcă săptămâna viitoare o să-i facem o scurtă vizită. • Era o ceață deasă, dar el zări o siluetă în curte.

3. Subliniază forma corectă. **3 p.**
- Căutam în sertar și *găsi/găsii* un carnet vechi. • Nu *fă/face* murdărie! • Mi-ar *place/plăcea* un măr.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 4

Formele verbale nepersonale: infinitivul și participiul

Observ și învăț!

Formele verbale nepersonale sau nonfinite se îndepărtează, mai mult sau mai puțin, de comportamentul verbelor care au categoria modului, având o serie de caracteristici comune:
- nu au flexiune, adică nu își modifică forma în vorbire în raport cu persoana și numărul;
- nu au categoria gramaticală a modului, fiindcă nu arată felul în care vorbitorul consideră acțiunea;
- nu pot fi predicate în enunț;
- pot fi centru de grup, având aceiași subordonați ca verbele care au categoria modului.

ex. 1, 2

Infinitivul este forma verbală nepersonală care arată numele acțiunii.
Este forma din dicționare a verbului.

ex. 3

Infinitivul apare și fără autonomie morfologică, în componența:
- indicativului, viitor:
- condițional-optativului, prezent;
- imperativului, formă negativă, persoana a II-a, singular.

ex. 4

Prepoziția *a* este în această situație marcă a infinitivului. În limba literară actuală, singura situație în care *a* nu apare la infinitiv este după verbul *a putea* (Îl pot *ajuta*.).

ex. 5

Structura infinitivului

1 Subliniază verbele la infinitiv din propozițiile de mai jos.
- A participa la acțiuni de voluntariat este pentru mine o plăcere. • Pot merge la un azil de bătrâni ca să-i ajut. • Mă gândesc la a organiza o acțiune de strângere de fonduri pentru copiii orfani. • Dorința mea de a ajuta persoanele în dificultate este mare.

2 Enumeră 2 – 3 caracteristici ale infinitivului prin care să demonstrezi că este o formă verbală nepersonală. Compară, pentru aceasta, cele două forme verbale ale verbului *a ajuta*, din enunțurile de la exercițiul precedent.

3 Menționează ce parte de vorbire sunt cuvintele scrise colorat în propozițiile date. Prin ce se aseamănă?
- Pentru mine este o plăcere **a ajuta** oamenii. ____________
- Pentru mine este o plăcere **ajutarea** oamenilor. ____________

____

4 Încercuiește infinitivul din structura verbelor date, precizând modurile și timpurile acestora.
- Va ajuta. ____________________
- Ar organiza o acțiune. ____________________
- Nu renunța! ____________________

5 Subliniază cuvântul care este marcă a infinitivului în enunțurile date. În ce situație nu apare acest cuvânt?
- A-ți iubi aproapele este o dovadă de bunătate. • El continuă a face bine celor neajutorați. • Este gata de a dărui din surplusul său. • Ei pot îngriji un bătrân singur.

6 Încercuiește sufixul care diferențiază forma de infinitiv din componența condiționalului-optativ, formă inversă, față de cea obișnuită din enunțurile date.
- Aș închina un pahar. • „Închinare-aș și n-am cui!" (Folclor, *Toma Alimoș*) • Ar da boala-n ei. • Dare-ar boala-n ei!

7 Citește sufixele ce diferențiază cele cinci conjugări din limba română. Precizează apoi conjugarea verbelor date mai jos.

a ajut**a**	a av**ea**	a râd**e**	a cit**i**	a ur**î**
conjugarea I	conjugarea a II-a	conjugarea a III-a	conjugarea a IV-a	conjugarea a V-a

- a iubi ____________ • a hotărî ____________
- a lua ____________ • a merge ____________
- a vedea ____________ • a îngriji ____________

8 Indică partea de vorbire cu ajutorul căreia se formează aspectul negativ al infinitivului în propoziția dată.
- A nu avea compasiune este o dovadă de răutate.

____

9 Precizează ce părți de vorbire sunt intercalate între componentele infinitivului în exemplul dat.
- Doresc a nu-mi mai tot spune același lucru.

____

Funcțiile sintactice ale infinitivului

10 Menționează funcțiile sintactice ale verbelor la infinitiv din enunțurile date.
- *A înțelege* oamenii este o mare calitate. ____________
- Dorința lui este *de a participa* la acțiuni de voluntariat. ____________
- Încearcă *a răspunde* tuturor apelurilor făcute de organizațiile caritabile. ____________
- Dinu se gândește *la a urma* un curs de prim ajutor. ____________
- Tata a donat bani pentru orfani *fără a spune* un cuvânt. ____________
- S-a trezit *până a nu răsări* soarele. ____________
- Ana simte bucuria *de a participa* la viața comunității. ____________

Structura participiului

11 Subliniază participiul din structura verbelor din enunțurile de mai jos, precizând modul și timpul pe care îl formează, în fiecare caz.

a. L-am ajutat pe colegul meu să-și facă tema.

____

b. Când va veni la mine, voi fi învățat lecția.

____

c. Să fi studiat mai mult, Radu ar fi luat zece.

____

12 Precizează ce parte de vorbire sunt cuvintele scrise colorat în propozițiile date.
- Căminul de bătrâni **vizitat** de voi este foarte curat. ____________
- Copiii **ajutați** de colegii mei le-au mulțumit. ____________

13 Citește sufixele de participiu, indicând conjugarea verbului.
- ajut**at** – conjugarea

Infinitivul are două forme:
- **o formă scurtă** (*a ajuta*), cea mai frecventă astăzi;
- **o formă lungă,** construită cu sufixul *-re*, ce apare în formele inverse ale condiționalului-optativ (*închinare-aș*), în construcții vechi sau în blesteme.

ex. 6

În limba română, există cinci conjugări ale verbelor, după forma lor de infinitiv:
- conjugarea I (verbe terminate în *-a*);
- conjugarea a II-a (verbe terminate în *-ea*);
- conjugarea a III-a (verbe terminate în *-e*);
- conjugarea a IV-a (verbe terminate în *-i*);
- conjugarea a V-a (verbe terminate în *-î*).

ex. 7

Infinitivul are:
- **formă afirmativă** (*a ajuta*);
- **formă negativă** (*a nu ajuta*), construită cu adverbul *nu*.

ex. 8

Între componentele infinitivului se pot intercala pronume sau semiadverbe.

ex. 9

Verbele la infinitiv pot îndeplini următoarele funcții sintactice:
- subiect;
- nume predicativ;
- complement direct;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de timp;
- atribut verbal.

ex. 10

Participiul este forma verbală nepersonală care ajută la formarea unor moduri și timpuri, arătând, uneori, acțiuni terminate și suferite de o ființă sau de un lucru. Când este folosit singur, participiul devine adjectiv.

ex. 11, 12

Sufixele de participiu se realizează în funcție de conjugarea verbului, fiind alcătuite din *-s* și *-t* atașate la radical sau adăugându-se la acestea sunetele de la sufixul de perfect simplu.

ex. 13

Forma negativă a adjectivelor provenite din verb la participiu se obține prin derivare cu prefixul *ne-*.

ex. 14

Adjectivul participial se deosebește de adjectivul propriu-zis prin faptul că permite (ca și alte forme verbale) intercalarea semiadverbului *mai* între prefixul de formă negativă și radical (*nemaicitit*).

ex. 15

- avut – conjugarea
- râs – conjugarea
- făcut – conjugarea
- rupt – conjugarea
- citit – conjugarea
- urât – conjugarea

14 **Explică felul în care se obține forma negativă a adjectivelor provenite din verb la participiu din propoziția dată.**
- Cartea necitită n-am pus-o în bibliotecă.

____

____

15 **Subliniază forma corectă a adjectivelor din verb la participiu din propozițiile de mai jos.**
- Prietena mea mi-a prezentat o situație *ne mai întâlnită/ nemaiîntâlnită*.

Dificultăți

Infinitivul, spre deosebire de celelalte forme verbale nepersonale, are categoria timpului, existând timpul perfect, care arată un trecut. Infinitivul perfect este alcătuit din prepoziția *a* + verbul auxiliar *a fi* + participiul verbului de conjugat: *a fi plâns* (Nu-mi amintesc *a fi plâns* în copilărie.). Această formă este rară și cultă, nefiind folosită astăzi în limbajul curent.

Infinitivul lung din formele inverse ale condiționalului-optativ nu trebuie confundat cu substantivele obținute din verbe prin derivare cu sufixul *-re* (*consolare*, *vedere* etc.), care primesc articol și sunt determinate de adjective. Acest sufix se numește sufix lexico-gramatical, fiindcă exprimă, simultan, un sens nou și o categorie gramaticală.

Există construcții vechi (și în limba de astăzi, unele regionale) în care infinitivul poate să apară fără prepoziția *a* și după verbul *a ști*: „Unii oameni știu vorbi așa" (N. Iorga, *Cugetări*). Infinitivul poate fi precedat și de alte prepoziții alături de *a*, care este marcă a lui: Victor este capabil *de a înțelege* situația. A plecat *fără a spune* un cuvânt.

Există situații când infinitivul are subiect, acesta fiind diferit de subiectul predicatului verbal din enunț: *Mama se teme de a nu o prinde iarna fără conserve.* Substantivul *iarna* este subiectul verbului la infinitiv *a prinde* și *mama* este subiectul predicatului *se teme*.

Formele neaccentuate de pronume personale ce determină verbul la infinitiv aflat după verbul *a putea* apar înaintea acestui verb: *Îl* pot ajuta. *Le* pot răspunde la SMS.

Semiadverbele *mai*, *cam*, *tot* se intercalează între prepoziția *a* și verbul la infinitiv: Vrea a *mai* câștiga un concurs. Între prepoziția *a* și verb, pe lângă semiadverbe pot să apară și forme neaccentuate de pronume: Doresc a nu-*mi mai tot* spune aceleași lucru.

Există în limba română actuală tendința greșită de a folosi verbele de conjugarea a II-a la conjugarea a III-a. Corecte sunt formele: *a apărea, a dispărea, a displăcea, a părea, a plăcea, a tăcea*. Greșeala se manifestă mai ales la formele verbale compuse: *va apare* (corect: *va apărea*), *ar place* (corect: *ar plăcea*).

Invers, există și greșeala de a folosi unele verbe de conjugarea a III-a (*a bate* și *a face*) la conjugarea a II-a, formele compuse corecte fiind: *va bate, va face, ar bate, ar face*.

Adjectivele provenite din verbe la participiu nu trebuie confundate cu adjective propriu-zise derivate cu sufixul *-at*: *buzat, coroiat, gușat, tigrat, sprâncenat, dungat* etc. În cazul adjectivelor propriu-zise, nu există verbe de la care acestea ar putea fi obținute.

Exersez

1 **Indică infinitivul verbelor de mai jos.**
- adormim ________
- apărură ________
- ascultam ________
- să fi citit ________
- să coborâm ________
- aș fi cerut ________
- am descoperit ________
- ați începe ________
- zburai ________
- ar zburda ________

2 **Încercuiește sufixele de infinitiv ale verbelor de mai jos. Precizează care este conjugarea acestor verbe.**
- a acoperi ________
- a ara ________
- a arde ________
- a așterne ________
- a cuceri ________
- a doborî ________
- a iscăli ________
- a întrece ________
- a rupe ________
- a sări ________
- a ședea ________
- a vârî ________

3 **Scrie forma negativă a verbelor la infinitiv de mai jos.**
- a avea ________
- a cuteza ________
- a lăsa ________
- a privi ________
- a scrie ________
- a termina ________

4 **Subliniază verbele la infinitiv din propozițiile de mai jos.**
a. Am învățat poezia fără a face efort. **b.** Dorința lui este de a pleca la munte. **c.** Bunicul poate schia foarte bine. **d.** A acționat fără a judeca. **e.** Este posibil a colabora cu ei. **f.** A dărui este un gest frumos.

5 **Încercuiește verbele la infinitiv, timpul perfect și subliniază celelalte forme de infinitiv din enunțurile date.**
a. Se teme a nu greși la lucrare. **b.** A citi este o plăcere pentru mine. **c.** Nu-și amintește a fi petrecut vreodată mai bine ziua lui. **d.** Am încetat a scrie versuri de multă vreme. **e.** Consider a fi câștigat concursul pe merit. **f.** Este o lipsă de respect a nu-ți saluta vecinii.

6 **Corectează greșelile din enunțurile de mai jos.**
a. Dana poate a mima cu ușurință. **b.** Unii știu vorbi frumos. **c.** Ei doresc asculta muzică rock. **d.** Îți pot a explica teorema. **e.** Vreau a citi și scrie poezie. **f.** Nu doresc tot a suporta zgomotul vecinilor. **g.** El n-ar tace din gură, orice i-ai făcea. **h.** Mi-ar place să merg la munte.

7 **Subliniază forma corectă a ortogramelor pentru propozițiile de mai jos.**
a. Pentru *al/a-l* ajuta pe Mirel, prietenul său îi explică rezolvarea exercițiului. **b.** Caietul de teme *al/a-l* Mariei s-a murdărit. **c.** *Ai/A-i* plecat prea devreme de la meci. **d.** Nicoleta a mers la colega ei bolnavă pentru *ai/a-i* da temele.

8 **Subliniază verbele la infinitiv, menționând funcția sintactică în fiecare caz.**
a. A găsi un cadou potrivit pentru Ana este foarte greu. ________
b. Dorința bunicii mele este de a face încă sport. ________
c. Pot scrie rezumatul. ________
d. Mă gândesc la a-mi invita prietenii la un meci de fotbal. ________
e. A răspuns fără a cugeta prea mult. ________

f. Am adormit până a nu se termina emisiunea. ____________

g. Recomandarea de a face sport am primit-o de la medic. ____________

9 **Analizează verbele la infinitiv, după modelul dat.**

a. „E ușor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune,
Înșirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune."

Mihai Eminescu – *Criticilor mei*

b. „Nu pot împiedica ziua să aibă
douăzeci și patru de ore.
Pot doar spune:
Iartă-mă pentru durata zilei."

Ana Blandiana – *Umilință*

„a scrie" – verb predicativ, conjugarea a III-a, modul infinitiv, funcția sintactică de subiect

10 **JOC** **Dacă vrei să afli data nașterii poetei Ana Blandiana, scrie cifra conjugării verbelor date în caseta corespunzătoare.**

1	2		3		4	5	

1. a cădea
2. a coborî
3. a umple
4. a simți
5. a încăpea

11 **Indică participiul verbelor de mai jos.**

- a alerga ____________
- a cățăra ____________
- a duce ____________
- a fugi ____________
- a lăuda ____________
- a plânge ____________

12 **Subliniază adjectivele provenite din verb la participiu din versurile de mai jos.**

„Are șort cu buzunare
De culoare portocalie,
În care ține banii de hârtie
Și, atârnată de coadă,
O pungă roșie, umflată..."

Alexandru Mușina – *Vulpea precupeață*

Test flash

1. **Scrie infinitivul și participiul verbelor de mai jos.** 3 p.

- imaginam – infinitiv ____________ ; participiu ____________
- puseseși – infinitiv ____________ ; participiu ____________
- realizați – infinitiv ____________ ; participiu ____________

2. **Precizează conjugarea verbelor de mai jos.** 3 p.

- a cere ____________
- a deștepta ____________
- a dispărea ____________
- a greși ____________
- a întreba ____________
- a urî ____________

3. **Analizează verbele la infinitiv, indicând și funcția lor sintactică.** 3 p.

A explica este necesar, dar nu pot aștepta până când îți va reveni dorința de a învăța.

Din oficiu: 1 p.

Formele verbale nepersonale: gerunziul și supinul

Ce arată gerunziul

1 **Trece verbele la modul indicativ din enunțurile date de la persoana I, singular la persoana a III-a, singular. Ce constatați în privința formelor verbale scrise colorat?**

a. **Sosind** prea devreme la gară, am obosit **așteptând** trenul.
____

b. **Începând** vijelia, am rămas acasă.
____

2 **Ce fel de acțiuni arată formele verbale scrise colorat la exercițiul precedent?**

3 **Încercuiește sufixele de gerunziu de la verbele scrise colorat la exercițiul 1.**

4 **Trece verbele de mai jos la forma negativă.**

- ajungând ____________
- auzind ____________
- coborând ____________
- vorbind ____________

5 **Explică ortografia gerunziilor scrise colorat în enunțurile date.**

a. **Nemaiavând** ce să spună, a tăcut. **b.** **Nepreaștiind** ce să facă, a plecat. **c.** **Văzându**-l, a alergat spre el. **d.** **Explicându**-i-se teorema, a rezolvat cerința problemei.

6 **Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele scrise italic în propozițiile de mai jos.**

a. *Suferind*, am consultat un medic. ____________
b. Fata *suferindă* stătea în pat. ____________

Funcțiile sintactictice ale gerunziului

7 **Subliniază verbele la gerunziu din propozițiile de mai jos, precizând funcția sintactică a acestora.**

a. Văd căzând frunzele din copaci. ____________
b. Copilul mergea șchiopătând. ____________
c. Ajungând acasă, mi-am făcut temele. ____________
d. Rafalele vâjâind ale vântului le împiedică înaintarea. ____________

Ce arată supinul

8 **Trece verbele la modul indicativ din enunțurile date de la persoana a III-a, singular la persoana I, singular. Ce constatați în privința formelor verbale scrise colorat?**

a. Dan are **de compus** un text.
____

Observ și învăț!

Gerunziul este forma verbală nepersonală (nonfinită) care arată o acțiune în desfășurare, simultană cu o altă acțiune. Uneori, poate arăta și acțiuni anterioare, posterioare sau repetate.

ex. 1, 2

Sufixele de gerunziu sunt *-ând* și *-ind* (*cântând*, *venind*).

ex. 3

Gerunziul are două forme:
- **formă afirmativă** (*cântând*);
- **formă negativă** (*necântând*).

Forma negativă se obține cu prefixul *ne-*.

ex. 4

Semiadverbele *mai* și *prea* se intercalează la forma negativă între prefix și verb, alcătuind o singură unitate grafică. Când gerunziul este urmat de clitice pronominale, i se adaugă la final vocala de legătură *u* (cu excepția cazurilor când este vorba de cliticul *o*: *căutând-o*).

ex. 5

Când se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, gerunziul devine adjectiv (construcția numindu-se gerunziu acordat).

ex. 6

Verbele la gerunziu pot avea funcția sintactică de:
- **complement direct** (Aud *plouând*.);
- **circumstanțial de mod** (Se plimba *pedalând* încet.);
- **circumstanțial de timp** (*Trecând* prin București, mama mi-a arătat Ateneul.);
- **atribut verbal** (Coșurile *fumegând* se văd în zare.).

ex. 7

Supinul este forma verbală nepersonală (nonfinită) care denumește acțiunea, ca și infinitivul.
Supinul este alcătuit din prepoziții (*de, la, după, pentru*) + participiul verbului de conjugat.

ex. 8, 9, 10

Forma negativă a supinului se obține cu ajutorul prefixului *ne-*, adăugat participiului din componența sa.

ex. 11

Verbele la supin pot avea funcția sintactică de
- **subiect** (E greu *de spus*.);
- **nume predicativ** (Melodia este *de ascultat*.);
- **atribut verbal** (Mașina *de spălat* s-a stricat.);
- **complement direct** (Am *de scris*.);
- **complement prepozițional** (Se apucă *de înot*.).

ex. 12

b. Mama a pus rufele **la uscat**.

____

c. El umblă **după copiat**.

____

d. Irina și-a cumpărat ustensile **pentru scris**.

____

9 **Ce arată formele verbale scrise colorat la exercițiul precedent?**

10 **Precizează din ce sunt alcătuite formele verbale de la exercițiul 8.**

11 **Trece verbele la supin de mai jos la forma negativă.**
- de înțeles ______________
- de terminat ______________

Funcțiile sintactice ale supinului

12 **Subliniază verbele la supin din propozițiile de mai jos, precizându-le funcția sintactică.**

a. De învățat este ușor. ______________
b. Filmul este de văzut. ______________
c. Dan va termina de citit cartea mâine. ______________
d. S-a săturat de scris. ______________
e. Echipamentul de urcat pe munte este în debara. ______________

Dificultăți

Gerunziul apare în structura prezumtivului, pierzându-și autonomia și devenind numai un formant morfologic: *Va fi citind* el, dacă spune asta.

Ca verb cu autonomie, poate fi centru de grup, primind complement direct (Vorbește mormăind *propoziții* scurte.), complement indirect (Dându-i *Mariei* cartea, am rugat-o s-o citească), complement prepozițional (Gândindu-se *la rezultat*, a muncit mult.) sau circumstanțiale (Ajungând *ieri la munte*, am și făcut o plimbare în pădure.). Gerunziul poate avea și subiect diferit de al verbului regent: Prezentând *Mihai* referatul, am înțeles mai bine derivarea. De asemenea, un verb copulativ la gerunziu poate avea nume predicativ: *Fiind* harnic, băiatul a luat notă maximă.

Este recomandabil ca în redactarea unui text să se evite cumulul de gerunzii, pentru că absența subiectului exprimat al gerunziului poate duce la neclarități.

Construcțiile gerunziale (gerunziul însoțit de determinantele lui) așezate la începutul enunțului se despart prin virgulă de restul propoziției: Înțelegând situația, l-a iertat.

Supinul trebuie diferențiat de substantivul obținut prin articulare din această formă verbală. Astfel, în enunțul *Coborâtul pe schiuri este ușor.*, *coborâtul* este substantiv, fiind articulat și primind atribut, pe când în *De coborât pe schiuri este ușor*, *de coborât* este verb la supin. În situațiile în care este însoțit de un atribut de orice fel, este vorba de un substantiv, nu de verb la supin: *La răsăritul* soarelui, plecăm. M-a obosit îndelungatul *așteptat*. Ne-am întâlnit *la cosit* de fân.

La supin, semiadverbul *mai* poate fi intercalat între prefixul *ne-* de la forma negativă și participiu: Situația este *de nemaiacceptat*.

Exersez

1 **Subliniază cu o linie verbele la gerunziu și cu două linii verbele la supin din propozițiile de mai jos.**

a. Ajungând pe pârtie, ne-am apucat de schiat. **b.** Pierzând cheile, Ana a așteptat sosirea părinților ei. **c.** Bătând puternic vântul, am intrat în casă și am terminat de citit romanul început ieri. **d.** Conducând neatent, tata a stricat bara din față. **e.** Sunând soneria pentru pauza mare, am discutat despre cărți de împrumutat. **f.** Stând numai în casă, s-a săturat de uitat pe fereastră și de citit.

2 **Trece propozițiile de mai jos la forma negativă, după modelul dat.**

- Venind tata, a scos cățelul la plimbare. • Nevenind tata, n-a scos cățelul la plimbare.

a. Trecând strada, a întâlnit-o pe Ileana.
b. Învățând, a știut la test.
c. Intrând în casă, a văzut musafirii.
d. Privind la televizor, a aflat știrile zilei.

3 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei care conține doar forme corecte de gerunziu.**

a. • accentuând • agreând • creând
b. • accentuind • agreind • creând
c. • accentuând • agreând • creind

4 **Subliniază verbele la gerunziu, precizând funcția lor sintactică.**

a. Ieșind din curtea casei, Maria l-a întâlnit pe Dan. **b.** Ștefan s-a rănit căzând. **c.** A observat, îmbrăcând paltonul, lipsa unui nasture. **d.** Ana vede curgând cu repeziciune apa râului. **e.** Danei îi plac acoperișurile strălucind în soare. **f.** Merge privind forfota orașului. **g.** Privesc mișcându-se norii pe cer. **h.** Pletele fluturând ale fetei erau blonde.

5 **Subliniază verbele la supin, precizând funcția lor sintactică.**

a. Avem de stabilit componența echipei. **b.** De permis intrarea elevilor în baza sportivă este bine. **c.** Este util de învățat pentru obținerea unui permis auto. **d.** S-a plictisit de așteptat. **e.** Se pregătește de plecat. **f.** Mașina de tuns iarbă s-a stricat. **g.** Am pus în dulap cârpa de șters praful.

6 **Analizează verbele la gerunziu și la supin din enunțurile date, după modelele de mai jos.**

a. Depășind blocul din colțul străzii, a sfârșit de căutat magazinul, fiindcă l-a zărit. **b.** Ne-am despărțit, stabilind ce avem de făcut pentru antrenamentul de mâine. **c.** Tânărul aleargă gâfâind, fiindcă este greu de realizat performanțe în sport. **d.** Aud lovind în fereastră picăturile de ploaie. **e.** Adevărul rămâne de stabilit. **f.** Am găsit soluții vizând creșterea interesului pentru cercul de matematică. **g.** Maria s-a apucat de curățat vesela. **h.** Automobilul de vândut l-am dus la o firmă de specialitate.

„depășind" – verb predicativ, conjugarea a VI-a, gerunziu, funcția sintactică de circumstanțial de timp
„de căutat" – verb predicativ, conjugarea I, supin, funcția sintactică de complement direct

Test flash

1. **Subliniază cu o linie verbele la gerunziu și cu două linii verbele la supin.** 3 p.
   Venind acasă noaptea și privind pe fereastră, a fost ușor de observat luna de pe cer.
2. **Scrie forma negativă a formelor verbale nepersonale date.** 3 p.
   • muncind ______________ • de explicat ______________ • înțelegând ______________
3. **Indică funcția sintactică a verbelor la gerunziu și supin.** 3 p.
   Ajungând acasă, elevii au de scris o compunere despre pomii înmugurind.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 4 Posibilități combinatorii ale verbului

Observ și învăț!

Verbele predicative și copulative care au categoria gramaticală a modului ocupă în enunț doar poziția de **centru**, îndeplinind funcția sintactică de:
- **predicat verbal**, când este exprimat prin verb predicativ;
- **predicat nominal**, când este verb copulativ căruia i se atașează obligatoriu un nume predicativ.

ex. 1

În calitate de **centru**, verbele care au categoria modului se pot combina cu:
- **subiectul**, care ocupă o poziție favorizată, fiind într-o relație de interdependență cu predicatul;
- **numele predicativ**, care constituie o poziție sintactică distinctă în predicatul nominal și intră într-o relație ternară cu verbul copulativ și cu subiectul, cărora li se subordonează;
- **complementul** (direct, indirect, prepozițional), care constituie compliniri obligatorii ale verbului;
- **circumstanțialul** (de loc, de timp, de mod), care constituie compliniri facultative ale verbului, arătând împrejurările în care se desfășoară acțiunea.

ex. 2 – 8

1 **Încercuiește verbele care sunt centru de grup în propozițiile date, precizându-le funcția sintactică.**

a. George aleargă prin parc. **b.** Mama a făcut clătite. **c.** Alina i-a dat prietenei sale un pix roz. **d.** Adriana și Loredana sunt foarte vesele. **e.** În copilărie, mă temeam de câini. **f.** Tudor a învățat cu plăcere o poezie eminesciană.

2 **Subliniază subiectele exprimate din enunțurile precedente și completează tabelul dat cu acestea.**

Subiecte simple	Subiecte multiple

3 **Indică litera enunțului cu subiect neexprimat, precizând felul acestuia.**

4 **Construiește un enunț cu un alt tip de subiect neexprimat.**

____

____

5 **Extrage numele predicativ din exemplele de la exercițiul 1.**

____

6 **Subliniază predicatele nominale din enunțurile de mai jos, menționând felul numelor predicative după numărul de termeni.**

a. El a ajuns avocat și diplomat prin multă muncă. **b.** Chitara este un instrument cu coarde. **c.** George rămâne prietenul meu cel mai bun, sportivul de performanță al clasei și câștigătorul olimpiadei de biologie. **d.** Marina este înaltă, blondă, suplă, blândă și înțeleaptă.

7 **Scrie, în spațiul de mai jos, complementele din enunțurile de la exercițiul 1.**

complement direct	
complement indirect	
complement prepozițional	

8 **Precizează felul circumstanțialelor din enunțurile de la exercițiul 1.**

____

____

____

9 **Subliniază verbele adjuncți din enunțurile de mai jos, menționând forma verbală nepersonală la care se află și funcția ei sintactică.**

a. A ști înseamnă a munci și a învăța multe. **b.** Orice om poate greși, așa că vorbește fără a ezita. **c.** Mihaela se gândește la a reciti romanul preferat până a nu începe semestrul al II-lea. **d.** Dorința lui Carmen de a afla lucruri noi este de admirat. **e.** Este plăcut de privit peisajul cu soarele apunând. **f.** Dinu are de dus o carte la bibliotecă, dar a renunțat, fiindcă merge șchiopătând din cauza unei căzături. **g.** Intrând în baie, am văzut curgând apa de la mașina de spălat.

10 **Încercuiește verbele la forme nepersonale care sunt centru de grup în enunțurile de mai jos.**

a. Înainte de a sosi Diana, termin de scris compunerea. **b.** A răspuns fără a se gândi serios la urmări. **c.** Mihai obișnuiește a repeta lecția până a intra în sala de curs. **d.** Fiind de terminat, exercițiul a devenit temă pentru acasă. **e.** A le dărui copiilor cărți este un gest frumos.

11 **Menționează funcția sintactică pe care o au cuvintele subordonate verbelor la forme nepersonale în poziție de centru, de la exercițiul precedent.**

____

____

____

____

____

____

____

____

În calitate de **adjuncți**, verbele la forme nepersonale intră într-un
- **grup verbal**, în care pot îndeplini funcția sintactică de:
  – subiect;
  – nume predicativ;
  – complement direct;
  – complement prepozițional;
  – circumstanțial de timp;
  – circumstanțial de mod;
- **grup nominal**, în care pot îndeplini funcția sintactică de atribut verbal.

Formele verbale nepersonale care sunt adjuncți sunt infinitivul, gerunziul și supinul. Participiul nu are funcție sintactică, intrând în componența unor moduri și timpuri verbale; când apare singur, participiul devine adjectiv.

ex. 9

În calitate de **centru**, verbele la forme nepersonale se pot combina cu:
- subiect;
- nume predicativ;
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod.

ex. 10, 11

Dificultăți

În calitate de adjuncți ai unui verb centru de grup, subiectul și numele predicativ ocupă poziții favorizate. Subiectul impune predicatului persoana și numărul, iar predicatul impune subiectului cazul nominativ. De câte ori se definește subiectul, se face referire la predicat și invers, relația dintre aceste părți de propoziție numindu-se relație de interdependență. Numele predicativ are o dublă subordonare, față de verbul copulativ și față de subiect, stabilind astfel o relație ternară, pentru că apare între numele predicativ, verbul copulativ și subiect.

Verbele la forme verbale nepersonale pot fi, în același timp, adjuncți în grupul verbal sau nominal și centru de care depind mai mulți adjuncți. De exemplu, în enunțul *Gabi ajungând acasă, a scos câinele la plimbare.*, verbul la gerunziu *ajungând* este adjunct cu funcția sintactică de circumstanțial de timp al verbului *a scos* și centru pentru subiectul *Gabi* și pentru circumstanțialul de loc *acasă*.

1 **Încercuiește verbele centru din enunțurile de mai jos, precizându-le funcția sintactică.**
a. Ajungând la cabană, grupul de turiști a admirat peisajul montan. **b.** Dorința Mariei de a cânta muzică rock a fost foarte puternică. **c.** Ascultându-l pe elev, profesorul a observat lipsa lui de pregătire. **d.** Încerc a-mi respecta promisiunea de a lua numai note bune și învăț. **e.** Am terminat de citit romanul și mă voi apuca de scris exercițiile de la matematică. **f.** Mama a curățat legumele de pus în supă și a aprins focul de la aragaz.

2 **Menționează ce părți de propoziție depind de verbele centru de la exercițiul precedent.**

3 **Subliniază complementele din enunțurile de mai jos, precizându-le felul.**
a. Mihai face temele zilnic.
b. Am apelat la ajutorul părinților ca să-mi ia o bicicletă.
c. I-am dăruit lui Mircea un album.
d. Am cumpărat de la librărie un ghiozdan nou.

4 **Completează tabelul cu subiectele și numele predicative din enunțurile de mai jos.**
a. Fratele meu a ieșit inginer. **b.** Maria a devenit patroana unei cofetării și șefa unui SRL de livrare la domiciliu a dulciurilor. **c.** Anca, Sorina și Mihaela au ajuns foarte apreciate. **d.** Sportul înseamnă sănătate și bucurie.

Subiecte		Nume predicative	
simple	multiple	simple	multiple

5 **Precizează felul circumstanțialelor din enunțurile de mai jos, menționând partea de vorbire de care depind.**
a. Trecând prin Iași, Gina a mers cu plăcere să viziteze Palatul Culturii.
b. A mers către câine fără a ezita și l-a mângâiat ușor.
c. Ana intră în clasă și se așază în bancă.
d. Mâine vom pleca la munte.

Test flash

1. **Încercuiește verbele centru de grup din enunțurile date.** **3 p.**
a. Valentina a plecat la bunici.
b. Primind o invitație la concert, Adina a renunțat la planurile ei.

2. **Subliniază cu o linie subiectele și cu două linii numele predicative.** **3 p.**
a. Narcisa este o fată harnică și o fiică ascultătoare.
b. Elevele au ajuns campioane naționale.
c. Matei, Alex și Robert sunt simpatici, glumeți și foarte silitori.

3. **Precizează felul complementelor și al circumstanțialelor din enunțurile date.** **3 p.**
Îi pot spune astăzi colegei mele să mergem în tabără la vară.

Din oficiu: 1 p.

Circumstanțialul de cauză

Ce este circumstanțialul de cauză

1 **Elimină partea de propoziție care determină verbul din exemplul de mai jos. Propoziția obținută are înțeles?**

din ce cauză nu a spus?

Dan nu le-a spus părinților despre nota mică **de teamă**.

2 **Ce arată partea de propoziție descoperită la exercițiul precedent?**

____

____

3 **Precizează părțile de vorbire determinate de părțile de porpoziție care răspund la întrebările *din ce cauză?, din ce pricină?* în enunțurile de mai jos.**
- Ana nu și-a dat teama de greșeală din neatenție. ______
- Băiatul era roșu de furie. ______

Părțile de vorbire prin care se exprimă circumstanțialul de cauză

4 **Menționează părțile de vorbire prin care se exprimă circumstanțialul de cauză în exemplele date.**
- Plângea de supărare. ______
- Starea bolnavului s-a agravat din lipsa tratamentului potrivit. ______
- Am spart paharul dintr-o greșeală. ______
- S-a înfuriat pentru observația primită. ______
- Mama ne-a pedepsit pentru ei. ______
- Am pierdut meciul pentru cei doi. ______
- Plângea de supărată. ______
- Începând furtuna, ne-am adăpostit. ______

5 **Indică prin ce se exprimă circumstanțialele de cauză din enunțurile de mai jos.**
- Sosind prea târziu acasă, nu l-am mai sunat pe Alin.

____
- De blând, nu a certat pe nimeni pentru dezordinea făcută.

____

6 **Ce observi în privința punctuației în enunțurile de la exercițiul precedent?**

____

____

____

Observ și învăț!

Circumstanțialul de cauză este un subordonat facultativ al unui verb, al unei locuțiuni verbale sau al unui adjectiv și arată cauza unei acțiuni sau a apariției unei însușiri. Răspunde la întrebările: *din ce cauză?, din ce pricină?*.

ex. 1, 2, 3

Circumstanțialul de cauză se exprimă prin:
- **substantiv, pronume** sau **numeral cu valoare pronominală** în cazul acuzativ, însoțit de una dintre prepozițiile *de, din, dintre, pentru*;
- **adjectiv** precedat de prepoziție;
- **verb** la gerunziu.

ex. 4

Așezat la începutul enunțului și exprimat prin verb la gerunziu sau prin adjectiv, circumstanțialul de cauză se desparte obligatoriu prin virgulă, împreună cu toate determinantele sale.
De obicei, circumstanțialul de cauză stă după cuvântul determinat și nu se desparte prin virgulă decât dacă vorbitorul consideră că legătura cu acesta este foarte slabă.

ex. 5

Dificultăți

Circumstanțialul de cauză nu trebuie confundat cu un complement prepozițional exprimat printr-un substantiv precedat de prepoziția *de*. În enunțul *Monica s-a bucurat de cadoul primit, dorind mult un astfel de obiect.*, *de cadoul* este complement prepozițional, care permite apariția circumstanțialului de cauză *dorind*.

În enunțuri precum *Din cauza ploii, am rămas în casă. Din pricina lui, n-am mers în parc.*, circumstanțialele de cauză sunt *din cauza* și *din pricina*, iar *ploii* și *lui* sunt atribute genitivale.

Verbele copulative la gerunziu împreună cu numele predicativ pot alcătui un circumstanțial de cauză: *Fiind bolnav, n-am mers la școală.* Adjectivul *bolnav* din acest circumstanțial de cauză este nume predicativ pe lângă verbul copulativ la gerunziu.

Locuțiunile verbale la gerunziu pot fi circumstanțiale de cauză. ***Având în vedere*** *împrejurările, rezultatele m-au mulțumit.* ***Ținând cont*** *de rezultate, nu pot opta pentru acest liceu.*

În construcții culte și nerecomandabile, circumstanțialul de cauză **se** poate exprima și prin infinitiv, timpul perfect: *Era furios* ***de a nu fi reușit.***

Exersez

1 Răspunde la întrebările date printr-un enunț conținând un circumstanțial de cauză, ca în modelul dat.

• — De ce tremuri? → — Tremur **de frig**.

a. De ce ai ieșit la plimbare?
b. De ce a fost amendat șoferul?
c. De ce s-a întristat Andrei?

2 Completează spațiile libere cu prepoziții diferite pentru a obține circumstanțiale de cauză.

a. Păsările au murit ______ frig. **b.** S-a accidentat ______ o grabă nejustificată. **c.** Nu merge la teatru ______ lipsă de bani. **d.** L-au condamnat ______ o fraudă fiscală.

3 Subliniază circumstanțialele de cauză din enunțurile date, precizând prin ce parte de vorbire se exprimă.

a. Dintr-o curiozitate exagerată, vrea să vadă compunerile colegilor de clasă. **b.** De surprindere, a început să râdă. **c.** Ștefania s-a scutit la educație fizică pentru o fractură. **d.** De necăjit, plângea cu sughițuri. **e.** Mergând cu viteză, Dan a intrat cu trotineta electrică într-un pieton. **f.** Pentru el, n-am terminat proiectul. **g.** Le-am așteptat pe Ana și Maria în stație și pentru cele două am întârziat la antrenament. **h.** Nu își face temele de leneș. **i.** Ținând seama de spusele lui, am greșit.

4 Pune virgulele necesare în textul dat.

Întârziind avionul n-am prins legătura și am stat în aeroport patru ore. De îngrijorați am sunat la hotelul unde rezervaserăm camera **ca să** nu o pierdem.

Test flash

1. Subliniază circumstanțiale de cauză. 3 p.
a. Mihai căzând, s-a rănit. **b.** Crapă pietrele de frig. **c.** Am greșit exercițiul dintr-o eroare de calcul.

2. Precizează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de cauză. 3 p.
a. De timid și de nesociabil, n-a venit la petrecere. **b.** Muncind, a reușit.

3. Adaugă un circumstanțial de cauză la propozițiile date. 3 p.
a. Carmen are ochii roșii. **b.** Copilul plângea. **c.** L-a ajutat.

Din oficiu: 1 p.

Circumstanțialul de scop

Ce este circumstanțialul de scop?

1 Elimină partea de propoziție care determină verbul din exemplul de mai jos. Propoziția obținută are înțeles?

┌ **în ce scop** a plecat? ┐
Radu a plecat în oraș **după cumpărături**.

2 Ce arată partea de propoziție descoperită la exercițiul 1?

3 Precizează părțile de vorbire determinate de părțile de propoziție care răspund la întrebările *în ce scop? cu ce scop?* în enunțurile de mai jos.

• Vlad glumește pentru destinderea atmosferei.
______
• Recitind romanul pentru scrierea unui referat, am găsit un pasaj emoționant.
______
• Tânărul o luase la sănătoasa pentru a scăpa de urmăritori.
______

Părțile de vorbire prin care se exprimă circumstanțialul de scop

4 Menționează părțile de vorbire prin care se exprimă circumstanțialul de scop în exemplele date.

• Verișoara mea a plecat la specializare în străinătate.
______
• Corina a venit după cartea împrumutată.
______
• Bunica a mers la doctor pentru o consultație.
______
• Sportivul a muncit în speranța câștigării unei medalii.
______
• Strămoșii au luptat spre apărarea țării.
______
• S-au sacrificat întru păstrarea valorilor neamului.
______
• Am un test la engleză și pentru el am citit mult.
______
• Am două teze și pentru cele două am recapitulat serios.
______
• Am mers la bibliotecă spre a consulta un document mai vechi.
______
• Mama ne-a trimis la strâns frunzele din curte.
______

Observ și învăț!

Circumstanțialul de scop este un subordonat facultativ al unui verb care are categoria modului sau care este la o formă verbală nepersonală și al unei locuțiuni verbale, arătând scopul (finalitatea) unei acțiuni. Răspunde la întrebările: *în ce scop? cu ce scop?*

ex. 1, 2, 3

Circumstanțialul de scop se exprimă prin:

- **substantiv, pronume** sau **numeral cu valoare pronominală** în cazul acuzativ cu prepozițiile *la*, după, *pentru*, *în*, *spre*, *întru*;
- **verb** la infinitiv cu prepoziție și supin.

ex. 4

Circumstanțialul de scop poate sta înainte sau după cuvântul de care depinde. Când stă înaintea cuvântului determinat, se desparte prin virgulă de restul propoziției. ex. 5

5 **Menționează care este locul circumstanțialului de scop în enunțurile date.**

- A venit la mine pentru un sfat. ____________
- Pentru a te lua la cercul de informatică, am trecut pe la tine. ____________

Dificultăți

În enunțuri precum *Am revizuit compunerea în scopul îmbunătățirii ei. Cu scopul documentării pentru un proiect, elevii au mers la muzeu.*, circumstanțialele de scop sunt *în scopul* și *cu scopul*, iar *îmbunătățirii* și *documentării* sunt atribute substantivale genitivale.

Circumstanțialele exprimate prin substantiv precedat de prepoziția *întru* sunt resimțite drept construcții vechi, deși în limba actuală sunt folosite în scrieri filosofice. La fel, circumstanțialul de scop în care partea de vorbire este precedată de prepoziția *în* se întâlnește mai ales în limbajul cultivat: Profesorii și părinții au colaborat *în a-l pregăti* pentru viață.

Circumstațialul de scop precedat de prepoziția *pentru* nu trebuie confundat cu circumstanțialul de cauză precedat de aceeași prepoziție. În cazul circumstanțialului de scop, acesta este plasat în timp după acțiunea cuvântului determinat: *L-a chemat pentru a-l ajuta*. Întâi l-a chemat și apoi l-a ajutat, raportul fiind de posterioritate. Dacă este un circumstanțial de cauză, acesta este plasat în timp înaintea acțiunii cuvântului determinat: *S-a supărat pentru observația făcută*. Întâi i s-a făcut observația și apoi s-a supărat, raportul fiind de anterioritate.

Există deosebiri și între circumstanțialul de scop și circumstanțialul de loc precedat de prepoziția *la*. Când circumstanțialul este un substantiv concret, este vorba de un circumstanțial de loc: *Ana se duce la școală*. Când circumstanțialul este un substantiv abstract, este vorba de un circumstanțial de scop: *Ana se duce la cumpărături*. Posibilitatea ca ambele circumstanțiale să apară în același enunț le diferențiază mai clar: *Ana merge la concert pentru a asculta simfonia perferată. Pentru a asculta* este circumstanțial de scop și *la concert* este circumstanțial de loc, chiar dacă este exprimat printr-un substantiv abstract.

1 **Unește, cu o linie, începuturile de enunț din prima coloană cu circumstanțialele de scop corespunzătoare din a doua coloană.**

- A cumpărat o stropitoare
- Mama a deschis geamul
- A ridicat capota mașinii
- A plecat în alt oraș
- Am mers la librărie

- spre a aerisi camera.
- pentru verificarea uleiului.
- pentru a uda florile.
- după niște pixuri colorate.
- la muncă.

2 **Subliniază circumstanțialele de scop din enunțurile de mai jos, precizând prin ce parte de vorbire se exprimă.**

a. Instalatorul a folosit o cheie franceză pentru a strânge șurubul. **b.** Am făcut multe repetiții pentru spectacol. **c.** A luat-o la picior spre a nu întârzia la cursuri. **d.** Ciclistul are trei concursuri și pentru cele trei se antrenează zilnic. **e.** Pentru oprirea mingilor, antrenorul a pus o plasă în spatele terenului de tenis. **f.** Am de făcut un proiect la istorie și pentru el am consultat mai multe site-uri. **g.** M-am pregătit pentru prezentat oral posterul realizat de mine. **h.** Vreau să fac două prăjituri și am cumpărat pentru cele două zahăr vanilat. **i.** În scopul scrierii unui referat, am citit mai multe articole.

3 **Completează enunțurile de mai jos cu un circumstanțial de scop.**

- Ioana și-a îmbrăcat cărțile ____________ coperților.
- Luca și-a luat puloverul ____________ .
- Copilul s-a ascuns în cameră ____________ .
- Directorul și-a strâns colaboratorii ____________ unui proiect.

4 **Precizează felul părților de propoziție exprimate prin substantive precedate de prepoziția *pentru* în enunțurile date.**

a. Fabricarea acestui model de automobil s-a oprit *pentru vicii* de proiectare. **b.** A plecat la țară *pentru două* săptămâni. **c.** Am cumpărat flori *pentru aniversarea* Mihaelei. **d.** Am făcut provizii *pentru iarnă*.

5 **Completează enunțurile de mai jos mai întâi cu un circumstanțial de cauză și apoi cu un circumstanțial de scop.**

- Am tras perdeaua
  - circumstanțial de cauză ____________
  - circumstanțial de scop ____________
- Șoferul claxonează
  - circumstanțial de cauză ____________
  - circumstanțial de scop ____________
- Am cumpărat fusta
  - circumstanțial de cauză ____________
  - circumstanțial de scop ____________

6 **Menționează funcția sintactică a verbelor la infinitiv din enunțurile de mai jos.**

a. Am trecut pe la tine pentru *a-l vedea* pe fratele tău. ____________
b. Copilul părea *a nu înțelege* spusele bunicii. ____________
c. Ne este greu *a face* zilnic temele. ____________
d. Am început *a lucra* exercițiile din culegerea de matematică. ____________
e. *Până a nu apune* soarele, îmi termin temele. ____________
f. Mă gândesc *la a citi* un roman istoric. ____________
g. Mă deranjează obiceiul tău *de a minți*. ____________

7 **Analizează circumstanțialele de scop după modelul dat.**

a. „M-a trimis mama după sare și nu aflu prăvălia."

Ion Agârbiceanu – *Întâiul drum*

b. „Un leu mare, paraleu
Umbla zilnic teleleu
După brânză Penteleu,
Pentru că l-am rugat eu."

Constanța Buzea – *Un pachet de două tone*

c. „Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepotelului lor."

I.L. Caragiale – *D-l Goe...*

„după sare" – circumstanțial de scop, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, singularia tantum, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „după"

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele de scop.** **3 p.**
   a. Nu umblu după vânat note mari, fiindcă învăț pentru reușita în viață. **b.** Citesc spre a mă informa despre noutățile din informatică.
2. **Precizează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de la exercițiul precedent.** **3 p.**
3. **Menționează felul părții de propoziție scrise italic în propozițiile de mai jos.** **3 p.**
   a. Am mers la el *pentru a-i cere* o carte. **b.** A luat notă mică *pentru greșelile* de ortografie. **c.** *Pentru aflarea* adevărului, am vorbit cu toți elevii din clasă.

Din oficiu: 1 p.

1 **Indică modul și timpul verbelor de mai jos.**

- ascultaserăm ____________
- ați fi cântat ____________
- să dorm ____________
- ați fugit ____________
- gonea ____________
- hohotirăm ____________
- ar mânca ____________
- să fi plecat ____________

2 **Subliniază forma corectă a verbelor din enunțurile date.**

• Eu *dormi/dormii* până la zece și tu te treziși cu noaptea-n cap. • Închise cartea după ce *citi/citii* și ultima pagină. • Mă *sfii/sfiii* să intru în clasă, fiindcă întârziasem. • El *privi/privii* la zborul porumbeilor ce se zăreau pe fereastră.

3 **Subliniază forma corectă de imperativ din propozițiile de mai jos.**

a. *Treci/Trece* în bancă! • *Treci/Trece* verbul la viitor!
b. *Fierbi/Fierbe* oul!• *Fierbi/Fierbe* de furie, dacă nu ești atent!
c. *Plângi/Plânge* cât dorești! • *Plângi/Plânge*-l pe motanul rănit!
d. *Crești/Crește* sănătos! • *Crești/Crește* floarea din grădină cu atenție!

4 **Corectează formele verbale folosite greșit în enunțurile date.**

• Mi-ar place să merg la munte. • Neînțelegerile ar dispare, dacă mi-ai asculta sfaturile. • Aș vrea să fi mai harnic. • Ar tace, dacă i-ai face observație. • Cred că această cutie ar încape în sertarul de sus. • Cartea ar apare mai repede, dacă ilustrația ar fii gata.

5 **Precizează funcția sintactică a verbelor la infinitiv din enunțurile date.**

N-am putut aștepta, fiindcă a sta în frig este pentru mine un chin. M-am gândit la a intra într-o cameră încălzită și plăcută. I-am trimis un SMS cu rugămintea de a veni în acel loc găsit pe aproape.

6 **Subliniază adjectivele provenite din verb la participiu din textul de la exercițiul precedent.**

7 **Indică gerunziul verbelor date.**

- a fi ____________
- a primi ____________
- a ști ____________
- a veni ____________

8 **Precizează supinul verbelor de mai jos.**

- a culege ____________
- a face ____________
- a îndeplini ____________
- a obișnui ____________
- a scrie ____________
- a vedea ____________

9 **Înlocuiește propozițiile scrise italic în frazele date cu un verb la supin, ca în modelul de mai jos.**

• A făcut o greșeală *care nu se poate ierta*. → de neiertat

a. La matematică am avut o problemă *care nu a putut fi înțeleasă*. ____________
b. Am primit de ziua mea un cadou *cum nu mi-am putut închipui*. ____________
c. Am văzut o dezlănțuire a ploii *care nu se poate explica*. ____________
d. Mara i-a cumpărat o rochie *care nu poate fi purtată*. ____________

10 **Subliniază formele corecte.**

a. *Ne mai având/Nemaiavând* lapte, a mers la magazinul din colț. b. Problema este de *ne rezolvat/nerezolvat*. c. *Ne mai plecând/Nemaiplecând*, a citit o revistă. d. *Plouând/Plound*, mi-am luat umbrelă. e. I-am spus că am *descris/de scris* o compunere.

11 **Încercuiește litera corespunzătoare funcției sintactice a cuvintelor scrise italic în propozițiile date.**

A. I se uscase gura *de sete*.
a. complement prepozițional;
b. circumstanțial de cauză;
c. atribut substantival prepozițional

B. A rămas convins *de justețea* spuselor lui.
a. complement prepozițional;
b. circumstanțial de cauză;
c. atribut substantival prepozițional

C. George avea o mare capacitate *de efort*.
a. complement prepozițional
b. circumstanțial de cauză
c. atribut substantival prepozițional

D. Andrei plânge *de durere* de dinți.
a. complement prepozițional
b. circumstanțial de cauză
c. atribut substantival prepozițional

12 **Analizează verbele din textul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.**

„Aș vrea să învăț și eu scamatoria asta, cu mințitul. Oricum, aici, la Gemenii mei, cum își spun în glumă membrii familiei Geamănu, nu mi-am permis nici cea mai mică minciună, nici capricii, mi-am înăbușit sentimentele, am fost la fel de bună și de răbdătoare cu toți cinci, plus bona. Am fost răbdătoare cu doamna Geamănu și cu fiica ei, care izbucnise des în plâns în fața mea. Am fost bună și cu domnul Geamănu, care nu mi-ar fi zâmbit niciodată."

După Ioana Pârvulescu – *Nu știu să mint*

13 **Indică subiectele exprimate din textul de la exercițiul precedent, analizând partea de vorbire prin care se exprimă.**

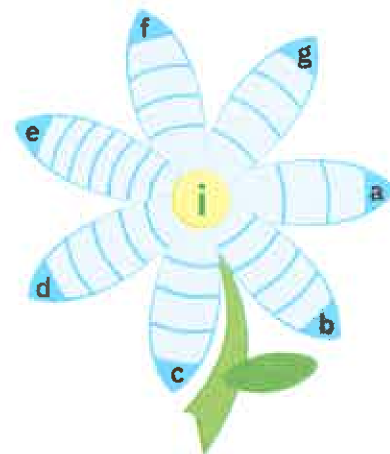
14 **Precizează felul numelor predicative de la exercițiul 12 și analizează partea de vorbire prin care se exprimă.**

15 **Menționează felul circumstanțialelor din exemplele de mai jos.**

a. Plângea de bucuros la aflarea veștii că a câștigat concursul.
b. Nu ies din casă de frica unor câini vagabonzi.
c. Din lipsă de timp, n-am mai mers la stadion.
d. S-a supărat pentru o vorbă pe care i-am spus-o ieri.

16 **Subliniază locuțiunile verbale din enunțul de mai jos, scriind pentru ele, în petalele florii, un verb sinonim de conjugarea a IV-a.**

a. Hoțul și-a luat picioarele la spinare când a fost observat.
b. A încercat să-și ducă prietenii cu preșul.
c. Au încercat să dea bice pentru a termina mai repede.
d. Toată ziua taie frunză la câini.
e. Cei doi îndrăgostiți au hotărât să-și pună pirostriile.
f. Dan turna întruna gogoși prietenilor.
g. Maria a călcat în străchini.

17 **Subliniază cu o linie verbele predicative și cu două linii verbele copulative din exemplele date.**

a. Constantin Brâncuși a devenit celebru prin modernitatea operelor sale. b. Turiștii au ajuns la cabană cu întârziere. c. La intrarea Danei în apartament, câinele a rămas imobil. d. Carmen ajunsese directoarea unei companii. e. Fântâna părea adâncă. f. Am ieșit din casă pentru o plimbare.

Test 1

1 Analizează verbele din textul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică. 40 p.
Doriseră să plece la munte, așa cum făceau în fiecare an, fiindcă **a** respira aerul montan era plăcerea lor cea mai mare.

2 Indică felul circumstanțialelor din enunțurile date. 20 p.
L-am chemat ieri la școală pentru a-l ajuta, înțelegând că lucrează cu plăcere la matematică.

3 Menționează ce forme verbale nepersonale sunt cele de mai jos. 10 p.
• de studiat • cerând • a vedea • citind • a asculta

4 Precizează conjugarea verbelor date. 20 p.
• a urî • a merge • a vedea • a iubi • a urla

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Analizează verbele din textul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică. 40 p.
Am înțeles situația și aș fi vrut să nu-mi reproșezi că dorința mea de **a** scrie referatul în locul Anei îți încurca planurile.

2 Indică felul circumstanțialelor din enunțurile date. 20 p.
Săptămâna trecută s-au dus dintr-un impuls la cumpărături, la un supermarket din apropiere, nemaiavând provizii.

3 Menționează ce forme verbale nepersonale sunt cele de mai jos. 10 p.
• la pescuit • de citit • a scrie • auzind • luând

4 Precizează conjugarea verbelor date. 20 p.
• a intra • a bea • a fugi • a vârî • a trece

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 5

Substantivul

Substantivul comun sau propriu, simplu sau compus, variază în vorbire în funcție de caz și de număr, genul fiind o trăsătură inerentă a sa. Aceste modificări de formă sunt exprimate cu ajutorul sufixelor, dar și al prepoziției sau mărcii *lui*. Sintactic, poate fi centru al unui grup numit grup nominal, dar poate intra ca adjunct și în alte grupuri sintactice.

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.4. raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Substantivul

Observ și învăț!

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, însușiri, acțiuni, stări sufletești, în sens larg, obiecte.
Substantivele sunt:
- **comune**, când denumesc clase de obiecte de același fel;
- **proprii**, când denumesc individualități.

ex. 1

Substantivele pot fi:
- **simple**;
- **compuse**.

ex. 2

Substantivul este de trei genuri:
- **masculin**, *un* băiat – *doi* băieți;
- **feminin**, *o* fată – *două* fete;
- **neutru**, *un* scaun – *două* scaune.

ex. 3

În limba română, se pot forma feminine de la masculine și invers, cu ajutorul unor sufixe numite **sufixe moționale**. Acestea sunt sufixe lexico-gramaticale, fiindcă dau în același timp o informație gramaticală, dar formează și cuvinte noi.

ex. 4, 5

Există substantive nume de animale, de păsări, insecte, pești, dar și de funcții sociale, profesii etc. care au o singură formă pentru masculin și feminin (substantive epicene).

ex. 6

Substantivul – actualizare

1 **Subliniază cu o linie substantivele comune din textul de mai jos și cu două linii substantivele proprii.**

Părinții mei mi-au propus să aleg, în ce privește o excursie, între mai multe localități: Câmpulung, Brașov, Vălenii de Munte, Râmnicul Sărat, Govora, Sighetul Marmației, Oradea, Cluj-Napoca. I-am convins să mergem însă la Târgu-Mureș, fiindcă n-am văzut acest oraș. Ei au dovedit bunăvoință și m-au lăsat să filmez păduri, râuri, lanuri de porumb, flori de traista-ciobanului, ciuboțica-cucului, coada-șoricelului, ardei grași de pe tarabe, un sediu CEC neobișnuit. La întoarcerea acasă am realizat un scurtmetraj.

2 **Completează tabelul de mai jos cu substantivele de la exercițiul precedent.**

Substantive simple	Substantive compuse

3 **Indică genul primelor patru substantive comune din textul de la exercițiul 1.**

Substantiv	Genul

Substantiv	Genul

Substantiv	Genul

Substantiv	Genul

4 **Încercuiește sufixele cu ajutorul cărora s-au obținut substantivele date.**

• avocată • broscoi • bucureșteancă • croitoreasă • curcan • ducesă • pictoriță • ursoaică

5 **Ce observi în privința genului substantivelor obținute cu ajutorul sufixelor la exercițiul precedent?**

6 **Subliniază, în versurile de mai jos, subtantivele nume de animale care au o singură formă pentru masculin și feminin.**

„Veverița din revistă
Suflă nasul în batistă.
Se va duce la spital
La un doctor papagal."

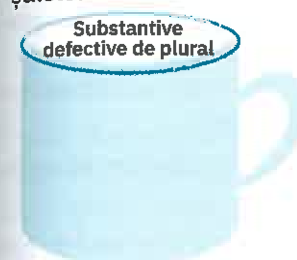
Constanța Buzea – *Veverița din revistă*

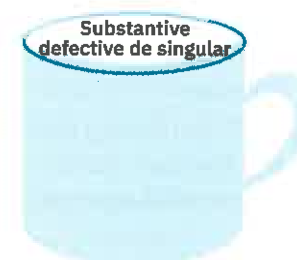
7 **Extrage din textul de la exercițiul 1 trei substantive comune la numărul singular și trei substantive comune la numărul plural, pentru a completa tabelul dat.**

Substantive la singular	Substantive la plural

8 **Scrie pe cele două căni substantivele nonnumărabile din textul de mai jos.**

În zori, am băut lapte și am mâncat două bucăți de pâine cu unt și cu miere, apoi am plecat spre pădure cu bunicii. În poiană am cules mușețel, căci roua se evaporase. Bunicului îi tot alunecau ochelarii de pe nas și îl cam dureau șalele.

9 **Subliniază substantivele masive din textul de la exercițiul precedent.**

10 **Scrie, în casetă, substantivul colectiv din textul de la exercițiul 8.**

11 **Încercuiește substantivele colective din lista dată.**

• armată • clasă • copac • echipă • familie • grămadă • juriu • pâlc • regiment • umbrelă

12 **Pune într-un dreptunghi sufixele care formează substantivele colective date.**

• bostănărie • făget • lăcăraie • mulțime • porumbiște • zmeuriș

13 **Completează tabelul de mai jos cu substantivele din versurile de la exercițiul 6.**

Substantive nearticulate	Substantive articulate hotărât	Substantive articulate nehotărât

14 **Încercuiește articolele genitivale din enunțurile date, indicând printr-o săgeată substantivul cu care se acordă.**

• Penarul modern al fetiței este foarte frumos.
• Măsuțele ușoare ale clasei noastre ne ajută la lucrul în grupă.

Substantivele au două numere:
- **singular**, când indică un obiect;
- **plural**, când indică două sau mai multe obiecte.

ex. 7

Există substantive **numărabile** și **nonnumărabile**. Cele nonnumărabile pot fi:
- **defective de plural** (singularia tantum), când au numai singular;
- **defective de singular** (pluralia tantum), când au numai plural.

ex. 8

Substantivele masive sunt substantive nonnumărabile care denumesc materii și își păstrează caracteristicile, chiar dacă sunt împărțite.

ex. 9

Substantivele colective au formă de singular și înțeles de plural. Aceste substantive se pot obține și prin derivare cu sufixe, numite sufixe de colectivitate.

ex. 10, 11, 12

Substantivele pot fi:
- **nearticulate**: *copil*;
- **articulate hotărât**: *copilul*;
- **articulate nehotărât**; *un copil*.

La cazul genitiv, substantivul poate fi însoțit de articol genitival, care se acordă în gen și număr cu substantivul determinat de substantivul în genitiv.

ex. 13, 14

Substantivul are cinci cazuri:
- **nominativ**, când este subiect și nume predicativ;
- **acuzativ**, când este complement direct, complement prepozițional, circumstanțial de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop sau atribut prepozițional;
- **dativ**, când este complement indirect;
- **genitiv**, când este atribut genitival;
- **vocativ**, când arată o chemare, o atenționare și nu îndeplinește funcție sintactică.

ex. 15

Locuțiunea substantivală este grupul unitar de cuvinte sinonim cu un substantiv și care se comportă în propoziție ca substantivul, fiind determinat de atribut. Cele mai multe locuțiuni substantivale provin din locuțiuni verbale în care verbul este substantivizat.

ex. 16, 17, 18

15 **Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor din enunțurile de mai jos.**

a. Elevii din clasa mea au organizat o activitate de curățire a cartierului în care locuiau. **b.** Le-am propus cu plăcere colegilor din alte clase să participe la un proiect asemănător. **c.** Prietenii mei sunt copii foarte inventivi și au pus pentru colectarea materialelor reciclabile niște containere în holurile blocurilor. **d.** În această săptămână, situația s-a îmbunătățit dintr-o întâmplare. **e.** Maria, ajută-i și tu!

Locuțiunea substantivală

16 **Găsește un sinonim pentru grupurile de cuvinte scrise colorat în enunțul dat.**

Bunicul are încă destulă **ținere de minte** și constat că **părerile de rău** nu-l copleșesc niciodată.

17 **Menționează funcția sintactică a grupurilor de cuvinte de la exercițiul precedent.**

____

____

18 **Precizează funcția sintactică a cuvântului *destulă* de la exercițiul 16. Numește partea de vorbire al cărei comportament îl au grupurile de cuvinte de la exercițiul 16.**

Dificultăți

Un număr mic de substantive compuse sau derivate au o formă invariabilă atât pentru masculin, cât și pentru feminin, aparținând unei grupe în care cele două genuri interferează (grupa este numită gen comun): Mircea este *un încurcă-lume*. Maria este *o încurcă-lume*. El este *un nătăfleață*. Ea este *o nătăfleață*.

Pentru substantivele proprii nume de persoană masculine sau feminine terminate în consoană ori de origine străină, atunci când se află la cazurile genitiv și dativ, cuvântul *lui* care le însoțește este o marcă suplimentară de caz (pentru dativ și genitiv), nu articol hotărât, cum apărea în vechile gramatici.

Articolul genitival este tratat în *Gramatica limbii române* editată de Academia Română drept pronume semiindependent care substituie un substantiv identificabil din context. Așadar, îndeplinește funcție sintactică în enunț. Astfel, în propoziția *Ai casei au plecat.*, *ai* este subiect și *casei* este atribut substantival genitival; în propoziția *Cartea este a copilului.*, *a* este nume predicativ și *copilului* este atribut substantival genitival. Este articol genitival, adică marcă de caz, nu semipronume, când înaintea substantivului în genitiv se află substantivul determinat de acesta: Cartea galbenă *a* Mariei este pe masă.

Când substantivul în dativ este precedat de un cuvânt cu formă invariabilă, se folosește prepoziția *la* pentru marcarea cazului: *Dau bomboane **la cinci copii**. Dă mâncare **la ditamai câinele**.* Dacă substantivul este în cazul genitiv și precedat de cuvinte invariabile, pentru exprimarea cazului se folosește prepoziția *a*: *Compunerile **a doi copii** sunt frumoase.*

În anumite situații, substantivul poate deveni o altă parte de vorbire: adverb (Câinele doarme *covrig*.), adjectiv (Ciobanul are câini *bărbați*.).

Se pot obține substantive proprii din substantive comune (*Cheia*, *Crucea*) sau substantive comune din substantive proprii (*napoleon*, *olandă*).

De regulă, substantivele compuse se scriu legat când articolul hotărât se atașează la al doilea termen, care variază pentru a indica numărul și cazul (*bunăstarea*, *bunăstării*).

Exersez

1 **Subliniază forma corect scrisă a substantivelor compuse de mai jos.**

• Albă ca Zăpada/Albă-ca-Zăpada • viță de vie/viță-de-vie • bungust/bun-gust/bun gust • bunsimț/bun-simț/bun simț • bunăvoință/bună-voință/bună voință • calputere/cal-putere/cal putere

2 **Indică forma de plural a substantivelor compuse date.**

• prim-balerină ____________ • prim-plan ____________
• prim-ministru ____________ • prim-solist ____________

3 **Pune într-un dreptunghi sufixele moționale cu ajutorul cărora s-au format substantivele de mai jos.**

• bivoliță • colegă • gâscan • împărăteasă • păuniță • preoteasă • săteancă • sculptoriță • țărancă • vulpoi

4 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei care conține numai substantive cu o singură formă pentru masculin și feminin.**

a. • furnică • molie • păstrăv • știucă • tigru
b. • părinte • persoană • rudă • star • victimă
c. • balenă • cămilă • libelulă • măgar • struț

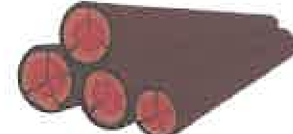
5 **Subliniază în enunțurile de mai jos cu o linie substantivele defective de plural și cu două linii pe cele defective de singular.**

a. Pe Mihai îl caracterizează cinstea, curajul, inteligența și de aceea colegii săi îl apreciază și i-au pregătit de ziua lui o petrecere cu artificii. **b.** După ce termin de învățat la biologie, joc fotbal ca să mă relaxez. **c.** Am mâncat icre, nu am vrut spaghete cu brânză.

6 **Formează, cu ajutorul sufixelor, substantive colective de la cuvintele date. Încercuiește apoi sufixele.**

• furnică ____________ • piatră ____________
• iarbă ____________ • praf ____________
• lac ____________ • student ____________
• mesteacăn ____________ • trifoi ____________

7 **Găsește și scrie, în dreptunghiuri, substantivele proprii obținute din substantivele comune corespunzătoare imaginilor date.**

Scriitor român	Oraș de pe Valea Prahovei	Cartier din Sinaia
		

8 **Menționează substantivele comune obținute de la substantivele proprii de mai jos.**

• Adidas (firmă de echipament sportiv) ____________
• America (continent) ____________
• Damasc (capitala Siriei) ____________

- Faenza (oraș în Italia) ____________
- Harpagon (personaj din piesa *Avarul* de Molière) ____________
- Olanda (țară europeană) ____________

9 **Încercuiește seria în care toate substantivele comune articulate hotărât sunt scrise corect.**

a. • bleu-ul • clickul • gadgetul • party-ul • show-ul • weekendul
b. • bleuul • click-ul • gadgetul • party-ul • show-ul • weekendul
c. • bleu-ul • clickul • gadget-ul • partyul • showul • weekend-ul

10 **Taie cu o linie intrusul din fiecare serie de mai jos.**

a. • aragaze • aziluri • chibrituri • plapume • stilouri
b. • cotidiene • coșmare • monede • semicercuri • succese
c. • crătiți • nurori • piersici • rucsacuri • surori

11 **Menționează un substantiv comun sinonim cu locuțiunile substantivale de mai jos.**

- aducere pe calea cea bună ____________
- băgare de seamă ____________
- bătaie de cap ____________
- dare a aramei pe față ____________
- luare în râs ____________
- luare la rost ____________

12 **Găsește un substantiv comun antonim cu locuțiunile substantivale date.**

- ajungere la sapă de lemn ____________
- trecere în lumea celor drepți ____________
- punere a osului la muncă ____________
- scoatere din minți ____________

13 **Scrie locuțiunile substantivale obținute de la locuțiunile verbale de mai jos.**

- a-și da seama ____________
- a lua la refec ____________
- a pune la cale ____________
- a trece cu vederea ____________

14 **Subliniază locuțiunile substantivale din fragmentele de mai jos, indicându-le funcția sintactică.**

- „Nu mai putea bietul om de părere de bine că găsise și el cu cine să mai schimbe o vorbă."

G. Dem. Teodorescu – *Basme române*

- „Dacă iubești fără să speri
De-a fi iubit vreodată
Se-ntunecă de lungi păreri
De rău viața toată."

Mihai Eminescu – *Dacă iubești fără să speri*

- „și tristă, surâzând, mă joc cu toate
aducerile-aminte la un loc,
ca un copil cu jucăria care
i s-a stricat, dar n-a dat-o pe foc."

Magda Isanos – *Jucăria*

15 **Analizează substantivele din textul dat, indicându-le și funcția sintactică.**

„Învățătoarea ne arătase odată o molie ce aterizase pe geamul însorit al clasei: «Copii», ne spusese, «insectele sunt animale vii, ca și noi»."

Mircea Cărtărescu – *Solenoid*

Test flash

1. **Subliniază substantivele formate cu sufixe moționale din lista dată, încercuind sufixele.** 3 p.
   • crocodil • lăptăreasă • prințesă • rac • rățoi
2. **Subliniază locuțiunile substantivale și indică funcția lor sintactică.** 3 p.
   Dovedise iuțeală de mână și s-a gândit că luatul tălpășiței este o soluție pentru a scăpa, dar din nebăgare de seamă a trântit un scaun și toți invitații l-au observat.
3. **Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor de la exercițiul precedent.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Prepoziția

1 **Subliniază cu o linie prepozițiile simple și cu două linii prepozițiile compuse din textul de mai jos.**

Pisica noastră preferă să stea pe fotoliul mamei, așezat lângă fereastră. Când ea o ceartă, se ascunde și nu vrea să iasă de acolo. Am discutat despre acest obicei al ei și i-am cumpărat de pe la magazinele pentru animale un coșuleț, dar până la sosirea mamei stă tot în fotoliu.

2 **Menționează funcția sintactică a cuvintelor aflate după prepozițiile identificate la exercițiul precedent.**

3 **Precizează, bifând caseta corespunzătoare, în care dintre enunțurile de mai jos prepozițiile au sens și în care au numai rol de legătură.**

	Cu sens	Doar cu rol de legătură
• L-am văzut *pe* Victor.	☐	☐
• Am pus pixul *peste* carte.	☐	☐
• Caut creionul *în* sertar.	☐	☐
• Am sosit acasă *după* tata.	☐	☐
• Am luat un kilogram *de* mere.	☐	☐
• Ana dă mâncare *la* cinci pisoi.	☐	☐
• Biroul meu este *lângă* geam.	☐	☐
• Plecarea a doi colegi *la* altă școală m-a întristat.	☐	☐

Locuțiunea prepozițională

4 **Înlocuiește cu o prepoziție grupurile de cuvinte scrise colorat în enunțurile date, făcând modificările necesare.**

a. În excursie, au venit toți **în afară de** George.
____
b. Apreciez blândețea lui **cu privire la** animale.
____
c. Clasificarea elevilor din clasă **în raport cu** notele la teză este doar orientativă.
____

5 **Bifează caseta corespunzătoare tipului de grupări de cuvinte din enunțurile de mai jos.**

	Locuțiune prepozițională	Îmbinare liberă de cuvinte
• Cartierul a fost inundat *din cauza* regretabilă a înfundării canalelor.	☐	☐

Observ și învăț!

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă care leagă un atribut sau un complement de cuvântul determinat.
Prepozițiile sunt:
- **simple**, când sunt alcătuite dintr-un singur termen;
- **compuse**, când sunt alcătuite din doi sau mai mulți termeni.

ex. 1, 2

Unele prepoziții sunt purtătoare de sens, exprimând informații legate de loc (*sub, lângă, spre, în* etc.) sau de timp (*după*), iar altele au numai rol de legătură (*de, pe, la, a*). Aceeași prepoziție are sens în anumite contexte (Cartea este *pe* masă.) ori poate fi lipsită de sens în alte contexte (O aștept *pe* Ana.).

ex. 3

Locuțiunea prepozițională este grupul unitar de cuvinte care se comportă ca o prepoziție.

ex. 4

Locuțiunile prepoziționale nu trebuie confundate cu îmbinările libere de cuvinte, care au tendința de a deveni locuțiuni, dar care, permițând asocierea cu un atribut, dovedesc slaba coeziune a grupului (*din cauza, din pricina, în scopul, cu scopul* etc.). De asemenea, nu trebuie confundate locuțiunile prepoziționale cu grupurile de cuvinte care conțin adverbe (*aproape de..., departe de...*) îndeplinind funcție sintactică separat: *Locuiesc alături de un teatru*. În exemplul dat, există două circumstanțiale de loc, *alături* și *de un teatru*.

ex. 5

Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale cer în limba română cazurile:
- **acuzativ**, majoritatea prepozițiilor (*cu, din, de, la, prin, peste* etc.) și locuțiunile prepoziționale care au ca ultim termen o prepoziție de acuzativ (*față de, în loc de, în afară de* etc.);
- **genitiv**, prepozițiile *asupra, contra* și cele provenite din verbe prin articulare (*deasupra, dedesubtul, înainte, înăuntrul* etc.) și locuțiuni prepoziționale ca *în fața, în spatele, în mijlocul, în urma, în jurul, în preajma* etc.;
- **dativ**, prepozițiile *datorită, mulțumită* (provenite din participii), *grație* (provenită din substantiv).

ex. 6, 7

Într-o enumerare de substantive în cazul genitiv cerute de o prepoziție sau de o locuțiune prepozițională, articolul genitival apare înaintea fiecărui termen: *Pisica s-a aruncat asupra vrăbiilor și a porumbeilor.* În felul acesta, prepozițiile care cer genitivul se pot deosebi de cele care cer dativul.

ex. 8

	Locuțiune prepozițională	Îmbinare liberă de cuvinte
• Copacii au căzut *de-a curmezișul* drumului.	☐	☐
• Am cumpărat cărți *în loc de* caiete.	☐	☐
• A venit *cu scopul* nemărturisit de a mă lua la plimbare.	☐	☐
• Ana stă *aproape de* școală.	☐	☐
• *Din pricina* evidentă a neatenției, am greșit la test.	☐	☐

Regimul cazual al prepoziției și al locuțiunii prepoziționale

6 **Ce caz crezi că cer prepozițiile scrise colorat în enunțurile de mai jos?**

• Pisica a sărit **peste** gard. • Ea s-a repezit **asupra** unei vrăbiuțe. • Pasărea a scăpat **datorită** zborului rapid.

7 **Indică, prin bifare, cazul cerut de locuțiunile prepoziționale din enunțurile date.**

	Acuzativ	Genitiv
• Purtarea *față de* profesori este respectuoasă.	☐	☐
• Îmi place să mă joc *în fața* blocului.	☐	☐
• M-am întâlnit cu Dana *în preajma* școlii.	☐	☐
• Am luat notele *conform cu* pregătirea noastră.	☐	☐

8 **Precizează cum deosebești prepozițiile care cer genitivul de cele care cer dativul în enumerările din propozițiile de mai jos.**

• Avionul zboară deasupra orașelor, a satelor, a munților și a câmpiilor.
• Am reușit datorită părinților, profesorilor și prietenilor.

Dificultăți

Unele gramatici consideră că prepoziții precum *până la, de pe, de la, de pe lângă* etc. nu sunt prepoziții compuse, ci grupări de prepoziții simple, pentru că elementele componente pot funcționa independent cu aceeași valoare, deosebindu-se de prepoziții compuse ca *de către, de-a*. În această lucrare, pentru simplificare, considerăm că și aceste prepoziții sunt compuse.

Prepozițiile care au numai rol de legătură (numite prepoziții funcționale) devin marcă de caz:
- *pe*, când marchează complementul direct (O văd *pe* Ana.);
- *la*, când indică dativul la substantivele însoțite de un cuvânt cu formă invariabilă (Dau mere *la* doi copii. Dă apă *la* coșcogeamite calul.);
- *a*, când indică genitivul la substantivele însoțite de un cuvânt cu formă invariabilă (Părerea *a* trei copii este interesantă.).

De asemenea, prepoziția *de* este o prepoziție funcțională în structuri ca: *un kilogram **de** mere, ascultare **de** cântece, pod **de** piatră, carte citită **de** elevi.*

Prepozițiile purtătoare de sens (numite prepoziții lexicale) pot avea mai multe sensuri. De exemplu, prepoziția înaintea poate exprima locul (Stă *înaintea* Danei.) sau timpul (A ajuns *înaintea* Danei.).

Prepoziția *contra* are un regim dublu. Cere, cel mai adesea, genitivul, dar în anumite contexte poate cere acuzativul. Este folosită cu acuzativul când este urmată de numeral (Luptă doi *contra* trei.), când apare în limbaj comercial (Am primit coletul *contra* cost.), sportiv (Aleargă *contra* cronometru.), juridic (Cauza de pe rol este tată *contra* fiu.).

Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale folosite, de regulă, cu genitivul cer, de fapt, dativul când se află înaintea formelor neaccentuate ale pronumelor personal: George luptă *împotriva-mi*. *În juru-i* se află numai flori.

Cuvintele *asemenea, aidoma, așijderea, conform, contrar, potrivit* sunt adverbe și nu sunt încadrate în clasa prepozițiilor.

Există grupări de cuvinte care tind să devină locuțiuni prepoziționale, dar care nu au încă statut de acest fel și care pun probleme de utilizare. În gruparea *în ceea ce privește*, verbul nu se acordă. *Oamenii sunt interesați în ceea ce privește creșterile salariale.* Gruparea *din punct de vedere* apare înainte de un adjectiv (*Din punct de vedere științific, lucrarea este corectă.*) și gruparea *din punctul de vedere* apare înaintea unui substantiv (*Din punctul de vedere al profesorului, meriți nota nouă.*)

1 **Subliniază cu o linie prepozițiile simple și cu două linii prepozițiile compuse din textul de mai jos.**

„Ștrandul de la Codlea, numit de tata-mare și de toți cei de vârsta lui «baia de pădure», se deschisese de pe vremea când el avea 16 ani și era elev la Șaguna. […] Mult mai târziu, când era medic la Codlea și responsabil cu stațiunile balneare […] a tot insistat să se refacă ștrandul, care era acum prea mic și se părăginise. Un cunoscut de-al lui, un sas inimos și eficient, Thomas, care avea aceeași idee, s-a sfătuit cu el despre tot ce ținea de igiena modernă dintr-un asemenea loc și s-a apucat de treabă, implicând o mulțime de oameni și diverse societăți."

Ioana Pârvulescu – *Inocenții*

2 **Indică, prin bifarea casetei corespunzătoare, dacă prepozițiile scrise italic sunt sau nu purtătoare de sens în enunțurile date.**

	Prepoziții cu sens	Prepoziții cu rol de legătură
• Locuiesc *lângă* un hotel.	☐	☐
• Unchiul meu are o casă *de* vacanță.	☐	☐
• L-am întâlnit *pe* Radu.	☐	☐
• Mă îndrept *spre* centrul orașului.	☐	☐
• Am oferit cărți *la* trei elevi.	☐	☐
• M-am odihnit *sub* coroana unui măr.	☐	☐

3 **Menționează ce sens exprimă, în relație cu celelalte cuvinte, prepozițiile scrise colorat în enunțurile de mai jos.**

a. Ne întâlnim **la** ora cinci. ________________ **b.** Merg **la** munte. ________________ **c.** Mama ne-a trimis **la** ascultarea unui concert simfonic. ________________ **d.** Iau o carte **din** bibliotecă. ________________ **e.** M-am lovit **din** neatenție. ________________ **f.** **Din** tinerețe, știa franceza. ________________

4 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei care conține numai prepoziții.**
a. • cu • de • lângă • pentru • să
b. • către • de • în • la • prin
c. • după • pe • spre • sub • și

5 **Completează spațiile libere cu prepozițiile potrivite.**
a. Florina a beneficiat mereu _____ ajutorul colegilor de clasă. b. Adevărul a reieșit _____ mărturisirea lui. c. Petru se complace _____ situația de corigent. d. Nimeni nu poate rivaliza _____ Maria la matematică. e. Rezultatul la olimpiadă depinde mult _____ efortul depus. f. Mihai este predispus _____ răceală.

6 **Scrie prepozițiile din enunțurile de mai jos în valiza potrivită.**
a. Deasupra câmpiei zbura un avion. b. M-am gândit la călătoria programată. c. Am obținut o reducere a biletelor grație unei prietene a mamei. d. Îmi voi pregăti valiza de călătorie mâine. e. Îmi voi arunca o privire asupra unor ghiduri turistice. f. Înaintea plecării, o voi suna pe bunica. g. Peste o săptămână, ne vom întoarce lângă cei dragi.

7 **Subliniază locuțiunile prepoziționale din textul de mai jos.**
„Am luat tramvaiul de la Tunari, din dreptul Direcției Generale a Miliției. Am trecut prin dreptul blocului alor mei din Ștefan cel Mare, [...] apoi am trecut de-a lungul gardului de plasă de sârmă a Spitalului Colentina."

Mircea Cărtărescu – *Solenoid*

8 **Completează tabelul cu locuțiunile prepoziționale din enunțurile de mai jos.**
a. În urma copiilor, alerga un câine vesel. b. În spatele blocului, era un loc de joacă. c. Împreună cu fratele meu am mers să jucăm fotbal. d. El se purta respectuos față de băieții mai mari. e. În mijlocul terenului, s-a oprit uimit. f. Nu venise nimeni în afară de Tiberiu.

Locuțiuni prepoziționale care cer genitivul	Locuțiuni prepoziționale care cer acuzativul

Test flash

1. **Subliniază cu o linie prepozițiile și cu două linii locuțiunile prepoziționale.** 3 p.
În preajma parcului se afla un loc de întâlnire al bicicliștilor. Am mers și eu acolo împreună cu un prieten din copilărie cu o mare pasiune pentru acest vehicul.
2. **Menționează cazul cerut de prepozițiile din enunțurile date.** 3 p.
• Am reușit mulțumită ajutorului colegilor de clasă. • Mi-am pus un pulover din lână împotriva frigului. • Am sosit de la școală înaintea mamei.
3. **Corectează enunțurile.** 3 p.
• Merg în mall. • Dan stă pe telefon. • Te sun pe pauza publicitară.

Din oficiu: 1 p.

Posibilități combinatorii ale substantivului

Substantivul – subiect și nume predicativ

1 **Subliniază cu o linie substantivele cu funcția sintactică de subiect simplu și cu două linii pe cele cu funcția sintactică de subiect multiplu din textul de mai jos.**
Colegii mei de clasă merg la teatru și vor vedea o piesă de I.L. Caragiale. Sabina, Irina și Mihai au primit cu bucurie propunerea doamnei diriginte.

2 **Menționează felul subiectului neexprimat din primul enunț de la exercițiul precedent.**

3 **Subliniază substantivele nume predicative din enunțurile date, scriind în casetă cazul acestora.**
• Dan a devenit actor cunoscut. ☐
• El este o persoană talentată. ☐

4 **Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor scrise colorat în enunțurile date, motivându-ți opțiunea.**
• Decorul este **din carton**. _____
• Cronica a fost **cu privire la jocul** actorilor. _____
• Tudor este **contra interpretării** moderne a vechilor piese. _____
• Ileana a fost **de partea** lui Tudor. _____

Substantivul centru și adjuncții săi atribute

5 **Încercuiește substantivele centru din enunțurile date și subliniază adjuncții lor. Precizează pe linii ce fel de parte de propoziție sunt adjuncții.**
a. Jocul actorilor a fost interesant. _____
b. Implicarea lor era vizibilă. _____
c. Talentul deosebit era evident. _____
d. Plăcerea de a juca m-a impresionat. _____
e. Spectacolul de ieri a fost copleșitor. _____

6 **Numește tipul de atribut substantival din propoziția de mai jos.**
Concepția regizorului este foarte importantă. _____

7 **Completează tabelul din pagina următoare cu atributele substantivale prepoziționale din enunțurile date.**
a. Scena din fața publicului era înaltă.
b. Costumele de epocă erau somptuoase.
c. Mobilierul dinăuntrul camerei personajului era impresionant.
d. Atitudinea față de public era respectuoasă.
e. Reușita grație talentului este lăudabilă.

Observ și învăț!

Substantivul adjunct poate avea două funcții sintactice speciale față de un verb centru cu funcția sintactică de predicat:
• **subiect**;
• **nume predicativ**.
Subiectul intră cu predicatul verbal sau nominal într-o relație de interdependență, adică verbul impune cazul nominativ substantivului cu funcția sintactică de subiect, iar subiectul impune persoana și numărul verbului predicat.
Subiectul poate fi:
• **exprimat**, acesta fiind
  – **simplu**, când are un termen;
  – **multiplu**, când are doi sau mai mulți termeni coordonați între ei;
• **neexprimat**, acesta fiind
  – **subînțeles**, când a fost exprimat anterior în enunț, apărând la persoana a III-a, singular și plural;
  – **inclus**, când poate fi dedus din desinența verbului, la persoana I și a II-a, singular și plural.

ex. 1, 2

Numele predicativ din componența predicatului nominal intră într-o relație ternară, depinzând atât de verbul copulativ, cât și de subiect.
Când se exprimă prin substantiv, acesta poate sta în cazul:
• **nominativ**;
• **acuzativ** cu prepoziție sau locuțiune prepozițională;
• **genitiv** cu prepoziție sau locuțiune prepozițională.

ex. 3, 4

În calitate de **centru**, substantivul are adjuncți cu funcția sintactică de **atribut**. După partea de vorbire prin care se exprimă, atributul poate fi:
- substantival;
- pronominal;
- adjectival;
- verbal;
- adverbial.

ex. 5

Atributul substantival poate fi:
- **genitival;**
- **prepozițional** cu substantivul în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - dativ cu prepoziție;
- **în nominativ;**
- **în dativ fără prepoziție.**

ex. 6, 7, 8

Ca **adjunct al verbului**, substantivul îndeplinește funcțiile sintactice de:
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de cauză;
- circumstanțial de scop.

ex. 9

Substantivele pot determina și adjective și adverbe, îndeplinind funcția sintactică de complement sau de circumstanțial.

ex. 10

Atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv în cazul		
acuzativ	genitiv	dativ

8 **Precizează cazul atributelor substantivale scrise colorat în enunțurile date.**
- Regizorul **Ionescu** a fost aplaudat minute în șir.

____

- Acordarea de premii **actorilor** este o mare onoare.

____

Substantivul adjunct al verbului și al altor părți de vorbire

9 **Indică funcția sintactică a substantivelor adjuncți ai verbului din enunțurile date.**

a. Le-am dăruit actorilor flori. ____________
b. Am revărsat asupra regizorului laude. ____________
c. Pentru înțelegerea spectacolului am citit fără grabă piesa două săptămâni. ____________
d. Am mers la teatru din curiozitate. ____________

10 **Precizează ce parte de vorbire determină substantivele scrise colorat în exemplele date, indicându-le funcția sintactică.**
- Actorii sunt plini **de talent**. ____________
- El este roșu **de emoție**. ____________
- Ana stă aproape **de scară**. ____________
- El a sosit înainte **de părinți**. ____________

Dificultăți

Substantivul adjunct atributiv poate avea ca centru și un pronume: Dumneavoastră *de lângă fereastră* veniți mai în față.

Un substantiv poate fi, în același timp, centru de grup și adjunct: *Am citit o carte frumoasă.* Substantivul *carte* este un complement direct, adjunct al verbului *am citit*, dar și centru pentru atributul adjectival *frumoasă*.

Atributul substantival în nominativ determină substantive comune articulate hotărât și constituie o identificare a obiectului denumit de substantivul centru: Locuiesc în orașul *București*. Îl cunosc pe avocatul *Tomescu*. Județul *Giurgiu* se află în sudul țării. Am citit romanul *„Orbitor“* scris de Mircea Cărtărescu.

Atributul substantival în nominativ nu se desparte prin virgulă de substantivul de care depinde.

1 **Completează tabelul dat cu substantivele din textul dat.**

Bărbatul văzut de mine era instalator și venise să repare o baterie de la baia vecinei de lângă apartamentul dinspre stradă. Au urmat niște bubuieli puternice, apa scursă pe lângă țevi, inundația până la magazinul *Floral*, certurile, urletele. Locatarii s-au liniștit însă, pentru că neputința lor în fața dezastrului devenise îngăduință, blândețe și înțelegere.

Subiecte		Nume predicative	
simple	multiple	simple	multiple

2 **Încercuiește substantivele centru de la exercițiul precedent.**

3 **Menționează funcția sintactică a adjuncților substantivelor centru de la exercițiul 1.**

4 **Indică felul atributelor din textul de mai jos, analizând, în caiet, părțile de vorbire prin care se exprimă.**

Hotărârea de a reamenaja apartamentul a fost luată de mama. Problemele de rezolvat erau grele și tata avea aerul a nu-și da seama de ce se întâmplă. Mama vorbind întruna îl enerva și rugămințile de la ea erau pentru el cerințe de nebăgat în seamă. Vecinul de jos ne-a rugat să nu facem gălăgie mare în timpul lucrărilor. Vom respecta cu strictețe dorința dumnealui.

5 **Precizează ce funcție sintactică au substantivele adjuncți ai verbelor în enunțurile de mai jos.**

a. Pun un tapet nou în camera mea. **b.** Plec la cumpărături în această dimineață. **c.** Voi alege cu grijă materialele pentru decorarea casei. **d.** Mă tem de rezistența adezivilor la variațiile de temperatură. **e.** Voi da pereților o altă culoare. **f.** Am greșit nuanța vopselei dintr-o neatenție.

6 **Analizează substantivele din textul de mai jos, indicându-le și funcția sintactică.**

„S-ar putea să nu mai țin eu bine minte, să fie doar imaginația mea, cred că aveam o gentuță. [...] O purtam trecută peste cap și sprijinită de șold, nu cred că era de piele, poate era din mușama.“

Horia Corcheș – *Luceafărul*

Test flash

1. Încercuiește substantivele centru din enunțurile date. 3 p.

a. Cartea lui Tiberiu era pe masa din sufragerie.
b. În județul Botoșani a plouat mult.

2. Menționează ce funcție sintactică au adjuncții substantivelor centru de la exercițiul precedent. 3 p.

3. Precizează adjuncții verbelor din enunțurile de mai jos. 3 p.

a. Ana a discutat cu plăcere despre proiectul nostru.
b. Ne plimbăm două ore în jurul casei pentru relaxare.

Din oficiu: 1 p.

1 **Subliniază cu o linie substantivele proprii simple și cu două linii substantivele proprii compuse din fragmentul dat.**

„Și-n timp ce Zinica plângea, sugrumată de șarpele ca un fular de sânge, din văzduhul luminat de soarele de iulie, mâna zânei Razelta se lăsă ca un vis lângă ruinele fostei case, suflând o cărare de cleștar peste Balta Albă. Iar două degete de fum îi făcură să se ridice."

Doina Ruști – *Visul spiridușului*

2 **Indică funcția sintactică a substantivelor proprii de la exercițiul precedent.**

____

____

____

3 **Extrage din textul de la exercițiul 1 substantivele nonnumărabile.**

4 **Completează tabelul de mai jos cu câte două substantive comune din textul de la exercițiul 1 pentru fiecare gen.**

Genul masculin	Genul feminin	Genul neutru

5 **Menționează cazul și funcția sintactică a substantivelor de mai jos, extrase din textul de la exercițiul 1.**

- de sânge ______________
- zânei ______________
- ca un vis ______________
- lângă ruinele ______________
- o cărare ______________
- degete ______________

6 **Subliniază substantivele colective din textul de mai jos.**

În părculețul de lângă casa noastră, o grămadă de păsări ascunse în frunzișul arborilor cântă neîntrerupt. Cei câțiva copaci par o pădurişte în care păsăretul este fericit.

7 **Alege dintre substantivele colective de la exercițiul precedent pe cele derivate și explică formarea lor.**

____

____

____

____

8 **Identifică substantivele cu funcție sintactică de circumstanțiale din enunțurile de mai jos, precizându-le felul.**

a. Am spart paharul din neatenție.
b. Muncește cu plăcere pentru întreținerea familiei.
c. Săptămâna trecută, am mers la munte pentru relaxare.
d. Pe scenă, actrița râdea de bucuria primirii premiului.

9 **Subliniază substantivele cu funcție sintactică de nume predicativ, precizând cazul acestora.**

a. Iarna este anotimpul rece.
b. Tata este împotriva poluării și a devenit responsabil cu strângerea materialelor reciclabile din bloc.

c. Ioana a fost de partea Danei în conflictul cu Andra.
d. Pelerina mea de ploaie este din plastic.

10 **Subliniază forma corectă de plural a substantivelor date.**

- azile/aziluri
- chitare/chitări
- compromise/compromisuri
- furtune/furtunuri
- implanturi/implante
- monologuri/monoloage

11 **Completează cu substantive obținute cu sufixe moționale enunțurile de mai jos, încercuind sufixele.**

a. Ioana lucrează într-un spital modern, fiindcă este ______________.
b. Mama unui pui de urs este o ______________.
c. Sanda este pentru bunica ei ______________.
d. Am o căciulă făcută din blana unui ______________, care este mai mare decât o vulpe, pentru că este mascul.

12 **Precizează cazul cerut de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale din enunțurile de mai jos.**

a. Îmi plac romanele de aventuri. ______________
b. Se arată amabil față de părinții celuilalt. ______________
c. Am găsit cartea înăuntrul sertarului de la birou. ______________
d. A reușit grație talentului. ______________

13 **Numește cazul cerut de prepozițiile și de locuțiunile prepoziționale din exemplele date.**

a. M-am oprit în fața școlii. ______________
b. O vrabie zboară deasupra-mi. ______________
c. Un câine aleargă în juru-ți. ______________
d. Am plecat în urma colegilor mei. ______________

14 **Corectează enunțurile date.**

- Îmi plac ghetele tale ca și model.
- Nicolae a fost ales ca și conducător de joc.
- Bunicul a fost internat pe secția de chirurgie.
- Învață în Colegiul Național „Gheorghe Lazăr".
- Știrea a apărut pe toate televiziunile.
- Prezentatorul a revenit pe acest subiect.
- Am discutat mult pe problema notelor mici.

15 **Analizează substantivele și locuțiunile substantivale din textul de mai jos, indicând și funcția sintactică a acestora.**

„D-l Nazarie deschise cu multă băgare de seamă ușa. Găsi pe săliță o lampă cu gaz. [...] O desprinse din perete și începu să pășească atent, silindu-se să nu facă zgomot. Podelele de lemn, vopsite vișiniu, trosneau. [...] Camerele acelea – dacă or fi fost într-adevăr goale – ar fi dat un aer pustiu coridorului."

Mircea Eliade – *Domnișoara Christina*

Test 1

1 **Menționează cazul și funcția sintactică a substantivelor din enunțurile date.** 40 p.
Vremea rece a venit repede. Acestea sunt frunzele copacilor căzute. Ele dau culoare întregului peisaj.

2 **Subliniază prepozițiile și locuțiunile prepoziționale, precizând ce caz cer acestea.** 20 p.
- A reușit datorită perseverenței.
- În fața casei este un copac.
- A răspuns fără greșeli.
- Am rezolvat problema împreună cu un prieten.
- A sosit înaintea vecinilor.

3 **Subliniază locuțiunile substantivale din enunțurile date.** 20 p.
- A greșit din nebăgare de seamă.
- L-am ascultat cu multă luare aminte.
- Dana nu are deloc tragere de inimă.
- Aceasta este o scăpare din vedere.
- Părerea de rău l-a copleșit.

4 **Indică funcția sintactică a locuțiunilor de la exercițiul precedent.** 10 p.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 **Menționează cazul și funcția sintactică a substantivelor din enunțurile date.** 40 p.
Pe cerul orașului sunt nori fumurii. Ei dau vremii un aspect închis.

2 **Subliniază prepozițiile și locuțiunile prepoziționale, precizând ce caz cer acestea.** 20 p.
- Am mers de-a lungul râului.
- A sărit peste gard.
- El este respectuos față de mătușa lui.
- A plantat flori împrejurul fântânii.
- A reușit mulțumită ajutorului nostru.

3 **Subliniază locuțiunile substantivale din enunțurile date.** 20 p.
- Trecerea cu vederea a prostiilor făcute nu l-a ajutat.
- Vera are o mare rămânere în urmă la matematică.
- M-am gândit la punerea la cale a unei excursii.
- Am plâns pentru luarea la refec a mamei.
- Povestirea cu aduceri aminte din copilărie i-a plăcut.

4 **Indică funcția sintactică a locuțiunilor de la exercițiul precedent.** 10 p.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 6

Adjectivul

Adjectivul este o clasă de cuvinte flexibile, raportate obligatoriu la un substantiv sau la un substitut al acestuia, pronume sau numeral cu valoare pronominală, fiindcă arată însușiri ale obiectelor denumite de substantiv. Este caracterizat de acord și are o categorie gramaticală specifică, aceea a gradării.

- Adjectivul
- Posibilități combinatorii ale adjectivului
  - Recapitulare
  - Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
4.4. raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 6

Adjectivul

Observ și învăț!

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care exprimă însușirea unui obiect, în sens larg.
Adjectivul determină un substativ sau un substitut al acestuia (pronume sau numeral cu valoare pronominală).
Adjectivele pot fi:
- **propriu-zise;**
- **provenite** din:
  - verb la participiu (cameră *amenajată*);
  - verb la gerunziu (ploaie *picurândă*);
  - adverb (om *bine*).

ex. 1, 2

Adjectivele sunt:
- **variabile**, când își modifică forma în vorbire; în funcție de gen și de număr, adjectivele variabile au
  - **patru forme flexionare** (*bun, bună, buni, bune*);
  - **trei forme flexionare** (*sătesc, sătească, sătești, sătești*);
  - **două forme flexionare** (*mare, mare, mari, mari*);
- **invariabile**, când nu își modifică forma în vorbire (*bleu, ditamai*).

ex. 3, 4

Adjectivele se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.

ex. 5

De obicei, adjectivul stă după substantivul determinat. Adjectivul așezat înaintea substantivului preia articolul hotărât de la substantivul determinat.

ex. 6

Felul adjectivelor

1 Subliniază cu o linie adjectivele propriu-zise din textul de mai jos și cu două linii adjectivele provenite din verb la participiu.

Când ai o familie mare și apartamentul nu este spațios, ai nevoie de soluții inteligente pentru ca locuința să devină confortabilă. Dacă împarți camera cu un frate mai mic și vioi, poți folosi o draperie separatoare pentru a crea un spațiu personal. Un dressing deschis pe un hol colorat se poate transforma într-un dulap nou și elegant. Pantofii păstrați în dulăpioare fixate în perete nu sunt vizibili. Cuierele simple cu agățători lila și kaki se prind la înălțimea potrivită pentru copii.

2 Precizează din ce sunt obținute adjectivele scrise colorat în enunțurile de mai jos.

a. Cartea **citită** este pe noptieră. ______

b. Cada este plină de apă **aburindă**. ______

c. O **asemenea** cameră de baie îmi place. ______

3 Încercuiește adjectivele invariabile de la exercițiul 1.

4 Completează tabelul de mai jos cu adjectivele variabile de la exercițiul 1.

Adjective variabile cu patru forme	Adjective variabile cu trei forme	Adjective variabile cu două forme

5 Menționează cum se realizează acordul adjectivelor cu substantivele determinate.

6 Identifică efectul antepunerii adjectivului asupra formei acestuia în versurile de mai jos.

„Promisiune de pălărie
Are sărmana păpădie."

Marin Sorescu – *Promisiuni de pălărie*

7 Explică formarea adjectivelor din cele două serii date.

a. • casnic • familist • fermecător • fricos • frumușel • gălbui • inelar • leneș • moțat • nărăvaș • neinteresant • plângăcios • plinuț • plumburiu • prietenesc • săltăreț • slăbuț • străvechi • subțiratic • vișiniu

b. • alb-deschis • clarvăzător • cuminte • deplin • galben-pai • instructiv • educativ • româno-englez • roșu-închis

Gradele de comparație

8 Precizează gradul de comparație al adjectivelor din enunțurile date.

a. Am o cameră foarte frumoasă. **b.** Patul este înalt. **c.** Așternuturile sunt făcute din bumbacul cel mai moale. **d.** Cuvertura este mai lungă decât pilota. **e.** Salteaua este însă mai puțin lungă. **f.** Pernele sunt la fel de mari. **g.** Puișoarele sunt foarte puțin moi. **h.** Cadrul metalic al patului este cel mai puțin plăcut, dar are avantajul că este extensibil.

9 Încercuiește, în ultimul enunț de la exercițiul precedent, adjectivul fără grad de comparație.

10 Subliniază adjectivele fără grade de comparație din propozițiile de mai jos.

a. Parchetul bej din camera mea este de calitate superioară. **b.** Acesta are un desen nostim și unic.

11 Menționează prin ce mijloace se formează superlativul absolut al adjectivelor scrise colorat în exemplele date.

a. Masa mea de lucru **este nemaipomenit de solidă**.
______

b. Este **din cale afară de grea**, fiindcă este făcută din lemn masiv.
______

c. A fost însă **scumpă de speriat**.
______

d. Etajera de deasupra mesei este și ea **frumoasă foc**.
______

e. Este **ultramodernă** și are un sistem de închidere **rarisim**.
______

f. Scaunul din fața mesei are spătarul **înaaalt** și perna **moallle**.
______

g. Lampa de birou are o lumină puternică, dar un consum **mic, mic**.
______

h. Sunt **bu-cu-ros** că am luat-o!
______

i. Când sunt **frânt de obosit**, locul meu de lucru mă reface.
______

j. **Ce plăcut** și **cât de odihnitor** este biroul meu!
______

Locuțiunea adjectivală

12 Găsește câte un sinonim pentru grupurile de cuvinte scrise colorat în enunțurile de mai jos.

a. Nu am în camera mea niciun obiect care să nu fie **de folos**. ______

Adjectivele pot fi obținute prin derivare cu sufixe (*osos, lumesc* etc.) și prefixe (*neimportant*) și prin compunere (*verde-deschis, cumsecade*).

ex. 7

Gradele de comparație sau de intensitate sunt:
- **pozitiv** (*mare*);
- **comparativ**
  - **de egalitate** (*tot atât de, la fel de, tot așa de, deopotrivă de mare*);
  - **de inegalitate**
    - de superioritate (*mai mare*);
    - de inferioritate (*mai puțin mare*);
- **superlativ**
  - **relativ**
    - de superioritate (*cel mai mare*);
    - de inferioritate (*cel mai puțin mare*);
  - **absolut**
    - de superioritate (*foarte mare*);
    - de inferioritate (*foarte puțin mare*).

ex. 8

Există adjective care nu au grad de comparație, pentru că:
- sunt la origine, în limba latină, comparative sau superlative (*inferior, anterior, maxim, superior* etc.);
- însușirea este negradabilă (*complet, veșnic, viu, principal* etc.);
- sensul cuvântului nu permite comparația (*acvatic, electric, petrolifer* etc.).

ex. 9, 10

Există și mijloace expresive de redare a superlativului absolut, care sunt analizabile sintactic:
- adverbe legate de adjectiv prin prepoziția *de* (*grozav, așa, atât, formidabil, extrem de mare*);
- grupuri locuționale care însoțesc adjectivul (*din cale-afară de, peste măsură de, cu totul și cu totul mare*);
- verbe la supin postpuse adjectivului (*aprig de temut, mândră de nespus*);
- adverbe provenite din substantive care însoțesc adjectivul (*singur cuc*);
- derivarea adjectivului cu anumite prefixe (*extra-, prea-, răs-, arhi-, super-, supra-, stră-*) sau sufixe (*-isim*);
- repetarea unor vocale sau consoane din adjectiv (*maaare, gallben*);
- repetarea adjectivului;
- silabisirea adjectivului;
- adjective puse înaintea adjectivului și legate prin prepoziția de (*copleșitor de blând*);
- adverbele *ce* și *cât* plasate înaintea adjectivului în enunțuri exclamative (*Ce mare este!*).

ex. 11

Locuțiunea adjectivală este grupul unitar de cuvinte care este sinonim cu un adjectiv și se comportă în propoziție ca adjectivul.

ex. 12, 13

Locuțiunile adjectivale pot avea grade de comparație.

ex. 14

b. Fiind un copil **cu judecată**, nu le-am cerut părinților lucruri inutile. ______

c. Singurul obiect **ca vai de el** este covorașul de sub birou. ______

d. Nu îl arunc, fiindcă lucrătura lui este mai **nu știu cum** ______

e. Cuvintele **de bine** ale prietenilor mei m-au făcut să cred că am o cameră frumoasă. ______

13 Precizează ce parte de vorbire determină grupul de cuvinte din ultimul enunț de la exercițiul precedent.

14 Menționează gradul de comparație al locuțiunii din enunțul de mai jos.

- Bunicul este un om foarte de treabă.

Dificultăți

În limba română contemporană, mai ales în limbajul colocvial, există tendința de a se folosi, cu valoare de adjectiv, prefixe sau elemente savante de compunere: A fost o petrecere *super*. Am un joc *video*.

O greșeală frecventă se produce astăzi la acordul în caz al adjectivului în dativ-genitiv, mai ales la adjectivele provenite din participii: *Prețul mobilei **cumpărată** este foarte ridicat.* Adjectivul *cumpărată* nu este acordat în caz, corectă fiind forma *cumpărate*.

Plasarea adjectivului față de substantiv este importantă și pentru sensul adjectivului. De exemplu: *Am o **simplă** răceală. Am o problemă **simplă**.* În primul enunț, adjectivul are sensul de „neimportant", în al doilea are sensul de „ușor, necomplicat".

O confuzie între adjectiv și adverb poate să apară din cauza omonimiei formei, aceasta rezolvându-se contextual: Dan este un copil *dificil*. (adjectiv) Este *dificil* de educat un copil. (adverb)

Un element de noutate, față de situația din gramatica tradițională, îl constituie analiza sintactică a mijloacelor expresive de redare a superlativului. *Gramatica limbii române* (2005) mai mult sugerează această modalitate de analiză, dar *Gramatica de bază a limbii române* o recomandă explicit. Astfel, în structuri ca *nespus de frumoasă, teribil de frumoasă*, adjectivul se analizează separat, iar adverbele sunt circumstanțiale pe lângă adjectiv. La fel se analizează structuri precum *răcit cobză, supărat foc*, în care substantivele devind adverbe cu funcția sintactică de circumstanțial de mod.

1 Subliniază cu o linie adjectivele propriu-zise și cu două linii adjectivele provenite din verbe la participiu din textul de mai jos.

„La început, stăteam nemișcată când îmi venea pe pervaz. [...] Un pescăruș. O apariție diafană. Nu mai văzusem niciodată unul atât de aproape. M-a frapat albul perfect al pufului de pe cap, de pe piept. Ochii rotunzi, conturați cu un portocaliu minunat. Aripile cenușii-albăstrui, terminate cu pene lungi, negre, pătate cu alb. Una dintre aripi purta semnele unui vechi accident sau ale unei bătălii, căci nu i se lipea bine de corp. [...] Era și semnul distinctiv, cel după care îl puteam recunoaște și când îl vedeam departe."

Veronica D. Niculescu – *Dublu selfie la o fereastră înaltă*

2 Completează tabelul dat cu adjectivele variabile din textul de la exercițiul precedent.

Adjective cu patru forme flexionare	Adjective cu trei forme flexionare	Adjective cu două forme flexionare

3 Extrage din textul de la exercițiul 1 adjectivul obținut prin derivare și pe cel obținut prin comparare.

Derivat		Compus	

4 Indică adjectivele fără grad de comparație din textul de la exercițiul 1.

______

______

5 Menționează gradul de comparație al adjectivelor din enunțurile de mai jos.

a. Dan este mai vesel decât Ana.
b. Ioana este fata cea mai energică din clasă.
c. Pisica lui Toma este la fel de blândă ca a mea.
d. Băiatul foarte puțin afectat de observația mamei zâmbește.
e. Sunt mai puțin trist dacă văd o floare frumoasă.
f. Ileana este nemaipomenit de veselă, fiindcă a rezolvat un exercițiu greu de speriat.
g. Ce grijulie e mama Corinei!

6 Explică prin ce mijloc expresiv este redat superlativul absolut în versurile de mai jos.

a. „Ce cuminte e animalul numit univers!"

Ana Blandiana – *Cuvintele animal*

b. „La noi sunt cântece și flori
Și lacrimi multe, multe..."

Octavian Goga – *Noi*

7 Corectează greșelile din enunțurile date.

• A dat cel mai optim răspuns. • Rezultatele lui sunt mai superioare decât ale Magdei. • S-a bucurat de cea mai perfectă excursie din viața lui. • Și-a cumpărat un foarte excelent costum. • Esențial este adaptarea soluției cea mai eficientă.

8 Explică formarea adjectivelor de mai jos.

• albăstriu • castaniu • cuminte • galben-chihlimbar • grabnic
• lemnos • lumesc • roșu-carmin • singuratic • verde-închis

9 **Formează adjective de la cuvintele date, cu ajutorul sufixelor indicate, după model.**

-os

căldură	călduros
a luneca	
ochi	

-esc

frate	
împărat	
nebun	

-iu

aur	
sidef	
zmeură	

-nic

casă	
grabă	
zadar	

10 **Subliniază locuțiunile adjectivale din textele date, precizând funcția lor sintactică.**

a. „Olimpia și tu, Aurica, să fiți cu ochii în patru să nu ia cineva vreo hârtie, vreun lucru."

G. Călinescu – *Enigma Otiliei*

b. „Nevasta acestui sărac era muncitoare, iar a celui bogat, era pestriță la mațe și foarte zgârcită."

Ion Creangă – *Dănilă Prepeleac*

11 JOC **Întrece-te cu un coleg. Căutați, în careul de mai jos, pe orizontală și pe verticală adjectivele invariabile și încercuiți-le. Câștigă cel care termină primul corect.**

B	O	R	D	O	T	C	L	S	K
W	L	P	G	R	G	R	E	N	A
Ș	I	C	R	B	L	E	U	X	K
Q	V	D	I	T	A	M	A	I	I

12 **Analizează adjectivele din versurile de mai jos, după modelul dat.**

„Pe urmă s-au întâmplat mari evenimente în grădină.
A fost întâi o molimă viorie de iriși. [...]
Apoi au năvălit trandafirii, [...]
iar în cea mai ascunsă fâșie a verdelui
crescuse o roză uriașă
de o atât de întunecată aromă,
încât amețeam.
În sfârșit, au venit acei maci galbeni, absurzi."

Nina Cassian – *Rochia cu flori*

„mari" – adjectiv propriu-zis, variabil cu două forme, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „evenimente" (neutru, plural, nominativ), grad pozitiv

Test flash

1. Numește mijlocul de formare pentru fiecare adjectiv dat. 3 p.
• atoateștiutor • auriu • băiețesc • iernatic • roșu-deschis • stufos

2. Subliniază locuțiunile adjectivale din enunțul de mai jos. 3 p.
• El era om cu stare și cu minte, deși, uneori, părea cu capul în nori.

3. Precizează gradul la care se află adjectivul din enunțurile date. 3 p.
• Băiatul era foarte ascultător. • Cel mai mic elev stătea la sfârșitul șirului. • Andrei este mai bun la matematică decât Ana.

Din oficiu: 1 p.

Posibilități combinatorii ale adjectivului

Adjectivul adjunct

1 **Precizează dacă adjectivele scrise colorat sunt centru sau adjunct în grupurile sintactice din care fac parte:**

a. Stadionul **plin** l-a ovaționat pe sportiv pentru record.

b. Campionul a dovedit că este **capabil** de performanță.

2 **Subliniază adjectivele din enunțurile date, menționând funcția lor sintactică.**

a. Sportivul performant a câștigat locul întâi la săritura în lungime.

______

b. Dumnealui foarte pasionat de sport l-a aplaudat îndelung.

______

c. Doi mai îndrăzneți i-au cerut un autograf.

______

3 **Încercuiește cuvintele de care depind adjectivele la exercițiul precedent, indicând în casete ce parte de vorbire sunt.**

a. ______ b. ______ c. ______

4 **Din ce fel de grup sintactic fac parte adjectivele de la exercițiul 1?**

5 **Subliniază adjectivele din enunțurile date, menționând funcția sintactică a acestora.**

a. Campionul a fost cel mai puternic dintre concurenți.

______

b. Din albă, o fetiță s-a făcut roșie, dându-i-se o floare.

______

c. De mic, săritorul visase la stabilirea unui record.

______

d. El a reușit să-și îndeplinească visul de pregătit ce a fost.

______

6 **Indică, prin săgeți, cuvintele de care depind adjectivele de la exercițiul precedent. Din ce fel de grup sintactic fac parte adjectivele?**

7 **În ce fel de relație intră adjectivul cu funcția sintactică de nume predicativ?**

8 **Menționează prin ce fel de adjective se exprimă atributul în enunțurile de mai jos.**

a. Sportivul cel mai rapid a câștigat cursa la alergări.

b. Efortul făcut i se vedea pe față.

c. Mâinile tremurânde i-au dezvăluit emoția la premiere.

d. Asemenea momente totdeauna te impresionează.

Observ și învăț!

Adjectivul se combină în propoziție cu alte cuvinte, fiind adjunct și centru.

ex. 1

În calitate de **adjunct**, adjectivul are două funcții sintactice specifice:
- **atribut adjectival** în grupul nominal;
- **nume predicativ** în grupul verbal.

În grupul verbal, adjectivul mai poate avea funcții sintatice nespecifice:
- complement prepozițional;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de cauză.

Atributul adjectival poate determina:
- un substantiv;
- un pronume;
- un numeral cu valoare pronominală.

ex. 2 – 6

Adjectivul cu funcție sintactică de nume predicativ intră într-o relație ternară, depinzând atât de verbul copulativ, cât și de subiect.

ex. 7

Atributul adjectival se poate exprima prin:
- adjectiv propriu-zis, la toate gradele de comparație;
- adjectiv provenit din verb la participiu;
- adjectiv provenit din verb la gerunziu;
- adjectiv provenit din adverb.

Ex. 8

În calitate de **centru**, adjectivul este determinat de:
- complement prepozițional;
- complement indirect;
- circumtanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de cauză;
- circumstanțial de scop.

ex. 9, 10

În calitate de centru, adjectivul are dublu rol, putând fi, în același timp, adjunct și centru: *Copilul decis de a câștiga se antrenează*. Adjectivul *decis* este adjunct pentru substantivul *copilul* și centru pentru complementul prepozițional *de a câștiga*.

ex. 11

Adjectivul centru

9 Încercuiește adjectivele centru din enunțurile date.

a. Sportul este o activitate utilă omului sănătos.
b. Persoanele care fac mișcare sunt vrednice de laudă.
c. Trebuie ajutați oamenii bolnavi la pat.
d. Antrenamentul început de două luni m-a ajutat să slăbesc.
e. Copilul este performant fățiș.
f. Ea este perseverentă din convingere.
g. Ana a fost foarte muncitoare pentru a câștiga un loc pe podium.

10 Precizează ce părți de propoziție determină adjectivele centru de la exercițiul precedent și prin ce parte de vorbire se exprimă.

11 Explică dacă în enunțul dat adjectivul scris colorat este centru sau adjectiv.

Campionul hotărât de a-și spori medaliile muncește mult.

Dificultăți

De același centru pot să depindă mai multe adjective:

Sportivul *înalt, voinic, puternic, hotărât* și *experimentat* a câștigat concursul. El este *talentat, muncitor* și *perseverent*. În această situație, părțile de propoziție exprimate prin adjective se coordonează între ele prin juxtapunere sau prin joncțiune.

Este recomandabil ca în redactarea unui text nonliterar să se evite excesul de adjective. De asemenea, nu trebuie amestecate registrele, fiind bine să se evite folosirea de adjective din registrul familiar (*nașpa, OK, cool* etc.) într-un cadru protocolar, oficial și a adjectivelor specifice limbajului savant (*sardonic, sagace, semic* etc.) în comunicarea obișnuită.

1 Subliniază atributele adjectivale din enunțurile date, precizând felul adjectivelor prin care se exprimă.

a. Lacrimile șiroinde de pe fața lui sunt dovada vie a emoției trăite.

____

____

____

b. Antrenamentul intens m-a ajutat să fac performanță foarte mare.

____

____

c. Anumite sfaturi ale antrenorilor m-au ajutat foarte mult.

____

2 Completează tabelul din pagina următoare cu adjective din enunțurile de mai jos.

• Marii campioni muncesc mult. • Trei mai leneși au crezut că pot face performanță fără efort. • Dumnealui mai sever le-a atras atenția asupra greșelii făcute.

Atribut adjectival	Felul adjectivului prin care se exprimă	Felul părții de vorbire de care depinde atributul

3 Menționează adjectivele cu funcția sintactică de nume predicativ din exemplele date.

a. Ana este mai înaltă decât fetele de vârsta ei.
b. Cornelia a rămas foarte mică.
c. Alin ar fi ajuns cel mai agil și cel mai puternic din echipa de baschet, dacă ar fi fost ascultător și s-ar fi antrenat serios.
d. Mirela pare cea mai puțin interesată de sport.

4 Precizează funcția sintactică a adjectivelor adjuncți din enunțurile date.

a. Campionul celebru a fost ajutat de tânăr de antrenorul lui.
b. Din timid, s-a făcut îndrăzneț.
c. El câștigă titlu după titlu de bun ce este.

5 Încercuiește adjectivele centru din enunțurile de mai jos, menționând care sunt părțile de propoziție care le determină și prin ce se exprimă.

a. Nu este foarte atent la adversari pentru a înțelege strategia lor. ____________
b. El este concentrat de luni bune asupra antrenamentelor. ____________
c. Mereu le-a fost recunoscător părinților și antrenorilor care l-au ajutat. ____________
d. El va fi câștigător din ambiție la olimpiada de română. ____________
e. Este cel mai bun de aici. ____________
f. Este un om frumos sufletește. ____________

6 Analizează adjectivele din fragmentul de mai jos, după modelul dat.

„Avea coadă Loredana, galbenă ca paiul și ochi albaștri-deschis, ca cerul limpede, senin. Și era subțirică, și avea un zâmbet șăgalnic, și-o aluniță mică pe buza de sus, și era dreaptă, dreaptă, ca o trestie. Și-abia apoi am aflat că făcea judo și călărie. Era o fată țâfnoasă și înțepată și își arunca pe spate coada, ca-n filmele alea cu ninjalăi, doar că ăia aveau coada alb-negru, mai ales neagră, or Loredana avea ochi albaștri și coada galben-pai."

Horia Corcheș – *Selfie cu Ileana Cosânzeana*

„galbenă" – adjectiv propriu-zis, variabil, cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „coadă" (feminin, singular, acuzativ), gradul pozitiv, funcție sintactică de atribut adjectival

Test flash

1. Precizează funcția sintactică a adjectivelor din propozițiile date. 3 p.
a. Fata blondă era înaltă.
b. Antrenoarea atentă a remarcat-o.

2. Menționează ce părți de propoziție determină adjectivele centru din enunțurile date. 3 p.
a. Ana este convinsă de valoarea ei.
b. Antrenamentul este necesar sportivilor de performanță.
c. Fata darnică din bunătate a făcut multe cadouri.

3. Indică funcția sintactică a adjectivelor centru de la exercițiul precedent. 3 p.

Din oficiu: 1 p.

1 Indică numărul de forme flexionare ale adjectivelor de mai jos, ca în modelul dat.

	două forme	trei forme	patru forme
• alb	☐	☐	☑
• acru	☐	☐	☐
• argintiu	☐	☐	☐
• blând	☐	☐	☐
• dulce	☐	☐	☐
• frumos	☐	☐	☐
• gălbui	☐	☐	☐
• greoi	☐	☐	☐
• milos	☐	☐	☐
• nou	☐	☐	☐
• roșu	☐	☐	☐
• silitor	☐	☐	☐
• școlăresc	☐	☐	☐
• tare	☐	☐	☐
• verde	☐	☐	☐

2 Menționează gradul de comparație al adjectivelor din enunțurile date.

a. S-au anunțat cele mai mici prețuri din perioada reducerilor. ____________
b. Pisica mea este mai puțin blândă decât motanul prietenei mele. ____________
c. Am un caiet mai mare decât al tău. ____________
d. Am un atlas foarte frumos. ____________
e. Anca este grijulie cu prietenii. ____________
f. La campionatul de volei cele mai slabe rezultate le-a avut clasa a VII-a C. ____________

3 Taie intrusul din fiecare serie de mai jos.

a. • albăstrui • bleu • imprecis • mare • nou
b. • drag • galben • lung • otova • verde
c. • aviatic • capabil • lila • murdar • vioriu

4 Completează enunțurile de mai jos cu adjectivele dintre paranteze, făcând acordul.

a. Norii (*cenușiu*) ____________ au apărut pe cer.
b. Profesorul ne-a propus o soluție (*analog*) ____________ .
c. Suporții raftului de la bibliotecă sunt (*fix*) ____________ .
d. Participarea la această activitate este (*obligatoriu*) ____________ .

5 Subliniază forma corectă a adjectivelor din propozițiile de mai jos.

a. I-am dăruit flori *dragei/dragii* mele mame. **b.** Mi-au plăcut romanele *marii/marei* scriitoare pentru copii. **c.** Am făcut exercițiile *ultimei/ultimii* teme. **d.** M-am săturat de *veșnicele/veșnicile* reproșuri ale prietenilor mei.

6 Corectează enunțurile de mai jos.

• Maria are o bluză tare splendidă. • Ateneul are cea mai perfectă acustică. • Dan a dat cel mai optim răspuns. • Produsele cumpărate de tine sunt mai inferioare decât acestea. • Unchiul meu a ajuns la cel mai superior stadiu cu profesia sa. • Irina a subliniat o idee foarte principală. • Profesorul ne-a spus cel mai fundamental lucru despre această situație. • Vlad s-a oprit asupra unei trăsături a personajului considerată ca definitorie. • Este importantă aplicarea hotărârii de curând adoptată. • Nu vom acționa contra acestei deosebit de importantă decizie.

7 Construiește enunțuri cu ortogramele date.

cel	cea	cei
ce-l	ce-a	ce-i

8 Explică formarea adjectivelor din textul de mai jos.

În amiezile tomnatice, gâzele zboară încă în văzduhul nesfârșit. Sub razele binefăcătoare ale soarelui, aripile lor străvezii lucesc. Aerul încă este călduț și rareori cerul este nepătat de nori albastru-deschis.

9 Subliniază locuțiunile adjectivale din enunțurile de mai jos.

a. Bunicul este un om la locul lui. **b.** Unchiul meu este o persoană de ispravă, cu scaun la cap. **c.** Maria este tobă de carte. **d.** Luiza este mereu cu capul în nori.

10 Înlocuiește substantivele scrise colorat în îmbinările de cuvinte date cu un adjectiv propriu-zis care să aibă același sens, ca în modelul de mai jos.

• odihnă **de duminică** → **duminicală**
• atmosferă **de toamnă** ____________
• întâlnire **între miniștri** ____________
• gălăgie **de infern** ____________
• peste **din ocean** ____________
• literatură **din Occident** ____________

11 Menționează câte un adjectiv sinonim cu locuțiunile adjectivelor date.

• la locul lui ____________
• cel din urmă ____________
• bătător la ochi ____________
• într-o ureche ____________
• din topor ____________
• cu scaun la cap ____________
• dintr-o bucată ____________
• întors pe dos ____________
• cu capul în nori ____________
• de bani gata ____________

12 Explică felul în care s-a format superlativul absolut în fragmentele de mai jos.

a. „Ce cuminte e animalul numit univers."

Ana Blandiana – *Cumintele animal*

b. „La noi sunt cântece și flori
Și lacrimi multe, multe..."

Octavian Goga – *Noi*

c. „O, cât eram de fericit
Să mergem împreună
Sub acel farmec liniștit
De lună!"

Mihai Eminescu – *Adio*

13 Notează câte două adjective la superlativ absolut, formate cu prefixele de mai jos.

• arhi- ____________ ____________
• extra- ____________ ____________
• super- ____________ ____________
• supra- ____________ ____________

14 Încercuiește adjectivele centru din exemplele de mai jos, precizând ce părți de propoziție depind de acestea.

a. Elevului celui mai talentat i s-a dat o bursă consistentă bănește. ____________
b. Mediul meu familial este dătător de multă bucurie. ____________
c. Antrenorul a luat măsuri drastice contra sportivei dependente de băuturi carbogazoase. ____________

15 Analizează adjectivele din textul de mai jos, indicându-le și funcția sintactică.

„Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestos
Și pe ele se așază bolta cerului senină,
Unde luna își aprinde farul tainic de lumină."

Vasile Alecsandri – *Mezul iernei*

Test 1

1 Indică numărul de forme flexionare ale adjectivelor date. 20 p.

• drept • falnic • strălucitor • stufos • vechi

2 Scrie cinci adjective invariabile. 10 p.

3 Subliniază locuțiunile adjectivale din enunțurile date. 20 p.

• Lucrarea a fost fără sare și piper.
• Dan era un om cu două fețe.
• Observația lui era de prisos.
• Avea un tricou bătător la ochi.
• Ilinca este dintr-o bucată.

4 Analizează adjectivele din enunțuri, indicând și funcția sintactică a acestora. 40 p.

Pădurea era întunecoasă și părea fioroasă. Copacii mai înalți se mișcau amenințător. Păsările ascunse în ramurile foarte dese nici nu mai cântau.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Indică numărul de forme flexionare ale adjectivelor date. 20 p.

• cuminte • fermecător • înalt • misterios • umbros

2 Scrie cinci adjective invariabile. 10 p.

3 Subliniază locuțiunile adjectivale din enunțurile date. 20 p.

• Acest om este din topor.
• El este cel din urmă sportiv al clasei.
• Maria este întoarsă pe dos.
• Acesta este un băiat de bani gata.
• Fata cu nasul pe sus n-a vorbit cu voi.

4 Analizează adjectivele din enunțuri, indicând și funcția sintactică a acestora. 40 p.

Parcul era foarte mare și florile frumoase te încântau. Crizantemele observate de Vlad aveau culori mai vii decât tufănelele. Copacii păreau cei mai triști.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 7

Pronumele

Pronumele este o clasă de cuvinte închisă și foarte diversă. Această parte de vorbire fie înlocuiește un substantiv în vorbire, fie îl evocă, raportându-se la discurs sau la realitate. Morfologic, este destul de variat, având categorii gramaticale comune mai multor tipuri, dar și specifice pentru anumite tipuri.

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.1. folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 7

Pronumele personal. Pronumele personal de politețe. Pronumele reflexiv

Observ și învăț!

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care, într-o comunicare, ține locul unui substantiv.

Pronumele personal indică diferitele persoane care participă la actul comunicării.

Pronumele personal are trei **persoane**:
- persoana I – vorbitorul;
- persoana a II-a – ascultătorul;
- persoana a III-a – persoana despre care este vorba în mesaj.

Pronumele personal are două numere:
- singular;
- plural.

ex. 1 – 4

Pronumele personal

1 **Subliniază pronumele personale din enunțurile date, indicând printr-o săgeată substantivele pe care le înlocuiesc.**

a. Dan este student. El este ajutorul meu de nădejde. **b.** Maria este vecina noastră, ea având grijă de grădinița din fața blocului. **c.** Le-am dat lui Mihai și lui Dan o carte. **d.** Am discutat cu Ana și cu Ioana, fiindcă părerea lor este importantă.

2 **Indică persoana, numărul, genul, cazul și tipul de formă pentru fiecare pronume de la exercițiul precedent.**

3 **Precizează persoana, numărul, cazul și forma pronumelor personale din exemplele de mai jos.**

a. Pe mine m-a ascultat profesorul la istorie și pe tine te-a asculat la matematică. **b.** Carmen v-a căutat pe voi, nu ne-a căutat pe noi. **c.** Vouă vă place filmul SF? **d.** Nouă părinții ne-au luat bilete la teatru. **e.** Voi, veniți repede aici!

4 **Completează tabelul de mai jos cu formele accentuate ale pronumelui personal.**

Caz	Forme	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a			
		singular	plural	singular	plural	singular		plural	
						masculin	feminin	masculin	feminin
N.									
Ac.	accentuate	(pe) mine							
	neaccentuate	mă, m	ne	te	vă, o	îl, l	o	îi, î	le
D.	accentuate								
	neaccentuate	îmi, mie	ne, ni	îți, ți	vă, o, vi	îi, i	îi, i	le, li	le, li
G.		–	–	–	–	lui	ei		
V.		–	–			–	–	–	–

Pronumele personal are forme diferite de **gen** numai la persoana a III-a:
- masculin;
- feminin.

Pronumele personal are **cazurile**:
- nominativ;
- acuzativ;
- dativ;
- genitiv;
- vocativ.

ex. 1 – 4

5 **Menționează funcția sintactică a pronumelor personale din enunțurile date.**

• Ei citesc o revistă. ________ • Prietenii noștri sunt ei. ________ • Pe ei îi sun zilnic. ________ • Lor le cer sfatul. ________ • Mă gândesc la ele. ________ • Au mers până la ei. ________ • Plecăm după voi. ________ • Vom proceda ca voi. ________ • Am fost pedepsit pentru voi. ________ • Am un concurs și pentru el m-am pregătit mult. ________ • Veștile de la ei sunt bune. ________ • Lor le-am împrumutat cartea. ________ • Reușita datorită vouă este mare. ________ • Părerea lor este interesantă. ________ • Mașina din fața lui este albă. ________ • Ana este contra lor. ________ • Dinu merge înaintea ei. ________ • George a sosit înaintea lor. ________

6 **Ce observi în privința funcției sintactice a pronumelor personale scrise colorat în enunțurile de mai jos?**

a. Tu, nu auzi? **b.** Dan a nimerit-o. **c.** Copiii au luat-o la sănătoasa. **d.** Ina a șters-o. **e.** Dă-i cu gura! **f.** Ce să-i faci?

7 **Explică rolul cliticelor pronominale din exemplele date.**

a. Îl întreb pe profesor. **b.** Pe ei i-a trimis la bibliotecă. **c.** Lui i-am dat creionul. **d.** Mariei i-am împrumutat DVD-ul.

Pronumele personal are forme:
- **accentuate**;
- **neaccentuate**, numite și **clitice**. La cazurile nominativ, genitiv și vocativ, pronumele personal are numai forme accentuate. La cazurile dativ și acuzativ, are atât forme accentuate, cât și neaccentuate.

ex. 1 – 4

În general, pronumele personal are aceleași funcții sintactice ca substantivul.

ex. 5

Pronumele personale în vocativ nu au funcție sintactică. De asemenea, există situații, la persoana a III-a, acuzativ și dativ, când pronumele personal nu are funcție sintactică, având valoare neutră.

ex. 6

Pronumele personal de politețe

8 **Subliniază pronumele personale de politețe din enunțurile date, analizându-le.**

a. Dumneata ai citit acest articol? **b.** Pe dumneavoastră v-am văzut foarte interesat de problemele de gramatică. **c.** Dânsul este câștigătorul unui concurs de ortografie. **d.** Matale mă poți ajuta. **e.** Dumneaei îndrăgește poezia. **f.** Le-am arătat dumnealor compunerea mea.

9 **Scrie formele prescurtate ale pronumelor personale de politețe în tabelul de mai jos.**

Caz	Persoana a II-a	
	singular	plural
N.-Ac.-V.	dumneata	dumneavoastră
D.-G.	dumitale	dumneavoastră

Caz	Persoana a III-a			
	singular		plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
N.-Ac.	dumnealui dânsul	dumneaei dânsa	dumnealor dânșii	dumnealor dânsele
D.-G.	dumnealui dânsului	dumneaei dânsei	dumnealor dânșilor	dumnealor dânselor

10 **Subliniază formulele reverențioase din exemplele date.**

a. Am ascultat discursul Maiestății Sale, regele Mihai. **b.** Excelența Sa, ambasadorul Franței la București, și-a prezentat scrisorile de acreditare. **c.** Sfinția Voastră, credeți că am procedat bine? **d.** Măria Ta, pornim la luptă!

11 **Ordonează după gradul de respect, pe o scară de la unu la trei, pronumele personale de politețe de mai jos.**

• persoana a II-a – • Alteța Voastră ☐ • dumneata ☐ • dumneavoastră ☐

• persoana a III-a – • dânsul ☐ • dumnealui ☐ • Preafericirea Sa ☐

Complementul direct și complementul indirect care se exprimă prin substantiv sau prin pronume personal formă accentuată sunt dublate de clitice pronominale în acuzativ sau dativ.

Cliticele pronominale
- **anticipează** complementul direct sau indirect;
- **reiau** complementul direct sau indirect.

ex. 7

Pronumele personal de politețe arată respectul față de o persoană. Are numai persoana a II-a și a III-a.
Se diferențiază după gen doar la persoana a III-a, singular.
Pronumele *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele* sunt incluse în cadrul pronumelor de politețe (*Gramatica limbii române*, 2005).
Pronumele *dumneavoastră* se folosește și în adresarea către o singură persoană.

ex. 8, 9

Există formule reverențioase, care exprimă un grad maxim de respect. Acestea sunt, de fapt, **locuțiuni pronominale de politețe** ce se ortografiază cu majusculă la toți termenii componenți, fie că sunt doi sau trei: *Domnia Voastră, Înalt Preasfinția Voastră.*

ex. 10, 11

Pronumele reflexiv arată identitatea dintre substantivul sau pronumele subiect și complementul care desemnează aceeași persoană ca subiectul.
Pronumele reflexiv are numai cazurile:
- **acuzativ;**
- **dativ.**

Pronumele reflexiv are forme:
- **accentuate;**
- **neaccentuate**, numite și **clitice.**

Pronumele reflexiv are forme proprii doar la persoana a III-a. La persoana I și a II-a, împrumută formele de la pronumele personal.

ex. 12, 13

Pronumele reflexiv are aceeași persoană și același număr cu persoana și numărul verbului pe care îl determină.

ex. 14

Pronumele reflexiv

12 Subliniază pronumele reflexive din exemplele date, indicând persoana, numărul, cazul și forma acestora.

a. Maria se admiră în oglindă.
b. George se bazează doar pe sine.
c. Ea și-a murdărit rochia.
d. Suferința provocată sieși este mare.
e. Înainte de masă, m-am spălat pe mâini.
f. Ne plimbăm prin parc.

13 La ce persoană pronumele reflexiv are forme proprii? Ce observi în privința formei acestor pronume la celelalte persoane?

14 Completează schema de mai jos pentru a explica diferența dintre pronumele reflexiv și pronumele personal, la persoanele I și a II-a.

15 Precizează funcția sintactică a pronumelor reflexive din exemplele date.

a. Mama *se* piaptănă. ____________
b. *Și*-a impus un comportament bun. ____________
c. El este mereu sigur *de sine*. ____________
d. Tata *și*-a pierdut mănușile. ____________
e. Mi-a făcut loc *lângă sine*. ____________
f. Lucrează doar *pentru sine*. ____________

Dificultăți

Considerat în limba literară pronume personal de politețe, *dânsul* este folosit astăzi în anumite regiuni ale țării ca un pronume personal: Ia plasa ca să pui *în dânsa* cumpărăturile.

Inventarul pronumelor personale de politețe este mai mare, pentru că, regional și popular, se folosesc forme precum *mata, matale, mătăluță, mătălică, tălică*, obținute prin îndepărtarea unor părți din formele standard (*dumneata* > *mata*), ulterior unele fiind derivate cu sufixe diminutivale.

O noutate din *Gramatica limbii române* (2005) este apariția formelor accentuate de pronume reflexiv la persoana I și a II-a, singular și plural. Acestea sunt folosite doar în enunțuri în care se transmite o afectare, dublând pronumele reflexive forme neaccentuate. *Ne* valorizăm *pe noi* prin aceste rezultate. *Pe noi* este în acest context pronume reflexiv, anticipat de cliticul reflexiv *ne*.

Pronumele reflexiv apare și ca un component obligatoriu al unor verbe, fiind în această situație o marcă gramaticală și neavând funcție sintactică: *a se gândi, a se bosumfla, a se teme* etc.

Forma accentuată de acuzativ a pronumelui reflexiv de persoana a III-a devine prin articulare substantiv: Psihologul căuta să înțeleagă *sinele* adânc al copilului.

1 Precizează cazul și funcția sintactică a pronumelor personale scrise colorat în enunțurile de mai jos.

Enunț	Caz	Funcție sintactică	Enunț	Caz	Funcție sintactică
Profesorul **vă** cheamă în clasă.			**Vă** aduce o carte.		
Ne spuneți adevărul?			**Ne** ascultă spusele.		
Îi dau zece **lui**.			Paltonul **lui** e în cuier.		
Cartea-**i** frumoasă am citit-o.			**I**-am cerut o carte.		

2 Analizează pronumele personale din fragmentul dat, indicând și funcția lor sintactică.

„El a crezut imediat că nu vreau, de multe ori apăreau asemenea neînțelegeri între noi, adică eu spuneam sau făceam ceva, el înțelegea că am spus sau am vrut altceva. [...] Era gata să-și ia pălăria și să plece. [...]
L-am oprit imediat, cu amândouă mâinile, i-am spus cu lacrimi în ochi că da [...], dar, pentru numele lui Dumnezeu, să-mi spună odată despre ce-i vorba, să nu mă mai chinuie. Fața ei deosebit de expresivă, cum ți-am spus, arăta acum răvășirea de atunci."

Ioana Pârvulescu – *Inocenții*

3 Menționează ce parte de vorbire sunt cuvintele scrise colorat în propozițiile date.

a. **Nouă** ne-a dăruit o carte. ____________
b. Am cumpărat **nouă** caiete. ____________
c. Rochia mea este **nouă**. ____________

4 Corectează propozițiile de mai jos.

• Profesorului am cerut un sfat. • Mariei o să trimit un e-mail. • Ieri, am întâlnit pe ei în parc. • Toate cărțile am citit. • Am admirat pe olimpicii noștri.

5 Analizează pronumele personale de politețe din enunțurile date, indicând și funcția lor sintactică.

a. Cred că dumneavoastră ați înțeles greșit, fiindcă tatăl meu este dumnealui.
b. Memoria dumneavoastră este impresionantă.
c. Dumitale ți s-a explicat cum să rezolvi exercițiul?
d. Mă gândesc la dumneaei, pentru că i-am împrumutat cartea de la dumneata și nu mi-a returnat-o.
e. Plec la dumnealor.
f. Am sosit după dânsul.
g. Vorbește ca dânșii.

Pronumele reflexiv poate avea funcție sintactică de:
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- atribut pronominal în dativ fără prepoziție (dativ posesiv);
- circumstanțiale de diferite feluri.

ex. 15

6 **Indică funcția sintactică a locuțiunilor pronominale de politețe din exemplele date.**

a. Pe Excelența Voastră vă caută ambasadorul Germaniei. ________

b. A luat vreo hotărâre Înălțimea Voastră? ________

c. Mă gândesc la Alteța Sa cu respect. ________

d. Voi merge la Preafericirea Sa cu acest act. ________

7 **Precizează ce parte de vorbire este cuvântul scris colorat în enunțurile de mai jos.**

a. Ștefan **și**-a spus că a procedat bine. ________

b. El **și** colegii lui merg la film. ________

c. Mama a **și** sosit de la serviciu. ________

8 **Analizează pronumele reflexive din enunțurile date, indicându-le și funcția sintactică.**

a. Alina s-a apropiat de școală și pe stradă și-a întâlnit colegii de clasă.

b. Vă angajați în acest proiect?

c. Te-ai pregătit pentru lucrarea la istorie?

d. Ne-am înșelat în privința seriozității lui.

e. Dan este mereu stăpân pe sine.

f. M-a așezat lângă sine.

g. Și-a făcut tema.

9 **Menționează sensul enunțurilor date în funcție de calitatea de pronume personal sau reflexiv a cliticului.**

- Îmi scriu compunerea.
  - pronume personal ________
  - pronume reflexiv ________
- Mă aud într-o înregistrare.
  - pronume personal ________
  - pronume reflexiv ________
- Îmi privesc tabloul.
  - pronume personal ________
  - pronume reflexiv ________

10 **Analizează pronumele personale și reflexive din textul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.**

„După teza la română de la a VI-a Ω, am adunat caietele subțiri, fără învelitori – ca să nu fie prea grele când le car după mine acasă –, le-am legat cu sfoară și le-am lăsat pe masa din cancelarie. Am văzut-o o clipă pe Irina, ne-am zâmbit, apoi au intrat în grup Gheară, Agripina și Băjenaru, cu cataloagele sub braț și ciudat de binedispuși. Muierea hâtră dăduse și ea teză cu copiii și-și aruncase ochii pe paginile scrise agramat și lăbărțat ale celor dintr-a cincea. «Ia ascultă, dom' profesor! [...] Uite ce-mi scrie Haralambescu [...]. *Împăratul avea o grădină mare și-un măr în fund!*» [...] Tot grupul se tăvălește pe jos de râs."

Mircea Cărtărescu – *Solenoid*

Test flash

1. Subliniază cu o linie pronumele personale și cu două linii pronumele reflexive. 3 p.

a. Mi-am dorit să-i dau cartea mâine. b. M-a întrebat despre voi. c. V-ați propus un proiect la fel de interesant ca proiectul lor.

2. Indică funcția sintactică a pronumelor și a locuțiunilor pronominale de politețe. 3 p.

a. I-am scris Excelenței Sale. b. Mă gândesc la dumnealor. c. Compunerea dumitale este bună.

3. Precizează felul, cazul și funcția sintactică a pronumelor din enunțurile date. 3 p.

a. Mă grăbesc să ajung la ei. b. Vă dăm telefon mâine.

Din oficiu: 1 p.

Pronumele și adjectivul pronominal posesiv

Pronumele posesiv

1 **Ce crezi că arată grupurile de cuvinte scrise colorat în replicile de mai jos?**

– Rucsacul roșu este al Mariei?

– Nu, **al său** este albastru. **Al meu** este roșu.

2 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului pe care îl consideri corect.**

Grupul de cuvinte *al său* înlocuiește:

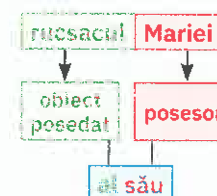
a. obiectul posedat; b. posesorul; c. atât obiectul posedat, cât și posesorul.

3 **Precizează ce se află în fața formelor specifice *său* și *meu*.**

4 **Citește formele de nominativ-acuzativ ale pronumelui posesiv din tabelul de mai jos. Precizează în funcție de ce variază articolul genitival.**

Observ și învăț!

Pronumele posesiv înlocuiește atât numele obiectului posedat, cât și numele posesorului.
Pronumele posesiv înlocuiește un grup de substantive, fiind alcătuit din articol posesiv + forme specifice.

ex. 1, 2, 3

posesor/ obiect posedat		un singur posesor			mai mulți posesori		
		persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a	persoana I	persoana a II-a	persoana a III-a
un singur obiect posedat	masculin	al meu	al tău	al său	al nostru	al vostru	–
	feminin	a mea	a ta	a sa	a noastră	a voastră	–
mai multe obiecte posedate	masculin	ai mei	ai tăi	ai săi	ai noștri	ai voștri	–
	feminin	ale mele	ale tale	ale sale	ale noastre	ale voastre	–

5 **Menționează în funcție de ce își schimbă pronumele posesiv forma specifică.**

6 **Numește cazurile pronumelor posesive scrise colorat în enunțurile de mai jos.**

a. Le-am făcut **alor mei** un cadou. ________

b. Părerea **alor săi** este interesantă. ________

Articolul genitival din componența pronumelui posesiv se modifică în funcție de genul și numărul obiectului posedat.
Pronumele posesiv își schimbă forma după persoana și numărul posesorului.

ex. 4, 5

Funcțiile sintactice ale pronumelui posesiv

7 **Precizează funcția sintactică a pronumelor posesive din enunțurile de mai jos.**

- Prietenii surorii Georgianei au plecat la școală. *Ai noștri* ne-au așteptat ca să mergem împreună.
  ____
- Bicicleta este *a mea*.
  ____
- Mircea s-a gândit mereu *la ai săi*.
  ____

La dativ și genitiv, pronumele posesiv are forme doar pentru mai multe obiecte posedate, articolul genitival având o singură formă, *alor*.

ex. 6

Pronumele posesiv poate îndeplini funcțiile sintactice de:

N • subiect;
• nume predicativ;

Ac • complement direct;
• complement prepozițional;
• circumstanțial de loc;
• circumstanțial de timp;
• circumstanțial de mod;
• circumstanțial de cauză;
• circumstanțial de scop;
• atribut pronominal prepozițional;

D • complement indirect;
• atribut pronominal prepozițional;

G • atribut pronominal genitival;
• atribut pronominal prepozițional.

ex. 7

Când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele posesiv devine **adjectiv pronominal posesiv**.

ex. 8, 9

Adjectivul pronominal posesiv are funcția sintactică de **atribut adjectival**.

ex. 10

• I-am întrebat pe părinții Mihaelei și *pe ai mei* dacă ne lasă în tabără.

____

• M-am așezat *lângă ai mei*.

____

• Am ajuns acasă *după ai mei*.

____

• Mă port *ca ai mei*.

____

• Profesorul m-a certat *pentru ai tăi*.

____

• S-a sacrificat *pentru ai săi*.

____

• Cadoul *de la ai mei* este foarte practic.

____

• Casa *alor săi* este frumoasă.

____

• Le comunic *alor mei* notele luate.

____

• Acțiunea *contra alor tăi* este nejustificată.

____

• Reușita *datorită alor mei* m-a bucurat.

____

Adjectivul pronominal posesiv

8 Ce parte de vorbire determină cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos?

a. Albumul meu este foarte frumos.
b. Cărțile prietenilor mei sunt pe masă.
c. Camera mea este mare.

9 Menționează în funcție de ce categorii gramaticale se modifică forma cuvintelor scrise colorat în enunțurile de la exercițiul precedent.

10 Ce funcție sintactică ar putea avea cuvintele scrise colorat la exercițiul 8?

Dificultăți

Adjectivul pronominal posesiv nu trebuie confundat cu pronumele personal în cazul genitiv: Cartea *lui/ei/lor* este pe masă. În astfel de contexte, întotdeauna *lui*, *ei* și *lor* sunt pronume personale cu funcția sintactică de atribut pronominal genitival, spre deosebire de contextul în care apare adjectivul pronominal posesiv cu funcția sintactică de atribut adjectival: Cartea *sa* este pe masă.

O greșeală de ortografie frecventă se produce la scrierea formelor de masculin, plural, persoana I și a II-a, care se scriu cu un singur *-i* final, nu cu doi: părinții *noștri*, părinții *voștri*.

Locul obișnuit în propoziție al adjectivelor prenominale posesive este după cuvântul determinat, antepunerea acestuia fiind o exprimare învechită, specifică textelor de secol XIX. Cu toate acestea, se observă în limba română contemporană o tendință nerecomandabilă de utilizare a adjectivului pronominal posesiv în antepunere: *Ai noștri copii sunt suprasolicitați.*

Atunci când prepozițiile și locuțiunile prepoziționale specializate pentru genitiv stau înaintea unui adjectiv pronominal posesiv, acesta este în cazul acuzativ, nu genitiv: *A acționat contra mea.* Adjectivul pronominal posesiv *mea* se află în acest context în cazul acuzativ.

În limbaj popular, aflat pe lângă substantive desemnând grade de rudenie, adjectivul pronominal posesiv are statut de clitic și se leagă direct de substantivul nearticulat, folosindu-se în scris cratima: *frate-meu, soră-ta, taică-său.* Pot să apară modificări de formă atât la substantiv, cât și la adjectivul pronominal posesiv, ceea ce constituie un argument că cele două părți de vorbire formează o unitate: *mă-sa, tac-su, soră-tii, nor-mii* etc. Aceste forme modificate sunt nerecomandabile în limba literară.

1 Subliniază pronumele posesive din enunțurile de mai jos.

a. N-am riglă. Poți să mi-o dai pe a ta? **b.** Autobuzul lor a sosit, al meu întârzie. **c.** Exercițiile pe care le ai ca temă sunt ușoare, ale mele sunt mai dificile. **d.** Apartamentul pe care îl aveți este spațios, dar al nostru este într-o zonă centrală. **e.** Aceste geci sunt moderne și călduroase. Ale voastre cum sunt?

2 Completează enunțurile date cu pronume posesive potrivite.

a. Mâinile mele sunt calde, pe când ______________ sunt reci.
b. Nu mi-am luat stiloul. Poți să mi-l împrumuți ______________?
c. Câinii noștri stau în curte. Pe ______________ îi lăsați în casă?
d. Ne luați cu mașina voastră până la școală, fiindcă ______________ a rămas în pană.
e. Bogdan, părinții mei sunt colegi de serviciu cu ______________.
f. Ochelarii tăi sunt moderni. Cred că și ______________ trebuie schimbați.

3 Precizează funcția sintactică a pronumelor posesive din enunțurile de mai jos.

a. *Pe ai tăi* i-am întâlnit la țară. ______________
b. Mașina *dinaintea alor săi* este roșie. ______________
c. Câinele s-a îndreptat *spre ai mei.* ______________
d. Mihai a ajuns acasă *înaintea alor săi.* ______________
e. Mă grăbesc *la ai mei.* ______________
f. Cărțile sunt *ale voastre.* ______________
g. Trebuie să ții seama de părerea *altor tăi.* ______________
h. Bunicul a muncit mult *pentru ai săi.* ______________

4 Construiește câte două enunțuri în care pronumele posesive date să aibă funcțiile sintactice indicate.

• ai mei
- atribut pronominal genitival ______________
- atribut pronominal prepozițional ______________

• ai voștri
- atribut pronominal genitival ______________
- atribut pronominal prepozițional ______________

5 Analizează pronumele posesive din enunțurile de mai jos, după modelul dat.

• Tu mergi la rudele tale, noi mergem la ale noastre. • Compunerea lui Alexandru este frumoasă. A mea este prea lirică. • Locul acesta este al tău. • I-am văzut pe ai tăi pe stradă. • Mi-e frică de câini, dar de ai voștri nu mă tem. • M-am așezat lângă ai noștri. • Dorința alor mei este să am note bune.

„la ale noastre" – pronume posesiv, mai mulți posesori (persoana I), mai multe obiecte posedate (genul feminin, numărul plural), cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă „la", funcția sintactică de circumstanțial de loc

6 **Menționează ce parte de vorbire sunt cuvintele scrise italic.**
a. Laptopul *său* este nou. ______
b. Dorința *ei* a fost să aibă un ecran mare. ______
c. L-a arătat colegilor *săi*. ______
d. Ei au admirat înfățișarea *lui*. ______

7 **Completează enunțurile de mai jos cu adjectivele pronominale posesive potrivite.**
a. Îmi place culoarea bluzei ______. **b.** Vorbind cu el, am constatat că părerea ______ despre această poezie este interesantă. **c.** Cărțile ______ sunt ușor de identificat, pentru că ne-am semnat pe prima pagină. **d.** Hainele ______ le-am pus în șifonier, fiindcă le-ai lăsat în dezordine prin cameră.

8 **Adjectivele pronominale posesive nu exprimă totdeauna posesia. Transformă expresiile de mai jos, după modelul dat, folosind un adjectiv pronominal posesiv.**
- satul în care locuiesc → satul *meu*.
- țara în care trăiesc ______
- itinerarul pe care îl urmăm ______
- problema pe care o aveți de rezolvat ______

9 **Analizează adjectivele pronominale posesive din reclama dată, după modelul de mai jos.**

„ta" – adjectiv pronominal posesiv, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „excursia" (feminin, singular, acuzativ), un singur obiect posedat, un singur posesor (persoana a II-a), funcția sintactică de atribut adjectival

10 **Analizează pronumele și adjectivele pronominale posesive din versurile de mai jos, indicând și funcția sintactică a acestora.**

„Sufletul tău funcționează cu lemne,
Iar al meu cu electricitate.

Dragostea ta umple cerul de fum,
A mea e din flăcări curate."

Marin Sorescu – *Poveste*

Test flash

1. **Subliniază cu o linie pronumele posesive și cu două linii adjectivele prenominale posesive.** 3 p.
Colegul meu are ghiozdanul în bancă. Ale voastre unde sunt puse, că vreau să-l pun și pe al meu bine?
2. **Încercuiește forma corectă.** 3 p.
El *sa/s-a* dus la școală. • Mama *sa/s-a* îl cheamă în casă. • Vecinii *voștrii/voștri* sunt harnici.
3. **Menționează cazul pronumelor posesive.** 3 p.
I-am întâlnit pe ai tăi pe stradă. • Ai mei sunt foarte blânzi. • Le-am spus alor noștri că vom câștiga meciul.

Din oficiu: 1 p.

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

Pronumele demonstrativ

1 **Grupează, în tabelul dat, cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos.**
a. Îmi plac toate penarele, dar îl iau pe **acesta**, nu pe **acela** din vitrină, deși pare să fie **același**. **b.** **Celălalt** are o culoare mai vie, însă îl cumpărăm pe **ăsta**, dacă așa vrei. **c.** Desenul **aceluia** îmi displace, iar **celelalte** au culori neplăcute.

Cuvinte care arată			
apropierea	depărtarea	identitatea	diferențierea

2 **Citește formele pronumelui demonstrativ din tabelele de mai jos. Care crezi că sunt forme de limbă vorbită?**

Pronumele demonstrativ de apropiere

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N.-Ac.	acesta, ăsta	aceștia, ăștia	aceasta, asta	acestea, astea
D.-G.	acestuia, ăstuia	acestora, ăstora	acesteia, ăsteia	acestora, ăstora

Pronumele demonstrativ de depărtare

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N.-Ac.	acela, ăla	aceia, ăia	aceea, aia	acelea, alea
D.-G.	aceluia, ăluia	acelora, ălora	aceleia, ăleia	acelora, ălora

Pronumele demonstrativ de identitate

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N.-Ac.	același	aceiași	aceeași	aceleași
D.-G.	aceluiași	acelorași	aceleiași	acelorași

Pronumele demonstrativ de diferențiere

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N.-Ac.	celălalt	ceilalți	cealaltă	celelalte
D.-G.	celuilalt	celorlalți	celeilalte	celorlalte

Observ și învăț!

Pronumele demonstrativ înlocuiește numele unui obiect, arătând apropierea, depărtarea, identitatea și diferențierea față de alt obiect.
Pronumele demonstrativ nu are categoria persoanei.
ex. 1

Pronumele demonstrativ are forme specializate pentru scris (*acesta*) și pentru oral (*ăsta*), ambele fiind acceptate în limba standard.
ex. 2

Pronumele demonstrativ de diferențiere are în limba vorbită actuală o serie de forme considerate neliterare, unele arătând apropierea (*ăstălalt*), iar altele, depărtarea (*ălălalt*). Aceste forme exprimă în limba vorbită opoziția care în trecut exista inclusiv în limba literară, din care au dispărut unele pronume demonstrative care arătau apropierea (*cestălalt*, *ceștilalți*, *ceastălaltă*, *cestelalte*).

ex. 3, 4

Cel, *cea*, *cei*, *cele* sunt un tip special de pronume demonstrative (numite semiindependente), care au o formă scurtă, atunci când sunt determinate de un atribut (*cea* veselă, *cel* de lemn, *cei* de acolo) sau de o propoziție secundară (Cel[1]/ care te caută[2]/ este un prieten din copilărie.[1]/).

ex. 5

Pronumele demonstrativ poate îndeplini funcție sintactică de:

N • subiect;
• nume predicativ;
Ac • complement direct;
• nume predicativ;
• complement prepozițional;
• circumstanțial de loc;
• circumstanțial de timp;
• circumstanțial de mod;
• circumstanțial de cauză;
• circumstanțial de scop;
• atribut pronominal prepozițional;
D • complement indirect;
• atribut pronominal prepozițional;
G • atribut pronominal genitival;
• atribut pronominal prepozițional.

ex. 6

3 **Ce arată în varianta neliterară a limbii pronumele demonstrative scrise colorat în enunțurile date?**

a. Îl vreau pe **ăstălalt**, fiindcă **ălălalt** este prea neîncăpător.
b. **Astelalte** sunt mai rezistente.

4 **Citește formele pronumelui demonstrativ de diferențiere folosit astăzi în limba vorbită și considerate neliterare.**

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N.-Ac.	ăstălalt ălălalt	ăștilalți ăilalți	astălaltă ailaltă	astelalte alelalte
D.-G.	ăstuilalt ăluilalt	ăstorlalți ălorlalți	ăsteilalte ăleilalte	ăstorlalte ălorlalte

5 **Înlocuiește cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos cu o altă formă a lor. Ce parte de vorbire sunt?**

a. **Cea** blondă este sora mea. b. **Cel** de lângă ea este colegul ei de bancă. c. **Cei** înalți fac parte din echipa de baschet a școlii. d. **Cele** care așteaptă pe hol sunt eleve într-o altă clasă.

Funcțiile sintactice ale pronumelui demonstrativ

6 **Precizează funcția sintactică a pronumelor demonstrative din enunțurile de mai jos.**

• Ceilalți au plecat la spectacol. • Bunicul a rămas același. • Pe acestea le-am cunoscut în tabără. • M-am împrietenit cu aceștia. • Florile sunt de la acelea. • Cadoul de la ceilalți m-a surprins. • De la aceștia până la blocul meu merg mult. • Am sosit la școală după celelalte din grup. • Dan muncește ca acesta. • Am câștigat concursul datorită acestora. • Vrea să-și ia o casă și muncește pentru asta. • Nu i-am răspuns aceluia. • Succesul datorită acestuia a fost mare. • Sârguința acestuia este mare. • Lupta contra acestora este absurdă.

Adjectivul pronominal demonstrativ

7 **Ce parte de vorbire determină cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos?**

a. **Acest** pix este preferatul meu. ____________
b. Copilul **acela** construiește un planor. ____________
c. **Celelalte** caiete le-am lăsat acasă. ____________

8 **Menționează în funcție de ce categorii gramaticale se modifică forma cuvintelor scrise colorat în enunțurile de la exercițiul precedent.**

9 **Ce funcție sintactică ar putea avea cuvintele scrise colorat la exercițiul 7?**

10 **Explică diferența de formă a adjectivelor pronominale demonstrative de apropiere și de depărtare în raport cu locul pe care îl ocupă față de substantivul determinat.**

a. Acest băiat este harnic. b. Băiatul acesta este cuminte.
c. Acea fată este blondă. d. Fata aceasta este brunetă.

11 **Precizează ce parte de vorbire și ce funcție sintactică au cuvintele scrise colorat în versurile de mai jos.**

„Pe **cel** deal, pe **cea** costină
Este-o creangă și-o cetină."

Folclor

Dificultăți

Pe lângă formele literare ale pronumelor demonstrative, există și forme regionale: *aista (ista)*, *aiasta*, *aistălalt (istălalt)*, *aiastălaltă*.

Forma de feminin *asta* apare frecvent în limba vorbită standard fără să facă referire la persoane, având o valoare neutră: N-am știut nimic despre *asta*! Când acest pronume se referă la persoane, în limba vorbită este simțit ca depreciativ: Nu discut cu *asta*! *Astea* sunt cărți?!

Trebuie făcută o diferențiere între articolul demonstrativ și pronumele demonstrativ cu formă scurtă (semiindependent). *Cel*, *cea*, *cei*, *cele* sunt articole demonstrative când:

a. leagă un substantiv articulat de un adjectiv postpus; lacul *cel* albastru, copila *cea* blondă;

b. formează un substantiv propriu compus; Ștefan *cel* Mare, Mircea *cel* Bătrân;

c. înaintea unui numeral; *cele* două fete, *cel* de-al treilea;

d. când ajută la formarea superlativului relativ al adjectivelor și al adverbelor; *cel* mai deștept, *cea* mai cuminte, *cel* mai bine.

Exersez

1 **Subliniază pronumele demonstrative din enunțurile de mai jos, precizând felul acestora, cazul și funcția lor sintactică.**

• Acestea sunt prietenele mele, nu ale Danei. • Pe ceilalți nu-i cunoști încă. • Întrebarea acestora este surprinzătoare. • Acelora profesorul nu le-a dat de scris. • Florile albe sunt de la celelalte. • Casa bunicilor este aceeași pe care o știi. • Ana s-a năpustit asupra acestuia. • Merg la aceia, fiindcă m-au invitat. • Desenele acestuia sunt mereu amuzante. • Cântă ca aceasta, nu cu o terță mai sus!

2 **Subliniază forma corectă a pronumelor și a adjectivelor pronominale din enunțurile date.**

a. Fata *aceia/aceea* și-a luat un penar. b. Vreau *celălant/celălalt* calculator. c. Am discutat cu elevii clasei a VII-a să meargă toți la teatru, dar au venit *aceiași/aceiaș* care au fost și rândul trecut. d. Am cumpărat *aceiași/aceeași* carte și pentru colegul meu. e. I-am explicat băiatului *aceluia/acela* cum să rezolve problema. f. Mirosul cozonacilor *acestora/aceștia* este îmbătător. g. Pantofii fetei *aceasta/acesteia* sunt cu toc jos. h. Le-am spus copiilor *aceștia/acestora* să învețe.

Când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele demonstrativ devine **adjectiv pronominal demonstrativ**.

ex. 7,8

Adjectivul pronominal demonstrativ are funcția sintactică de **atribut adjectival**.

ex. 9

În general, adjectivele pronominale demonstrative de apropiere și de depărtare plasate după substantivul determinat au o formă cu -*a* final (copilul *acesta*), dar plasate înaintea substantivului au o formă fără *a* (*acest* băiat.).

ex. 10

În limbaj popular, apar, destul de rar, forme scurte ale adjectivului pronominal demonstrativ: *cel*, *cea*, *cei*, *cele*.

ex. 11

3 **Scrie în spațiile libere adjective pronominale demonstrative de identitate.**

__________ prieten a venit la mine. Am luat __________ bicicletă verde din magazie. Am mers în __________ locuri unde ne plimbam anul trecut. Am găsit __________ pistă de biciclete, am întâlnit __________ copii și ne-a bucurat frumusețea __________ jocuri.

4 **Menționează funcția sintactică a cuvintelor scrise italic în enunțurile date.**

- Rucsacul *acesteia* este roz. __________
- Darul *de la aceasta* este frumos. __________
- Copila *aceasta* este tare timidă. __________
- Răspunsul *celuilalt* m-a impresionat. __________
- Cartea *de la celălalt* a fost mai bună. __________
- Vreau *celălalt* volum de poezii. __________

5 **Precizează ce parte de vorbire sunt cuvintele scrise italic în exemplele date.**

a. Nu vreau stiloul acela, dați-mi-l *pe cel* din stânga. __________
b. *Cel* ce a greșit o dată a învățat să fie mai prudent. __________
c. Ceasul *cel* mare este al tatei. __________
d. M-a ajutat *cel* mai bun prieten. __________
e. *Cele* trei fete au câștigat concursul. __________
f. *Cea* harnică este premiantă. __________

6 **Analizează pronumele și adjectivele pronominale demonstrative din textele de mai jos, după modelele date.**

a. „Nu știu exact la ce te referi, dar mă bucur din suflet să aud toate astea, a rostit tata după o lungă, foarte lungă pauză. [...] Pentru că știm că-ți dorești asta de atâta timp [...], de ziua ta... [...] ți-am luat... un cățel!“

Alex Moldovan – *Vasilache*

„astea“ – pronume demonstrativ de apropiere, genul feminin sau neutru, numărul plural, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct

b. „Purtăm în noi aceeași fragedă sfială,
Aceleași întuneric în priviri
În gând ne doare-aceeași îndoială
Și sufletul ni-i greu de amintiri.“

Otilia Cazimir – *Strofe în amurg*

„aceeași“ – adjectiv pronominal de identitate, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „sfială“ (feminin, singular, acuzativ), funcția sintactică de atribut adjectival

c. „Aceasta este o hartă a patriei în relief. [...] Originalitatea acesteia constă în faptul că, iată, printr-un sistem de comenzi – simple comutatoare – ea poate înfățișa întreaga rețea de transporturi din țara noastră.“

Mircea Sântimbreanu – *Secretul*

Test flash

1. **Subliniază pronumele demonstrative, indicând felul acestora.** 3 p.
   a. Aceia au plecat în excursie și ceilalți au rămas acasă. **b.** Cele două cărți nu erau aceleași.
2. **Menționează funcția sintactică a pronumelor demonstrative din enunțurile date.** 3 p.
   a. Casa mătușii mele este aceeași de când o știu. **b.** I-am întâlnit în parc pe ceilalți. **c.** Mă gândesc la aceia.
3. **Precizează felul adjectivelor pronominale demonstrative.** 3 p.
   a. Aceia s-au mirat când le-am spus că am aceiași prieteni de trei ani. **b.** Aceștia au rămas și ceilalți elevi au plecat. **c.** Această fată este prietena mea, nu aceea.

Din oficiu: 1 p.

Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

Pronumele nehotărât

1 **Înlocuiește cu substantive cuvintele scrise colorat în textul de mai jos.**

Vremea s-a încălzit. **Unii** au ieșit la plimbare cu bicicleta, cu trotineta sau cu mașina. Să nu uităm că **toți** încep ca pietoni. **Fiecare** dintre participanții la trafic trebuie să respecte regulile de circulație. Astfel, **oricine** poate să contribuie la siguranța pe drumurile publice.

2 **Ți se par suficient de clare informațiile date de cuvintele scrise colorat? Justifică-ți răspunsul.**

3 **Precizează care dintre cuvintele scrise colorat la exercițiul 1 sunt compuse.**

4 **Găsește un sinonim pentru grupurile de cuvinte scrise colorat în enunțurile date.**

a. A întâlnit **pe cine știe cine** și a întârziat la cină.
b. A cumpărat **te miri ce**.
c. Pe tata l-a ajutat **nu știu cine**.

Funcțiile sintactice ale pronumelui nehotărât

5 **Precizează funcția sintactică a pronumelor nehotărâte din enunțurile de mai jos.**

- Fiecare a învățat bine. __________
- Mergând la psiholog, Tudor a devenit altul. __________
- Dan i-a ajutat pe mulți. __________
- Am vorbit cu altcineva despre trotineta electrică. __________
- Le-am spus tuturor să-și respecte partenerii de trafic. __________
- Cadoul este de la cineva drag mie. __________
- Sfaturile de la oricare au fost bune. __________
- Acțiunile contra câtorva nu s-au justificat. __________
- Mă îndrept către cineva. __________
- Am pus paharul în fața altcuiva. __________
- Am sosit după altcineva. __________
- Ana se poartă ca oricare. __________
- M-a pedepsit pentru altul. __________
- Angajase un avocat pentru ceva precis. __________
- Ai ascultat părerea vreunuia? __________
- Lupta contra oricui era obositoare. __________

Adjectivul pronominal nehotărât

6 **Ce parte de vorbire determină cuvintele scrise colorat în enunțurile din pagina următoare?**

Observ și învăț!

Pronumele nehotărât înlocuiește un substantiv fără să dea informații precise asupra obiectului denumit de substantivul pe care îl înlocuiește. Pronumele nehotărât nu are categoria persoanei. ex. 1, 2

După alcătuire, pronumele nehotărâte sunt:
- **simple:** *unul, altul, atât, tot, mult, puțin, cutare;*
- **compuse:** *fiecare, oricine, oricare, orice, oricât, cineva, ceva, careva, câtva, altcineva, altceva, altcareva, oarecine, oarecare, vreunul.* ex. 3

Locuțiunea pronominală nehotărâtă este grupul unitar de cuvinte care este sinonim cu un pronume nehotărât. De exemplu: *cine știe ce, nu știu care, te miri cine* etc. ex. 4

Pronumele nehotărât poate îndeplini funcțiile sintactice de:
- N • subiect;
  • nume predicativ;
- Ac • complement direct;
  • nume predicativ;
  • complement prepozițional;
  • circumstanțial de loc;
  • circumstanțial de timp;
  • circumstanțial de mod;
  • circumstanțial de cauză;
  • circumstanțial de scop;
  • atribut pronominal prepozițional;
- D • complement indirect
- G • atribut pronominal genitival;
  • atribut pronominal prepozițional.

Când este subiect, pronumele *fiecare* impune verbului predicat acordul la singular. ex. 5

Când determină un substantiv și se acordă cu acesta în gen, număr și caz, pronumele nehotărât devine **adjectiv pronominal nehotărât.**

ex. 6

Adjectivul pronominal nehotărât are funcția sintactică de **atribut adjectival.**

ex. 7

Există cuvinte care sunt doar adjective pronominale nehotărâte: *anume, anumit, niscaiva, niște, alde.*

ex. 8

a. Am văzut **atâtea** flori în parc. **b.** Am discutat cu **altă** colegă de clasă, nu cu Ana. **c.** A băut **puțină** apă. **d.** Am întâlnit **mulți** prieteni în fața blocului.

7 **Ce funcție sintactică ar putea avea cuvintele scrise colorat la exercițiul precedent?**

8 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect. În enunțurile de mai jos, cuvintele scrise colorat sunt:**

a. adjective propriu-zise; **b.** adjective pronominale nehotărâte; **c.** articole nehotărâte.

• Ne vom întâlni cu un **anume** coleg. • Mi-am cumpărat o **anumită** carte. • Ai luat **niscaiva** smântână? • Am pus pe masă **niște** unt. • Am mers la piață cu **alde** tata.

Dificultăți

La inventarul pronumelor nehotărâte, se adaugă și forme populare sau învechite, precum: *orișicine, orișice, fieștecare, fiecine* etc.

Niște este adjectiv pronominal nehotărât când se combină cu substantive masive, singularia tantum (*niște* zahăr) sau pluralia tantum (*niște* câlți).

Adjectivele pronominale corespunzătoare pronumelor nehotărâte *unul* și *una* sunt *un* și *o*: *Un* băiat se joacă și altul învață. *O* fată citește și alta desenează. Acestea se deosebesc de articolele nehotărâte, pentru că apar în contexte alături de un pronume nehotărât sau demonstrativ (*O* fată învață, *cealaltă* scrie.).

Pronumelor nehotărâte *vreunul, vreuna* le corespund adjectivele pronominale *vreun* și *vreo*.

Un element de noutate adus de *Gramatica de bază a limbii române* este includerea în rândul pronumelor nehotărâte a cuvintelor *amândoi, ambii, tustrei, câteșidoi.*

Locuțiunile pronominale nehotărâte pot deveni locuțiuni adjectivale când determină un substantiv: Într-un *nu știu care* sat, într-o *nu știu care* țară, trăia o fetiță ciudată.

Exersez

1 **Subliniază pronumele nehotărâte din enunțurile de mai jos.**

a. Antrenorul ne-a spus că oricare dintre noi poate juca fotbal.
b. Cerul se acoperise de nori și mulți se deplasau cu viteză.
c. Ploaia puternică i-a speriat pe unii, dar i-a bucurat pe alții.
d. Am fost de acord cu părerea altcuiva.
e. Cadoul este de la cineva pe care nu-l cunoști.
f. M-am gândit la toți când am făcut subiectul pentru test.
g. Sper să nu lipsească vreunul de la ședința cercului de lectură.
h. Am pregătit ceva dulce pentru cină.

2 **Menționează, prin bifare, felul cuvintelor scrise italic în enunțurile date.**

	Pronume nehotărât	Adjectiv pronominal nehotărât
• Mi-a spus *cineva* că o duci bine.	☐	☐
• I-ai mărturisit *vreunuia* adevărul?	☐	☐
• I-am dat *altui* prieten CD-ul.	☐	☐
• Nu știu *câți* elevi au mers la muzeu.	☐	☐
• *Mulți* n-au înțeles semnificația textului.	☐	☐
• Ascultă sfaturile *oricărui* profesor.	☐	☐
• Desenul *fiecărui* copil era frumos.	☐	☐
• I-a ajutat *pe atâția* și nimeni nu-l vizitează!	☐	☐

3 **Precizează valoarea morfologică a cuvintelor scrise colorat în propozițiile de mai jos.**

• Pe alee trece **un** om grăbit. __________ • Pe alee trece **un** om și în fața blocului s-a oprit alt **om.** __________ • Pe alee trece **un** om și în fața blocului s-au oprit doi oameni. __________ • Știi **vreo** cofetărie prin apropiere? __________ • Au venit la bibliotecă **vreo** șapte copii. __________ • Am mâncat doar **atât** din ciocolata amăruie. __________ • Mirela a mers **atât.** __________ • Am mâncat **niște** brânză. __________ • M-am întâlnit cu **niște** prieteni. __________ • **Toți** au venit la spectacol. __________ • **Toți** copiii au scris tema. __________ • I-am explicat, dar **tot** n-a înțeles. __________ • **Totul** pare simplu. __________ • Am citit **multe.** __________ • Am **multe** prietene. __________ • Am muncit **mult.** __________

4 **Subliniază locuțiunile pronominale nehotărâte din enunțurile date.**

a. A trecut pe la Mihai nu se știe cine. **b.** S-a întâlnit pe stradă cu te miri care și au plecat în parc. **c.** A aflat la curs câte și mai câte. **d.** Au participat la cros care mai de care. **e.** N-a scris în compunere cine știe ce. **f.** Și-a amintit nu știu care dintre poeziile învățate.

5 **Corectează enunțurile de mai jos.**

• Fiecare dintre colegii mei au citit operele clasicilor. • Orice ființă să nu-i fie teamă de viitor. • Am împrumutat cartea unei altei fetițe. • Ai întâlnit vre-un coleg? • Orcine poate reuși.

6 **Analizează, după modelele date, pronumele și adjectivele pronominale nehotărâte.**

a. „Și, dintr-odată, prin deschizăturile rotunde ale podului trecu ceva neobișnuit, o lumină dată de vis. [...] Cineva scăpără, o iască se aprinse. [...] Unii căscau ochii îngroziți, unii erau cu gurile căscate și cu ochii închiși, unii erau lungiți, alții zgârciți, cu genunchii la gură. Numai unul trăia și sta plin de spaimă în roata flăcărilor. “

Mihail Sadoveanu – *Moara părăsită*

„ceva“ – pronume nehotărât, cazul nominativ, funcția sintactică de subiect

b. „Câinele era rănit, probabil fusese lovit de vreo mașină sau de vreun om. Era foarte trist, așa cum sunt toți câinii părăsiți. Aștepta ceva milă de la orice trecător.“

După Silvia Kerim – *Dincolo de iarnă*

„vreo“ – adjectiv pronominal nehotărât, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „mașină“ (feminin, singular, acuzativ), funcția sintactică de atribut adjectival

Test flash

1. Subliniază cu o linie pronumele nehotărâte și cu două linii adjectivele pronominale nehotărâte. **3 p.**

a. Fiecare copil a rezolvat altceva. **b.** Toți elevii au citit puține povestiri. **c.** Oricine poate învăța multe.

2. Precizează funcția sintactică a pronumelor nehotărâte. **3 p.**

Cineva i-a ajutat pe toți să meargă în excursie. Mulțumirile oricăruia l-au bucurat.

3. Menționează valoarea morfologică a cuvintelor scrise italic. **3 p.**

a. Am mâncat *mult.* **b.** Am băut *mult* lapte. **c.** Îmi doresc *mult* un penar nou.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 7

Pronumele și adjectivul pronominal interogativ

Observ și învăț!

Pronumele interogativ ține locul substantivului așteptat ca răspuns la o întrebare. Apare în propoziții interogative parțiale, care cer identificarea unui component al enunțului. Nu are categoria gramaticală a persoanei.

ex. 1, 2

Pronumele interogative sunt: *care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte.*

ex. 3

Locul pronumelor interogative este la început de propoziție.

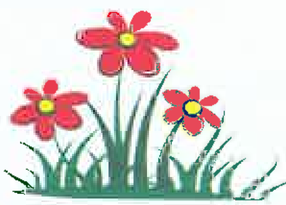
ex. 4

Pronumele interogativ poate îndeplini funcție sintactică de:
N • subiect;
• nume predicativ;
Ac • complement direct;
• complement prepozițional;
• nume predicativ;
• circumstanțial de loc;
• circumstanțial de timp;
• circumstanțial de mod.
D • complement indirect;
G • atribut pronominal genitival.

ex. 5

Când determină un substantiv și se acordă cu acesta în gen, număr și caz, pronumele interogativ devine **adjectiv pronominal interogativ**. Funcția sintactică a adjectivului pronominal interogativ este de **atribut adjectival**.

ex. 6, 7

Pronumele interogativ

1 **Precizează ce fel de enunțuri sunt, după scopul comunicării, cele în care apar cuvintele scrise colorat.**
— **Cine** a propus acest proiect?
— Dan este propunătorul.
— La **ce** s-a gândit?
— La amenajarea curții școlii.
— A! Interesant! **Care** dintre noi va fi conducătorul echipei din proiect?
— Alexandru.
— **Cui** îi vom încredința aranjamentul florilor?
— Danei, fiindcă e cea mai bună la desen.

2 **Înlocuiește cuvintele scrise colorat cu acelea date ca răspuns la întrebare, ca în modelul dat.**
— **Cine** a propus? — A propus **Ina**.

3 **Subliniază cuvintele care țin locul unor substantive așteptate ca răspuns la întrebările de mai jos.**
a. Care dintre flori îți place mai mult? **b.** Cine a plantat panselele? **c.** Ce ai adus în lădiță? **d.** Cât din cantitatea de flori s-a cumpărat? **e.** Câți au participat la proiect?

4 **Care este locul în propoziție al cuvintelor scrise colorat la exercițiul 1?**

Funcțiile sintactice ale pronumelui interogativ

5 **Indică funcția sintactică a pronumelor interogative din enunțurile de mai jos.**
a. Cine a cumpărat narcisele? ____________
b. Care au fost sponsorii voștri? ____________
c. Pe care l-ai ajutat la udat florile? ____________
d. Cui îi trimiți buchetul de ghiocei? ____________
e. Despre ce ați vorbit? ____________
f. Din ce erau mănușile de grădinărit? ____________
g. Înspre cine merge Maria? ____________
h. După cine a ajuns Victor la acțiune? ____________
i. Precum cine a lucrat Mihai? ____________
j. Al cui strat de flori este mai frumos? ____________

Adjectivul pronominal interogativ

6 **Menționează ce parte de vorbire determină cuvântul scris colorat în replicile de mai jos.**
— **Ce** floare preferi?
— Prefer floarea roșie.

7 **Ce parte de vorbire este cuvântul *roșie* și ce funcție sintactică are în enunțul dat ca răspuns?**

8 **Unde este plasat adjectivul pronominal interogativ față de substantivul determinat? Ce observi în privința prezenței articolului la substantivul determinat?**

Adjectivul pronominal interogativ stă înaintea unui substantiv nearticulat, pe care îl determină.

ex. 8

Dificultăți

Pronumele interogativ *cât* apare pe lângă verbe care pot primi complement direct: *Cât* din totalul sumei a achitat cumpărătorul? (Cumpărătorul a achitat *o parte* din totalul sumei.). De asemenea, poate să apară pe lângă verbe care exprimă durata și cer obligatoriu un circumstanțial: *Cât* a durat vizita bunicii? (Vizita bunicii a durat *săptămâni* bune.).

Când pronumele interogativ *cât* determină verbe care nu pot primi complement direct, acesta devine adverb: *Cât* ai alergat? (Am alergat *mult*.).

Pronumele interogativ *ce* poate să aibă, în funcție de context, și alte valori morfologice. Devine adverb în enunțuri exclamative cu un superlativ absolut mijloc expresiv de exprimare: *Ce* frumos buchet ai! Există și o locuțiune adjectivală specializată pentru interogarea unui atribut, *ce fel de*: *Ce fel de* flori preferi?

Exersez

1 **Subliniază pronumele interogative din enunțurile date, indicându-le funcția sintactică.**
• Cui îi dai florile? ____________
• Pe care dintre buchete îl preferi? ____________
• Ce ai răspuns? ____________
• Câți au venit la conferință? ____________
• La care ai apelat? ____________
• A cui stropitoare este uitată în grădină? ____________
• Către cine se duce Alina? ____________
• Cine este conducătorul grupului? ____________

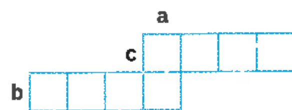
2 **Precizează, prin bifare, felul cuvintelor scrise italic în enunțurile date.**

	Pronume interogative	Adjective pronominale interogative
• *Cine* udă florile?	☐	☐
• *Care* băiat a săpat rondurile?	☐	☐
• Spre *ce* parte a grădinii merge Dan?	☐	☐
• *Cărui* elev i-ai dat grebla?	☐	☐
• *La ce* te uiți?	☐	☐
• *Din ce* material este șapca ta?	☐	☐

3 **Transformă enunțurile de mai jos în propoziții interogative, înlocuind substantivul scris colorat printr-un pronume interogativ, ca în modelul dat.**
• Vreau **o floare**. → **Ce** vrei?
• I-am dat buchetul **mamei**. ____________
• L-am întâlnit la film **pe George**. ____________
• Mă gândesc **la plecare**. ____________
• Îngrijesc grădina **școlii**. ____________
• Discutăm **despre flori**. ____________
• Au participat la întrunire **zece** dintre colegii mei de clasă. ____________

4 **Dezleagă careul de mai jos, găsind în dialogul dat pronumele și adjectivul interogativ cu funcțiile sintactice date.**

— Care a venit târziu?
— Eu.
— Câte întârzieri ai până acum?
— Patru.
— Ce o să spui dacă află părinții tăi?

a. complement direct
b. subiect
c. atribut adjectival

5 **Menționează valoarea morfologică a cuvintelor scrise italic în enunțurile de mai jos.**

a. *Cât* din flori se acoperă cu pământ, când sunt sădite? ______________
b. *Cât* a durat filmul? ______________
c. *Cât* ai mers pe jos în oraș? ______________
d. *Cât* suc ai băut? ______________
e. *Ce* ai cumpărat? ______________
f. *Ce* carte ai citit? ______________
g. *Ce* călduroasă e ziua asta! ______________

6 **Încercuiește forma corectă pentru enunțurile de mai jos.**

a. *Care/Pe care* l-ai întâlnit? **b.** *Părerea cui/A cui părere* ai ascultat-o? **c.** *A cui/A lu' cine* e săpăliga? **d.** *Care a venit/Care* ați venit ieri la școală? **e.** *Ce-s/Ce-i* cu aceste unelte aici?

7 **Analizează pronumele și adjectivele pronominale din textul de mai jos, după modelele date mai jos.**

„— Ce am aflat, madam Panaitopolu?
— Ce veste ai aflat?
— Pietricica de la...
— Cine ți-a spus?
— Nenea Stasache.
— Închipuiește-ți. Am pierdut-o.
Pe când discutau astfel, se aude soneria. D. Mișu intră: e foarte elegant... o fundă la cravată șic, și-n fundă, înfipt un ac cu o pietricică foarte strălucitoare.
— Ce ai la gât?... briliant?
— Da.
— Unde ai găsit-o?
— Ce să găsesc?
— Piatra.
— Care piatră?
— Briliantul, frate.
— Îl am cadou, nene Stasache.
— Da' de cadou!
— Parol!
— De la cine?
— Ce-ți pasă?“

După I.L. Caragiale – *Cadou*

„ce“ – pronume interogativ, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct

„ce“ – adjectiv pronominal interogativ, se acordă în gen, număr și caz cu substativul „veste“ (feminin, singular, acuzativ), funcția sintactică de atribut adjectival.

Test flash

1. Subliniază cu o linie pronumele și cu două linii adjectivele pronominale interogative din enunțurile date. 3 p.
a. Ce ai citit? **b.** Care dintre ei te-a vizitat? **c.** Ce copil a luat zece? **d.** Cine cântă? **e.** Cărui vecin i-ai luat pâine? **f.** Pe care profesor l-ai întrebat?

2. Precizează funcția sintactică a pronumelor interogative. 3 p.
a. Cui i-ai cerut informația? **b.** Pe cine ai observat? **c.** De care te temi?

3. Menționează cazul adjectivelor pronominale interogative. 3 p.
a. Care elev a sosit primul? **b.** Despre ce carte ați vorbit? **c.** Cărui băiat i-ai împrumutat cartea?

Din oficiu: 1 p.

Pronumele și adjectivul pronominal relativ

Pronumele relativ

1 **Indică substantivele pe care le înlocuiesc în textul dat cuvintele scrise colorat.**

Primăvara este anotimpul **care** înveselește natura. Soarele, **ale cărui** raze încălzesc pământul, readuce la viață toate plantele. Florile își trimit mirosurile îmbătătoare **cui** le admiră. Caisul **pe care** l-am plantat anul trecut a înflorit. **Cine** îi privește explozia de roz simte măreția naturii.

2 **Înlocuiește cuvintele scrise colorat cu substantivele identificate la exercițiul 1, precizând funcția sintactică pe care acestea o au în propozițiile astfel obținute.**

3 **Ce fel de propoziții introduc la exercițiul 1 cuvintele scrise colorat: principale sau secundare?**

4 **Încercuiește cuvintele care fac legătura în frazele date între propozițiile subordonate și propozițiile de care depind.**

a. Grădinăritul este activitatea care mă relaxează. **b.** Cine are grijă de flori iubește natura. **c.** Studiile ce le-am citit m-au ajutat la cultivarea diferitelor flori. **d.** Am dorit pomi în grădină și câți am plantat s-au prins. **e.** Tot ceea ce contează este rodul pomilor.

5 **Explică formarea pronumelui relativ scris colorat în fraza de mai jos.**

Ceea ce mă încântă primăvara este diversitatea culorilor.

____

____

6 **Desparte frazele de mai jos în propoziții:**

a. Cel ce m-a ajutat este colegul meu de bancă. **b.** Cei ce au participat la acțiune sunt sportivi de performanță. **c.** Cele ce îngrijesc grădina iubesc florile.

7 **Desparte fraza de mai jos în propoziții. Care este cuvântul de legătură?**

Omul de-l vezi ne-a adus flori pentru grădină.

8 **Menționează cu ce substantive se acordă articolul genitival și pronumele relativ din fraza de mai jos.**

Grădina [1]/ ai **cărei** pomi au crescut înalți [2]/ este mare. [1]/

Funcțiile sintactice ale pronumelui relativ

9 **Precizează funcțiile sintactice ale pronumelor relative din frazele de mai jos.**

a. Narcisele [1]/ *care* au înflorit [2]/ sunt albe. [1]/ ______________
b. Nu m-a surprins [1]/ *ce* a ajuns Nicoleta. [2]/ ______________

Observ și învăț!

Pronumele relativ are rolul de a face legătura în frază între o propoziție secundară și propoziția de care depinde (regenta ei). Nu are categoria gramaticală a persoanei.

ex. 1, 2, 3

Pronumele relative sunt omonime cu pronumele interogative: *care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte.*

ex. 4

Există și un pronume relativ compus, *ceea ce.*

ex. 5

Grupurile *cel ce, cei ce, cele ce* sunt analizabile, fiind alcătuite dintr-un pronume demonstrativ (semiindependent) și pronumele relativ *ce* (care poate fi înlocuit cu pronumele relativ *care*): *Cel* [1]/ *ce* vine [2]/ este colegul meu. [1]/

ex. 6

Popular, există și pronumele relativ invariabil *de.*

ex. 7

În cazul genitiv, pronumele relativ se acordă în gen și număr cu substantivul pe care îl înlocuiește, iar articolul genitival se acordă în gen și număr cu substantivul determinat de pronumele relativ cu funcție sintactică de atribut:

Elevul a cărui carte este pe bancă învață.

ex. 8

Pronumele relativ îndeplinește funcție sintactică în propoziția pe care o introduce, putând fi:
N • subiect;
• nume predicativ;
Ac • complement direct;
• complement prepozițional;
• circumstanțial de loc;
• circumstanțial de timp;
• circumstanțial de mod;
• circumstanțial de cauză;
• circumstanțial de scop;
D • complement indirect;
G • atribut pronominal genitival;
• circumstanțial de loc.

ex. 9

Când determină un substantiv nearticulat înaintea căruia stă și se acordă cu acesta în gen, număr și caz, pronumele relativ devine **adjectiv pronominal relativ**.

ex. 10, 11

Adjectivul pronominal relativ are funcția sintactică de **atribut adjectival**.

ex. 12

c. Lalelele galbene 1/ *pe care* le vezi 2/ le-a adus Mihai. 1/ __________ **d.** Îngrășământul 1/ *la care* mă gândesc 2/ îl voi aduce mâine. 1/ __________ **e.** Trandafirul 1/ *spre care* te îndrepți 2/ este roșu. 1/ __________ **f.** Ora 1/ *după care* va sosi 2/ este zece. 1/ __________ **g.** Felul 1/ *în care* a plantat florile 2/ este surprinzător. 1/ __________ **h.** Cauza 1/ *din care* se află aici 2/ este dragostea de flori. 1/ __________ **i.** Planul 1/ *pentru care* s-a documentat 2/ este foarte interesant. 1/ __________ **j.** Persoana 1/ *căreia* i-am prezentat proiectul 2/ ne-a lăudat. 1/ __________ **k.** Eleva 1/ *a cărei* părere am ascultat-o 2/ este câștigătoarea olimpiadei de biologie. 1/ __________ **l.** Pomul 1/ *deasupra căruia* stă pasărea 2/ este înalt. 1/ __________

Adjectivul pronominal relativ

10 **Indică partea de vorbire de care depinde cuvântul scris colorat în fraza dată.**

Care copil nu va participa la activitate 1/ nu va merge nici în excursie. 2/

11 **Menționează partea de vorbire prin care poți înlocui cuvântul scris colorat la exercițiul precedent.**

12 **Ce funcție sintactică are cuvântul scris colorat la exercițiul 10?**

Dificultăți

Pronumele nehotărâte compuse cu *cine, care, ce* (*oricine, oricare, orice*) pot îndeplini și ele rolul de a lega o subordonată de propoziția de care depinde, așa cum face pronumele relativ.

Valoarea morfologică a lui *cât* se stabilește contextual. În fraza *Bea suc de portocale cât vrea.*, *cât* este pronume relativ, fiindcă înlocuiește substantivul *tort*. În secvența: *A cumpărat suc de portocale. Bea cât vrea.*, *cât* poate fi interpretat atât ca adverb, cât și ca pronume relativ.

O categorie separată de pronume este constituită de cele relativ-interogative care apar în vorbirea indirectă, depinzând de un verb *dicendi* (de zicere) sau de un verb care exprimă cunoașterea: Mi-a spus *cine* a trecut pe la ei. Nu știa *care* acționase așa. În această lucrare, pentru simplificare, vor fi considerate pronume relative.

Exersez

1 **Încercuiește cu roșu litera corespunzătoare frazelor în care cuvintele scrise italic sunt pronume relative și cu albastru pe cele în care sunt adjective pronominale relative.**

a. Poezia *pe care* am scris-o descrie grădina mea. **b.** *Ce* băiat va descrie mai frumos peisajul va reprezenta școala într-un concurs. **c.** *Câți* elevi vin la cercul de lectură vor primi în dar o carte. **d.** Știu *cine* va merge în excursie. **e.** Am cumpărat revista *de care* mi-ai vorbit. **f.** Am înțeles *câte* semnificații are textul.

2 **Subliniază pronumele relative din frazele date, precizându-le funcția sintactică.**

a. Băiatul către care merg este vărul meu. **b.** Cartea pe care o citesc prezintă îngrijirea florilor. **c.** Floarea care stă pe catedră este galbenă. **d.** Clubul sportiv căruia îi aparțin organizează un cros. **e.** Am cules flori ale căror culori sunt pale. **f.** Raftul deasupra căruia am pus un ghiveci este foarte mare.

3 **Completează enunțurile de mai jos cu pronumele relative potrivite.**

a. Cartea __________ mi-ai vorbit este interesantă. **b.** Pisica __________ am adoptat-o are doi pisoi. **c.** Ina vorbește cu prietenul __________ i-a explicat rezolvarea problemei. **d.** Zarzărul __________ coroană este rotundă pare un glob alb. **e.** Buchetul __________ l-a cumpărat Maria este frumos. **f.** Uneltele __________ culori par șterse s-au învechit.

4 **Indică, prin bifare, felul pronumelui scris italic.**

	Pronume relativ	Pronume nehotărât
• Copila 1/ *care* citește în grădină 2/ este premianta clasei. 1/	☐	☐
• Am găsit înțelegere 1/ *la oricare* am apelat. 2/	☐	☐
• El a oferit ajutor 1/ *oricui* i l-a cerut. 2/	☐	☐
• *Oricine* a dorit 1/ a putut împrumuta cărți de la bibliotecă. 2/	☐	☐
• *Cine* învață 1/ știe. 2/	☐	☐

5 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, încercuind pronumele relative.**

- Cel ce mi-a telefonat este un vechi prieten pe care îl știu de la grădiniță.
- Cei ce te ajută la nevoie sunt prieteni adevărați.
- Cele ce merg cu noi în excursie sunt voleibalistele care au câștigat campionatul județean.

6 **Analizează pronumele și adjectivele pronominale relative din textele date, după model.**

a. „Mama a hotărât să mergem în sat și să găsim o vacă de la care să cumpere lapte pentru mine. [...] În curtea în care am intrat sunt mai mulți țărani care ne salută. Își văd de treburile lor pe care eu n-am de unde să le știu, pentru că la noi, la bloc, nu sunt țărani."

După Adina Popescu – *Unde e laptele de Alimentara?*

b. „Tu nu poți să spui nimic adevărat despre ce am în stomac, nici despre care blocuri sunt urâte, nici despre care vecini vorbesc mult, nici despre ce înfățișare a căpătat tramvaiul sau autobuzul pe care nu o să-l luăm spre liceu, pentru că mergem pe jos prin spatele grădinii botanice, printr-o mahala groaznică, ceea ce ar putea fi considerat un act de curaj în anul lui Dumnezeu 1988."

După Adrian Brez – *Portretul artistului ca tânăr om nou*

„de la care" – pronume relativ, caz acuzativ, precedat de prepoziția compusă „de la", funcția sintactică de complement prepozițional

„care" – adjectiv pronominal relativ, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „blocuri" (neutru, plural, acuzativ), funcția sintactică de atribut adjectival.

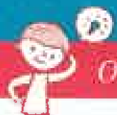
Test flash

1. **Subliniază cu o linie pronumele relative și cu două linii adjectivele pronominale relative.** 3 p.
Alergam spre ce țintă stabiliserăm și pe care Dan o fixase în locul de care ne apropiam.
2. **Construiește o frază în care să existe un adjectiv pronominal. Indică funcția sintactică a acestuia și cazul la care se află.** 3 p.
3. **Desparte fraza dată în propoziții. Precizează cazul și funcția sintactică a pronumelui relativ.** 3 p.
Norocel, care este un câine foarte simpatic, latră vesel la orice prieten vine în vizită.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 7

Pronumele și adjectivul pronominal negativ

Observ și învăț!

Pronumele negativ înlocuiește numele obiectelor prezentate ca inexistente. Pronumele negativ apare numai în enunțuri negative. Nu are categoria gramaticală a persoanei.

Ex. 1, 2

Pronumele negative sunt: *nimeni, nimic, niciunul, niciuna*.

Ex. 3

Există și forme populare, nerecomandabile, ale pronumelui negativ: *nimenea, nimica*.

Ex. 4

Pronumele negativ poate îndeplini funcție sintactică de:

N • subiect;
• nume predicativ;
Ac • complement direct;
• complement prepozițional;
• nume predicativ;
• atribut pronominal prepozițional;
• circumstanțial de loc;
D • complement indirect;
G • atribut pronominal genitival.

Ex. 5

Când sunt subiecte, pronumele *nimeni* și *nimic* fac acordul cu verbul predicat doar la singular, chiar dacă în enunț se poate face referire la mai multe persoane.

Ex. 6

Când determină un substantiv și se acordă cu acesta în gen, număr și caz, pronumele negativ devine **adjectiv pronominal negativ**. Adjectivele pronominale negative sunt doar *niciun* și *nicio*. Adjectivul pronominal negativ are funcție sintactică de **atribut adjectival**.

Ex. 7, 8

Pronumele negativ

1 Ce arată cuvintele scrise colorat în textul de mai jos?

Nimeni nu vorbea, **nimic** nu mișca și toți ascultau cântecul păsării. **Niciunul** nu înțelegea de unde venise sub fereastra lor, dar toți se minunau de trilurile ei.

2 Precizează în ce fel de propoziții, după aspectul predicatului, apar cuvintele scrise colorat la exercițiul 1.

3 Explică formarea pronumelor *niciunul* și *niciuna*.

4 Cărei variante a limbii crezi că îi aparțin formele de pronume negative scrise italic în propozițiile de mai jos?

• Marin n-auzea *nimica*. • Nu-i mai bătuse în poartă *nimenea* de multă vreme.

Funcțiile sintactice ale pronumelui negativ

5 Precizează funcția sintactică a pronumelor negative din enunțurile de mai jos.

a. Nu era nimic interesant în carte. **b.** Câștigătorul concursului nu era niciunul dintre ei. **c.** N-am cumpărat nimic. **d.** N-am vorbit cu nimeni. **e.** Cadoul nu este de la niciuna dintre ele. **f.** Mesajul de la niciunul dintre ei nu transmitea ora de întâlnire. **g.** Nu m-am așezat lângă niciunul. **h.** N-am spus minciuni nimănui. **i.** Apariția nimănui nu a impresionat publicul.

6 Explică acordul verbului predicat cu subiectul exprimat prin pronume negative.

• Nimeni dintre ei n-a mers la olimpiadă.
• Nimic și nimeni nu l-a impresionat.

Adjectivul pronominal negativ

7 Menționează partea de vorbire de care depind cuvintele scrise colorat în enunțurile date.

• Nu m-a vizitat **niciun** coleg. __________
• N-am întâlnit **nicio** colegă de clasă la film. __________

8 Ce crezi că sunt ca parte de vorbire cuvintele scrise colorat la exercițiul precedent? Ce funcție sintactică au?

Dificultăți

Pronumele negative *niciunul, niciuna* și adjectivele pronominale negative *niciun* și *nicio* se scriu legat. Scrierea lor nu trebuie confundată cu situația în care *nici* este conjuncție și se află înaintea altor părți de vorbire. De exemplu: N-a venit la întâlnire *nici* unul, *nici* celălalt. La proces, n-am crezut *nici* o parte, *nici* pe cealaltă. În exemplele date, *nici* este conjuncție urmată de pronume nehotărât sau de adjectiv pronominal nehotărât. După această conjuncție poate să urmeze și un numeral: N-a moștenit *nici* una, *nici* două case. N-a cumpărat *nici* o floare, *nici* două bijuterii. De asemenea, conjuncția *nici* poate să apară înaintea unui articol nehotărât: Băiatul nu era *nici* un coleg de clasă, *nici* fratele meu.

Exersez

1 Subliniază pronumele negative din enunțurile date, menționându-le funcția sintactică.

a. Nimeni nu e profet în țara lui. __________
b. Niciunul nu a tăcut la lecție. __________
c. N-am văzut-o pe niciuna în curtea școlii. __________
d. N-am observat nimic nou la expoziție. __________
e. Nu mi-a plăcut compunerea niciuneia. __________
f. Nu i-am dat niciunuia bomboane. __________
g. Nu mă tem de nimeni. __________
h. Ana nu s-a dus la niciunul. __________
i. Vinovatul de accident nu este niciunul dintre ei. __________
j. Cadoul de la niciunul n-a interesat-o. __________

2 Scrie verbele dintre paranteze la perfect compus, la persoana potrivită.

a. Nimic din roman nu l-(*a impresiona*) __________ .
b. Nimeni dintre ei nu (*a merge*) __________ la mare în concediu.
c. Nimeni și nimic nu (*a dovedi*) __________ adevărul.

3 Analizează, după modelele date, pronumele și adjectivele pronominale negative din textul de mai jos.

„— Nu le dai nimic de mâncare, bunico?
— Azi încă nu! Până dimineață. Acum se culcă și ei, și cloșca.
În curând nu mai piuia niciun pui. Anișoara nu se plânse de nimic, dar era înțepenită toată de cât a stat nemișcată în fundul patului cu căciula cu pui în poală. Dimineața, ciorile au pândit puii, dar le-a gonit. Nu-i vor fura ciorile niciun pui! Seara, bunica întreba:
— N-ai pierdut vreun pui, copilă?
— N-am pierdut niciunul, răspundea cu hotărâre Anișoara.“

După Ion Agârbiceanu – *Popor nou*

„nimic“ – pronume negativ, cazul acuzativ, funcția sintactică de complement direct

„niciun“ – adjectiv pronominal negativ, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „pui“ (masculin, singular, nominativ), funcția sintactică de atribut adjectival

Test flash

1. Subliniază cu o linie pronumele și cu două linii adjectivele pronominale negative. 3 p.
a. N-a ascultat de nimeni și de nimic. **b.** Niciuna nu a câștigat concursul.
c. Nu s-a întâlnit cu niciun băiat și cu nicio fată. **d.** Nu i-a dat niciunuia cartea.

2. Precizează cazul și funcția sintactică a primelor trei pronume negative de la exercițiul 1. 3 p.

3. Corectează enunțurile date. 3 p.
a. Nu-i place niciunul, nici celălalt. **b.** Nici unul n-a mers la concurs.
c. N-am cumpăra nicio carte, nici două pixuri.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 7

Adjectivul pronominal de întărire

Observ și învăț!

Adjectivul pronominal de întărire are rolul de a preciza prin insistență persoana la care se referă, acordându-se în gen, număr și caz cu substantivul sau pronumele determinat.

ex. 1, 2, 3

Astăzi se folosește doar adjectivul pronominal de întărire. În fazele mai vechi ale limbii române, a existat și un pronume de întărire, dispărut din uzul contemporan.

ex. 4, 5

Adjectivul pronominal de întărire are funcția sintactică de **atribut adjectival.**
În limba română contemporană, există tendința de a înlocui adjectivul pronominal de întărire cu semiadverbele *chiar*, *tocmai*, cu adverbul *personal* sau cu adjectivele *singur*, *propriu*.

ex. 6, 7

1 Ce rol au cuvintele scrise colorat în enunțurile date?
a. Brățara asta deosebită a făcut-o Maria **însăși**. **b.** **Însuși** Vlad, cel mai pretențios coleg de clasă, i-a apreciat talentul. **c.** Prietenii ei **înșiși** i-au dus la un târg meșteșugăresc bijuteriile create de ea.

2 Precizează ce părți de vorbire determină cuvintele scrise colorat la exercițiul precedent.

3 În funcție de ce se modifică forma cuvintelor scrise colorat la exercițiul 1? Cu ce parte de vorbire seamănă?

4 Indică prin ce parte de vorbire poate fi înlocuit cuvântul scris colorat în versurile de mai jos.

„Se găsesc și-acum pe râpe bucăți de armuri zdrobite;
Am văzut **înșine** pinteni de rugină putreziți."

Grigore Alexandrescu – *Răsăritul lunei. La Tismana*

5 Citește formele adjectivului pronominal de întărire din tabelul de mai jos. Completează apoi enunțurile date cu formele potrivite.

Persoană	Caz	Singular		Plural	
		masculin	feminin	masculin	feminin
persoana I	N.-Ac.	însumi	însămi	înșine	însene
	D.-G.	însumi	însemi	înșine	însene
persoana a II-a	N.-Ac.	însuți	însăți	înșivă	însevă
	D.-G.	însuți	înseți	înșivă	însevă
persoana a III-a	N.-Ac.	însuși	însăși	înșiși	înseși, însele
	D.-G.	însuși	înseși	înșiși	înseși, însele

• Pe el ________ îl așteptam când ne-am întâlnit. • Ție (feminin) ________ vreau să-ți vorbesc. • Ca bune prietene, voi ________ trebuia să-l ajutați pe Victor. • Ele ________ i-au admirat îndemânarea.

6 Precizează funcția sintactică a adjectivelor de întărire din enunțurile de mai jos.
a. Eu însumi am scris compunerea.
b. Mamei înseși i-au mulțumit pentru dar.

7 Menționează ce parte de vorbire ia locul adjectivului pronominal de întărire în exemplele date.
a. L-am întrebat **chiar** pe el. **b.** Ne-a răspuns la e-mail **tocmai** el. **c.** Eu **personal** i-am dat invitația. **d.** Ea **singură** a scris poezia. **e.** A acționat după **propria** lui conștiință.

Dificultăți

Adjectivul pronominal de întărire poate **să** apară și pe lângă un pronume reflexiv: Se învinovățește *pe sine însuși* pentru ce a făcut.
Un element de noutate din *Gramatica limbii române* editată de Academia Română este neincluderea adjectivelor pronominale (posesive, demonstrative, nehotărâte, interogative, relative, negative și de întărire) în clasa adjectivelor, pentru că singurul element comun cu acestea este fenomenul de acord. Prezența persoanei la adjectivul pronominal de întărire și la adjectivul pronominal posesiv constituie o altă diferență majoră față de adjectivele propriu-zise și participiale. De asemenea, adjectivele pronominale nu sunt niciodată centru de grup sintactic, spre deosebire de adjectivele obișnuite.

Exersez

1 Completează enunțurile de mai jos cu adjectivele pronominale de întărire potrivite.
a. Florin, tu ________ vei conduce ședința cercului de lectură. **b.** Colegele ________ au ajutat-o pe Magda să facă o expoziție de pictură. **c.** Draga mea, pe tine ________ să te superi pentru greșeală! **d.** ________ venirea scriitorului la sesiunea de comunicări a fost o surpriză. **e.** Dorinei ________ i se părea că nu a scris bine compunerea. **f.** Domnilor, fiți ________ promotorii acestei idei!

2 Corectează enunțurile de mai jos.
a. Ele înșiși au mers în excursie. **b.** Tata însăși sosise de la serviciu înaintea mea. **c.** Fetele însăși m-au ajutat. **d.** Cu tine au mers la film ele însuși. **e.** Băieții însuși m-au așteptat în fața școlii. **f.** Cu Anca a venit însuși mama ei. **g.** Feliciei însuși i-am dat flori. **h.** Corina însuși a primit premiul.

3 Analizează adjectivele pronominale din textele de mai jos, după modelul dat.
a. „Însuși împăratul cu sfetnicii lui, văzând **această** mare minune, grozav s-au spăriet!"

Ion Creangă – *Povestea porcului*

„însuși" – adjectiv pronominal de întărire, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „împăratul" (masculin, singular, nominativ), persoana a III-a, funcția sintactică de atribut adjectival

b. „Dacă vrei **să** existe cinste și curățenie, fii tu însuți cinstit și curat."

Nichita Stănescu – *Glose*

c. „Mircea însuși mână-n luptă vitejia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare."

Mihai Eminescu – *Scrisoarea III*

d. „Eu Despot, Domn Moldovei, prin însăși voința țării
Și-ajuns prin mine însumi la culmile puterii."

Vasile Alecsandri – *Despot-Vodă*

Test flash

1. **Completează spațiile libere cu adjective pronominale de întărire potrivite.** 3 p.
a. Băieții ________ au cântat la serbare. **b.** Fetelor ________ li s-au dat premii. **c.** Anca, ție ________ ți-am pus întrebarea.
2. **Corectează enunțurile date.** 3 p.
a. Vlad, tu însăți ai scris textul? **b.** Fetelor, veniți voi înșivă! **c.** Lui înseși i-am spus adevărul.
3. **Menționează genul, cazul și persoana adjectivului pronominal de întărire din enunțul dat.** 3 p.
Omul acesta însuși ne-a ajutat.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 7

Posibilități combinatorii ale pronumelui și ale adjectivului pronominal

Observ și învăț!

Pronumele poate fi **centru** de grup, fiind determinat de:
- atribut adjectival;
- atribut substantival prepozițional;
- atribut substantival genitival;
- atribut pronominal genitival;
- atribut adverbial.

ex. 1, 2

În calitate de **adjunct**, pronumele poate face parte dintr-un **grup nominal**, în care îndeplinește funcțiile sintactice de:
- atribut pronominal prepozițional;
- atribut pronominal genitival;
- atribut în dativ fără prepoziție.

ex. 3, 4

În calitate de **adjunct**, pronumele poate face parte dintr-un **grup verbal**, în care poate îndeplini funcția sintactică de:
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de cauză;
- circumstanțial de scop;
- subiect, aflat în relație de interdependență cu predicatul;
- nume predicativ, aflat în relație ternară cu verbul copulativ și subiectul.

ex. 5, 6

Adjectivele pronominale nu ocupă decât poziția de **adjuncți**, îndeplinind funcția sintactică de atribute adjectivale.

ex. 7

Pronumele centru de grup nominal

1 Încercuiește pronumele centru de grup din enunțurile de mai jos.

a. Tu de lângă cuier, treci la tablă! **b.** Dumnealui de la fereastră a fost neatent. **c.** Oricine de aici poate să-și susțină părerea. **d.** Pe bancă sunt două stilouri, acela al Mariei fiind roșu. **e.** Am cumpărat ceva foarte frumos. **f.** Niciunul dintre ei n-a știut răspunsul. **g.** Care dintre băieți a plecat? **h.** Știu care dintre ei a luat zece. **i.** Toți ai lui mi-au dat dreptate.

2 Precizează ce părți de propoziție determină pronumele centru de grup de la exercițiul precedent.

Pronumele adjunct

3 Menționează funcția sintactică a pronumelor.

a. Vestea de la el m-a bucurat foarte mult.
b. Are o bună părere despre aceștia.
c. Atenția tuturor s-a îndreptat spre George.
d. Și-a spălat bluza.

4 În ce fel de grup sintactic apar pronumele de la exercițiul precedent? Ce calitate au în acest grup?

5 Subliniază pronumele adjuncți ai unor verbe din enunțurile de mai jos.

a. Vlad nu știe nimic. **b.** Băiatul pe care l-am întâlnit în parc este colegul de clasă al surorii mele. **c.** Le-am cerut alor mei un laptop. **d.** M-am gândit la toți multă vreme. **e.** Bunicul trece pe la noi săptămânal. **f.** A sosit la cercul de lectură înaintea lor. **g.** Vorbește ca ei. **h.** A fost răcită și de-asta a stat în spital. **i.** Am ales exemplul pentru aceștia. **j.** Ceilalți au plecat. **k.** Unchiul meu a rămas același.

6 Precizează funcțiile sintactice ale pronumelor adjuncți de la exercițiul precedent.

Adjectivul pronominal adjunct

7 Subliniază adjectivele pronominale din enunțurile date, precizând felul acestora și funcția lor sintactică.

a. Cartea mea este pe masă. **b.** Acest proiect este foarte interesant. **c.** Orice copil poate învăța bine. **d.** Nicio fată n-a lipsit de la cursuri. **e.** Care băiat a luat zece? **f.** Mă gândesc ce elev să trimit la olimpiadă. **g.** Experimentul a fost făcut de George însuși.

Dificultăți

Formele clitice ale pronumelor personale și reflexive nu pot fi centru de grup, fiind numai adjuncți.

Există situații când pronumele personale nu îndeplinesc funcție sintactică, având valoare neutră și nefiind nici adjuncți, nici centre: A nimerit-*o*. Dă-*i* cu gura.

Unele pronume pot fi centre și adjuncți în același timp: Ana i-a povestit mamei *ceva* vesel. Pronumele *ceva* este adjunct în grupul verbal, fiind complement direct al verbului *a povestit*, și centru pentru atributul adjectival *vesel*.

În construcții cu pronumele relativ *care*, acesta impune verbului persoana a III-a, fiind incorecte fraze precum: Sunt o persoană care *cred* în valorile morale. Ești o femeie **care *te respecți***. Forma corectă a verbelor este: *crede, se respectă*.

Exersez

1 Încercuiește pronumele centru din enunțurile date.

a. Oricare dintre ei poate participa la proiectul școlii. **b.** Nimic interesant nu s-a produs în timpul orei. **c.** Unul ca acesta va câștiga olimpiada. **d.** Acela galben al Danei este mai frumos. **e.** I-am întrebat pe mulți alții. **f.** Care dintre aceia te-a vizitat?

2 Menționează părțile de propoziție care depind de pronumele centru și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.

3 Extrage din textul de la exercițiul 1 pronumele adjuncți, precizând cuvântul de care depind.

4 Subliniază predicatele nominale din enunțurile de mai jos, menționând prin ce se exprimă numele predicative.

a. Care a fost impresia ta despre el? **b.** Încercarea lor de a-l ajuta nu a însemnat nimic pentru el. **c.** Câștigătorul concursului a ajuns unul din clasa mea. **d.** Fularul ăsta pare al tău. **e.** Înfățișarea școlii mele a rămas aceeași de mai mulți ani. **f.** Învingător în cursa de 100 de metri a ieșit altul.

5 Analizează pronumele și adjectivele pronominale din textul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.

„Am întors pe toate fețele povestea cu apropierea și copiii s-au animat dintr-odată. Așezați în cerc în fața mea și a Svetlanei, le vedeam ochii cum sclipesc și începeau să vorbească despre prietenii lor, despre ce pun acolo și cum suferă când legătura dintre ei se destramă. Dintre toți cei 13 copii, doar o fetiță brunețică, cu părul ondulat, nu zicea nimic. Asta ne-a atras, de fapt, atenția. Asculta, era clar, dar nu participa la discuția noastră. Am întrebat-o dacă a plictisit-o cumva *Micul Prinț*. A zâmbit și a dat din cap că nu:

— Nici vorbă, **a zis ea**

Și-a strâns picioarele la piept și și-a sprijinit capul de genunchi. N-a mai scos nicio vorbă în ziua aceea. Și nici n-a vrut să scrie cu ceilalți copii."

Ana Maria Sandu – *Andreea. Deea*

Test flash

1. **Precizează felul și funcția sintactică a pronumelor adjuncți.** 3 p.
   Părerea lor despre mine nu avea nimic fundamentat pe realitate.
2. **Subliniază pronumele centru din enunțurile date.** 3 p.
   Oricare dintre noi putea spune ceva deosebit, dar niciunul din grup n-a scos un cuvânt.
3. **Menționează ce părți de propoziție sunt adjuncții pronumelor centru din enunțul de la exercițiul precedent.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

1 **Bifează căsuța corespunzătoare pronumelor scrise italic în propozițiile de mai jos.**

	Pronume personal	Pronume reflexiv
• *Ne*-am întâlnit în parc.	☐	☐
• *Mi*-am spălat bluza.	☐	☐
• Părinții *mi*-au luat un laptop.	☐	☐
• *Ne*-a ascultat la istorie.	☐	☐
• *V*-a ascultat opinia.	☐	☐
• *V*-ați ridicat din bancă.	☐	☐

2 **Indică funcția sintactică și cazul pronumelor posesive din enunțurile date.**

a. *Ai mei* au plecat la Brașov. ______________________

b. Faceți cunoștință *cu ai noștri*. ______________________

c. I-am văzut *pe ai tăi* în mall. ______________________

d. Le-ai făcut o bucurie *alor tăi*. ______________________

3 **Completează enunțurile de mai jos cu pronumele demonstrative potrivite.**

a. Cred că ar fi mai bine să mergem la acest hotel, nu la ________ pe care îl știi, fiindcă are un tarif mai scăzut. **b.** Ce bicicletă preferi: pe aceasta verde sau pe ________ albastră? **c.** N-am să iau acest fular, ci pe ________ prins în cuier. **d.** Dan a întârziat la aniversarea Ginei și ________ l-au așteptat pentru a-i oferi cu toții prietenei lor cadoul ales. **e.** Rochia ta seamănă cu rochia purtată la serbare de Maria, dar nu este ________. **f.** Iei următorul autobuz sau pe ________ care vine?

4 **Precizează cazul și funcția sintactică a pronumelor nehotărâte din enunțurile date.**

• L-ai întâlnit *pe careva* în parc? • *Oricui* i-am dat cartea a apreciat-o. • Vinovatul era *altcineva*. • Am vorbit *despre toți*. • Florile *de la fiecare* sunt frumoase. • Ți-a plăcut bluza *vreuneia*?

5 **Menționează felul pronumelor din enunțurile date.**

a. Ce ai cumpărat? ______________________

b. Știu ce ai luat. ______________________

c. Copilul care a învățat a luat zece. ______________________

d. Care a plecat? ______________________

6 **Indică, prin bifare, dacă în enunțurile de mai jos există pronume sau adjective pronominale negative.**

	Pronume negative	Adjective pronominale negative
• Niciuneia dintre prietenele mele nu i-a plăcut rochia mea roșie.	☐	☐
• N-a venit la activitate niciun băiat din clasa noastră.	☐	☐
• La nicio realizare nu se ajunge decât prin muncă.	☐	☐
• Nu vreau să merg la niciun concert.	☐	☐
• Nu l-am întâlnit pe niciunul în parc.	☐	☐

7 **Subliniază forma corectă.**

a. Nu i-am scris un e-mail *niciunuia/nici unuia*, nici altuia. **b.** N-a lucrat ieri *niciunul/nici unul*, nici celălalt. **c.** N-am cumpărat *nicio/nici o* carte, nici două caiete. **d.** Fata nu este *nicio/nici o* prietenă și nici sora mea.

8 **Reformulează enunțurile de mai jos, înlocuind adverbele și adjectivele propriu-zise care dau ideea de întărire cu adjective pronominale de întărire.**

a. Chiar locuitorii din cartier fac murdărie pe străzi.

____

b. Tocmai regizorul a prezentat filmul la premieră.

____

c. Maria personal i-a cerut un autograf actorului.

____

d. Poeta singură și-a citit poeziile.

____

e. Și-a exprimat propria opinie.

____

9 **Scrie, pe lângă pronumele personale din exemplele date, adjective pronominale de întărire potrivite, la genul indicat între paranteze.**

a. Nouă (masculin) ____________ ne-a înmânat premiul. **b.** Părerea lor (feminin) ____________ era ciudată. **c.** Pe noi (feminin) ____________ ne-a chemat la aniversarea lui. **d.** Pe voi (masculin) ____________ vă interesează astronomia. **e.** Ție (feminin) ____________ ți-am explicat rezolvarea problemei. **f.** Mie (masculin) ____________ mi-a făcut portretul.

10 **Analizează pronumele și adjectivele pronominale din textele de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.**

a. „Te ascunzi în spatele viselor mele,
Iubita mea de dincolo de zi,
Și ca să fim împreună
Ar trebui să nu mă mai trezesc
Din somnul-nesomn
În care mă scufund
Atuncea când mi-e dor de tine...

Ce bine ne visăm împreună,
Mireasa mea real-ireală,
La nunta noastră din vis...“

Dorin Ioan Vasilescu – *Mireasa mea real-ireală*

b. „Să bată vântul pentru toți,
Dar pentru tine el să-nsemne altceva,
Să simți că ești nemuritor.

Să fii curat și să te-ascunzi
De vina celorlalți,
De nori să-ți fie milă,
Și de schimbarea lor
De care nu sunt vinovați.“

Constanța Buzea – *Închis în lumea celor mari*

c. „Pereții casei îmi sunt plini
De rame
În care prietenii mei
Nu văd nimic...

Mai era un loc liber
Deasupra patului...
Într-adevăr, pe locul acela
Joacă o lumină
De formă sferică.
Nu este-n jur niciun bec,
Niciun ochi deschis, nicio mină de fosfor.“

Marin Sorescu – *Rame*

d. „Plouă soare peste mine
Și mă udă cu lumină
Eu în joc stropesc cu soare
Coala zărilor, velină.

Ce-am făcut?! Cum o s-ascund
Pata galbenă, arsură?“

Ana Blandiana – *Gluma*

Test 1

1 Precizează felul pronumelor din textele date. 20 p.

M-am îmbrăcat cu niște blugi pe care i-am cumpărat anul trecut. Aceștia sunt moderni. Ai tăi cum sunt?

2 Menționează felul adjectivelor pronominale din enunțurile de mai jos. 20 p.

- Ce carte citești?
- Niciun elev nu a mers la stadion.
- Fiecare profesor a înțeles această problemă a lui Radu.
- Știu care copii au mers în excursie.

3 Indică felul pronumelor și al adjectivelor pronominale, precizând funcția lor sintactică. 40 p.

Le-am comunicat alor mei ce rezultate bune am obținut la teze. Părinții înșiși mizează pe acestea.

4 Corectează enunțurile de mai jos. 10 p.

- Omul care-l vezi e însăși prietenul meu.
- Nici unul n-a mers în excursie.
- Dau orcui cartea.
- L-am întâlnit pe Excelența-Sa ambasadorul Franței.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Precizează felul pronumelor din textele date. 20 p.

Toți au mers către aceia ce veniseră în curtea școlii ca să-i cunoască. Nimeni n-a rămas în clasă.

2 Menționează felul adjectivelor pronominale din enunțurile de mai jos. 20 p.

- Cărțile noastre sunt pe acea masă.
- Am aflat ce prieteni vor merge la munte.
- Care expoziție vă interesează?
- Orice copil poate să învețe complementul.

3 Indică felul pronumelor și al adjectivelor pronominale, precizând funcția lor sintactică. 40 p.

Fata însăși a dăruit fiecăruia o floare. Aceasta era roșie și părerea dumnealor a fost că nimeni nu a pregătit momentul respectiv.

4 Corectează enunțurile de mai jos. 20 p.

- Înălțimea-ta, ce facem?
- Va merge la activitate vrunul.
- Nici o povestire nu i-a plăcut.
- La activitatea care am organizat-o a venit însăși directorii.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 8

Numeralul

Numeralul constituie o clasă de cuvinte lipsită de omogenitate morfologică și clasificarea lui a stârnit numeroase controverse. Categoria centrală este numeralul cardinal, care se apropie prin comportament morfosintactic de pronume, adjectiv sau substantiv.

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.3. aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă

4.4. raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfo-sintactică, fonetică și lexicală

4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 8 Numeralul

Observ și învăț!

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă un număr sau ordinea prin numărare. Numeralele sunt:

- **cardinale**, când exprimă un număr;
- **ordinale**, când arată ordinea prin numărare.

Numeralele cardinale sunt:

- **simple**; de la *unu* la *zece*;
- **compuse**; restul numeralelor.

ex. 1, 2, 3

Numeralele cardinale de la *unu* la *zece* se scriu în texte cu litere, celelalte putându-se scrie cu cifre. Este permisă scrierea cu cifre în exprimarea datei și a orei.

ex. 4, 5

Pentru zilele de 21 și 31, se utilizează masculinul (*treizeci și unu mai*). Pentru zilele de 2, 12, 22 se acceptă atât masculinul, cât și femininul (*doi/două mai*).

ex. 6

Numeralul cardinal poate avea valoare:

- **adjectivală** (*Două* fete râd.);
- **pronominală** (Au patru cărți. *Două* sunt noi.);
- **substantivală** (Am citit până la pagina *40*./ora *trei*.).

ex. 7

În structura numeralului de la *douăzeci* în sus + prepoziția *de* + substantiv, prepoziția se grupează cu numeralul, care se subordonează substantivului și are valoare adjectivală.

ex. 8

Numeralul cardinal

1 **Subliniază cu o linie numeralele cardinale simple și cu două linii numeralele cardinale compuse din textul dat.**

„3.01.1989

Dragă tăticule,

Sunt foarte bucuros atunci când îmi adresezi și mie câte o scrisoare. [...] Te informez că am scos al doilea dinte cu mâna.

Am primit vederea cu bărcile și cea cu porturile și aceea pictată, în total avem 5 fotografii și 6 vederi. Pe aceea muzicală nu am primit-o. De la mămica de la serviciu Moș Gerilă mi-a adus: 4 ciocolăți, 2 napolitane, 2 pachete biscuiți, o pungă cu bomboane, o portocală și o elice zburătoare. [...] În vacanță, am fost la țară. [...] Am fost în colindeț și cu sorcova. Cu sorcova am strâns 317 lei și 5 bani."

Marius Chivu – *Scrisori din țările calde*

2 **Scrie forma corectă de plural a substantivului *ciocolată*.**

3 **Încercuiește numeralul ordinal din textul de la exercițiul 1.**

4 **Ce greșeală de ortografie a numeralelor cardinale simple există în textul de la exercițiul precedent?**

5 **Scrie data din textul scrisorii de la exercițiul 1 în alt fel. Ce fel de cifre ai folosit?**

6 **Transcrie în litere datele de mai jos.**

- 21 aprilie ______
- 31 martie ______
- 2 mai ______
- 12 iunie ______
- 22 iulie ______

7 **Precizează ce valori morfologice au numeralele cardinale scrise italic în exemplele date.**

a. Am cumpărat *cinci* fire de lalele.
b. Am trei mere. *Două* sunt galbene.
c. Merg la școală cu mașina *31*.
d. Sacoul meu este măsura *36*.
e. *Doi* plus *doi* fac *patru*.

8 **Menționează ce valoare morfologică are numeralul scris italic în enunțul dat.**

Tata a plantat *douăzeci și două de* pansele.

______

Numeralul ordinal

9 **Completează tabelul de mai jos cu numeralele ordinale din textul dat.**

Colegii mei au participat la un concurs de atletism. Mihai a fost al doilea la săritura în lungime. Mihaela a fost întâia la săritura în înălțime. Sabina a fost a patra în cursa de rezistență. Dan a sosit al șaselea în proba de 100 de metri plat. Tania a fost a cincea la aruncarea greutății.

Numerale ordinale de genul masculin	Numerale ordinale de genul feminin

10 **Precizează ce valoare morfologică au numeralele ordinale din enunțurile de mai jos.**

a. *A doua* fată este premianta clasei.
b. Am citit două romane. *Al doilea* a fost impresionant.

11 **Indică valoarea morfologică a numeralului ordinal din enunțurile date.**

a. În secolul *al XX-lea* s-au produs mari schimbări în artă.
b. Secolul *XX* a fost marcat de două războaie mondiale.
c. Constantin Brâncuși a schimbat arta secolului *20*.
d. Din fabrică a ieșit *al 100 000-lea* produs.

Numeralele ordinale au forme diferite după gen:

- la **masculin** și **neutru**, alcătuite din *al* (marcă a numeralului ordinal provenită din articol genitival) + numeral cardinal + articolul hotărât *le* + particula *a*);
- la **feminin**, alcătuite din *a* + numeral cardinal + articolul hotărât *-a*.

ex. 9

Numeralul ordinal poate avea valoare:

- **adjectivală**; *Al doilea* copil mi-a răspuns.;
- **pronominală**; Am trei mere. *Al doilea* este roșu.

ex. 10

Numeralele ordinale se scriu fie cu cifre romane, fie cu cifre arabe (mai ales pentru numerele mari).
Numeralul ordinal își schimbă valoarea, putând deveni numeral cardinal cu valoare substantivală pentru că semnifică o denumire numerică (secolul XIX).

ex. 11

Dificultăți

Nu trebuie să se confunde substantivele provenite din numerale cu numeralele cardinale. De exemplu, sunt substantive cuvintele scrise italic în enunțurile următoare: Am luat *un zece*. Patinatoarea făcea *opturi* pe gheață. *Sutele* sunt noi. *Unsprezecele* nostru a câștigat.

Exersez

1 **Subliniază cu o linie numeralele cardinale simple și cu două linii numeralele cardinale compuse din versurile de mai jos.**

„Ieri la ora șase,
S-a copt o cireașă. [...]
Azi-noapte la trei,
A venit pe lume un ardei [...]
Pentru mâine, la ora șapte,
Caisele au anunțat că vor fi coapte. [...]
Apoi, pe la ora zece,
E programat un dovlece;
La ora unsprezece, niște căpșuni,
La douăsprezece, pepenii cei mai buni."

Ana Blandiana – *Tare sunt ocupată*

2 **Precizează valoarea morfologică a numeralelor din textul de la exercițiul precedent.**

3 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor în care numeralele au valoare adjectivală.**

a. Am văzut două episoade din acest serial.
b. Am citit mai multe cărți. Numai a treia mi-a plăcut.
c. A doua carte citită a fost de Jules Verne.
d. După această carte s-au făcut trei filme interesante.
e. Regizorul celui de-al doilea film a câștigat un premiu internațional.
f. El s-a născut în anul 1995.

4 **Menționează cazul și funcția sintactică a numeralelor din exemplele date.**

a. Maria a plecat a doua zi în America. ______________
b. Le-am dat celor cinci elevi o fișă cu exerciții. ______________
c. Discuțiile cu ei au fost despre două dintre acestea. ______________
d. Tata a cumpărat treizeci și trei de narcise pentru mama. ______________

5 **Subliniază cu o linie numeralele cardinale simple și cu două linii pe cele compuse din rețeta de mai jos.**

Ananas FESTIV

Ingrediente

Pentru această salată de fructe folosiți:
- un ananas mare
- două banane
- patru portocale
- paisprezece curmale
- o sută de grame de cireșe confiate
- două sute cincizeci de grame de sirop
- trei sute de grame de frișcă.

Preparare

Curățați ananasul și tăiați-l în opt bucăți pe care le așezați pe un platou. Tăiați două portocale în rondele și două în cuburi. Procedați la fel cu bananele. În jurul bucăților de ananas, puneți primul rând format din fructele tăiate cuburi. Al doilea rând este făcut din fructele tăiate rondele și al treilea rând este alcătuit din curmale, caise și cireșe confiate. Stropiți fructele cu sirop, ornați-le cu frișcă și serviți-le.

6 **Analizează numeralele din rețeta de la exercițiul precedent, precizându-le felul, valoarea morfologică și cazul.**

7 **Menționează valoarea morfologică a cuvântului *o* din enunțurile date.**

a. *O* carte are ilustrații, două nu au. ______________
b. *O* fată desenează, alta citește. ______________
c. Prietena mea are *o* casă mare. ______________
d. Am văzut-*o* pe Ioana în parc. ______________

Test flash

1. **Subliniază cu o linie numeralele cardinale simple și cu două linii numeralele cardinale compuse.** **3 p.**

Am cumpărat două kilograme de cireșe, șaisprezece caise și cinci sute de grame de zahăr brun.

2. **Construiește trei enunțui în care cuvântul *un* să fie, pe rând, numeral cardinal, adjectiv pronominal nehotărât și articol nehotărât.** **3 p.**

3. **Precizează valoarea morfologică a numeralelor scrise italic în enunțurile date.** **3 p.**

a. Învăț la Școala Numărul *131*.
b. *Al doilea* copil a învățat bine.
c. Am cumpărat patru pere și am mâncat *două*.

Din oficiu: 1 p.

Posibilități combinatorii ale numeralului

Numeralul centru de grup nominal

1 **Încercuiește numeralele centru de grup din enunțurile date, precizând ce valoare morfologică au în fiecare caz.**

a. În librărie, din teancul de cărți am răsfoit două de proză și trei de poezie.
b. În cuier, sunt patru jachete. Două ale colegelor mele sunt roșii.
c. La concurs au participat mai mulți elevi, dar numai doi dintre ei au câștigat premii.
d. La matematică am avut de rezolvat patru probleme, însă doar două dintre acestea au fost grele.
e. Pe bancă sunt patru pixuri, două ale Mariei fiind albastre.
f. Potrivit unui sondaj făcut printre colegii mei de clasă, doi din zece mănâncă zilnic fructe.
g. Sunteți prea mulți în grupă. Doi de aici să treacă la fereastră.
h. Am făcut un buchet de zambile în care am pus două albe, trei albastre și două roz.
i. Al doilea dintre concurenți a câștigat cursa.
j. Maria este a treia de lângă tine.
k. A treia de acolo să iasă la tablă.

2 **Precizează ce părți de propoziție determină numeralele centru de la exercițiul precedent.**

3 **Subliniază numeralul centru și indică valoarea morfologică a acestuia. Ce parte de propoziție îl determină?**

Doi plus doi fac patru.

Numeralul adjunct

4 **Subliniază numeralele adjuncți din enunțurile de mai jos. Precizează ce funcție sintactică au.**

a. La cercul de lectură am citit trei cărți. Discuția despre două mi-a făcut multă plăcere.
b. La școala mea au fost invitați doi scriitori. Întâlnirea cu al doilea a fost încântătoare.
c. Am corectat lucrările a trei dintre elevi.
d. Locuiesc la etajul 5.

5 **Din ce fel de grup sintactic fac parte numeralele adjuncți de la exercițiul precedent?**

6 **Subliniază numeralele adjuncți ai verbelor din enunțurile date. Precizează funcțiile sintactice ale acestor numerale.**

a. Cinci merg în excursie.
b. Concurenții sunt zece. Vlad a fost al doilea.

Observ și învăț!

Numeralul cu valoare pronominală poate fi **centru** de grup, fiind determinat de:
- atribut substantival prepozițional;
- atribut substantival genitival;
- atribut pronominal prepozițional;
- atribut pronominal genitival;
- atribut adjectival;
- atribut adverbial.

ex. 1, 2

Numeralul cu valoare substantivală poate fi centru de grup în enunțuri matematice, fiind determinat de un atribut.

ex. 3

În calitate de **adjunct**, numeralul poate face parte dintr-un **grup nominal** în care poate îndeplini funcția sintactică de:
- atribut adjectival (când are valoare adjectivală);
- atribut prepozițional (când are valoare pronominală);
- atribut genitival (când are valoare pronominală);
- atribut în nominativ (când are valoare substantivală).

ex. 4, 5

În calitate de **adjunct**, numeralul poate face parte dintr-un **grup verbal**, în care poate îndeplini funcția sintactică de:
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de cauză;
- circumstanțial de scop;
- subiect, aflat în relație de interdependență cu predicatul;
- nume predicativ, aflat în relație ternară cu verbul copulativ și cu subiectul.

ex. 6

c. Îmi plac filmele. Ieri, am văzut două. Pe al doilea l-am văzut înainte de culcare.
d. Am multe probleme la matematică. Mă gândesc la două dintre acestea.
e. M-am îndreptat spre al doilea.
f. Am ajuns la școală după a treia din acel grup.
g. Maria a procedat ca doi dintre prietenii ei.
h. Am fost predepsit pentru cei doi.
i. Am de dat multe lucrări. Pentru două am studiat serios.

Dificultăți

Numeralul poate îndeplini și funcția sintactică de nume predicativ în acuzativ cu prepoziție: *Discuțiile erau despre trei din clasa noastră.*

În enunțuri precum *Le-am oferit celor trei premiante diplome.*, numeralul cardinal are valoare adjectivală, fiind atribut adjectival pe lângă substantivul *premiante*. Numeralul se grupează cu articolul demonstrativ *celor* care îl precedă.

Exersez

1 **Precizează felul numeralelor din enunțurile de mai jos, valoarea lor morfologică, cazul și funcția sintactică.**

a. A doua zi, m-au vizitat două dintre prietenele tale.
b. Prezentarea este despre două dintre proiectele clasei noastre.
c. Iulian a câștigat cursa de 100 de metri plat.
d. Pantofii celor trei sunt negri.
e. Paula este a cincea din clasă.
f. Am patru mere verzi și le-am oferit celor patru de acolo.
g. Dintre concurenți, mă tem de al treilea.
h. Am doi cățel. Pe al doilea l-am plimbat în parc.
i. Mâine am trei teste. Am învățat bine pentru al doilea.

2 **Completează tabelul de mai jos cu numeralele de la exercițiul precedent.**

Numerale centru	Numerale adjuncți	Numerale centru și adjunct, în același timp

3 **Analizează numeralele din textul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.**

Am înaintat pe stradă până la numărul 16. Am văzut o vilă cu trei etaje. La al doilea, era un balcon cu mușcate. Două erau roz și șase erau roșii. La etajul patru, am văzut o fată care mângâia trei pisici. Prima era neagră, a doua era tărcată și a treia era gri. M-am gândit la cele trei ca la niște prințese răsfățate.

4 **Subliniază numeralele din enunțurile date, precizând felul grupului în care intră, funcția sintactică pe care o au și dacă sunt centru sau adjunct.**

a. Tricourile a patru dintre elevi s-au murdărit. ____________
b. M-am îndreptat spre doi. ____________
c. Antonia se poartă ca unul dintre părinții ei. ____________
d. Am cumpărat douăzeci și cinci de narcise. ____________
e. Mama mă ceartă pentru cei doi, fiindcă m-au determinat să întârzii la prima oră. ____________
f. M-am bucurat de întâlnirea în parc cu două din clasa mea. ____________

5 **Menționează valoarea morfologică a numeralelor din versurile de mai jos, indicând funcția lor sintactică, ca în modelul dat.**

a. „Piciul are patru ani
și a strâns optzeci de bani.
Are și el capital.
Vrea să cumpere un cal."

Tudor Arghezi – *Piciul se însoară*

b. „Cifra cinci
e un domn burtos
și foarte, foarte morocănos,
pentru că a mâncat
cinci chiftele, cinci ouă,
cinci căni mari cu lapte."

Daniela Crăsnaru – *5*

c. „Cinci degete la o mână,
Patru boi la plug se mână,
Trei crai vin din depărtare,
Două mâini copilul are,
Una este luna."

Emilia Comișel – *Folclorul copiilor*

„patru" – numeral cardinal simplu, cu valoare adjectivală, cazul acuzativ, funcția sintactică de atribut adjectival

6 **Construiește enunțuri cu ortogramele de mai jos.**

mii ____________
mi-i ____________
mie ____________
mi-e ____________

Test flash

1. **Precizează funcția sintactică a numeralelor adjuncți din textul dat.** **3 p.**
Am trei ghivece cu zambile. Îngrijirea a două dintre ele îmi pune probleme. Pe unu singur îl voi duce în balcon.
2. **Menționează funcția sintactică a numeralelor ordinale.** **3 p.**
a. Al doilea a abandonat cursa. **b.** Dintre cei opt concurenți, Victor a fost al treilea. **c.** Merg la al patrulea.
3. **Subliniază atributele adjectivale exprimate prin numerale cardinale.** **3 p.**
a. Am așteptat un minut, nu două și a apărut un băiat, altul decât acela pe care îl știam. **b.** Fiecare candidat va primi două ciorne și o foaie de examen.

Din oficiu: 1 p.

1 **Taie intrusul din fiecare serie dată.**

a. douăzeci • douăzeci și cinci • patruzeci • șaizeci • șapte

b. a doua • al cincilea • a opta • a patra • zece

c. al doilea • a cincea • al noulea • al patrulea • al șaptelea

2 **Indică, prin bifare, răspunsurile corecte și pe cele incorecte.**

	Corect	Incorect
a. Sunt cinci numerale cardinale în enunțul: *Am cumpărat cinci zambile, șapte lalele, nouă narcise și un pachet de îngrășământ de flori, fiindcă pentru două nu mai aveam bani.*	☐	☐
b. Există un singur numeral în enunțul: *Am văzut un elev în clasă și nu pe ceilalți din curte care se jucau de douăzeci de minute.*	☐	☐
c. Sunt cinci numerale în enunțul: *Emanuel are o singură pisică, iar Dan are doi câini și trei pisici și vrea să mai cumpere un peruș și trei peștișori.*	☐	☐
d. Există două numerale în enunțul: *Un elev a plecat la muzeu, altul la antrenament și ceilalți merg la bibliotecă pentru a citi cele două cărți recomandate de profesorul de istorie.*	☐	☐

3 **Precizează valoarea morfologică a numeralelor din enunțurile date.**

a. Am citit *două* cărți de aventuri. ____________

b. Numai *două* dintre desene sunt frumoase. ____________

c. La cinematograf rulează *patru* filme. ____________

d. *Pentru al doilea* s-au terminat biletele. ____________

e. Regizorul *celui de-al treilea* film are multe premii. ____________

4 **Analizează numeralele din reclama de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.**

TERAPIE EMOȚIONALĂ

aplicabilă fără rețetă

Programul fundației

David și animalele de companie

oferă în anul 2020 sprijin financiar pentru cinci ONG-uri care derulează proiecte de terapie emoțională pentru copiii cu dizabilități.

Concursul se desfășoară on-line și proiectele depuse nu trebuie să depășească treizeci de pagini.

Termenul-limită pentru depunerea proiectelor este 12 octombrie 2020.

CÂȘTIGĂTORUL LOCULUI ÎNTÂI VA PRIMI 5.000 DE LEI. SUMELE PENTRU CEILALȚI CÂȘTIGĂTORI SUNT DE 2.500 DE LEI

5 **Corectează greșelile din enunțurile de mai jos.**

- Fratele tău este în clasa a doisprezecea. ____________
- Sacul de ciment are 50 kilograme. ____________
- Este ora doisprezece. ____________
- Clasa șaptea merge la film. ____________
- Patru și cu patru face opt. ____________

6 **Scrie cu litere rezultatele operațiilor matematice de mai jos.**

- 624 + 225 = ____________
- 2521 – 1079 = ____________
- 175 x 18 = ____________
- 777 : 7 = ____________

7 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor care conțin numai numerale cu valoare substantivală.**

a. Doi dintre copii participă la concurs. **b.** Ei au câștigat patru premii. **c.** Locuiesc pe strada Doja, numărul 3, bloc M21, etaj 4, apartament 16. **d.** Merg la școală cu autobuzul 385. **e.** Port la pantofi numărul 37. **f.** Fratele meu este în clasa a VIII-a.

8 **Menționează funcția sintactică a numeralelor adjuncți din enunțurile de mai jos.**

a. Îmi plac tablourile Irinei. Mă gândesc la două dintre ele de ceva timp.

____

b. Am doi prieteni buni. L-am sunat pe al doilea ca să mă ajute la un proiect.

____

c. Am de rezolvat câteva exerciții la matematică. Pentru trei dintre acestea am citit iar notițele din clasă.

____

d. Pentru cei doi am pierdut autobuzul și am întârziat la cursuri.

____

e. Au sosit la școală după cei patru.

____

f. Alina a mers către al treilea din grup.

____

9 **Analizează numeralele din fragmentul de mai jos, indicând și funcția lor sintactică.**

a. „«Omul ăsta e singurul din care aș fi putut să-mi fac un prieten. Dar planeta lui e într-adevăr prea mică. Nu încap doi pe ea...»
Ceea ce micul prinț nu îndrăznea să recunoască era că regreta planeta asta binecuvântată mai ales din cauza celor o mie patru sute patruzeci de apusuri de soare în douăzeci și patru de ore!"

Antoine de Saint-Exupéry – *Micul prinț*

b. „Ștevie și Dragavei
Sunt doi cai, ce
zic? doi zmei."

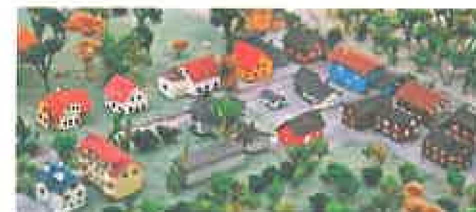
Marin Sorescu – *Ștevie și Dragavei*

c. „Omida are
O sută de buzunare
Și-n fiecare
Câte un pix de altă culoare."

Alexandru Mușina – *Pixurile*

d. „Dar spuneam că Lăcomel,
Când era un prichindel,
Într-o zi se zgăibărase
Pe trei case caraghioase.
Am vorbit până aici
Numai despre două. Ghici
Cu cine mai trebuia
Să-ncheiem comédia?
Vom vorbi acuma deci
Despre casa... douăzeci?
Nu? Să încercăm cu cheia
S-o deschidem pe a treia!"

Constanța Buzea – *Casa a treia se deschide cu cheia*

Test 1

1 Subliniază cu o linie numeralele cardinale și cu două linii numeralele ordinale. 40 p.
Mama are pe balcon douăzeci de ghivece cu flori și patru rafturi pe care le-a pus. Pe al patrulea l-a prins spre exterior și a plantat în el cinci mușcate agățătoare. Bunica i-a adus ieri încă două plante pentru fereastra sufrageriei.

2 Indică valoarea morfologică și funcția sintactică a numeralelor din enunțurile date. 40 p.

- Locuiesc la etajul 4.
- Am de scris două compuneri. Mă gândesc la a doua.
- A fost un concurs greu, dar l-am întrecut pe al treilea ciclist.
- Pe cei doi îi cunosc.

3 Corectează greșelile. 10 p.
- Sora mea este în clasa a doisprezecea.
- Sacul de cartofi are 20 kilograme.
- Vărul meu are optisprezece ani.
- Ziua mea este pe unul mai.
- Mi-am cumpărat 5 caiete.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Subliniază cu o linie numeralele cardinale și cu două linii numeralele ordinale. 40 p.
Îmi place pictura și am mers la o expoziție cu treizeci de tablouri ale unui artist contemporan. La vernisaj, prezentarea au făcut-o doi critici de artă. Al doilea a spus lucruri care m-au interesat foarte mult, fiindcă în al zecelea tablou am identificat și eu aceleași trei semnificații.

2 Indică valoarea morfologică și funcția sintactică a numeralelor din enunțurile date. 40 p.

- Am două teste și pentru cele două am învățat bine.
- Mă gândesc la a treia din rând.
- Douăsprezece fete au participat la concurs.
- Am douăzeci și două de caiete.

3 Corectează greșelile. 10 p.
- Clasa șaptea merge la film.
- Ne întâlnim la ora doisprezece.
- Am 9 pixuri.
- Ioana are șaptisprezece ani.
- Sacul de ciment are 50 kilograme.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 9

Părțile de vorbire neflexibile

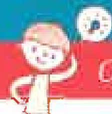
Există un grup de părți de vorbire caracterizate prin lipsa de modificare a formei în vorbire, numite părți de vorbire neflexibile. Unele intră în categoria conectorilor sintactici, prepoziția și conjuncția, altele pot avea funcție sintactică, adverbul și interjecția.

- Adverbul
- Interjecția
  - Recapitulare
  - Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.1. Folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe;
4.2. Exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard.

Unitatea 9 Adverbul

Observ și învăț!

Există în limba română cuvinte a căror formă nu se schimbă în vorbire, numite **părți de vorbire neflexibile**.
Părțile de vorbire neflexibile deja învățate sunt:
- prepoziția;
- conjuncția;
- adverbul.

ex. 1, 2

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care arată o caracteristică a unei acțiuni, a unei stări.
După înțeles, adverbele sunt:
- de loc;
- de timp;
- de mod.

ex. 3

Adverbul poate să determine:
- un verb;
- un adjectiv;
- un adverb.

ex. 4

Unele adverbe au **grade de comparație**, care se formează în același fel ca la adjectiv, inclusiv mijloacele expresive de redare a superlativului.

ex. 5, 6

Semiadverbele (*mai, doar, numai, cam, chiar, și, prea, măcar, nici* etc.) nu au funcție sintactică în propoziție.

ex. 7

Există adverbe care au devenit **mărci gramaticale**, precum:
- adverbul *nu*, care este un constituent al formei negative a verbului (*nu ascult*) sau neagă alte părți de propoziție;
- adverbele care formează gradele de comparație (*mai, puțin, foarte* etc.).

ex. 8

Părți de vorbire neflexibile

1 **Subliniază cu o linie prepozițiile și încercuiește conjuncțiile din textul de mai jos.**

„Buchetele de maci din găleata bătrânului înveseleau tot peisajul străzii, destul de cenușiu și de murdar [...] M-am oprit lângă vânzătorul de flori și-am întrebat de preț. Atunci am văzut-o și pe ea, cu coada ochiului, în câmpul vizual lateral, numit de specialiști vedere periferică. [...] Omul legase macii cu ață, capetele creponate erau sprijinite laolaltă și le ascunsese tulpinile păroase în niște frunze verzi, mari, ca să le țină răcoare."

Ioana Pârvulescu – *Necunoscuta*

2 **Extrage din textul de la exercițiul precedent adverbele și scrie-le în spațiul dat.**

____

Adverbul. Felurile adverbului

3 **Completează tabelul de mai jos cu adverbele din textul dat.**

„În ziua următoare, ea se îndepărtase puțin, adulmecase tufele crude, se trăsese înapoi și apoi continuase să meargă [...] și se întorsese la el. Și tot așa în fiecare zi, un pic mai departe. Acum se plimbau prin pădure mult dincolo de a doua alee care urca pe povârniș dinspre șosea, ceva mai încoace de iaz. Niciodată nu mai ajunseseră împreună până aici."

Veronica D. Niculescu – *Căprioara*

Adverbe de loc	Adverbe de timp	Adverbe de mod

4 **Menționează de ce parte de vorbire depinde adverbul în exemplele de mai jos.**

a. Stă acolo. ______________
b. Era destul de sfioasă. ______________
c. Am mers suficient de repede. ______________

5 **Extrage din textul de la exercițiul 3 adverbele care sunt la comparativ de superioritate.**

____
____

6 **Trece adverbul *departe* pe la toate gradele de comparație, exemplificând inclusiv mijloacele expresive de redare a superlativului.**

7 **Scrie în spațiul de mai jos semiadverbele din textul de la exercițiul 3.**

____

8 **Indică adverbele din textul de la exercițiul 3 care au devenit mărci gramaticale, intrând în componența altor părți de vorbire.**

____
____

9 **Explică formarea adverbelor de mai jos.**

a. • amicalmente • prietenește • târâș • grăpiș • binișor • negreșit
b. • dincolo • departe • acasă • după-amiază • astă-seară • dis-de-dimineață

10 **Precizează din ce părți de vorbire sunt obținute adverbele scrise italic în exemplele date.**

a. Miruna scrie *frumos*. ______________
b. El vorbește *silabisit*. ______________
c. *Primăvara*, se întorc păsările călătoare. ______________
d. *Luni* dăm test. ______________
e. Dan învață *dimineața*. ______________
f. Câinele doarme *covrig*. ______________

11 **Ce părere ai despre gradul de precizie al adverbelor scrise italic în enunțurile date?**

a. Am fost *cândva* la Sighișoara.
b. Ea se îmbracă *oricum*.
c. Poți veni la mine *oricând* vrei.

12 **Care crezi că este rolul adverbelor scrise italic în dialogul de mai jos?**

— Mergi la munte?
— *Nu.*
— Dar la bunici pleci?
— *Da!*

Locuțiunea adverbială

13 **Găsește câte un sinonim pentru grupurile de cuvinte scrise cursiv în textul de mai jos.**

Mă opream *din când în când* și priveam în față, unde se aflau florile ce își deschideau *pe neașteptate* cupele spre soare. Înțelegeam că dincolo de noi miracolul vieții va exista *de-a pururi*.

14 **Ce părți de vorbire determină grupurile de cuvinte scrise cursiv în textul de la exercițiul precedent?**

Adverbele se pot obține prin:
- **derivare** cu sufixele *-ește, -iș, -âș, -mente* sau cu prefixul *ne-*;
- **compunere** prin alăturare sau prin subordonare.

ex. 9

Adverbele se pot obține și din alte părți de vorbire:
- adjective;
- verbe la participiu;
- substantive care denumesc anotimpuri, zilele săptămânii, părțile zilei sau, mai rar, substantive care dau expresivitate enunțului.

ex. 10

Există **adverbe nehotărâte**, care nu precizează împrejurările: *undeva, cândva, cumva, oriunde, oricând, oricum* etc. Acestea pot să apară și ca elemente de legătură între propozițiile din frază.

ex. 11

Există adverbe care formează în dialog un enunț întreg: *Da. Nu.*
Grupurile de adverbe *Ba da! Ba nu!* sunt și ele echivalente cu un enunț.

ex. 12

Locuțiunea adverbială este grupul unitar de cuvinte care este sinonim cu un adverb și se comportă în propoziție ca adverbul.
Locuțiunile adverbiale pot fi:
- **de loc** – *în spate, din loc în loc, ici și colo, de jur împrejur* etc.;
- **de timp** – *din vreme în vreme, când și când, pe înserat* etc.;
- **de mod** – *fără îndoială, cu de-a sila, talmeș-balmeș* etc.;
- **de cauză** – *de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta*;
- **de scop** – *de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta.*

ex. 13, 14

Adverbele și locuțiunile adverbiale pot îndeplini funcțiile sintactice de:
- nume predicativ;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de cauză;
- circumstanțial de scop;
- atribut adverbial.

ex. 16, 17

Adverbul poate fi **centru** când este determinat de:
- complement prepozițional;
- complement indirect;
- circumstanțial de mod.

În această situație alcătuiește un **grup adverbial** (un grup care depinde de un adverb).

ex. 17, 18

Adverbul poate fi **adjunct** când intră într-un grup

a. verbal și are funcția sintactică de:
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod:
- nume predicativ;

b. nominal și are funcția sintactică de atribut adverbial;

c. adjectival (care depinde de un adjectiv) și are funcția sintactică de circumstanțial de mod;

d. adverbial și are funcția sintactică de circumstanțial de mod.

Locuțiunile adverbiale *de aceea, pentru aceea* etc. pot fi în grupul verbal circumstanțiale de cauză sau de scop.

ex. 19

15 **Menționează ce arată grupurile de cuvinte scrise cursiv în enunțurile de mai jos.**
- Fiindcă a fost bolnav, *de aceea* n-a venit la școală.
- *De asta* n-a venit, ca să ne protejeze.

Funcțiile sintactice ale adverbului și ale locuțiunii adverbiale

16 **Menționează funcția sintactică pe care o au adverbele și locuțiunile adverbiale în enunțurile de mai jos.**

a. El este *altfel* decât îl știai. ______________ **b.** Dan locuiește *aproape*. ______________ **c.** L-am căutat *peste tot*. ______________ **d.** *Ieri* am făcut o plimbare. ______________ **e.** Ne-am sculat *cu noaptea-n cap*. ______________ **f.** Ai lucrat *foarte bine*. ______________ **g.** Știu poezia *pe de rost*. ______________ **h.** *De aceea* a luat notă mică, fiindcă n-a învățat. ______________ **i.** *Pentru asta* am fost în oraș, ca să cumpăr o carte. ______________ **j.** Casa *de acolo* este frumoasă. ______________ **k.** Alergatul *de colo până colo* a obosit-o. ______________

Posibilități combinatorii ale adverbului

17 **Încercuiește adverbele centru de grup în enunțurile de mai jos.**

a. Mihai locuiește aproape de școală. **b.** Copilul este asemenea părinților. **c.** Carmen acționa împotrivă-mi. **d.** Dinu învață mai bine ca Vlad.

18 **Precizează ce părți de propoziție determină adverbele centru de la exercițiul precedent.**

19 **Subliniază adverbele adjuncți din enunțurile date, precizând funcția lor sintactică și felul părții de vorbire de care depind.**

a. Iulia rămâne acasă.
b. Ne întâlnim azi.
c. Au lucrat împreună.
d. Copilul este altfel decât părinții lui.
e. Ploaia de aseară a fost rece.
f. Ana este destul de sănătoasă.
g. Ioana a răspuns suficient de bine.

Dificultăți

O noutate a *Gramaticii limbii române* editate de Academia Română în 2005 este interpretarea grupurilor *aproape de, departe de, dincoace de, înainte de, concomitent cu* etc. drept adverbe determinate de complement prepozițional și nu locuțiuni prepoziționale. De asemenea, cuvintele *aidoma, asemenea* nu sunt considerate prepoziții, ci adverbe care cer un complement indirect.

Adverbele *înainte, înapoi, împotrivă* etc. nu trebuie confundate cu prepozițiile *înaintea, înapoia, împotriva* etc., care cer genitivul și au partea finală identică cu substantivele articulate. Astfel, în enunțul *Stă împotrivă-mi., împotrivă* este adverb determinat de un complement indirect, pe când în enunțul *A acționat împotriva-mi, împotriva* este prepoziție și *împotriva-mi* este complement prepozițional.

Același adverb poate fi încadrat într-un tip sau altul în funcție de context. De exemplu, adverbul *aproape* poate fi adverb de loc (Locuiește *aproape*.), de timp (Va pleca *aproape* de Paște.), de mod (A citit *aproape* două ore.).

În vorbirea directă, apar **adverbe interogative**, plasate la începutul propoziției: *unde, când, cum, cât*:

— *Când* ai fost la muzeu?
— Ieri.
— *Cum* ți-ai petrecut restul zilei?
— Bine.

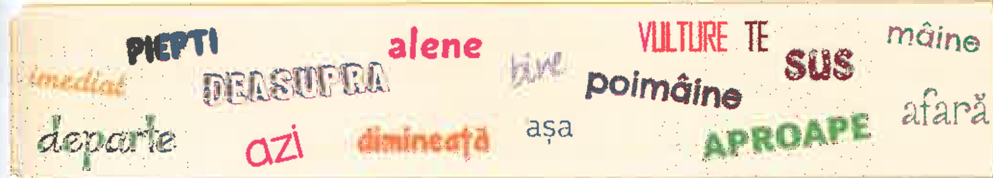
În frază, există **adverbe relative**, care leagă o secundară de propoziția de care depinde: *unde, când, cum, cât*: Am stabilit *unde* vom pleca în vacanță și *cât* vom rămâne acolo.

O greșeală frecventă este „acordarea" adverbului cu un substantiv: cărți *ușoare* de procurat. Corect este: cărți *ușor* de procurat.

Exersez

1 **Completează tabelul dat cu adverbele din dreptunghi.**

Adverbe de loc	Adverbe de timp	Adverbe de mod

2 **Explică formarea adverbelor din textul de mai jos.**

Andrei se poartă voinicește și îl înfruntă pieptiș pe Rex, care ieri-seară i-a purtat târâș prin casă ghiozdanul lăsat pe un scaun. Bineînțeles, a fost certat și deodată a început să mârâie.

3 **Subliniază adverbele din enunțurile date, indicându-le gradul de comparație.**

a. Mihai a alergat mai repede decât Dan. ______________
b. Vântul bate foarte puternic. ______________
c. Ce tare vorbești! ______________
d. Profesorul de fizică i-a lăudat la fel de mult ca profesorul de matematică. ______________
e. Am răspuns la istorie mai puțin bine decât ora trecută. ______________
f. George a lucrat cel mai corect la franceză. ______________
g. Câinele s-a apropiat încet, încet de pisică. ______________
h. Mihaela s-a purtat cel mai puțin firește la petrecere. ______________

4 **Subliniază adverbele nehotărâte din textul dat.**

„Cândva, în curtea unei case ce părea locuită de o familie cu mulți copii se aciuase un câine pierdut. Stăpânii dispăruseră undeva, într-un cartier de blocuri noi. O femeie care iubea tare mult animalele, pe care încerca să le ocrotească oriunde le întâlnea, i-a adus de mâncare."

Silvia Kerim – *Costică*

5 **Precizează felul locuțiunilor adverbiale din textul de mai jos.**

M-am strecurat pe furiș în locuința vecinului meu. Am pășit în vârful degetelor într-o cameră imensă. De jur împrejur, erau mobile scumpe. În vase mari, erau înghesuite cu nemiluita flori de toate culorile. Din loc în loc, pe pereți atârnau draperii galbene. Pe neașteptate, a apărut un bătrânel care mă privea în silă, știind că sunt un musafir nepoftit. Am îngăimat cu chiu, cu vai un motiv caraghios al prezenței mele acolo și am plecat de nevoie, fără să mă lămuresc cât de cât ce se petrecea seară de seară în acea casă.

6 **Subliniază semiadverbele din enunțurile date.**

• Ieri, a mai trecut pe la noi numai bunica, fiindcă bunicul iar a răcit. • Tocmai ieșisem la joacă și vreo doi – trei câini vagabonzi s-au și repezit asupra unui băiat. • Am cam greșit la lucrare și chiar nu pot lua notă bună. • Tot n-am înțeles ce mi-a spus, fiindcă prea trecea de la una la alta. • Deși n-are nici doi ani și-abia vorbește, totuși înțelege ce îi spui.

7 **Corectează greșelile din enunțurile de mai jos.**

• Prăjiturile sunt destule de bune. • Ioana a rezolvat cea mai repede problema. • Premianții au răspuns cei mai bine la lecție. • Participanții la olimpiadă au fost puțini numeroși. • Suntem fermi convinși că am făcut o compunere frumoasă. • Vremea s-a încălzit și suntem prea groși îmbrăcați. • Am cumpărat cărți noi-apărute. • Prin ferestrele largi deschise, pătrunde soarele. • Cu această pastă, veți avea dinții strălucitori de albi. • Vecinii noștri au copii proști crescuți.

8 **Analizează adverbele din textele de mai jos, după modelul dat.**

a. „Peste vârfuri trece lună,
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet..."

Mihai Eminescu – *Peste vârfuri*

b. „Ieri ce voiam să spun
Și mâine cum voi mai citi
Durerea mersului de-acum,

Când clipele obeze
Par ani și anii epoci
Nehotărâte și fără sfârșit?"

Ana Blandiana – *Contratimp*

„lin" – adverb de mod, grad pozitiv, funcția sintactică de circumstanțial de mod

Test flash

1. Precizează felul adverbelor din enunțurile date. 3 p.

a. Cândva, mergeam des acolo. **b.** Oricând poți să treci pe la mine. **c.** Mâine, mergem departe, la un mall aproape de marginea orașului.

2. Menționează funcția sintactică a adverbelor. 3 p.

a. Grădina de aici este mare. **b.** Bunicul este așa mereu.

3. Subliniază locuțiunile adverbiale. 3 p.

Pe înserate, am plecat în parc. M-am plimbat de-a lungul și de-a latul. Am admirat florile așezate de-a valma într-un colț al unei alei.

Din oficiu: 1 p.

Interjecția

Ce este interjecția

1 **Menționează ce arată cuvintele scrise colorat în replicile din desenele de mai jos.**

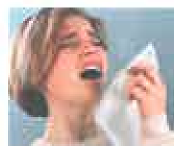

2 **Indică sunetele pe care ți le sugerează imaginile date.**

Observ și învăț!

Interjecția este partea de vorbire care, folosită exclamativ, exprimă senzații, stări sufletești, îndemnuri sau imită sunete, zgomote din natură.

ex. 1, 2, 3

După semnificație, interjecțiile sunt:
- **propriu-zise**, când exprimă senzații, stări sufletești, îndemnuri etc. (*au*, *of*, *vai* etc.);
- **onomatopee**, când imită sunete și zgomote din natură (*miau*, *ding-dong*, *sforr*, *țuști* etc.)

ex. 4

După formă, interjecțiile sunt:
- **simple** (*cucurigu*, *hai*, *na*, *pitpalac*, *tronc*, *uf*);
- **simple repetate** (*groh-groh*, *mac-mac*, *mor-mor*, *nani-nani*),
- **compuse** (*ei aș*, *ia uite*, *tralala*).

ex. 5, 6

După rolul în comunicare, interjecțiile sunt:
- **expresive**, când arată reacții afective (*ah, brr, ura, bravo* etc.)
- **de ordin**, când arată un ordin sau un îndemn (*zât, hăis, stop, na, ssst* etc.);
- **de adresare**, când arată adresarea față de diferiți destinatari (*mă, măi, bre, cuțu-cuțu, pis-pis* etc.);
- **de inițiere a comunicării**, la începutul unui dialog sau pe parcursul acestuia, pentru menținerea sa (*alo, ei, îhî* etc.);
- **de prezentare**, când se prezintă ceva (*iată, ia, uite, iacă* etc.);
- **de răspuns**, când arată răspunsuri (*aș, păi, zău, ei na* etc.);
- **de politețe**, când arată un salut, o scuză (*bună, servus, pa, pardon* etc.);
- **„de umplutură"**, folosite în cântece, în vorbirea ezitantă (*la-la-la, u-iu-iu, lui-lui-lui, ăăă* etc.).

ex. 7

Onomatopeele imită:
- sunete produse de animale, de păsări, de insecte;
- sunete produse la contactul dintre diverse obiecte sau la mișcarea acestora;
- sunete produse de procese fiziologice omenești;
- sunete produse de acțiuni.

ex. 8

Locuțiunea interjecțională este grupul unitar de cuvinte care exprimă sentimentele sau reacțiile afective ale vorbitorului și se comportă în enunț ca o interjecție.

ex. 9

În general, interjecțiile nu au funcție sintactică în enunț și pot reprezenta singure un enunț nestructurat.
Există **interjecții predicative** care se comportă ca niște verbe, având funcție sintactică de predicat verbal.

ex. 10

3 **Ce tip de intonație au cuvintele de la exercițiile precedente?**

Tipuri de interjecții

4 **Clasifică interjecțiile de la exercițiul 1 și 2 în tabelul dat.**

Interjecții care exprimă senzații, stări sufletești, îndemnuri etc.	Interjecții care imită sunete și zgomote din natură

5 **Cum crezi că sunt interjecțiile de mai jos: simple sau compuse? Justifică-ți alegerea.**
• boc-boc • cu-cu • fâl-fâl • gâl-gâl • ham-ham • pis-pis

6 **Explică formarea interjecțiilor din seria de mai jos.**
• heirup • hodoronc-tronc • pu-pu-pup • tic-tac • tralala • tura-vura

7 **Indică rolul pe care îl au în comunicare interjecțiile din enunțurile date, alegând între: adresare, ordin, reacție afectivă, prezentare, inițiere a comunicării, răspuns în dialog, politețe, sunete „de umplutură".**
a. **Ah**, am înțeles! ______
b. **Uite** exercițiul! ______
c. **Măi**, ai un pix în plus? ______
d. **Marș**! ______
e. **Alo**! ______
f. Da, **zău**! ______
g. **Pardon**, n-am vrut să vă lovesc! ______
h. **La-la-la**! ______

Onomatopeele

8 **Menționează ce sunete imită onomatopeele de mai jos.**
a. Mu! ______ f. Vâj! ______
b. Cotcodac! ______ g. Zbârr! ______
c. Bâzz! ______ h. Hapciu! ______
d. Buf! ______ i. Țuști! ______
e. Trosc! ______ j. Hop! ______

Locuțiunea interjecțională

9 **Numește reacțiile afective exprimate de grupurile de cuvinte scrise colorat în enunțurile de mai jos.**
a. **Măi să fie**, ce-ai făcut? ______
b. Să nu pățești ceva, **Doamne ferește**! ______
c. Am rezolvat problema, **ce mai**! ______
d. **La naiba**, am greșit exercițiul ăsta! ______

Interjecția predicativă

10 **Explică diferența în privința funcției sintactice dintre interjecțiile din prima comunicare de mai jos și cele din restul enunțurilor.**
a. **Măi**, ți-ai scris tema?
b. Rața **țuști**! în apă.
c. **Hai** acasă!
d. **Iată** planșa!

11 **Precizează ce părți de propoziție determină interjecțiile centru din exemplele date.**
a. Na un măr! ______
b. Bravo premianților! ______
c. Halal de el! ______
d. Hai mâine la film! ______
e. Hai mai repede! ______
f. Haide la plimbare! ______
g. Cartea buf! ______

12 **Menționează ce funcții sintactice au interjecțiile în enunțurile de mai jos.**
a. El este tralala.
b. Avea o mașină zdronca-zdronca.
c. Cana a picat fleoșc!

Punctuația interjecției

13 **Încercuiește semnele de punctuație folosite după interjecțiile din enunțurile de mai jos. Ce observi în privința literei care urmează după aceste semne?**
a. Ei! V-ați luat, în sfârșit, penare noi!
b. Ah, cât m-am bucurat!
c. Vai! am uitat să scriu un exercițiu!

14 **Precizează după ce este pusă virgula în enunțurile date.**
a. Măi Dane, vino mai devreme!
b. Mă Florico, unde-ai fost?

Interjecția poate fi **centru** când este determinată de:
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de scop;
- subiect.

ex. 11

Ca **adjunct**, interjecția poate fi:
- nume predicativ;
- atribut interjecțional;
- circumstanțial de mod.

ex. 12

Interjecția se desparte prin virgulă/virgule sau prin semnul exclamării de restul enunțului.
Semnul exclamării pus după o interjecție nu este considerat semn de punctuație finală, comunicarea putându-se continua cu literă mică.

ex. 13

Dacă interjecția de adresare este urmată de un substantiv în vocativ, virgula se pune după întregul grup.

ex. 14

Dificultăți

Există substantive care trec în clasa interjecțiilor, fiind complet lipsite de sensul inițial: Cu ce-a greșit, *frate*, de-a pătimit atât?! • Nu poți, *domnule*, în ziua de azi să te lipsești de mașină! • Ce bătaie am văzut, *nenică*!

Aceste interjecții nu trebuie confundate cu substantivele în vocativ: *Frate*, mă ajuți? *Domnule*, doriți ceva?

Au pătruns în limbă și interjecții împrumutate din alte limbi: *pardon, aport, mersi* (din franceză), *ups, wow, yoo-hoo, bleah* (din engleză).

1 **Subliniază cu o linie interjecțiile propriu-zise și cu două linii onomatopeele din textul de mai jos.**

„— À propos – zic eu – madam, vorbeați adineauri de Bismarck... al...
— Al ofițerului Papadopolinii...
— Ei! Ce e Bismarck?
— Un dulău de curte... Era să mi-l omoare pe Bùbico... Două săptămâni a zăcut... Am adus și doftor. Da-n sfârșit, slavă Domnului, a scăpat... (către Bùbico): Mai merge la Zambilica băiatul?
Bùbico: Ham!
— Să te mănânce Bismarck... craiule!
— Ham! Ham!
Și sare de pe bancă jos în vagon și apucă spre mine.
— Cucoană! strig eu, ridicându-mi picioarele; eu sunt nevricos, să nu se dea la mine, că...
— Nu, frate! zice cucoana, nu vezi că vrea să se-mprietenească? Așa e el: numaidecât simte cine-l iubește...
— A! zic eu, având o inspirație infernală; a! simte pe cine-l iubește... vrea să ne împrietenim?... Bravo!“

I.L. Caragiale – *Bùbico...*

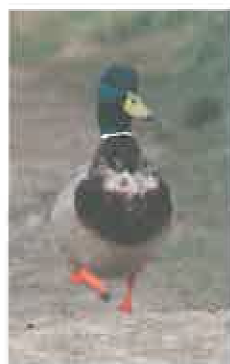
2 **Încercuiește locuțiunea interjecțională din textul de la exercițiul precedent.**

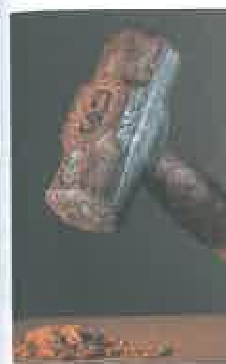
3 **Indică, prin bifare, felul interjecțiilor de mai jos.**

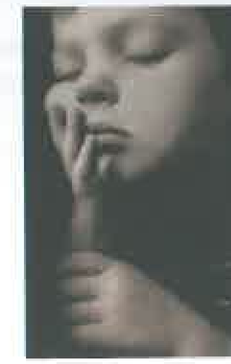
	Interjecție simplă	Interjecție compusă		Interjecție simplă	Interjecție compusă
• Arș!	☐	☐	• Ete scârț!	☐	☐
• Bâldâbâc!	☐	☐	• Pfui!	☐	☐
• Cotcodac!	☐	☐	• Trosc-pleosc!	☐	☐
• Ding-dang!	☐	☐	• Țrr!	☐	☐
• Ei na!	☐	☐	• Vâj!	☐	☐

4 **Scrie onomatopeele potrivite situațiilor/ființelor din imagini.**

5 **Precizează felul interjecțiilor de mai jos, după rolul avut în comunicare.**
a. Bravo, felicitări! **b.** Iată planșa noastră! **c.** Măi Adi, de ce nu-nveți? **d.** Ssst, vreau s-aud! **e.** Ei, ți-a plăcut? **f.** Băi, da' parcă nu auzi!

6 **Formează, prin derivare cu sufixe, verbe de la interjecțiile date.**
- boc ______
- chiț ______
- fâș ______
- ham ______
- mâr ______
- pâr ______
- tronc ______
- zang ______

7 **Subliniază interjecțiile predicative din textul de mai jos.**
Cărăbușul a urcat în copac și pâș-pâș printre frunze a ajuns în vârf. Deodată, poc! pe pământ. L-am luat în palmă ca să văd dacă a pățit ceva.
— Hai spre cer, frumosule! Măi, te rog, deschide aripile!
Brusc, zzss! spre cerul senin.

8 **Încercuiește interjecțiile centru din enunțurile date, precizând de ce părți de propoziție sunt determinate.**
a. Uite o buburuză! ______
b. Bravo câștigătorilor concursului! ______
c. Hai mâine la cumpărături! ______
d. Halal colegi! ______
e. Iată-l pe Victor! ______

9 **Scrie un dialog de patru replici în care să folosești o interjecție fără funcție sintactică și o interjecție predicativă.**

Test flash

1. Subliniază cu o linie interjecțiile propriu-zise și cu două linii onomatopeele. 3 p.
a. Creanga trosc! sub piciorul său. **b.** Vai, mă doare măseaua! **c.** Of, ce tristă sunt!

2. Încercuiește interjecțiile simple. 3 p.
• bre • heirup • păi • tic-tac • uf

3. Construiește trei enunțuri în care să fie câte o interjecție predicativă. Subliniază interjecțiile. 3 p.
Din oficiu: 1 p.

1 **Completează tabelul de mai jos cu adverbele din textul dat:**

„Am uitat să vă povestesc visul ciudat de ieri-noapte. [...]
Sunt acasă [...] și descojesc mandarine. Una după alta. Arunc cojile la nimereală și înfulec fiecare mandarină din câte două înghițituri. De o parte și de alta a mea stau două pisici albe [...] care se duc întruna după coji și mi le aduc înapoi. Fac [...] zgomot cu labele lor tințate, încât la un moment dat vecinul de dedesubt îmi bate în podea. [...] În toiul vacarmului o piatră îmi sparge geamul. Cobor iute din pat, mă uit în jos și-l văd pe administrator."

Radu Paraschivescu – *Speranța cântă thrash*

Adverbe de loc	Adverbe de timp	Adverbe de mod

2 **Indică funcția sintactică a primelor patru adverbe din textul de la exercițiul precedent.**

3 **Extrage din textul de la exercițiul 1 locuțiunile adverbiale, indicând felul acestora și funcția lor sintactică.**

4 **Construiește enunțuri cu ortogramele de mai jos.**

altfel
alt fel

deloc
de loc

devreme
de vreme

întruna
într-una

totuna
tot una

nicicum
nici cum

5 **Menționează ce parte de vorbire este cuvântul scris cursiv în enunțurile de mai jos.**

- Am citit un roman grafic *și* o nuvelă.
- Mama a *și* venit de la serviciu.
- Ana *și*-a făcut exercițiile la matematică.
- Am cules un fir *de* zambilă.
- *De*, ai cam greșit!
- *De* înveți, știi.
- Bluza nouă *a* Danei s-a pătat.
- Caietele *a* cinci copii sunt curate.
- *A*, ce bine-mi pare că ne-am întâlnit!
- El *a* citit acest articol.

6 **Subliniază semiadverbele din enunțurile de mai jos.**

- El a tot vorbit, dar numai câțiva l-au urmărit.
- Ne-a spus vreo două vorbe și a și plecat.
- Citește măcar acest roman!
- Ana s-a interesat doar de lecțiile de geografie.

7 **Explică formarea adverbelor din enunțurile date.**

- Aseară am fost la teatru și am fost idealmente încântat de piesa văzută.
- Mâine-dimineață merg la antrenamentul la volei.
- Mă înțeleg frățește cu băieții din echipă și toți ținem morțiș să câștigăm meciul de după-amiază.

8 **Pune adverbul *aproape* la gradele de comparație cerute.**

aproape

- comparativ de superioritate
- superlativ relativ de superioritate
- superlativ absolut
- comparativ de egalitate

9 **Corectează greșelile din enunțurile de mai jos.**

a. Am decât zece lei. **b.** Mai a sunat Vlad? **c.** Casa are ferestre largi deschise. **d.** Ea a terminat cea mai repede lucrarea. **e.** Scrieți maxim o pagină! **f.** Părinții mei au venit fortuit la școală, fiindcă i-a chemat doamna dirigintă. **g.** Producția a crescut cu minim 18%. **h.** Presa a criticat în termeni destui de severi comportarea echipei de volei.

10 **Subliniază interjecțiile din textul de mai jos.**

„Să n-ai ce povesti acasă, ceva fioros și năprasnic, asta e groaznic! Ura, suntem salvați! Iată corabia de pirați! Au aflat că mergem unde ne duce curentul și vor să ne fure subiectul. O, dragii mei marinari, hai să fugim cât mai repede și să fim tari. Dar, vai, ei măresc, măresc viteza și respirația lor ne zburlește sufletul ca freza. Dar tocmai când să pună mâna pe noi, lip! corabia li s-a împotmolit în nisip."

Marin Sorescu – *La Polul Sud*

11 **Selectează din textul de la exercițiul precedent interjecțiile predicative.**

12 **Subliniază locuțiunile interjecționale din enunțurile de mai jos.**

a. A acționat, ce mai, ca un adevărat detectiv.
b. Nu zău, chiar faci scrimă?
c. Vai de mine, am pierdut umbrela!
d. Ce prostie mare, ferească sfântul!
e. Ce-ai pățit, păcatele mele?
f. Să nu faci asta, Doamne păzește!

Test 1

1 Subliniază semiadverbul și precizează felul adverbelor din textul de mai jos. 20 p.
Am tot sunat ieri-seară, dar nu-i mergea bine telefonul și n-a răspuns. Astăzi, voi suna întruna până îl voi găsi.

2 Menționează funcția sintactică a adverbelor din enunțurile date. 30 p.
a. Zăresc foarte clar casa de acolo. **b.** Mâine plec devreme la bunici. **c.** Ina a răspuns cel mai bine.

3 Subliniază locuțiunile adverbiale cu o linie și pe cele interjecționale cu două linii. 30 p.
a. Doamne ferește, ce necaz neașteptat! **b.** Am terminat compunerea cu chiu, cu vai și constat că din loc în loc am mai greșit. **c.** Nu zău, chiar ai luat premiu?

4 Încercuiește interjecțiile predicative și subliniază interjecțiile fără funcție sintactică. 10 p.

a. Hai la stadion! **b.** Uf, mult am mers pe jos! **c.** Uite desenul meu! **d.** Veverița zdup! pe o creangă. **e.** A, bine că ai sosit!

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Subliniază semiadverbul și precizează felul adverbelor din textul de mai jos. 20 p.
Împrejur sunt numai flori care miros puternic. Acum, voi face repede un buchet pe care să i-l dăruiesc mamei.

2 Menționează funcția sintactică a adverbelor din enunțurile date. 30 p.
a. Plec departe, fiindcă mâine îmi încep concediul. **b.** Carmen a cântat foarte corect melodia. **c.** Scaunul de aici pare rupt și l-am mutat acolo.

3 Subliniază locuțiunile adverbiale cu o linie și pe cele interjecționale cu două linii. 30 p.
a. Ina a muncit zi și noapte ca să reușească în viață și, ia te uită, a ajuns directoare de bancă. **b.** Din când în când mă întâlnesc la cercul de lectură cu niște prieteni care cu niciun chip nu vor să facă sport. **c.** Măi să fie, am întârziat la ore!

4 Încercuiește interjecțiile predicative și subliniază interjecțiile fără funcție sintactică. 10 p.

a. Piatra bâldâbâc! în lac. **b.** Iată planșa făcută de noi! **c.** Ah, ce tare vorbești! **d.** Au, mă doare! **e.** Hai în casă!

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 10

Sintaxa propoziției

Într-o propoziție, cuvintele îndeplinesc mai multe funcții sintactice. Centrul unui enunț este predicatul, care asigură organizarea comunicării, fiind cel care guvernează grupul verbal. Cuvintele pot îndeplini și alte funcții sintactice în raport cu grupul în care intră – verbal, nominal (cu centrul substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală), adjectival, adverbial sau interjecțional.

- Predicatul și subiectul
- Atributul, complementul, circumstanțialul
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
4.4. raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 10 Predicatul și subiectul

Observ și învăț!

Predicatul poate fi:
- **verbal**;
- **nominal**.

ex. 1

Predicatul verbal se exprimă prin:
- **verb predicativ** cu categoria modului;
- **locuțiuni verbale** cu categoria modului;
- **interjecții predicative**.

ex. 2, 3, 4

Predicatul nominal este alcătuit din **verb copulativ** + **nume predicativ**.

ex. 5

Verbele copulative sunt:
- **verbe copulative** prin excelență; *a fi, a deveni*;
- **verbe predicative** care pot deveni copulative; *a ajunge, a ieși, a se face, a rămâne, a însemna, a părea*.

ex. 6

Numele predicativ poate fi:
- **simplu**, când este alcătuit dintr-un singur termen;
- **multiplu**, când este alcătuit din doi sau mai mulți termeni.

ex. 5, 6, 7

Predicatul

1 Subliniază predicatele din textul de mai jos, precizând felul acestora.

Pentru a-mi face o bucurie, părinții mei m-au dus la teatru ca să văd o montare modernă a unei piese românești clasice. Experiența a fost interesantă, pentru că am înțeles noua interpretare a regizorului și mi-am dat seama de multiplele semnificații ale textului. La sfârșitul spectacolului, le-am oferit cu plăcere actorilor flori.

2 Precizează prin ce parte de vorbire se exprimă primele două predicate din text și analizeaz-o.

____

____

____

____

3 Extrage din textul de la exercițiul 1 predicatul verbal exprimat prin locuțiune verbală.

____

4 Menționează prin ce se exprimă predicatele verbale din enunțul de mai jos.

Fiecare generație poate avea propriul punct de vedere asupra unui text literar și iată surprinzătoarele rezultate ale acestor variate perspective în acest nou spectacol.

5 Din ce este alcătuit predicatul nominal din textul de la exercițiul 1?

6 Subliniază predicatele nominale din textul de mai jos.

Personajul principal care era bogat și răutăcios, a devenit un om blând în urma unor experiențe nefericite. El a ajuns de nerecunoscut, după ce a pierdut averea și s-a făcut hamal în port. A ieșit schimbat din acest episod al vieții lui și a rămas înțelegător față de ceilalți. El a priceput că fericirea nu înseamnă bani și a devenit de atunci generos cu oamenii.

7 Încercuiește numele predicativ multiplu din textul de la exercițiul precedent.

8 Indică părțile de vorbire prin care se exprimă numele predicativ în enunțurile de mai jos și analizează-le.

• Spectacolul a fost foarte frumos. • În decor, cerul era înnorat. • Două personaje secundare au părut suferinde tot spectacolul. • Personajul principal feminin a fost de nădejde. • La finalul piesei, fata ajunge directoarea unei școli. • Copilul era cu bun-simț. • Reproșurile lui erau cu privire la cearta cu prietenii. • Acțiunile lui sunt contra cursului evenimentelor. • Bunica este de partea copilului. • Personajul a rămas același după evenimentele triste. • Florile erau de la ele. • Discuțiile au fost cu privire la acestea. • Acțiunile Danei sunt contra lor. • El era de partea lor. • Vinovații au fost cei doi. • Veștile sunt de la al treilea. • Informațiile erau cu privire la cei patru. • Susținerea era din partea celor doi. • Dorința lui era de a pleca. • Părerea lui era de neacceptat. • Viața ta este altfel decât a mea. • La întrebarea lui, tatăl a rămas paf.

9 Precizează ce părți de propoziție determină verbele și locuțiunile verbale centru cu funcția sintactică de predicat din textul de la exercițiul 1.

Subiectul

10 Identifică subiectele exprimate din textul de la exercițiul 1, analizând partea de vorbire prin care se exprimă.

11 Ce fel de subiect neexprimat există în textul de la exercițiul 1?

12 Subliniază cu o linie subiectele simple și cu două linii subiectele multiple din enunțurile de mai jos.

a. Spectatorii au admirat jocul actorilor. **b.** Copii, tineri, bătrâni au aplaudat minute în șir. **c.** Spectacolul a fost o încântare pentru toți. **d.** Decorurile minuțios lucrate, costumele de epocă, machiajul reușit, organizarea perfectă au creat o atmosferă fascinantă.

13 Indică felul predicatului neexprimat din enunțul dat.

Actrița din rolul principal a ieșit de trei ori la rampă și a mulțumit spectatorilor.

14 Precizează prin ce părți de vorbire se exprimă subiectul în enunțurile de mai jos, analizându-le.

a. Actoria este o meserie frumoasă. **b.** Unii le-au oferit flori. **c.** Doi au urcat pe scenă. **d.** A înțelege personajul este primul pas spre succes. **e.** De apărut în fața spectatorilor este totdeauna greu.

15 Ce poți spune despre subiectul din enunțurile date?

a. Plouă de ieri. **b.** A fulgerat acum câteva minute.

Dificultăți

Centru de grup verbal pot fi și verbele la infinitiv, gerunziu și supin când sunt determinate de diferite părți de propoziție. În enunțul *Pentru a-mi face o bucurie, părinții mei m-au dus la teatru.*, verbul la infinitiv *a face* este determinat de complementul direct *o bucurie* și de complementul indirect *mi*. De asemenea, într-un enunț ca *Oferind flori actorilor pe scenă, și-a exprimat admirația față de ei*, verbul la gerunziu *oferind* este determinat

Numele predicativ se poate exprima prin:
- **adjectiv**
  - propriu-zis, la toate gradele de comparație;
  - provenit din verb la participiu sau gerunziu;
  - locuțiune adjectivală;
- **substantiv** în cazul nominativ, acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională, genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **pronume** în cazul
  - nominativ;
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul
  - nominativ;
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **verb** la
  - infinitiv;
  - supin;
- **adverb**;
- **interjecție**.

ex. 8

Verbul poate fi **centru** de grup și poate fi determinat de:
- complement direct;
- complement indirect;
- complement prepozițional;
- circumstanțial de loc;
- circumstanțial de timp;
- circumstanțial de mod;
- circumstanțial de cauză;
- circumstanțial de scop;
- subiect, aflat în relație de interdependență cu predicatul;
- nume predicativ, aflat într-o relație ternară de subordonare față de verbul copulativ și față de subiect.

ex. 9

Subiectul poate fi:
- **exprimat**, acesta fiind
  - **simplu**, când are un termen;
  - **multiplu**, când are doi sau mai mulți termeni;
- **neexprimat**, acesta fiind
  - **subînțeles**, când a fost exprimat într-o propoziție anterioară;
  - **inclus**, când poate fi dedus din desinența verbului la persoana I și a II-a, singular și plural.

ex. 10 –13

Subiectul se poate exprima prin:
- substantiv în nominativ;
- pronume în nominativ;
- numeral cu valoare pronominală în nominativ;
- verb la infinitiv și supin.

ex. 14

Există și propoziții fără subiect.

ex. 15

de complementul direct *flori*, de complementul indirect *actorilor* și de circumstanțialul de loc *pe scenă*. În enunțul *Copilul are de citit multe cărți.*, supinul *de citit* este determinat de complementul direct *cărți*.

În limba română, există și un **subiect dublu exprimat**, cu rol de insistență: Vine *el regizorul* și ne lămurește. *Actorii* sunt și *ei* oameni. *Actorul* despre care ți-am vorbit, *acela* a jucat rolul principal.

Exersez

1 **Subliniază cu o linie predicatele verbale și cu două linii predicatele nominale din textul de mai jos.**

„Încep cu tata. Era învățător la Bolintinul din Vale. Țin minte că îmi povestea multe lucruri. Mama și tata au plecat la facultate, la București. Mama nu stătea niciodată. După ce și-a luat licența în română și franceză, a fost revizorul școlar al județului Ilfov. Scria poezii și cărți de școală, dar mai mult bătea drumurile în inspecție. Bunicul meu, Costică Grigorescu, pe care nu-l cunoscusem, fiindcă eram prea mic când a murit, era străin în Bolintin."

După Romulus Dinu – *Listă de persoane*

2 **Analizează părțile de vorbire prin care se exprimă predicatele verbale din textul de la exercițiul precedent.**

3 **Indică subiectele exprimate din textul de la exercițiul 1, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

4 **Extrage din textul de la exercițiul 1 tipurile de enunțuri cerute mai jos.**
- enunț cu subiect inclus ____________________
- enunț cu subiect subînțeles ____________________

5 **Subliniază predicatele nominale din enunțurile date, precizând, prin bifare, felul numelui predicativ.**

	Nume predicativ simplu	Nume predicativ multiplu
• Răzvan s-a făcut scenograf.	☐	☐
• Copacul din decor pare foarte fragil.	☐	☐
• Rochia actriței este albă, vaporoasă și lungă.	☐	☐
• Ce bun actor a ajuns acest fost coleg de clasă!	☐	☐
• Bărbatul cu părul alb a devenit în scurt timp șeful grupului de răzvrătiți și principalul oponent al nobilului din piesă.	☐	☐
• Cine era proprietarul castelului?	☐	☐
• Dorința actorilor era de a ne încânta cu jocul lor și de a ne dezvălui sensuri noi ale vechii piese de teatru.	☐	☐
• Participarea la acel spectacol a însemnat pentru el o șansă pe care o aștepta de mult și o posibilitate de a-și dovedi talentul.		

6 **Încercuiește subiectele din enunțurile de mai jos și menționează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. Soarele încălzește natura și Mihai admiră plantele înflorite sub razele lui. **b.** Doi dintre ei au participat la concurs, dar niciunul nu a câștigat. **c.** Pe Andrei scăparea din vedere a exercițiului 3 de la test l-a costat două puncte care i-au scăzut media semestrială. **d.** Ai săi îi cer mai multă sârguință, fiindcă nu e chiar imposibil de primit note mari. **e.** Fiecare visează la o meserie frumoasă, dar numai unii își realizează aspirațiile. **f.** Aceea care se joacă este colega mea, acela care o privește este tatăl ei, cei trei de lângă el sunt frații ei și ceilalți sunt copiii vecinilor. **g.** Cine merge la teatru? **h.** A desena înseamnă pentru el o mare plăcere, dar a-și bate gura cu ceea ce face este „o tortură".

7 **Subliniază cu o linie subiectele simple și cu două linii subiectele multiple din exemplele date.**

a. Pe Mihai nu-l mulțumește orice. **b.** Pomii în floare, iarba înverzită, păsările ciripind dovedesc renașterea naturii. **c.** A alerga în curte și a face plimbări cu bicicleta sunt pentru Marina plăceri mari. **d.** Nu este ușor de scris o compunere.

8 **Precizează predicatele și subiectele din textele de mai jos, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. „Eu sunt întâiul sunet care a trezit ecouri
Fără-a trezi pe lume fiorul unei uri,
Rapsodul ce-a rupt pacea înaltelor platouri
Și-a deșteptat visarea funebrelor păduri."

Dimitrie Anghel – *Cântecul greierului*

b. „Iată că am vorbit, până acum, prea puțin de acest prieten care va fi un personaj de seamă în roman."

Mircea Eliade – *Romanul adolescentului miop*

c. „Înc-odată, iar și iară,
a cunoaște-nseamnă iarnă,
a iubi e primăvară."

Lucian Blaga – *Primăvară*

d. „Unul dintre grupuri [...] ajunsese la intrarea peșterii. Celălalt abia se mai zărea undeva, departe, pe coasta muntelui. Cireșarii începeau să bată la poarta marelui vis. [...] Toți se sculaseră odată cu zorii, fără să-i trezească cineva."

Constantin Chiriță – *Cireșarii*

e. „Îmi amintesc, de exemplu, de o pendulă pe care o avea mama la ea în odaie. [...] Ceasul a murit [...] în flăcări și moartea lui a însemnat începutul timpurilor noi. Sunetul desuet era prea dogit ca să mai poată măsura timpul oamenilor zilelor noastre."

Henriette Yvonne Stahl – *Marea bucurie*

Test flash

1. Subliniază cu o linie predicatele verbale și cu două linii predicatele nominale. **3 p.**
Știu că ei au fost buni prieteni și că vor rămâne astfel.

2. Subliniază subiectele și indică partea de vorbire prin care se exprimă. **3 p.**
Noul profesor, care venise în școală de două săptămâni, îi urmărea pe elevi de la fereastră și înțelegea că fiecare era o personalitate în devenire.

3. Subliniază cu o linie subiectele multiple și cu două linii numele predicative multiple. **3 p.**
Câinele și pisica sunt animale de companie și prieteni buni ai omului, care a ajuns protectorul și îngrijitorul lor.

Din oficiu: 1 p.

Atributul, complementul, circumstanțialul

Observ și învăț!

După partea de vorbire prin care se exprimă, **atributul** este: adjectival, substantival, pronominal, verbal, adverbial și interjecțional.

ex. 1

Atributul adjectival se exprimă prin:
- adjectiv propriu-zis;
- adjectiv provenit din verb la participiu;
- adjectiv provenit din verb la gerunziu (gerunziu acordat);
- adjectiv provenit din adverb;
- locuțiune adjectivală;
- adjectiv pronominal;
- numeral cu valoare adjectivală.

ex. 2

Atributul substantival poate fi:
- **atribut substantival genitival**; substantivul este în genitiv fără prepoziție;
- **atribut substantival prepozițional**; substantivul este în
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - dativ cu prepoziție;
- **atribut substantival în nominativ**; substantivul este în nominativ;
- **atribut substantival în dativ fără prepoziție**; substantivul este în dativ.

ex. 3

Atributul pronominal poate fi:
- **atribut pronominal genitival**; pronumele este în genitiv fără prepoziție;
- **atribut pronominal prepozițional**; pronumele este în
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - dativ cu prepoziție;

Atributul

1 Precizează felul atributelor din textul de mai jos, după partea de vorbire prin care se exprimă.

Șesurile lungi sunt o explozie de maci ca niște pete de sânge ivite din verdele ierburilor crude. Cerul din jurul ogoarelor se arcuiește într-un albastru pur. În Câmpia Bărăgan se coc holdele noastre strălucind în soare. Lanurile de grâu de acolo se pierd în bătaia vântului fâș-fâș în zările îndepărtate și după părerea unora urcă în rai.

2 Menționează prin ce se exprimă atributul adjectival în textul de la exercițiul precedent și din exemplele de mai jos.

a. Pletele fluturânde ale Anei sunt blonde.
b. Irina este o fată cu nasul pe sus.
c. Nu mi-a plăcut niciodată un astfel de om.
d. Trei copii au mers în excursie.

3 Indică tipurile de atribute substantivale din enunțurile de mai jos și din textul de la exercițiul 1, precizând cazul substantivului.

a. Purtarea față de părinții lui este respectuoasă.
b. Urcatul deasupra norilor cu noul avion l-a amețit.
c. Reușita grație muncii l-a bucurat.
d. Orașul Sibiu este curat.
e. Acordarea de burse elevilor merituoși se face semestrial.
f. Dan este nepot profesoarei mele de fizică.

4 Identifică tipurile de atribute pronominale din enunțurile de mai jos, precizând cazul pronumelui.

a. Îndemnul lor de a continua lucrul, sfatul aceluia, susținerea celuilalt, ajutorul fiecăruia m-au făcut să termin proiectul început.
b. Buchetul de la el reprezenta respectul față de ele și față de munca lor.
c. Acțiunile împotriva acelora au avut succes.
d. Grădina din fața dumneavoastră a fost amenajată de copiii din bloc.
e. Succesul grație lor l-a încântat.
f. Genele-i lungi s-au coborât ușor.
g. Conferirea de medalii unora a fost un gest de respect.

5 Subliniază atributele din enunțurile date, precizând prin ce parte de vorbire se exprimă.

a. Am ascultat părerea celor trei.
b. Discuția despre cei doi a fost aprinsă.
c. Lupta contra celor trei este grea.
d. Reușita datorită celor doi m-a încântat.
e. Atitudinea față de cei patru este respectuoasă.
f. Mașina din fața celor doi este roșie.
g. Am urcat la etajul cinci.

6 Menționează formele verbale nepersonale prin care se exprimă atributele în exemplele date.

a. Încercarea de a copia la test a fost sancționată.
b. Avea aerul a nu înțelege.
c. Andrei are un curaj de invidiat.
d. Pisica miorlăind i-a atras atenția.
e. Dorința de a o lua la sănătoasa era mare.

7 Indică prin ce parte de vorbire se exprimă atributele din enunțurile de mai jos.

a. Apartamentul de jos este mai mare.
b. Trezitul devreme nu-mi place.
c. Munca pe rupte l-a obosit.

8 Precizează prin ce se exprimă atributul în enunțul dat.

Am mâncat o prăjitură mmm!

9 Menționează felul complementelor din enunțurile de mai jos și partea de vorbire prin care se exprimă.

a. Am ascultat o melodie frumoasă.
b. Am văzut-o în curte.
c. I-am întrebat pe cei doi.
d. Pot juca șah.
e. Am de scris.
f. Le-am dat acelora, Mariei și celor trei câte un măr.
g. Mă gândesc la vacanță.
h. S-a referit la ceilalți și la cei doi de acolo.
i. Mă tem de a da lucrare.
j. M-am plictisit de scris.

10 Precizează felul circumstanțialelor din enunțurile date, menționând prin ce parte de vorbire se exprimă.

• Umbla de colo până colo și se uita sus, spre ferestrele casei. • O pasăre s-a așezat deasupra pervazului. • M-am plimbat de-a lungul străzilor. • Am pornit spre el. • Am observat înaintea-mi o mamă și un copil care alerga în jurul ei. • Deasupra celor patru zbura o pasăre care s-a oprit lângă al doilea din dreapta. • Ne vedem din când în când. • În tinerețe, bunicul făcea sport. • Am sosit înaintea mamei. • Am sosit după el, dar înaintea ei. • A ajuns după cei doi. • Vom pleca până a nu răsări soarele. • Ajungând acasă, s-a odihnit. • Pe nesimțite, toți elevii au început să răspundă bine. • Învață cu plăcere. • Dan este la fel de înalt ca tine și ca cei doi. • A vorbit fără a judeca. •

- **atribut pronominal în dativ** (dativ posesiv); pronumele este în dativ.

ex. 4

Numeralul cu valoare pronominală poate fi:
- atribut genitival;
- atribut prepozițional, la aceleași cazuri ca substantivul și pronumele.

Numeralul cu valoare substantivală este atribut în nominativ.

ex. 5

Atributul verbal se exprimă prin verb sau locuțiune verbală la:
- infinitiv cu sau fără prepoziție;
- supin;
- gerunziu.

ex. 6

Atributul adverbial se exprimă prin
- adverb cu sau fără prepoziție;
- locuțiune adverbială.

ex. 7

În construcții cu valoare exclamativă, poate apărea și **atributul interjecțional**.

ex. 8

Complementul poate fi:
- **complement direct**; se exprimă prin
  - substantiv, pronume, numeral cu valoare pronominală în acuzativ cu sau fără prepoziția *pe*;
  - verb la infinitiv cu sau fără prepoziție;
  - verb la supin;
- **complement indirect**; se exprimă prin substantiv, pronume, numeral cu valoare pronominală în dativ;
- **complement prepozițional**; se exprimă prin
  - substantiv, pronume, numeral cu valoare pronominală în acuzativ și genitiv cu prepoziție;
  - verb la infinitiv cu prepoziție;
  - verb la supin.

ex. 9

Circumstanțialul poate fi:
- **circumstanțial de loc**; se exprimă prin
  - adverb și locuțiune adverbială de loc;
  - substantiv, pronume și numeral cu valoare pronominală în acuzativ cu prepoziție și genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - pronume personal formă neaccentuată în dativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională specializată pentru genitiv;
- **circumstanțial de timp**; se exprimă prin
  - adverb și locuțiune adverbială de timp;
  - substantiv, pronume și numeral cu valoare pronominală în acuzativ și genitiv cu prepoziție;
  - verb la infinitiv și la gerunziu;
- **circumstanțial de mod**; se exprimă prin
  - adverb și locuțiune adverbială de mod;
  - substantiv, pronume și numeral cu valoare pronominală în acuzativ;
  - verb la infinitiv și la gerunziu;
- **circumstanțial de cauză**; se exprimă prin
  - substantiv, pronume, numeral cu valoare pronominală în acuzativ cu prepoziție
  - verb la gerunziu;
  - adjectiv precedat de prepoziție;
  - adverb și locuțiune adverbială;
- **circumstanțial de scop**; se exprimă prin
  - substantiv în acuzativ;
  - verb la infinitiv și supin;
  - locuțiune adverbială.

ex. 10

Vine alergând. • L-a ajutat de milă. • Pentru el și pentru cei doi a fost pedepsit. • Luând un premiu așa mare, a plâns de bucuros și de aceea mama lui l-a mângâiat. • A învățat pentru examen și pentru a intra la liceu. • S-a pregătit pentru ascultat. • De aceea te-a întrebat, ca să înțeleagă.

Dificultăți

Complementele nu trebuie confundate cu circumstanțialele, fiind poziții sintactice diferite.

Complementele sunt compliniri obligatorii ale verbului, chiar dacă nu totdeauna apar în enunț, putând fi omise: *Maria citește.* În cazuri ca acesta, verbul prin natura lui presupune complement.

Circumstanțialele sunt compliniri facultative într-un enunț.

Exersez

1 **Subliniază atributele din enunțurile de mai jos și precizează felul acestora.**

- Cel mai călduros anotimp a sosit.
- Fluturele nebăgat în seamă a coborât pe umărul lui.
- Se văd în zare coșurile fumegânde ale caselor.
- El însuși va răspunde de terminarea reparațiilor la timp.
- Ce persoane ai cunoscut în excursia de ieri?
- Doi băieți au câștigat cursa de biciclete.
- Măsurile împotriva excursioniștilor care distrug natura sunt justificate.
- Spațiul dinaintea blocului nostru este plantat cu pansele galbene și mov.
- Rezultatele grație ajutorului dat de ei au fost foarte bune.
- Camera a cărei amenajare îmi place aparține părinților mei.
- Sufletu-i tânjea după sensibilitatea lui.
- Căldura de afară l-a adus în camera răcoroasă.

2 **Construiește trei enunțuri în care să existe complementele indicate mai jos.**
- complement direct
- complement indirect
- complement prepozițional

3 **Precizează felul circumstanțialelor din exemplele de mai jos.**

a. Mâine plec la mare.

b. Acolo voi face plajă zi de zi.

c. Mă voi plimba de-a lungul țărmului.

d. Mâncând puțin, a slăbit mult.

e. Șoferul claxonează pentru a ne atenționa.

4 **Menționează felul atributelor, al complementelor și al circumstanțialelor din versurile de mai jos, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

„Sub paltin aici e răcoare.
S-aud rândunele pe sus
Cântând și jucându-se-n soare.
Tăcută e valea-nflorită
Ș-un nor ca o pânz-aurită
Se duce spre-apus. [...]

Slăbite, de atâta căldură
Și leneșe apele curg,
Iar pacea naturii te fură.
Și deal și câmpie-aromește,
Visând cât de vesel doinește
Răcoarea-n amurg."

George Coșbuc – *În miezul verii*

Test flash

1. Subliniază atributele din enunțuri și indică felul acestora. 3 p.

a. Buchetele mari de gladiole umplu vazele mamei. **b.** Dorința ei de a împodobi casa o înțeleg. **c.** Florile de aici miros puternic.

2. Încercuiește complementele și indică felul lor. 3 p.

a. Mi-am dat seama de greșeala făcută. **b.** Îi adresez o întrebare.

3. Subliniază circumstanțialele și precizează felul lor. 3 p.

a. Pentru succesul la teză, am stat în casă două zile. **b.** Întârziind la ore, mama m-a certat serios.

Din oficiu: 1 p.

1 Bifează caseta A, dacă afirmația este adevărată, sau caseta F, dacă este falsă.

	A	F
• Predicatul verbal este exprimat prin verb la indicativ, perfect compus în enunțul: *Copiii au luat note mari în acest an școlar.*	☐	☐
• Predicatul verbal este exprimat prin interjecție predicativă în enunțul: *Iată cartea recomandată de profesor!*	☐	☐
• Predicatul verbal este exprimat prin verb la conjunctiv în enunțul: *Aș pleca la bunici.*	☐	☐
• Predicatul verbal este exprimat prin locuțiune verbală în enunțul: *Vlad taie frunză la câini toată ziua.*	☐	☐
• Predicatul verbal este exprimat prin verb la indicativ, timpul viitor în enunțul: *Îmi voi aduce aminte cu plăcere de anii de școală.*	☐	☐

2 Subliniază predicatele nominale din enunțurile date, scriind în dreptunghiuri partea de vorbire prin care se exprimă numele predicativ și în pătrate cazul în care se află aceasta.

- Pomul din grădină este un cireș.
- Coroana lui pare un glob verde.
- El a rămas același ca în copilărie.
- Cireșul este foarte înalt.
- Bunica a fost contra tăierii lui.
- Mama este de partea ei.
- Verișoara mea s-a făcut inginer agronom.
- Pentru mine, cireșul înseamnă copilărie.
- Coșul cu fructe este de la aceia.
- Grădina a devenit locul relaxării mele.

3 Subliniază predicatele nominale, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.

- Emil ajunsese cam tralala. ____________
- Zarzavaturile sunt de vânzare. ____________
- Dorința mea este de a reuși. ____________
- Ei sunt împreună de mult. ____________
- Dan a ieșit al treilea la concurs. ____________

4 Indică numele predicative multiple din enunțurile date.

- O pisică neagră cu pete albe devenise stăpâna grădinii bunicii și spaima vrăbiilor din cireș.

____

- Ea este blândă, răsfățată și obraznică.

____

- Dorința ei este de a găsi mâncare în bol și de a dormi toată ziua în flori.

____

5 Precizează partea de vorbire prin care se exprimă subiectul din enunțurile de mai jos.

- Pomii au înflorit. ____________
- Nimeni n-a întârziat. ____________
- Cine merge la piață? ____________
- Oricine ascultă muzică. ____________
- Doi vor participa la concurs. ____________
- A învăța înseamnă muncă. ____________
- De citit este plăcut. ____________
- Copiii aleargă. ____________

6 Menționează felul atributelor din enunțurile date.

- Locul cel mai plăcut din grădină este leagănul.

____

- Această parte a livezii a fost plantată de bunicul.

____

- Ce flori de primăvară îți plac?

____

- Iarba verde crescândă mă încântă.

____

- Am cules douăzeci și trei de fire de narcise. Plimbarea de-a lungul râului a fost plăcută.

____

- Profesorul Ionescu ne-a spus părerea dumnealui despre creșterea florilor.

____

- Sculatul devreme m-a ajutat să rezolv problema.

____

- Legumele de cules se pun în lădițe din lemn.

____

7 Precizează felul complementelor din textul de mai jos.

M-am gândit la amenajarea unui parc lângă blocul nostru. Aș vedea flori și pomi de la fereastră și le-aș dărui persoanelor dragi buchete splendide.

____

____

____

8 Indică felul circumstațialelor din enunțurile de mai jos.

- L-am ajutat pe Dan din milă. ____________
- Ne-am întâlnit departe, în Grecia. ____________
- A muncit intens pentru a termina lucrarea. ____________
- Mâine voi merge în oraș. ____________

9 Menționează părțile de propoziție din textul de mai jos, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.

„Înaintez pe drumul care face o curbă leneșă, privesc în jur, mă feresc de câinii galbeni care aleargă pe lângă mine, incredibil, parcă neatingând pământul. Casele sunt departe, în pâlcuri. [...] Vântul negru îmi flutură părul, răbufnind brusc de după trunchiuri, de după ziduri.“

Mircea Cărtărescu – *Orbitor*

Test 1

1 Precizează felul predicatelor din enunțurile date, indicând partea de vorbire prin care se exprimă. **20 p.**

a. Copila era înaltă. **b.** El pleosc! în apă. **c.** A greși este de înțeles. **d.** Acesta mereu a călcat în străchini. **e.** Fiecare a realizat un desen pentru expoziție.

2 Indică subiectele din enunțurile de la exercițiul 1, menționând partea de vorbire prin care se exprimă. **10 p.**

3 Menționează felul atributelor din enunțurile de mai jos. **20 p.**

a. Florile multicolore ale grădinii îmi plac. **b.** Narcisele de acolo sunt albe. **c.** Crengile mișcând m-au speriat. **d.** Părerile acestuia sunt interesante.

4 Subliniază complementele directe cu o linie, complementele indirecte cu două linii și complementele prepoziționale cu trei linii. **20 p.**

Vreau un buchet de zambile. Îl voi dărui bunicii. Mă gândesc la iubirea ei pentru noi și la generozitatea probată frecvent.

5 Precizează felul circumstanțialelor din enunțurile date. **20 p.**

Mă duc la magazin mâine pentru a lua un pix. Scriu mult și de aceea am terminat pasta.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 Precizează felul predicatelor din enunțurile date, indicând partea de vorbire prin care se exprimă. **20 p.**

a. Niciunul dintre ei nu a lipsit de la acțiune. **b.** De oferit explicații este un obicei pentru el. **c.** Ai mei plecaseră la serviciu. **d.** Ele buf! în ușă. **e.** Băieții au luat-o la sănătoasa.

2 Indică subiectele din enunțurile de la exercițiul 1, menționând partea de vorbire prin care se exprimă. **10 p.**

3 Menționează felul atributelor din enunțurile de mai jos. **20 p.**

a. Cadourile frumoase de la ai mei le-am pus în dulap. **b.** Cărțile de citit sunt pe noptieră. **c.** Plimbările din când în când sunt necesare. **d.** Rucsacul Anei este albastru.

4 Subliniază complementele directe cu o linie, complementele indirecte cu două linii și complementele prepoziționale cu trei linii. **20 p.**

Mă tem de câini și de pisici, dar le voi da mâncare și apă.

5 Precizează felul circumstanțialelor din enunțurile date. **20 p.**

Am scăpat cana de ceai pe ciment dintr-o greșeală și s-a spart. Acum, merg fără întârziere la supermarket ca să iau alta.

Din oficiu: 10 p.

Vocabularul. Fonetica

1 Citește fragmentul de mai jos.

A venit primăvara. După semnele de afară știu. Sunt în biblioteca Ioanei și numele meu este Patrocle. La început, când mi s-a terminat bateria internă prima dată, Ioana îmi reamintea calendarul de câte ori mă deschidea; după ceva vreme, îmi înlocuia bateria internă (o frumusețe de litiu, de 3,5 volți) cu alta, nouă, adusă cu greu de peste mări și țări. De mine a legat o imprimantă, pe care o cheamă Lizuca. E mică, stresată și nătângă. Scrie mărunt tot ce îi spun eu, care le știu pe toate cele ce le scrie Ioana. Ea vorbea cu mine și eu îi răspundeam întotdeauna, pentru că prima regulă a speciei noastre este să fim politicoși. Foarte politicoși, chiar dacă asta înseamnă mai puțină memorie.

Eram viu și eram secretarul perfect. Nu pierdeam nimic, nu uitam niciun document prin casă, nu încurcam niciun text cu altul. Am scris, împreună cu Ioana, cinci cărți, am pregătit pentru susținere o teză de doctorat, am scris în fiecare an școlar nenumărate cursuri, planuri și subiecte de examene.

Mă înțelegeam perfect și cu ceilalți: păpușile Ioanei în trecere prin bibliotecă, pozetele puse de-a valma lângă masa de lucru, tonele de hârtii de pe birou. Părinții Ioanei mă priveau de departe, cu un fel de admirație colorată cu neîncredere și eu mă simțeam în al noulea cer. Eram un adevărat membru al familiei. În serile târzii, când Ioana uita să tragă draperiile, oglinda neagră a ferestrei mă arăta mie însumi, frumușel, gri-elegant, cu mărul mușcat la butonieră, ușor adus de spate ca și cum m-aș fi aplecat, confidențial, spre Ioana. Îmi plăcea la nebunie să o aud la telefon: „Nu știu, nu îmi amintesc acum, dar îl întreb pe Patrocle, el sigur își aduce aminte".

După ce am trecut în mileniul al treilea, memoria mea a devenit insuficientă pentru Ioana. La început, am avut colegi mai tineri care să mă ajute. În vara anului 2005, Ioana, înlăcrimată, mi-a pus toată memoria pe treizeci și șase de dischete. Eram bătrân și destinat unei vieți eterne și pașnice, pe raftul bibliotecii unde mă aflu acum.

După Ioana Bot – *Marginea memoriei*

2 Explică formarea cuvintelor din seria de mai jos, extrase din textul dat.

• a reaminti • frumusețe • a vorbi • întotdeauna • niciunul • fiecare • nenumărate • de pe • neîncredere • gri-elegant • nebunie • treizeci și șase

3 Precizează mijlocul de formare a cuvintelor *frumușel* și *Lizuca*, menționând rolul acestor cuvinte în textul dat.

4 Formează un verb prin derivare parasintetică de la cuvântul *lacrimă*.

5 Scrie câte un diminutiv de la cuvintele de mai jos, extrase din textul dat.

mică		poșetă	
mărunt		hârtie	
carte		singur	
păpușă		tânăr	

6 **Explică formarea derivatelor din seria de mai jos.**

- a călători
- a încredința
- sticlozitate

7 **Scrie, în dreptunghiuri, diminutive formate cu sufixul *-cioară*.**

-cioară

8 **Alcătuiește familia lexicală a adjectivului *negru*, completând toate rubricile de mai jos.**

Substantive derivate	Adjective derivate	Verbe derivate	Compuse	Adjective provenite din participiu

9 **Taie intrusul din fiecare serie de mai jos.**

a. • aprozar • cineva • numai • uneori • urechelniță
b. • bunăvoință • câteodată • doisprezece • nicicând • oiță
c. • binefacere • oarecum • nicidecum • subdiviziune • șaptezeci

10 **Indică patru sensuri proprii secundare ale cuvântului *gură*.**

- gură
- gură
- gură
- gură

11 **Construiește un enunț cu sensul propriu de bază al cuvântului *gură* și unul cu sens figurat.**

- sens propriu de bază
- sens figurat

12 **Menționează câte un sinonim pentru cuvintele de mai jos, extrase din textul dat.**

- s-a terminat
- vreme
- înlocuia
- nătângă
- vorbea
- întotdeauna
- poșetă
- etern

13 **Găsește câte un antonim pentru cuvintele de mai jos, extrase din textul dat.**

- deschidea
- politicos
- admirație
- tânăr

14 **Indică patru sensuri ale omonimului *baterie*.**

15 **Precizează trei sensuri ale cuvântului polisemantic *bibliotecă* și construiește câte un enunț pentru fiecare sens.**

16 **Extrage din textul dat doi termeni tehnici sau științifici.**

17 **Construiește enunțuri pentru fiecare sens al paronimelor de mai jos.**

- anual
- anuar
- familiar
- familial

18 **Subliniază pleonasmele din textul de mai jos.**

Protagonistul principal din povestire este un calculator. El își rezumă pe scurt existența în care a conviețuit laolaltă cu Ioana. Își face autoportretul propriu cu mult umor.

19 **Încercuiește triftongul din enunțul de mai jos.**

„Scrie mărunt tot ce îi spun eu, care le știu pe toate cele ce le scrie Ioana."

20 **Subliniază vocalele în hiat din enunțul de la exercițiul precedent.**

21 **Precizează felul diftongilor din fragmentul de mai jos, extrăgând din text cuvintele care îi conțin.**

„În vara anului 2005, Ioana, înlăcrimată, mi-a pus toată memoria pe treizeci și șase de dischete. Eram bătrân și destinat unei vieți eterne și pașnice, pe raftul bibliotecii unde mă aflu acum."

22 **Subliniază vocalele în hiat din textul de la exercițiul precedent.**

23 **Indică numărul de litere și de sunete al cuvintelor de mai jos.**

- cheamă — litere ☐ / sunete ☐
- înțelegeam — litere ☐ / sunete ☐

- ceilalți — litere ☐ / sunete ☐
- treizeci — litere ☐ / sunete ☐
- colegi — litere ☐ / sunete ☐
- dischete — litere ☐ / sunete ☐

24 Notează ce sunete transcrie *x* în cuvintele de mai jos.

- text
- examene

25 Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele date.

- text — litere ☐ / sunete ☐
- examene — litere ☐ / sunete ☐

26 Desparte în silabe cuvintele de mai jos, precizând ce reguli ai aplicat.

- primăvara ____________________
- semnele ____________________
- Patrocle ____________________
- bateria ____________________
- membru ____________________
- oglinda ____________________
- butonieră ____________________
- întreb ____________________

27 Marchează silaba accentuată a cuvintelor de la exercițiul precedent.

28 Pune accentul în cuvintele de mai jos.

- capsulă
- discobol
- fenomen
- furie
- neutru
- nuga
- penurie
- vector

29 Încercuiește litera corespunzătoare seriei în care toate cuvintele au ambele variante de accentuare admise de norma literară.

a. íntim/intím • profésor/profesór
b. caractér/carácter • tráfic/trafic
c. ántic/antíc • máfie/mafíe

30 Construiește enunțuri pentru sensurile diferite ale variantelor accentuate ale cuvintelor de mai jos.

- tórturi ____________________
- tortúri ____________________
- háină ____________________
- haínă ____________________

Morfologia. Sintaxa

1 Analizează verbele date, extrase din textul de la pagina 193, indicându-le și funcția sintactică.

- *deschidea* ____________________
- *a legat* ____________________
- *cheamă* ____________________
- *să tragă* ____________________
- *aș fi aplecat* ____________________

2 Identifică, în textul de la pagina 193, predicatul nominal cu nume predicativ multiplu din primul alineat.

____

3 Indică subiectele și predicatele din fragmentele de mai jos, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.

a. „... asta înseamnă mai puțină memorie."
b. „Eram viu și eram secretarul perfect."
c. „Eram un adevărat membru al familiei."
d. „După ce am trecut în mileniul al treilea, memoria mea a devenit insuficientă [...]."

4 Extrage locuțiunea verbală din textul de la pagina 193, indicând și funcția ei sintactică.

5 Analizează substantivele din fragmentele de mai jos, indicându-le și funcția sintactică.

a. „A venit primăvara."

____

b. „Sunt în biblioteca Ioanei."

____

c. „... am pregătit pentru susținere o teză de doctorat..."

____

d. „În serile târzii ..."

____

e. „... destinat unei vieți eterne..."

6 **Precizează felul pronumelor și al adjectivelor pronominale din fragmentele de mai jos, indicându-le cazul și funcția sintactică.**

a. „De mine a legat o imprimantă, pe care o cheamă Lizuca."

b. „Ea vorbea cu mine și eu îi răspundeam întotdeauna, pentru că prima regulă a speciei noastre este să fim politicoși."

c. „Nu pierdeam nimic, nu uitam niciun document prin casă, nu încurcam niciun text cu altul".

d. „... am scris în fiecare an școlar nenumărate cursuri..."

e. „Mă înțelegeam perfect și cu ceilalți."

f. „... oglinda neagră a ferestrei mă arăta mie însumi..."

7 **Menționează felul și valoarea morfologică a numeralelor de mai jos, extrase din textul de la pagina 193, precizând și funcția lor sintactică.**

- *cinci* (cărți)
- (mileniul) *al treilea*
- (anului) *2005*
- *treizeci și șase de* (dischete)

8 **Indică felul locuțiunilor de mai jos, precizându-le și funcția sintactică în textul de la pagina 193.**

- *cu greu*
- *de-a valma*
- *la nebunie*

9 **Analizează adjectivele de mai jos, indicându-le și funcția sintactică în textul de la pagina 193.**

- (să fim) *politicoși*
- (în serile) *târzii*
- (cu mărul) *mușcat*
- (colegi) *mai tineri*

10 **Scrie felul adverbelor de mai jos, extrase din textul de la pagina 193.**

- mărunt
- întotdeauna
- sigur
- acum

11 **Indică felul atributelor de mai jos, extrase din textul de la pagina 193.**

- de afară
- de examene
- meu
- puse
- ceva
- al familiei

12 **Completează tabelele date pe baza fragmentelor extrase din textul de la pagina 193.**

a. „...eu îi răspundeam întotdeauna";
b. „Nu pierdeam nimic, nu uitam niciun document prin casă";
c. „Mă înțelegeam perfect și cu ceilalți";
d. „Părinții Ioanei mă priveau de departe";
e. „Nu știu, nu îmi amintesc acum, dar îl întreb pe Patrocle, el sigur își aduce aminte."

Cuvintele cu funcție sintactică de complement	Felul complementului	Partea de vorbire prin care se exprimă

Cuvintele cu funcție sintactică de circumstanțial	Felul circumstanțialului	Partea de vorbire prin care se exprimă

13 **Bifează caseta corespunzătoare felului enunțurilor de mai jos.**

	Enunț asertiv	Enunț interogativ	Enunț imperativ	Enunț exclamativ
Ce sensibil e calculatorul!	☐	☐	☐	☐
De ce a fost pus pe raft?	☐	☐	☐	☐
Leagă imprimanta de calculator!	☐	☐	☐	☐
Calculatorul seamănă cu un om.	☐	☐	☐	☐
Cât de tristă a fost Ioana!	☐	☐	☐	☐
Ea a păstrat calculatorul vechi.	☐	☐	☐	☐

14 **Construiește două enunțuri în care să ai, pe rând, câte o interjecție predicativă. Subliniază interjecțiile.**

a.
b.

15 **Desparte fraza de mai jos în propoziții, precizează felul propozițiilor și realizează schema frazei.**

„Nu știu, nu îmi amintesc acum, dar îl întreb pe Patrocle, el sigur își aduce aminte."

16 **Precizează pe cine desemnează persoana I, singular în fragmentul de mai jos.**
„Sunt în biblioteca Ioanei și numele meu este Patrocle."

17 **Numește tipul de narator din textul de la pagina 193.**

18 **Menționează ce fel de verb este *a fi* în enunțul de la exercițiul 16.**

19 **Descrie un calculator. Subliniază cu o linie predicatele verbale și cu două linii predicatele nominale.**

20 **Construiește enunțuri cu circumstanțialele de mai jos, în care să arăți ce proiecte de vacanță ai. Subliniază circumstanțialele.**

- circumstanțial de loc
- circumstanțial de timp
- circumstanțial de mod

